

Државски:

257
111

Тампорн негово ² (в најмала по говорна промена
како в јужно-восток, а не в источи - и сејра
Ваш писмено - Ане, ја не водите се са Ви
де в свити ² - Из книг - по за рече ² - Чи
не краме: Ваш - Би рече в мојих
руководи Короби ² - Даме згорелца

помпеды микобуросу бунорукы, и пуокос,
а ке Rundreise! - Туны, Бае. - Торо гряды
скарагуо, а наперу мей. неша дильме,
моуны китры. Тупманме, догрос - ита,
мурим дильме, - и росе заруоро, со
а гимназия биз Бае кинка сиб и
мо, с имперест. - Не! Оу

Шарта бизаана брета репер
Заруи - со Росета -

Л и п е м   д о   с е л а .

(Промова посла О. Луцького на бюджетовій комісії 25.січня п.р.
до бюджету міністерства рільництва.)

С а м   б ю д ж е т :

Висока Комісія ! Яку вагу прив'язує уряд до рільничих справ в цілій своїй політиці бюджетовій, цього найкрасшим доказом є, між іншим, і це, що в прелімінарі державного бюджету на слідуочий рік, тільки 0,8 % всіх видатків призначається на цілі міністерства рільництва, себто на всіх урядовців міністерства, рільничих референтів при воевідствах, на цілі рільниче шкільництво, на ширення хліборобської позашкільної освіти, на боротьбу з пошестями рослинними і звіринними, на ветеринарію, на попирання годівлі і т.п. Серед таких умов міністерство, очевидно, не буде мати грошей ані на ~~жхххх~~ винагороду за забиті тварини при пошестях, ані на школи, ані на позашкільну освіту. Українське хліборобство не попаде з цього приводу в розпач, бо досі і в ліпших роках нічого не користало з бюджету міністерства. Поза тим я готов признати, що не тільки для нашого, але й для цілого рільництва, важнішою від бюджету міністерства є державна політика в рільничих справах. Заки прийду до ближчого обговорення цієї політики, мушу кількома словами окреслити сучасне матеріяльне положення села.

Всюди зде, у нас найгірше.

Найновіші досліди Пулавського Інституту, переведені в поверх 700 взірцевих господарствах, вказуєть, що цілий рільничий дохід дрібних селянських господарств - а вони є найважніші - рік-річно і нагло поменчується. Із зол. 3.981 на одно господарство в р. 1927/28 цей дохід впав в наступному році на зол. 3.320, а в р. 1929/30 вже тільки на 2.559 зол., або на 188 зол. на гектар. Уже в господарському році 1929/30 не виплачувалося ніяке дрібне господарство (від 2 -50 гектарів). Однак найгірше маються господарства на українських

землях. При чистім доході від 1 гектара в Тернопільському воєвідстві 97 зол., на Волині 72 зол., на Поліссю 52 зол. і в Станиславівщині 17 зол. 48 гр., з чого треба оплатити відсотки від власного та чужого капіталу, уміщеного в ці господарства, вони мали вже в господарськiм році 1929/30 страту на кожному гектарі у львівщині 197 зол., в тернопільщині 171 зол., на Волині 54 зол. і в нещасній станиславівщині 230 зол. Коли такий вислід дали взірцеві господарства на українських землях вже в господарськiм році 1929-30, себто в році доброго урожаю і добрих цін на худобу, то очевидно, що тепер лишається тим господарствам менше, як 65 зол. на гектар, з чого селянська родина має жити і господарювати. Це вже не криза, це повне заломання сільського господарства, глибока нужда. Пан Міністер заявив на вступі нижішньої своєї промови, що деякими важкими потягненнями в господарськiй політиці йому вдалося вдержати рільництво на поверхні життя. Мушу заявити, що на нашії території Панові Міністри не зовсім не вдалося.

Господарська політика уряду.

На цілім світі рільництво бідує. Однак годі складати цілу вину на світову кризу. Довголітня господарська політика уряду, яка попирає тільки споживача і фабриканта та нищила хлібороба-продуцента, - надмірні державні і самоврядні бюджети, лихе законодавство, протирільнична політика митна і тарифова, вічне попирання картопів промислу і т.д. Все те поглибило сучасну кризу села до розмірів небувалих деінде.

Що зробив уряд для рільництва в останніх ^{двох} ~~трьох~~ роках ? Пан Міністер підкреслює, що вже замкнено ввіз збіжжя та товців з чужих держав. До цього мушу завважити, що всеж таки на протязі цілого минулого ввозилося і кукурудза, і риби, і хміль і солод. Ще недавно чув я в мій стерстві внутрішніх справ, яке має в своїх руках апровізацію, що мабуть знову треба буде відчинити ввіз тваринних товців. Пан Міністер сказав нам, що вже нема права ввозу на товці рослинні, з яких можна виробляти маргарину, конкуруючу з маслом. Думаю, що треба би наложити великі оплати на звіз

Всеж таки і ця палата слабо опирається змаганням приватних купців експортерів аєць, щоби вже не зізволювано на нові експортів яєчні магазини. Прому Вас, Пане Міністре, вжити всіх заходів, щоби кооперації не роблено в цім напрямку ніяких перешкод. Тільки відчинення дальшх кооперативних яєчних експортівх магазинів поправить долю дрібногo селянства, продуєнта аєць.

Пан Міністер вважає п'ятим здобутком синдикалізацію експорту рільничих плодів. Під покровом уряду повстають раз-у-раз вивозів синдикати безріг, дробу, тощ. Ці синдикати одержують великі монополістичні привілеї шлові, тарифові і кредитові. Українське хліборобство не признає цієї синдикалізації ^{якимнебудь} ~~жкжжж~~ здобутком. О ці синдикати - це організації приватного купецтва. Наш Центросоюз три роки вже старається безуспішно о допущення до ~~жкжж~~ синдикату експортерів безріг. В інтересі нашог^о дрібногo рільництва звертаєсь до Пана Міністра з домаганням, щоби нарешті виміг на цім синдикаті експортів засвідчення для Центросоюзу, принайменше на один вагон безріг тижнево.

Пан Міністер слушно підкреслює, що без добре організованог^о збуту хліборобських продуктів не дасть добрих вислідів навіть найліпша продукція села. Ми, Українці, глибоко переконані, що не в теперішніх синдикатах будувється добрий збут рільничих продуктів, тільки в добре веденій хліборобській кооперації.

Хліборобська кооперація.

Я є фанатиком кооперативної ідеї, і таких фанатиків поміж Українцями, дуже багать. Ми думаємо, що кооперативна ідея, зібрала в собі всі найліпші засади соціалізму, капіталізму і християнізму та що власне у здійсненні цієї ідеї, яка охоплює вже десятки міліонів людей на цілім світі, є чи не найліпший ~~вжжжж~~ і може навіть єдиною можливіий. вихід зі сучасної, глибокої суспільно-моральної і господарської кризи. Один з передбесідників завважив, що польський кооперативний закон просякнутий виключно

соціалістичним духом і що тому треба його чимскорше змінити. Цей думки не поділяю. На основі цього закону і серед найтяжчих відносин на селі, ми зовсім добре розбудовуємо селянських кредит, перебудовуємо наше кооперативне молочарство, широко й добре розвинули експорт яєць і масла, поставили сім районних м'ясарень, кілька млинів, гарбарню, організуємо наших пасічників, рідне шовківництво і домашній промисл. Дуже жаліємо, що польська хліборобська кооперація опинилася в такому трагічному положенню, що нині здана є зовсім на допомогу з державного скарбу. Дуже жаліємо, що при таких її стані, поза експортом масла, не маємо з ким співпрацювати. Однак з засадничих причин по субвенції не зголошувемося. Нашим єдиним бажанням до уряду в справах нашої кооперації є тільки те, щоб уряд не нищив нас. На цій ділянці праї у нас, на жаль, такі відносини, що вже від кількох літ не можемо відбутися на Волині й Поліссю ні одного кооперативного курсу. У Волинських судах припинюється доходження проти очевидних нами вказаних злодіїв або, як це недавно сталося, в'язниці наших ревізорів, під зовсім безпідставним закидом співуділу в крадіжках. На кількох галицьких постерунках приковувано наших ревізорів на цілу ніч до землі. Про їх невинність свідчить найліпше те, що в ніоднім випадку навіть не зачинався вести проти них ніякого доходження. Нашим кооперативам масово відібрано продажу соли й тютюну, себто артикулів державного монополю. (міністерільництва: Чому Ви не мені про казуєте? Цеж не мій ресорт!). Коли про це говоримо ресортовим Міністрам, то нічо з цього не виходить. Вашу увагу, Пане Міністре, звертаю на це, тому, щоб Ви знали серед яких умов працюють наші хліборобські кооперативи.

Хліборобське законодавство.

При нинішніх цінах за хліборобські продукти і чимраз то більших податках і данинах, серед кредитової лихви і непомірно дорогих промислових товарах, наше селянство нашлося в надзвичайно тяжких життєвих умовах. На цілім світі домагається селянство в таких

часах валютної інфляції, мораторії або сподівається нарешті блаженної війни. Розумію, що уряд ~~кільки~~ ~~каждий~~ бореться проти інфляції і спадку золотого, тільки не знаю, як довго це йому вдасться. Розумію, що уряд протриває всякій думці про мораторію довгів. (Міністер рільництва: Заявляю іменем уряду, що до мораторії довгів не допустимо.) В цій справі мушу заважити, що колиби мораторія обняла тільки довги рільництва в державних банках, наш Клуб правдоподібно голосував би проти цього. Наші селяне і його господарські інституції ~~хитко~~ з волі уряду майже зовсім не користають з такого кредиту. Теж саме з залеглими податками. З українського народу уряд стягнув всі податки. Коли нинішній мільярд золотих залягаючих податків викреслено би, про що вже говориться, то наш Клуб протестував би і проти цього. Однак держава все таки мусить зробити щось і для нашого задоволеного у лихварів і загибючого селянства. Коли уряд заявляє, що на мораторію ніяким чином не піде, бажаємо знати, на що він готовий йти. Хочемо знати, чи уряд унеможливить руйнуючі довжника і вірителя ліцитації селянської землі і худоби. Чи уряд готовий зректися лихварських відсотків від залеглих податків, чи в законодавчій дорозі веде уряд особливе угодове поступовання для довжників-селян, чи не приневолять лихварів до враховання їм відсотків побраних ними від селян понад 11% річно, як сплату довгу, чи уряд не відступить від підношення цін у своїх монополях та залізничних тарифах, чи вкоротить уряд самоволою промислових картелів, чи приневолять уряд фабрики мануфактури переробляти передусім наш лен і нашу вовну і т.п. На все те мусимо мати відповідь, бо знаю села на нашій Півнірі і також в Ковельському повіті, де люде вже голодують і влада не находить для них ніякого іншого ратунку, як тільки видачу карт на вільне жебрацтво.

Міжнародній солідаризм чи самовистарчальність ?

Пан Міністер розвинув в останньому році дуже живу діяльність в напрямку утворення східно-європейського блоку аграрних держав. Іх
І на мою думку зовсім слушно шукав виходу в солідарній аграрній

політиці. Багато добрих сподівань прив'язував Пан Міністер до майбутніх преференційних умов поміж аграрними і промисловими державами Європи. На жаль, в міжнароднім господарстві чимраз менше місця остається для цієї тих сподівань. Мій передбесідник, посол Гріцмакер, вшепольського табору, висунув нині як одну спасаму концепцію для державної рільної політики, самовистарчальність Польщі. Розумію добре, що табор національної політики загальної, рад схиляється і до національної політики господарської, себто до самовистарчальности. Не перечу, що на основі цієї концепції ще можнаби багато досягнути. Про лен і вовну, я вже згадував. Однак не переціняймо і цієї ідеї. І наше і польське село мусять багато плодів експортувати. Дотеперішня господарська політика уряду довела закупочну силу внутрішнього ринку до дуже низького рівня. В цім і страшне положення селянства, що чимраз гірші вигляди на експорт і чимраз слабший наш внутрішній ринок.

Коли вже мова про експорт, мушу підкреслити, що такий експорт цукру, який має Польща, приневолюючи задля нього своє населення шість разів більше платити за цукор, ніж продається його закордон, треба чимскорше припинити. Перед роком ми переговорювали з французьким капіталом про поставлення на нашій території першої української кооперативної цукроварні. Маючи її, ми моглиби напевно дати продуцентам буряків подвійну ціну за буряки і продавати цукор два рази дешевше, ніж всі інші цукроварні. Запитую Пана Міністра, чи держава не станулаби нам і в тім ділі посеред шляху. Нині одержав я від одної французької фірми повідомлення, що готова прийняти від нас кілька вагонів яець, якщо уряд у Варшаві згодиться на це. Запитую : одержимо це чи ні.

Ухххххххххх

"Сільський Господар".

Наш "Сільський Господар" - це єдине Товариство рільниче, яке ще ніколи не користало з бюджетових сум призначених на позашкільну

хліборобську освіту. Чи Пан Міністер думав виступити від цієї засади в наступному році. Це важне для нас передусім тому, що задля відмови квот з державного бюджету воєводства вважають правдою "Сільського Господаря" як неузгоджену з Міністерством рільництва. Це очевидно пустий викрут, але на його основі не допускається цього нашого Товариства до рільних комісій в самоврядування і віддається там монополія т. зв. Мадопольському Рільничому Товариству. Так далі не може бути. Пан Міністер завважив у своїм експозе, що не може углядювати рільничих товариств, які задля національної політики ділять національно одне збіжжя на два, однакову худобу на дві, однакові яйця на двох. Думаю, що часом це "двоє" зовсім не шкодить. Але, що найважніше: і в господарських товариствах і в кооперації - важнішими від плодів і товарів є люди. Коли Господь Бог розділив нас на Польків й Українців, то не думаю, щоб Пан Міністер міг мати великий успіх в порівнянні окремих українських господарських товариств і хліборобських кооператив. Нехай і в цім напрямку втікає Пан Міністер від державних політичних чинників і чимскорше зійде на шлях, яким йдуть всі інші держави, замешкалі різними народами.

Хліборобські школи.

Пан Міністер завідує 132 нижчими та 9 середніми хліборобськими школами. Констатую, що нема досі в Польді ні одної української хліборобської школи. Пан Міністер Перацкі заповів у своїй останній декларації, що держава дасть нам негайно фахові школи. Чому Пан Міністер дезавує його і навіть не заповідає утворення хочби одної української школи в наступному році. У відповідь Лізі Націй на нашу жалобу в справі паніфікації, уряд чваниться, що розвиток наших господарських інституцій свідчить найкраще про доброзичливість уряду зглядом нас. На жаль, і в області кооперації і просвітних організацій і в "Сільськім Господарі" і нарешті в хліборобськім шкільництві, бачимо зовсім іншу дійсність.

(посол Рима - вшехлопак - : Чому говорите нині про Женеву ;
Ваші послы вже тиждень тому поїхали до Женевы !) Пане После,
мої товариші Клубові поїхали тиждень тому до Женевы, але я говорю
про відповідь польського уряду, післану ним до Женевы, ще перед
виїздом наших послів (посол Жуска з В.В. : Якби ми були в Укра-
їні, Ви також нічого не далиби нам зі свого бюджету.). Духами
Бажаними Пане После, було в нас і було би інакше. Але я цікавий
знати, що робилиби Ви, якби ми поступали в Україні з Поляками
тамошніми так, як Ви з нами.

Державні ліси.

Вже радимо 12 годин, вже небаром північ. Тому кінчу корот-
кою заміткою про державні ліси. Надмірним вирубом, буцімто
задля воєнних знищень і повоевної пощести в смереках, знищено
перед роками державні ліси в районі Ворохти. Те саме, але вже без
попесних мотивів діється тепер в районі державних лісів Надвір-
нянського повіту, передусім в Зеленій і Рафайловій. Проти такої
рабункової господарки мусямо застерегтися.

Адміністрація державних лісів не продає від 1928 р. ніякого
дерева на пні, тільки сама рубає і сама переробляє його в своїх
тартаках. Нашим бажанням є, щоби дрібне селянство могло у значно
більшій кількості і також на кредит, набувати дерево в державних
лісах, не в переробленім виді, тільки на пні. Тоді воно само ру-
балоби дерево, само обрабляло його для власного вжитку і на продаж.
Це дуже оживилоби зарібки дрібного селянства, особливо на Під-
карпатті і тому цього в імени нашого Клубу від Пана Міністра
домагаюся. -

14

I n t e r p e l a c j a Nr.3.

posłów z Klubu Ukraińskiego do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych
w sprawie

nadużycia władzy urzędowej przez funkcjonariuszy Policji Państwowej
w Zawałowie, pow. Podhajce, Województwa Tarnopolskiego.

W ostatnich miesiącach funkcjonariuszy Policji Państwowej z posterunku P.P. w Zawałowie pow. Podhajce, a to komendant posterunku R. Grząska i posterunkowi Żabski, Czubkowski i posterunkowy Nr. 940. dopuścili się szeregu nadużyć władzy urzędowej, a to zmuszając członków towarzystw czytelni "Proświta", "Sokił", "Krużok "Silskyj Hospodar" w Jabłonówce, Łysej, Markowej, Nosowie i tp. ~~Grazex~~ członków ukraińskich spółdzielni w wymienionych gminach do podpisywania uchwał, iż towarzystwa te członkowie dobrowolnie rozwiązują, a ponadto pobiłając bezprawnie szereg ludzi, - a mianowicie:

1/ dnia 10. grudnia 1930 r. jawni się wieczorem we wsi Jabłonówce komendant posterunku Grząska wraz z posterunkowym Żabskim i drugim posterunkowym niewiadomego nazwiska w towarzystwie strzelców a to Dąbka z Zawałowa i Józefa Bzowego, Józefa Kusa, Mułka Kusa, Józefa Sikorskiego i Julka Sikorskiego z Jabłonówki i spędzili do kancelarii gminnej około 50 ludzi narodowości ukraińskiej. Następnie komendant Grząska podkładał sekretarzowi Czytelni "Proświta" w Jabłonówce protokół zebrania, mocą którego wszyscy obecni postanawiają "dobrowolnie" rozwiązać czytelnię "Proświty" i I-wo "Sokił" w Jabłonówce, a następnie polecił wszystkim obecnym wśród których byli również i nie członkowie wspomnianych towarzystw, jak Stefan Hływa podpisać powyższy protokół. Gdy Michał Jasiński nie chciał protokołu tego podpisywać, wtedy komendant Grząska oświadczył "ja ci dam w mordę, to konduktor z mordy wyskoczy", a dopiero po tych pogroźkach obecni podpisali protokół.

Wychodzących z kancelarii gminnej ludzi bił stojący w sieniach posterunkowy Żabski kolbą od karabina i wtrącał pomiędzy stojących w sieniach wyżej wymienionych strzelców poczem ci bili dalej. W ten sposób zostało dużo ludzi pobitych, a między innymi Dmytro Banach, Eugenjusz Repecki, Michał Bilecki, Eugenjusz Hajdukiewicz, Stefan Rokicki, Stefan Szkil, Włodzimierz Szkil, Dmytro Tesarowski, Mikołaj Skrynka s. Ołeksy, Stefan Chruszcz s. Michała, Michał Hewak i wielu innych z Jabłonówki.

Tego samego dnia pobili wspomniani funkcjonariuszy P.P. w kancelarii gminnej w Jabłonówce Stefana Chruszcza z Jabłonówki, bijąc go rękoma po twarzy, oraz laską po plecach i kopiąc nogami.

2/ Dnia 8. XII. 1930 r. idący z posterunkowym Żabskim strzelec Sliwa z

z Zawałowa pobił laską w obecności tegoż posterunkowego w Jabłonówce na drodze publicznej Stefana Chruszcza, a posterunkowy Żabski temu przypatrywał się i nie wziął pobitego w obronę, ani też nie uczynił doniesienia o pobiciu.

3/ Dnia 4. grudnia 1930 r. wieczorem jawił się komendant Grząska wraz z 2 posterunkowymi we wsi Seredne i rozesłał posterunkowych po wsi, by spędzili ludzi do kancelarii gminnej. Ci idąc od chaty do chaty, spędzali wszystkich, niektórych już spiących budzili, a leżącemu w łóżku choremu Iwanowi Kołontaj kazali ubrać się i furą przywieźli go do kancelarii gminnej. W kancelarii gminnej komendant Grząska podyktował sekretarzowi gminnemu protokół rozwiązania Czytelni "Proświty", T-wa "Sokił" i T-wa Kružok "Silskyj Hospodar" w Serednem, a następnie kazał obecnym protokół ten podpisywać bez względu na to, że wielu obecnych wcale nie byli członkami wspomnianych towarzystw. Następnie polecił obecnym złożyć na jego ręce po 75 groszy od każdego T-wa na opłatę porta i protokół ten ze sobą wraz z pieniędzmi zabrał.

4/ Dnia 4. grudnia 1930 r. wezwał komendant Grząska na posterunek do Zawałowa przewodniczących Towarzystw Czytelnia "Proświty", "Sokił", Kružok "Silskocho Hospodara" i ukraińskiej kooperatywy w Łysej i polecił im powyższe towarzystwa rozwiązać. Następnie zaś dnia 6. grudnia wieczorem jawił się tenże komendant Grząska wraz z 2 posterunkowymi we wsi Łysej i spędziwszy ludzi do kancelarii gminnej, kazał im podpisywać protokół rozwiązania wspomnianych towarzystw. Gdy Wasyl Kochmat jako pierwszy nie chciał protokołu tego podpisać, komendant Grząska uderzył go pięścią w twarz i polecił mu protokół podpisać poczem inni, obawiając się poboju protokół ten podpisali. W końcu komendant Grząska polecił obecnym złożyć na porto 4.50 gr. i pieniądze te wraz z protokołem zabrał.

5/ Podobnych nadużyć dopuścili się wspomiani funkcjonariusze P.P. we wsi Nosów i Markowa, przyczem dnia 4. grudnia 1930 r. pobił komendant Grząska w Markowej Ołeksę Kaniuka po twarzy, żądając by po polsku do niego mówił.

6/ Dnia 28. września 1930 r. wezwał posterunkowy Żabski Romana Szkiwę s. Mikołaja z Jabłonówki celem jakiegoś przesłuchania do kancelarii gminnej w Jabłonówce i tam pobił go kilka razy po twarzy za to, że ten nie umiając po polsku odpowiadał na zadawane mu pytania po ukraińsku. Następnie zaprowadziwszy go na posterunek P.P. w Zawałowie i tam założywszy mu na ręce kajdanki bił go karabinem po całym ciele, zaś komendant Grząska uderzył go kilka razy w twarz i targał za włosy. W międzyczasie przyszedł posterunkowy Czubkowski oderwał mu wstążkę od koszuli, oświadczając, że to bolszewicka, kopał go nogami i bił po twarzy, aż tego krew zalała. Wspomianego Romana Szkiwę przetrzymano

bezprawnie na posterunku w Zawałowie od 28.IX.do 30.IX. poczem zwolniono go.

7/ Dnia 12.grudnia 1930 r. posterunkowy Żabski, Czubkowski i posterunkowy Nr.940. sprowadzili na posterunek w Zawałowie Piotra Korolewicza, Emila Korolewicza i Mikyte Hnyda z Markowej i tam ich ciężko pobili, znęcając się nad nimi w najrozmaitszy sposób. Bili ich po twarzy, szarpali za włosy, a następnie położywszy na ziemię bili laską po plecach, pośladkach i krzyżach oraz po brzuchu. Emila Korolewicza bili po piętach, a posterunkowy Żabski wybił mu jeden ząb, bijąc go po twarzy. Następnie wrzucono pobitych do komórki, która ma służyć za areszt, a posterunkowy Nr.940. wpuścił do tej komórki jakiegoś strzelca i wraz z nim bił dalej Emila Korolewicza. Następnie wspomniany posterunkowy kazał Emilowi Korolewiczowi chustką od nosa wycierać kybel, a zaprowadziwszy go do wychodka kazał mu gołymi rękami wybierać z wychodka kał i wrzucać do ~~nie~~ jakiejś paczki nie pozwoliwszy następnie rąk odmyć śniegiem. Pobity bojąc się dalszego bicia był zmuszony wszystkie te ohydne polecenia posterunkowego Nr.940. wykonywać. Następnie wszystkich pobitych zwolniono.

8/ Dnia 12.grudnia 1930 r. pobił również posterunkowy Czubkowski wóś- niaczkę Marję Hnyda z Markowej, uderzając ją jakimś tępym narzędziem po ręce.

Wszystkich pobitych ad 7/ i 8/ oglądał lekarz sądowy Dr Heller w Podhajcach i stwierdził ślady ciężkiego pobicia, zaś niektórzy pobici dotychczas chorują.

Podając powyższe fakty do wiadomości Pana Ministra zapytują podpisani:

1/ Czy Pan Minister Spraw Wewnętrznych zechce: a/zbadać powyższe fakty i pociągnąć wymienionych funkcjonarjuszy P.P. do surowej odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej, tudzież b/polecić Starostwu w Podhajcach względnie Województwu w Tamopolu by doniesienia o rozwiązaniu wspomnianych towarzystw jako wymuszone uznały za nieważne?

Warszawa, dnia 13.stycznia 1931 r.

Interpelanci:

posłów z Klubu Ukraińskiego do Panów Ministrów Przemysłu i Handlu i Spraw Wewnętrznych

w sprawie

bezprawnego unieruchomienia przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych spółdzielni ukraińskich powiatu Dubieńskiego przez tantejszcę Starostwo powiatowe.

W drugim półroczu 1931 r. Starostwo dubieńskie opieczętowało lub unieruchomiło 34 przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe należące do spółdzielni ukraińskich w tymże powiecie, a mianowicie:

1/ "Hospodarska Spilka"	-	wieś Stara Nosowica
2/ "Nadija"	-	" Zady
3/ "Družnist"	-	" Hołowczyoy
4/ "Pracia"	-	" Inznybokach
5/ "Wyzwolenia"	-	" Rudka
6/ "Zhoda"	-	" Nadczyce
7/ "Jednist"	-	" Inzbarów
8/ "Probudzenia"	-	" Podłuże
9/ "Selańska Spilka"	-	" Ptycze
10/ "Własna Pomoc"	-	" Demidówka
11/ "Jednist"	-	" Horupań
12/ "Masza Chata"	-	" Sudobyce
13/ "Dobro"	-	" Mokre
14/ "Ruch"	-	" Rudniów
15/ "Snip"	-	" Wojnica
16/ "Samopomocz"	-	" Mała Milcza
17/ "T-wo Spożywaczyw"	-	" Baranie
18/ "Towaryska Kramnycia"	-	" Batkiw
19/ "Syła"	-	" Hranówka
20/ "Družnist"	-	" Dabyny
21/ "Samopomocz"	-	" Zabokruki Wielkie
22/ "Plasziwka"	-	" Kozyn
23/ "Zhoda"	-	" Podzamcze
24/ "Widrodzenia"	-	" Paste Iwanie
25/ "Snopiwka"	-	" Sestratyn
26/ "Zhoda"	-	" Sribno
27/ "Selańska Pracia"	-	" Teskunów
28/ "Selańska Pracia"	-	" Baszarówka
29/ "Selańska Pracia"	-	" Dobrywody
30/ "Rajonowa mleczarnia"	-	" Hruszowice
31/ "Selańska pomocz"	-	" Bereza
32/ "Ridna Chata"	-	" Radziwilów
33/ "Rajonowa mleczarnia"	-	" Ujeżdżce
34/ "Upertist"	-	" Ujeżdżce

Pierwsze zamykanie spółdzielni w Dubieńskim powiecie odbywało się w ten sposób, że z polecenia Starostwa przychodził do spółdzielni posterankowy, wypędzał obecnych z lokalu spółdzielni i opieczętowywał tenże lokal. To opieczętowanie odbywało się bez doręczenia pisemnego zarządzenia Starostwa. Na pytanie na jakiej podstawie opieczętował posterankowy spółdzielnię, ^{tenie} odpowiadał, że o tem spółdzielnia dowie się później i rzeczywiście dopiero na interwencję zarządu w Starostwie Dubieńskim otrzymywał zarząd decyzję Starostwa. W ten sposób opieczętowano spółdzielnie:

1/"Hospodarska Spilka", Kosowica Stara, 2/"Nasza Chata" - Sudobioze, 3/"Ruch" - Rudniów, 4/"Snip" - Wojnica, 5/"Družnist" - w Dębinach, 6/"Widrodzenia" - Iwanie Puste, 7/"Dobro" - Mokrynia.

Jako powody opieczetowania lokalu przedsiębiorstw spółdzielni Starostwo Dubieński podawało a/antysanitarny stan, b/brak/^{potwierdzenia} zgłoszenia przedsiębiorstwa ^{przez} Starostwo c/nieodpowiedni lokal, d/niezłożenie w terminie żądanej kwoty tytułem kosztów dochodzenia komisyjnego /ogłędzin sanitarnych sklepu/. W dalszym okresie tej swej działalności zaczęło Starostwo doręczać decyzje równocześnie z opieczetowaniem lokali. W poszukiwaniu za prawnym ugruntowaniem swego postępowania Starostwo oparło się o rzekomy stan antysanitarny, lub o artykuł 14. i 17. prawa przemysłowego, jak również o artykuły 304, 305, 306, 313, 314 i 315 ustawy budowlanej.

W swoich decyzjach o stanie antysanitarnym spółdzielni Starostwo podaje takie ^{np.} motywa: złoty stan podwórza tego budynku, w którym spółdzielnia wynajmuje pomieszczenie dla swego przedsiębiorstwa handlowego /sklep towarów mieszanych/.

Żadna z nieuruchomionych spółdzielni nie jest właścicielką domu i podwórza i dlatego w myśl przepisów sanitarnych, gdyby nawet istniał stan antysanitarny podwórza, to za ten stan odpowiada właściciel realności, a w żadnym razie nie lokator. Należy nadmienić, że charakter kary w formie zamknięcia przedsiębiorstwa nie jest przewidziany w przepisach. Otóż powoływanie się na art.313,314,i 315. ustawy budowlanej jest bezpodstawne i nie może być w żadnym razie stosowane do spółdzielni.

Za stan antysanitarny spółdzielczego przedsiębiorstwa uważa Starostwo "chropowate ściany", chociaż bielone względnie malowane, dalej brak tylnych ścian w półkach, jak również sprzedaż w tym samym lokalu, gdzie sprzedaje się sklep, sprzedaż nafty, lub brak wiłka na skrzyni z cukrem. Wyżej wymienione "braki" powodują unieruchomienie spółdzielczych przedsiębiorstw na nieoznaczony czas, mimo tego, że w żadnej ustawie nie wymienia się, że półki w lokalu winny mieć tylne ściany, lub że ściany lokalu nie mają być "chropowate". A wręcz przeciwnie, § 29. p.7. Rozp.Min. Spr.Wewn. z dn.29.października 1929 r. /Dz.U.R.P. Nr.78.poz.582/ wyraźnie zezwala na sprzedawanie nafty w sklepach, w których odbywa się sprzedaż wyrobów i towarów mieszanych. Mimo wątpliwej legalności wspomnianych zarzutów Starostwa każda ze spółdzielni była gotową spełnić żądania postawione w tym kierunku. Starostwo miało możność, kierując się art.126. ustawy przemysłowej wystosować do każdej spółdzielni stosowne upomnienie i to

za pewne byłoby w zupełności wystarczyło dla usunięcia wspomnianych "braków". Nadmienić należy, że w całym Dubieńskim powiecie wyżej wspomnianą praktykę stosuje się wyłącznie do ukraińskich spółdzielni. Sklepy prywatne, jakich stan sanitarny uraga prymitywnym pojęciom zasad higieny jest wolny w zupełności od opieki Dubieńskiego Starostwa. Każdemu wpada w oczy, że nie chodzi tu o zabezpieczenie zdrowotnych interesów ludności, a wprost o niszczenie ukraińskich przedsiębiorstw spółdzielczych wbrew wyraźnym przepisom ustawy.

Jako dalszą przyczyną anierachowania ukraińskich spółdzielni w Dubieńskim powiecie służy Starostwu ta okoliczność, że budynki, w którym mieszczą się spółdzielcze sklepy rzekomo nie odpowiadają przepisom art. 304 ust. budowlanej względnie art. 305 ust. bud. Starostwo Dubieńskie nie bierze pod uwagę, że wszystkie budynki, w których mieszczą się lokale sklepowe spółdzielni zostały wybudowane przed wydaniem ustawy budowlanej z r. 1928. Starostwo Dubieńskie, jak widać nie wie o tem, że ustawa budowlana nie wymaga, ażeby wszystkie budynki, jakie zostały zbudowane przed jej wydaniem były przebudowane i przestosowane do najnowszych przepisów. Również, że nigdzie nie znajdujemy wzmianki w tej ustawie, że sklepy towarów mieszanych, lub inne nie mogłyby mieścić się w budynkach wybudowanych przed rokiem 1928. Również wspomniana ustawa nie przewiduje ażeby za braki w budynku odpowiadał lokator. Nie trzeba być prawnikiem, ażeby widzieć, że w tych wypadkach nie mamy do czynienia z zastosowaniem ustawy, ~~ale~~ ^{lece} tylko nastawieniem na robienie trudności ^w ~~rozwoju~~ ukraińskich spółdzielni w Dubieńskim powiecie.

Ostatnio Starostwo przystosowuje nowy sposób dla zamykania ukraińskich spółdzielni. Tym razem żąda się od spółdzielni przedłożenia projektu urządzenia sklepu dla zatwierdzenia tego przez władzę, jakoby po myśli art. 14. i 17. ustawy przemysłowej, a równocześnie do (zatwierdzenia tego projektu niezależnie od tego, że już to przedsiębiorstwo istnieje od długiego czasu zamyka się, ^{to przedsiębiorstwo} powołując się na 140 art. ustawy przemysłowej. Spółdzielnie Dubieńskiego powiatu otrzymują teraz takie zarządzenia Starostwa:

"Starosta Powiatowy L.P.-2/XVI-508. Dubno, dnia 21. października 1931 r.
Do Zarządu Kooperatywy "Selańska Pomoc" w Berega. Na podstawie art. 131. rozporządzenia Prezydenta R.P. z dnia 7.VI.1927 r. o prawie przemysłowym /Dz.U.Nr.53, poz.468/, wzywam Zarząd kooperatywy do przedłożenia podania należycie osteplowanego oraz projektu zakładu, zgodnie z art. 14. i 17 tegoż rozporządzenia. Równocześnie powiadamiam, iż do czasu uzyskania pozwolenia zakład nie może być uruchomiony i prowadzony pod rygorem zastosowania

sankcyj z art.126. i 140 cytowanego rozporządzenia. Decyzja ta ulega natychmiastowemu wykonaniu na podstawie ust.4. art.87. rozporządzenia Prezydenta R.P. z dnia 22.III.1928 r. o postępowaniu administracyjnem /Dz.U. Nr.36. poz.341/. Od decyzji tej przysługuje prawo odwołania się za mojem pośrednictwem do Wołyńskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lucku w ciągu dni 14-tu, licząc od dnia następnego po doręczeniu niniejszej decyzji. Starosta Powiatowy w/z /K.Jankowski/ referendarz."

Wyżejwymienione rozporządzenie Starostwa jest klasycznym przykładem, jak nie wolno zastosowywać przepisy prawne, jak nie wolno ich interpretować, gdyż takie zastosowanie, taka interpretacja jest znęcaniem się nad prawem, jak również osobami i interesami, które stoją pod ochroną tego prawa. Art.14. prawa przemysłowego mówi o tych wyjątkowych przedsiębiorstwach, dla których nie wystarcza proste zgłoszenie do władzy w porządku art.7., a potrzebnym jest poprzednie zatwierdzenie projektu urządzenia. Tutaj należą tylko przedsiębiorstwa, które zastosowują popęd mechaniczny, lub paleniska, a także jeżeli z powodu wykonywania przemysłu mogą w znacznej mierze zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, a przedewszystkiem życiu i zdrowiu sąsiadów. Nieślychaną przemocą nad wolą ustawodawcy jest interpretowanie ustawy, że ona odnosi się do sklepu towarów mieszanych, jako zagrażającej w wysokim stopniu życiu i zdrowiu ludzi, że Starostwo poddało ich uruchomienie, a wzgl. dalsze prowadzenie w zależności od poprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia sklepu towarów mieszanych.

Bije to w oczy, że podobnych zarządzeń nie otrzymują sklepy prywatne, a wyłącznie ukraińskie spółdzielni. Bo w rzeczywistości o ileby tak interpretowano ustawę do wszystkich przedsiębiorstw handlowych w Dubieńskim powiecie, to nie byłoby ani jednego sklepu towarów mieszanych w tymże powiecie. Nie mniej dziwną jest przystosowanie w tym wypadku art.87a o postępowaniu administracyjnem, który wyraźnie decyduje o postępowaniach w tych wypadkach. Wyjątkiem z tej zasady, jak to przewiduje ustęp 4. tegoż artykułu może być wypadek, gdy interes samej strony, lub interes publiczny wymagają natychmiastowej wykonalności decyzji.

W skutek rekursów /spółdzielni od orzeczenia Starostwa do Województwa wyznaczyło Województwo Wołyńskie na dzień 4.i 5.grudnia br. komisyjne oględziny lokali spółdzielni w niektórych wsiach Dubieńskiego powiatu. Komisja składała się z inż.naczelnika Wydziału Przemysłowego, Województwa Wołyńskiego wojewódzkiego lekarza, zastępcy Starostwa dubieńskiego. Przy komisyjnych oględzinach był również obecny delegat Związku Rewizyjnego ukraińskich spółdzielni we Lwowie. Wspomiana komisja dnia 4.grudnia br. zbadała lokal spół-

dzielni. Badanie odbywało się w ten sposób: inżynier mierzył długość, szerokość i wysokość lokalu, powierzchnię okien i ich ram, oddalenie podłogi od sufitu, oddalenie budynku od drogi sąsiednich parcel, gospodarczych budynków i klozetów, jak również śmieciarki. Tymczasem lekarz badał czy klozet ma odpowiednią siatkę, która by zabezpieczała zbiornik od much, badał studnię i t.d. Po skończeniu oględzin spisano protokół, do którego podał swoje spostrzeżenia, przyczem zaznaczył, że budynek jest wybudowany przed 1928 r. i do niego nie może być stosowana nowa ustawa budowlana, jak również ten fakt, że ten budynek jest najpiękniejszym budynkiem całej wsi.

Dnia 5. grudnia br. zbadano spółdzielnię w Mosowice Starej, lokal tej spółdzielni jest urządzony według wszelkich wymagań nowoczesnej higieny co stwierdzili obecni członkowie komisji. Mimo tego nie uwzględniono próśby zarządu spółdzielni, ażeby natychmiast spółdzielnia mogła prowadzić dalej swoje handlowe czynności. Na żądanie miejscowych obywateli wspomiana komisja udała się do prywatnego sklepu, w którym stosunki sanitarne są więcej czym^wopłakany stan. Ten sklep nie został zamknięty. Natomiast ukraińska spółdzielnia jest dalej zamknięta. Oto są przykłady, jak traktuje się ukraińskie spółdzielnię, na jakie koszty naraża się członków spółdzielni. Czy tutaj można mówić o stosowaniu prawa. Ukraiński chłop niema nawet możliwości w Dubieńskim powiecie utrzymać swej spółdzielni w tych ciężkich czasach. Każda nieuprzedzona osoba musi przyjść do przekonania, że ileby stosowano w ten sposób przepisy ustawy przemysłowej do wszystkich sklepów w Dubieńskim powiecie, to zapewne nie byłoby ani jednego sklepu nie tylko w powiecie Dubieńskim, ale i na całym obszarze państwa.

Wobec powyższego niżej podpisani zapytują Panów Ministrów:

1/ Czy Panowie Ministrowi gotowi są jaknajrychlej wydać zarządzenia celem natychmiastowego zakazu unieruchomienia przedsiębiorstw spółdzielczych w powiecie Dubieńskim?

2/ Wyjaśnić władzom miejscowym, iż sklepy towarów mieszanych, jak również mleczarnie nie posiadające popędu mechanicznego nie są objęte art. 14. i 17. ustawy przemysłowej i nie potrzebują dla swego uruchomienia uprzedniego zatwierdzenia projektu urzędów? Wystarcza zaś proste złożenie porządku art. 7. ustawy przemysłowej.

3/ Pociągnąć osoby, które dopuściły się nadużycia prawa, a przez to poniesienia wielkich strat przez obywateli państwa członków spółdzielni do odpowiedzialności?

4/ Wyplacić odszkodowania za straty poniesione przez spółdzielnię w skutek nieprawnych zarządzeń Starostwa w Dubnie?

5/ Wydać zarządzenia by tego rodzaju niedożycia prawa w przyszłości nie mogły mieć miejsca i ukraińskie spółdzielnie miały możliwość normalnej pracy w korzyść swych członków obywateli Państwa Polskiego.

Warszawa, dn. 15. grudnia 1931 r.

Interpelanci:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.

20

Wysoki Sejmie!

W trzynastym ~~1913~~ r. od włączenia do zmartwychwstałego Państwa Polskiego zwartych 140 tysięcy kl.kw. zamieszkałych przez prawie 8 milionów ludności, wśród której my, ukraińcy tworzymy nawet według oficjalnych obliczeń 60-80% i znaleźliśmy się w tej obiektywnie dla obu stron arcytrudnej rzeczywistości po długiej wojnie o własną państwowość i bez zawarcia pokoju, - dnia 16. stycznia 1932 r. Rząd ogłosił ustami p. Ministra Spraw Wewnętrznych na Komisji Budżetowej deklarację w sprawie ukraiństwa. Uroczyście obiecano nam wówczas, że w miarę ~~h~~ obiektywnej słuszności i możliwości, które sam Rząd oznaczy, tenże Rząd będzie dalej zaspakajał nasze kulturalne i gospodarcze potrzeby, że Rząd gotów jest rozbudować szkolnictwo ukraińskie, szczególnie szkoły fachowe, że ukwalifikowana młodzież ukraińska znajdzie należyte miejsce w służbie publicznej, oraz że ukraińcy znakomicie będą mogli użyć swą energją twórczą w przygotowywanym samorządzie terytorjalnym dla wsi, miast i powiatów. Wszystkie te dary uzależnił wówczas Rząd od naszego zrozumienia, że nie śmiemy poza to niczego żądać na podsta-

- 2 -

wie naszej odrębności etnicznej, tembardziej iż Rząd nam, jak i wszystkim innym obywatelom gwarantuje bezpieczeństwo osobiste. Nie brakło i w tem oświadczeniu wzmianki o lojalności, o równych obowiązkach prawa i o porozumieniu, bez którego ~~musimy~~ i przeciw nam musiałaby być znowu puszczona w ruch siła.

Na tą uroczystą enuncjację odpowiedzieliśmy ^{po pierwsze} wówczas, że dotychczasowy rozwój oświatowych i gospodarczych instytucyj ukraińskich odbywał się wśród wyjątkowych warunków niewydawania na te cele z budżetu Państwa żadnych kwot, które mogłyby na ten rozwój istotnie wpłynąć i przy prawie całkowitem zamknięciu kredytu w Bankach państwowych, po drugie że wobec dotychczasowego niewykonania ustawy sejmowej z września 1922 r. o założeniu uniwersytetu ukraińskiego, wszystkie obietniki szkolne wydają się nam tylko słodzkimi słowami na tle rzeczywistego zrujnowania tak bujnego przed 1920 r. szkolnictwa ukraińskiego w Galicji i na Wołyniu, - potrzebie, że projekt nowej ustawy samorządowej daleko odbiega od tych praw samorządowych, jakie wraz z narodem polskim mieliśmy w Galicji już w zeszł. stóleciu, że ten dawny

samorząd rządu polskie z ogromną szkodą dla całego kraju bezwzględnie znie-
szczyły, wyraźnie oświadczając, że dobrze było, gdy ongiś ten samorząd
był bastjon obrony Polaków w Austrii, ale że właśnie dlatego żaden samo-
rząd w Polsce nie śmie być takim bastjonem dla nas i nareszcie, że nie
licząc się z naszymi aspiracjami politycznymi ~~samorządek~~ ^{sam Rząd} polski aktem mię-
dzynarodowym z 1923 r. właśnie z racji naszego odmiennego charakteru et-
nicznego uznał pewne prawa dla nas, daleko wybiegające poza dawny nasz
samorząd terytorjalny w Austrii i poza przedtem już uchwaloną a nie
wykonaną ustawę o samorządzie wojewódzkim i że również tego zobowiązania
międzynarodowego, które było warunkiem prawnego przyłączenia Galicji
Wschodniej do Państwa Polskiego rządu polskie nie wykonały. W tej odpo-
wiedzi naszej stwierdziliśmy naszą nierówność w obowiązkach i prawach,
nielojalność Rządu nie tylko wobec własnych dla nas przeznaczonych ustaw,
lecz i wobec umów międzynarodowych nas dotyczących i zaznaczyliśmy wyraź-
nie, że ~~ty~~ normalne życie nasze nie da się zamknąć w granicach bezpieczeń-
stwa osobistego.

Od stycznia 1932 r. minął już rok. Co się w tym czasie z zapowiedzi
Rządu ziszcilo i w jakim kierunku całe życie u nas kroczy?

Jak ~~niekiedy~~ wspominałem, w styczniu 1932 r. zapowiedział nam
Rząd dalsze zaspakajanie naszych potrzeb w dziedzinie oświaty szkolnej
i pozaszkolnej. Stwierdzamy, że mimo iż ~~mamy~~ dalej mamy przeszło 3 ty-
sięcy młodzieży akademickiej, także w tym roku nawet nie przystąpiono
jeszcze do wykonywania ustawy o uniwersytecie ukraińskim. Ukwalifikowana
młodzież nasza dotychczas nawet nadziei niema na jakiegokolwiek miejsce
w służbie publicznej. Natomiast zredukowano nam niewspółmierną ilość
sędziów. Jak we wszystkich poprzednich latach tak i zeszłego roku nie
założono ani jednej ukraińskiej państwowej szkoły średniej. Jedno przed-
wojenne gimnazjum ukraińskie i to właśnie w Tamopola, gdzie polityka
polonizacyjna oddawna najgorliwiej pracuje, ~~zamknięta~~ rozwiązano, chociaż
wszystkie, ~~podniesione~~ ^{podniesione} podczas t.zw. pacyfikacji, zarzuty ~~przeciw~~
temu gimnazjum upadły na rozprawie sądowej w 1931 r. Z zapowiedzianych
ukraińskich szkół fachowych niezorganizowano ani jednej. Przeklęty w samym
pomyśle, a zbrodniczy w faktycznym swem wyrazie utrakwizm, jaki stworzono
u nas na gruzach ukraińskiego szkolnictwa powszechnego, żyje nadal bez
zmian. Przy końcu zeszł. roku przypadł termin nowego plebiscytu szkolnego.
Na krótkie hasło, bez żadnej prawie propagandy, żywiołowo rodzice działwy

wnieśli około 250.000 petycyj na nauczanie w szkole powszechnej w języku macierzystym z Galicji natychmiast przeniósł się ten ruch sporadycznie, jak również na Wołyń i Polesie. Jak przywitał ~~xxx~~ tę akcję Rząd. Wydano zarządzenie, że inspektorowie szkolni mogą przyjmować tylko pojedyncze petycje bezpośrednio od każdego petenta, a zbiorowo tylko wówczas, gdy delegat wsi wykaże się notarialnie stwierdzonym pełnomocnictwem od wszystkich, którzy mu swe petycje do wręczenia inspektorowi ~~xxx~~ przekazali i nareszcie, że inspektor szkolny może w takim razie wydawać zaświadczenia odbioru nie według ilości otrzymanych petycyj, tylko z wykazaniem wagi pakietu przyjętych petycyj. Na naszą interwencję, Ministerstwo na kilka dni przed ukończeniem plebiscytu poleciło zaniechać takiej praktyki, ale w terenie zazwyczaj już jej nie zaniechano. Co więcej, władze administracyjne, zaczęły masowo badać sanitarny stan na podwórzach petentów, posypały się kary administracyjne i nawet areszty, szczególnie na Wołyniu. Przy indywidualnym przyjmowaniu petycyj, inspektorowie załatwiali przeważnie tylko kilku petentów w jednym dniu. Dziesiątki rodziców z tej samej wsi musieli raz poraz chodzić do inspektora w dalekiem mieście. I codziennie przychodzili. Niestety, ^{na} wielu z nich nie przyszła tura w określonym terminie.

Czasopisma ukraińskie przynoszą prawie codziennie wstrząsające ~~xxxx~~ opisy tej niezwykłej walki o szkołę w XX st. Wszystko to może pójść na marne, zgodnie z ustawą, jeśli znajdzie się po takim plebiscycie 20 dzieci w danej szkole, wolących wykład polski, szkoła staje się utrakwistyczną, de facto ~~polską~~ polską. Obecnie już wszędzie szuka się tych 20-ro dzieci. Deklaracje ich rodziców są dla nas tajemnicą urzędową. Nigdy nie mamy prawa kontroli czy autorowie tych deklaracyj żyją w danej miejscowości i czy mają jakie dzieci ~~xx~~ w szkolnym wieku. Nie zważając na tak jaskrawo krzywdzącą nas ustawę, naród nasz jeszcze raz objął leganą walkę o narodowy charakter swej szkoły powszechnej. Byłby to znowu straszny cios, gdyby i tym razem ~~narodukraiński~~ Rząd załatwił te petycje w taki sposób że naród ukraiński musiałby odnieść wrażenie, iż w legalny sposób do szkoły swej nie dojdzie. Niestety wszystko wskazuje, że właśnie na to się liczy. - Charakterystycznym jest, że właśnie po deklaracji zroku miejscowe władze szkolne starały się prowadzić do szkół naszych polską modlitwę i że władze szkolne na Polesiu zarządzają nawet nauczanie religii prawosławnej w języku wykładowym szkoły, a więc polską. Nowe ustawy

szkolne ograniczają jeszcze bardziej wpływy właścicieli szkół prywatnych i wzmacniają w nich wpływy władzy administracyjnej. Przejście do nowego ustroju szkół zredukuje nasz dotychczasowy skład posiadania w szkołach państwowych i prywatnych do 1/3 obecnego stanu. Dotychczas niema żadnych widoków, aby na miejsce utraconych szkół mieliśmy dostać jakiegokolwiek nowe szkoły.

Nie lepiej przedstawia się sprawa naszej oświaty pozaszkolnej. Ukr. Naukowe Tow. ~~Nm~~ we Lwowie, Teatr i Muzea pozostają stale poza równomiernym udziałem w poważnych pozycjach budżetowych na ten cel ustanowionych. Po masowem rozwiązaniu naszych towarzystw oświatowych w Galicji. w r. 1931. właśnie w zeszł. roku rozwiązano na Wołyniu krzemieniecką Proświtę z 106 czytelniami, i większą Proświtę w Łucku, k w Krzemieńcu policja porozbi-jała zamki, zabrała wszystkie książki i odpęczętowała lokal, nie podając przytem żadnych motywów. W cztery miesiące po rozwiązaniu łuckiej Proświ-ty zarząd jej zawiadomiono, że rozwiązanie nastąpiło za rzekomo niewłaśc-iciwą działalność polityczną w latach 1924/2926, chociaż naprowadzone epizody tej działalności już wówczas w porozumieniu z władzą zlikwidowano. W zarządzie tej Proświty nie było oczywiście żadnych komunistów. Na Wo-

łyniu istnieje już tylko jedna najsłabsza nasza Proświta w Horochowie. Nie mamy tam już ani szkół, ani towarzystw oświatowych. Nie mamy tam nawet cerkwi. Cerkiew prawosławna, która ongiś tak pozytywną odegrała rolę w naszych dziejach, skarżona następnie jadem moskiewskim, właśnie w tej swojej obcej nam formie z całej herarchją moskiewską, znalazła na Woły-niu i Polesiu wbrew wyraźnej woli narodu całkowite poparcie. Nie jesteśmy zwolennikami wojny religijnej na Wołyniu i Polesiu, nie możemy jednak bez pewnego humoru przesłuchiwać się przemówieniom ze wszystkich ław polskich w Sejmie przeciw propagandzie katolickiej na tych ziemiach za jej rzeczywistą czy rzekomą rosyjską formę, wówczas gdy ^{ci sami zazwyczaj} najgorliwsi katolicy w Polsce za z zapalem wypowiadają się za najbardziej moskiewską byleby w najgorszem tego słowa znaczeniu upaństwowioną i najbardziej nam obcą Cerkwią prawosławna. Nawet na myśl nie przychodzi ^{tym panom} pytanie, ~~był~~ czy ogół ludności naszej na Wołyniu i Polesiu pozbawia się nawet powszech-nej szkoły rodzimej, towarzystw oświatowych i nawet cerkwi, która miałaby najprostszą drogę do sumienia tej ludności.

Tak realizuje się deklaracje Rządu na odcinku oświaty i kultury.

Wcale nie lepiej wygląda sprawa na odcinku gospodarczym. Badania naukowe potwierdzają, że drobne gospodarstwa wiejskie na terytorjum z większością ukraińską wykazują jeszcze niższy jakgdzieindziej dochód rolniczy i spożycie nieodpowiadające godności ludzkiej. Złe dzieje się już nawet osadnikom. Z taką radością udzielanej im dawniej i pobierane przez nich kredyty w bankach państwowych, wówczas gdy odwieczna ludność rolnicza miejscowa musiała zażyczać się u lichwiarzy conajmniej na 4-5% miesięcznie, doprowadziły nareszcie do tego, że kredyty w bankach państwowych przewyższają całą obecną wartość ich gospodarstw, niektórzy z nich, nie mogąc się doczekać dalszych kredytów poczęli nawet uciekać ze swych protekcyjnie lub darem nabytych działek. Ale cóż słyszemy? Z oświadczeń Rządu dowiadujemy się, że długoterminowe długi kolonistów w bankach państwowych przejmie, już niebawem, fundusz obrotowy reformy rolnej, z rozłożeniem spłaty na znacznie dłuższe lata i zniesieniem odsetek na 1%-2%. Oczywiście, że ludność miejscowa, nie mogąca korzystać z dotychczas z dobrodziejstw kredytu w bankach państwowych, ani myśleć nie może o podobnym uregulowaniu swoich

ciężkich długów. Nie trzeba być wielkim filozofem ani prorokiem, aby domyśleć się co z takiej nowej nierówności w polityce gospodarczej wynika i jeszcze wyniknie.

~~Wskazano~~ Dla ilustracji, jak władzy wykonują u nas rozporządzenia ulgowe dla rolnictwa, niech mi wolno będzie naprowadzić w tem miejscu pismo p.pos. Miedzwieckiego imieniem wojewódzkiego sekretarjatu biura dla spraw finansowo-rolnych w Stanisławowie z dn. 24. czerwca 1932 r. Nr. 41/4. wzywają wszystkie starostwa do nadesłania rejestru długów średnich i małych gospodarstw, ale tylko polskich. Wójtowie wszystkich gmin ukraińskich w Województwie Stanisławowskim musieli rozkaz ten wykonać. Znowu nie trzeba być prorokiem, aby dowiedzieć się co przytem myśleli.

Mało tego. Już z końcem 1931 r. Starostwo Dubieńskie na Wołyniu zaczęło masowo zamykać sklepy spożywcze naszych wiejskich spółdzielni rolniczych i to pod pretekstem, że otwarto je przed laty bez poprzedniego przedłożenia projektu urządzenia sklepu i bez zatwierdzenia tego projektu przez Starostwo. W całym państwie do wszystkich wiejskich sklepów spożywczych, spółdzielczych i prywatnych zastosowuje się art. 7. ustawy przemysłowej

czyli otwierają się je tylko za poprzednim zgłoszeniem sklepu ~~wła~~ władzy. Sklepy spożywcze naszych spółdzielni wiejskich uznano jednak w Dubnie, a później w całym województwie Wołyńskim wyjątkowo za przedsiębiorstwa tak skomplikowane groźne dla życia i zdrowia, przebywających tam ludzi, że dla ich otwarcia trzeba poprzedniego zatwierdzenia planów urządzenia. Biedni chłopci ukraińscy, którzy z największą ofiarnością zorganizowali swe spółdzielnie dla skutecznej walki z ogromną na tych ziemiach lichwą towarową, muszą wyjątkowo wydawać wielkie kwoty na plany i na komisje starościńskie względnie wojewódzkie, aby utrzymać przy życiu swe sklepy spółdzielcze. Ale i to nie pomaga. Komisje konstatują bowiem przy przeciwustawowej ocenie planu urządzenia, że lokale naszych spółdzielni wiejskich nie odpowiadają nprz. art. 305. ustawy budowlanej 1928 r., chociaż te lokale są z reguły najlepsze w całej wsi, a domy wybudowane zazwyczaj jeszcze przed 1928 rokiem nie są własnością naszych spółdzielni. W tych samych miejscowościach, w oczywiście gorszych lokalach, tu i tam nawet w domach, których zakazano pracować naszym spółdzielniom spokojnie i bez poprzedniego zatwierdzenia mieszczą się wszelkie inne, byleby nie ukraińskie, sklepy spółdzielcze i prywatne. W pewnych wypadkach, jako motyw

- 12 -

opieczutowania sklepów naszych spółdzielni rolniczych na Wołyniu, podano zły ich stan sanitarny, nprz.: nieład na podwórzu, chropowate ściany w lokalu, brak tylnych ścian w półkach, klozeń bez siatki, któraby zabez-^{za}pieczała zbiornik od much i tp. Wyraźne przepisy ustawy, że nawet rzeczywisty zły stan sanitarny w podwórzach nie odpowiada lokatom, lub że kara za zły stan sanitarny lokalu nie może być odrazu aż zamknięcie sklepu - wszystkie te przepisy nie mają na Wołyniu znaczenia, gdy w grę wchodzi nasze spółdzielni, znane w całej Polsce z wzorowej pracy gospodarczej i społecznej. Przedłożyliśmy Rządowi oświadczenia związku spółdzielni spożywczych polskich "Społem" oraz izb handlowo-przemysłowych, że z taką interpretacją ustawy przemysłowej względnie budowlanej, jaką się na Wołyniu do nas stosuje, jeszcze się nie zapoznały. Znowu dobra ilustracja do opowieści o równych prawach i obowiązkach. W ostatnich miesiącach rozwiązano znowu szereg spółdzielni naszych z racji rozwiązania organizacji politycznej "Selrob". Ogółem mamy dotychczas rozwiązanych około 100 spółdzielni wiejskich, przedewszystkiem na Wołyniu. Oco tu idzie? że nie o prawo przemysłowe, budowlane, czy sanitarne, - to pewne! Gdyby

Gdyby w taki sposób stosowano te ustawy, nie byłoby w całej Polsce ani jednego sklepu spożywczego. Jeśli Rząd w przemówieniu p. Ministra na senackiej Komisji Budżetowej motywuje te fakty komunizującą polityką zarządów ~~na~~ w naszych spółdzielniach, to oświadczamy, że i my nie chcemy aby spółdzielnie nasze były pokrywką dla komunizmu. Polityka niech walczy otwarcie w swych własnych gospodach. Jesteśmy też zawsze gotowi nawet pozbyć się takich naszych jednostek, które obowiązującej nas apolityczności w praktyce nie uznaje. Niestety w danym wypadku ma miejsce inna polityka. Naszym opieczętowanym spółdzielniom rozeszłali starostowie, względnie - jak powiedziano w odpowiedzi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na naszą interpelację w tej sprawie - podlegli im instruktorzy rolni statuty polskich związków rewizyjnych. Spółdzielniom naszym Starostowie wyraźnie oświadczają, że ich lokale będą zaraz dobre, gdy spółdzielnia wystąpi z Ukraińskiego Związku Rewizyjnego i wstąpi do polskiego. P. Wojewoda wołyński wyraźnie powiedział, że wyższa racja kategorycznie wymaga, zerwania ^{wszelkiej} ~~jakiegokolwiek~~ łączności między gospodarczymi organizacjami ukraińskimi na Wołyniu z ich centralą we Lwowie. W tem właśnie sedno sprawy. P. Wojewoda wołyński postanowił rozerwać żywy organizm ukraiński w granicach

Państwa Polskiego na dwie części tak, by nie miały ze sobą żadnych stosunków. Niedawno aresztowano na dworcu kolejowym w Łucku spółdzielców, wracających z walnego zgromadzenia Ukraińskiego Związku Rewizyjnego we Lwowie. ~~Naxix~~ W poczekalni tego samego dworca kolejowego czytałem przed rokiem odezwę Związku obrony kresów wschodnich o tysiącletnim jubileuszu najazdu warezów na polskie kresy wschodnie, na których przed przyjściem polaków były tylko wilki i łosie. To się nazywa polityką. W takiej atmosferze ma się rozwijać wiera ludu naszego w równe prawo i w moc legalnej o nią walki. P. Minister Spraw Wewnętrznych obiecał nam, że zbada te smutne sprawy prędkiego uporządkowania tych spraw oczekujemy tem bardziej, iż już pewni ludzie na Wołyniu proroczą, że ~~xxxx~~ projektowana nowa ustawa spółdzielcza sprawi dla nas to, iż Związek Rewizyjny Spółdzielni Ukraińskich w drodze zarządzenia Ministra Skarbu, a więc już legalnie będzie miał zamkniętą drogę na Wołyń, mimo to, iż w całej naszej spółdzielczości na Wołyniu jest ^{mniej} ~~xxxiix~~ ukraińców galicyjskich niż palców w jednej ręce ludzkiej.

Tymczasem zdajemy się, że już dobrze przedstawiłem, jak realizuje się u nas zeszłoroczną deklarację Rządu na odcinku gospodarczym.

Pewne głosy autorytatywnej opinii publicznej polskiej dodają temu obrazowi jeszcze jaskrawszych kolorów. Mam tu na myśli artykuł b. premiera p. Witosa z stycznia b.r. o jego planie dalszej systematycznej kolonizacji Galicji Wschodniej, oraz nie mniej poważne zapowiedzi, że Polesie osuszone i zmeliorowane groszem publicznym stworzy nowy teren kolonizacyjny dla osadników polskich. Nie dziw, że wśród takich warunków, przede wszystkim na Wołyniu i Polesiu, gdzie ludność miejscowa nie ma ani szkoły narodowej, ani towarzystw oświatowych, ani swej cerkwi żywej i gdzie jej własnym organizacjom gospodarczym w czasie najgłębszego kryzysu, stawia się bezprzykładne zapory. Wśród wiecznych zapowiedzi o dalszej kolonizacji, rodzi się komunizm i że przychodzi tam do takich buntów, jak ~~na~~ niedawno na Polesiu i na północnym Wołyniu, który przez dłuższy czas i na bardzo dużej przestrzeni górował ponad całem życiem i nareszcie mógł być zdławiony tylko przy użyciu specjalnych ugrupowań policji państwowej oraz siły zbrojnej. Nie pierwszy to bunt i nie ostatni.

W swej deklaracji z dn. 16. stycznia 1932 r. p. Minister Spraw Wewnętrznych wskazał jeszcze na projektowany samorząd dla gmin i powiatów, jako na znakomitą formułkę dla naszej pracy konstruktywnej. Dziś projekt

tej ustawy jest już w stadium trzeciego czytania na Komisji Administracyjnej. Okazuje się, że projekt tego samorządu jest ogromnym krokiem ~~wstecz~~ wstecz, jest nawet zaprzeczeniem samej idei samorządu. Projekt ustawy dąży do upaństwowienia samorządu. To upaństwowienie uderza w nas, ukraińców tem silniej, że ani wójt, ani podwójcim, ani sołtysem, czy podsołtysem, burmistrzem czy wiceburmistrzem, członkiem Rady powiatowej, czy wydziału powiatowego - nie może być osoba, która nie włada językiem polskim w słowie i piśmie. Przekożeni gmin muszą być zatwierdzani przez starostę powiatowego. O ile starosta nie zatwierdzi drugiego z rzędu przelożonego gminy z wyboru, następuje rozwiązanie Rady gminnej i wprowadzenie rządów komisarycznych. Starosta wraz z wójtem ma rozstrzygający wpływ na mianowanie i usuwanie pisarzy gminnych, a sam wójt mianuje i zwalnia wszystkich innych pracowników gminy. Rada gminna we wszystkich tych sprawach niema głosu. Przekożeni gmin, mają prawo zawieszać uchwały Rady gminnej w pewnych wypadkach. Pośredniość wyborów do Rady gminnej przez t.zw. kolegja wyborcze odsuwa ogół wyborców od bezpośredniego wpływu na skład Rady gminnej. Podział terytorjum gminy na okręgi wyborcze leży tyl-

w mocy starosty, co ze względu na niejasną stylizacją ustawy może być wykorzystane dla celów partyjnych czy narodowych. Przebudowa gminy jednostkowej na gminę zbiorową w województwach, które nie mają dotychczas gmin zbiorowych, a przy pomocy gminy zbiorowej konstrukcja Rady powiatowej będzie w rękach starosty instrumentem specyficznej polityki rządowej na naszych ziemiach. Administracja gminy zbiorowej będzie kosztowniejszą niż jak w gminach jednostkowych. Wpływ na konstrukcję rady gminnej ma państwowa władza administracji ogólnej, która dokonuje podziału gminy na okręgi wyborcze, ustanawia ilość radnych, mających być wybranymi przez okręg wyborczy, następnie dokonuje zatwierdzenia wybranego przez Radę gminną wójta, na podstawie uchwały przez się inspirowanej Rady gminnej może ustanowić wójta zawodowego i nareszcie wraz z powtórnego wyboru wójtem osoby dla władzy administracyjnej niemiłej, ~~kt~~ może ona rozwiązać Radę gminną i ustanowić komisarza. Tak skonstruowany samorząd nie jest żadnym samorządem. Taki samorząd nie może być instrumentem emansypacji narodu ukraińskiego, przeciwnie w Galicji on spycha nas jeszcze dalej. Zupełnie inny samorząd miał na myśli znany nam i rządowi akt międzynarodowy z dn. 15. marca 1923 r. Bardzo przykro, że i na odcinku samorządowym deklarację Rządu z przed roku

w taki właśnie sposób realizuje się.

Z tym nowym samorządem Rząd będzie miał u nas takie same doświadczenia, jak z obecnym komisarycznym samorządem w powiecie Liskim. Polityka rządowa ^{wobec nas} wchodzi mianowicie/coraz bardziej w ślepią ulicę. Na wszystkich odcinkach życia Rząd boi się wszystkiego co mogłoby zwiększyć nasze siły moralne czy materialne. Nie pierwszy i nie ostatni bunt na Polesiu i rokosz chłopów w powiecie Liskim dowodzą jednak, że i stawka Rządu na ciemnotę i peuperyzację narodu ukraińskiego również nie prowadzi niczego dobrego.

Dlaczego, spytacie Panowie, te wszystkie sprawy raz poraz naprowadzamy Czy aby się żalić? Nie, Panowie! Jesteśmy jaknajdalej od psychologii kalek i żebraków. Czy może aby jeszcze raz dowieść Panom, że prawo i sprawiedliwość po naszej stronie? I to nie! Gdyż wiemy, iż nie wystarcza mieć sprawiedliwą ~~x~~ pretensję, sprawę trzeba umieć wygrać. Celem naszym jest narazie zwrócenie uwagi Panów, że sprawa polsko-ukraińska obecnie znowu tak tragicznie się gmatwa, jak ongiś przed wiekami. Musimy stwierdzić, że dotychczasowa polityka wszystkich rządów z każdym rokiem coraz bardziej potęguje rozgoryczenie wśród narodu ukraińskiego. To rozgoryczenie ogarnęło

Już wszystkie warstwy narodu i opanowało umysły mas do samej głębi. Przekonanie przeciętnego ukraińca jest takie, że gdyby tak ciężkie warunki życia, jak dla nas dotychczas wytworzyły się w stosunku służby domowej do Panów, lub nawet w zasadzie nierozwiązalnym małżeństwie katolickim, to nie wytrzymałby takiej temperatury nawet stosunek służbowy i nawet małżeństwa.

Nie naszą rzeczą jest sądzić czy rzeczywiście naród polski tak przeżarła niewola, iż obecnie musi go się przepuścić przez specyficzne "wychowanie państwowe", ale Panowie, zapominacie, że Polska obecna nie jest państwem narodowym, że dla nas, tworzących zwartą większość na przestrzeni 140 tysięcy klm.kw. takie wychowanie musi wywołać wrażenie już nie koszar, lecz więzienia. Żadne drobne ulgi tego wrażenia już nie zmieniają. Tembardziej, bajki o zagrożonej polskości na Kresach państwa.

My dostrzegamy pierwsze nieśmiałe kielki otrzeźwienia: niektóre artykuły Łosia, znany artykuł Nowaczyńskiego i przedewszystkiem biuletyn polsko-ukraiński - ale widzimy, że Rząd i ogół społeczeństwa polskiego wciąż jeszcze nie zdają sobie sprawy z oczywistego faktu, że ukraińcy mają już ostatecznie skryształizowaną świadomość narodową i polityczną, oraz

bardzo silne poczucie swej odrębności, nie tylko w Galicji, ale wszędzie. Teoretycy niwelacji i asymilacji narodowej i politycznej wśród ukraińców /mam tu na myśli także znaną książkę p.Gertycha/ zapominają, że tak niedawno czteroletnia wojna ukraińców o wolność narodu głęboko przeorała współczesną duszę ukraińską, że wygarnęła ona znowu na wierzch prastare wielkie tradycje ukraińskie, stworzyła nową warstwę recerskiej konstruktywnej arystokracji, ściśle związanej jednak z glebą chłopca i warstwą robotnika, Panowie nie chcą ~~nikam~~ widzieć, że ten nowy naród ukraiński wśród najcięższych warunków wspaniale przejawia się na wszystkich płaszczyznach twórczości, że on już sam znalazł swoją drogę do wiecznie żywych źródeł rzymskiego i wogóle zachodniego świata - i że w przeciwieństwie do XVI i XVII wieku, wszystko co dać na może Warszawa, już nie może wywoływać u nas zachwyty niedosiężną doskonałością, bo na taką doskonałość stać już nas samych. W sferze ducha nie grozi nam już żadne zasadnicze niebezpieczeństwo. Mechaniczne spychanie nas w dół, może przejściowo wyrządzić nam wielką szkodę, ale żywiołowej dynamiki ducha naszego już nie przemogą ani wieczne masowe areszty, ani sądy doraźne, ani mrzonki p.wo-

p.wojewody wołyńskiego o sokalskim kordonie, ani utrakwizm wszelaki, ani nawet jawni i tajni agenci, ani tak gorąca chęć zepchnięcia spraw t.zw. mniejszości narodowych z terenu prawa międzynarodowego.

My wiemy, czego żądać możemy od Polski, a czego żądać mamy tylko od nas samych. Również zdajemy sobie dobrze sprawę w jak obiektywnie ciężkim położeniu żyje obecnie nasz naród. Mamy też zawsze na oku całą naszą sprawę. Umiemy również liczyć się z rzeczywistością, układając plany na daleką przyszłość. Świadczy o tem i deklaracja p.Prezesa Klubu Ukraińskiego, złożona na samym początku obecnej debaty budżetowej. Ale właśnie dlatego stwierdzamy, że obecna polityka Rządu i społeczeństwa polskiego ^{wobec nas} jest nie tylko tragiczną pomyłką, ale na dłuższą metę nawet czymś gorszym, bo absurdem. Naród nasz ze zgrozą patrzy na te niesamowite widowisko. On wie, że jego sprawa nie śmie być nigdy przedmiotem w obcej grze, - on wie, że sama, choćby najgorętsza uczuciowość również na nic się nie zda, - ale mając za sobą ciężkie doświadczenie wieków pełen ^{żywej} woli i wiary już dawno powiedział sobie: "perebułyśmy pańszczyzną, perebudemo konstytucyju!" W całym naszym naródzie obserwujemy żywiołowy pęd do konsolidacji wszystkich sił konstruktywnych i puszczania ich na jedną ciężką, ale planową

twórczą pracę, aby zaspokoić wszystkie potrzeby życia i przy autorytatywnym przewodnictwie wejść w rodzinę równych i wolnych narodów.

РЕЗОЛЮЦІЇ В СПРАВАХ ШКІЛЬНИХ

1 / Протестуємо проти накидування нам законів, які обмежують наше державне і приватне шкільництво, як це сталося в р. 1924 через нові закони і в р. 1932 через устрій школи.

2 / Домагаємося знесення утраченого в народних і середніх школах як шкідливого під оглядом педагогічним і національним.

3 / При введенні устрюв школи домагаємося рекомпенсати за обчислення 4-ох класів гімназій — а то введення належного числа 5-тої і 6-тої класів в народних школах та ліцеїв з українською мовою навчання.

4 / Уможливити українській дітям в сім доступ до середніх і фахових шкіл.

5 / Домагаємося введення ліцеїв, середніх і фахових шкіл з українською мовою навчання в такому числі, як в відсоткове відношення українського населення до цілого населення Польщі.

6 / Протестуємо проти узування українського вчительства зпоміж іншої дітвори в державних школах, а накидування нам учителів чужих, що неоднократно не знають і ненавидять української мови.

ДО ГРОМАДЯНСТВА

I / Взимаємо громади української національності до організування Кружків "Рідної Школи", рідних бібліотек, захотів, садків і бурз по всіх громадах.

II / Взимаємо українське громадянство розвинути мовою вищою за допомогу "Рідній Школі".

По загальному охарактеризуванню звичая хочу подати коротенькі зауваги про нього:

I. Ціль нового шкільного устрою

- 1 / Змонополізувати ціле виховання в руках уряду
- 2 / Облегшити державний бюджет через:
  - а / скорочення середньої школи
  - б / перекиненні вже нині многих тягарів на громади, а пересунувши довір Судову шкіль, удержання шкіль мешкання учителя
- 3 / Скріпити існуючий режим в державі і вплив між населенням, доказом цього вступ до закону, який каже так про ці школи "виховання творчих членів свого народу"
- 4 / Змінити русло культурного розвитку через обмеження напряду "спрової" інтелігенції, а звернення уваги на практичні цілі /фахові школи/. В цьому труднощі для нас є через:
  - а / скорочення середніх шкіль і створення малого числа лицей
  - б / перехід в народній до середньої школи /селекція/ та утруднення для села
  - в / утруднення доступу до вищих шкіль,
  - г / фахові школи, але не наші.
- 5 / Знесення приватного шкільництва, яке персонально віддане під вплив політичних чинників,
- 3 / Відсунення наших мас від рідної інтелігенції.

II. Наша акція:

- 1 / Приватне рідне шкільництво всіх типів
- 2 / Домашнє навчання
- 3 / Втеча від державної школи і чужого учителя
- 4 / дошкільне виховання через власні вахисти
- 5 / позашкільне виховання через доповідні курси
- 6 / буря, бібліотеки, українознавство там де є сільська школа або поляк-учитель
- 7 / розбудова Коулків "Рідної Школи" і масове оподаткування на ту ціль.

III. Що треба крім в горі наведених справ порушити при шкільних рефератах.

- 1 / Значіння рідного виховання
- 2 / Борба поневолених народів за рідну школу
  - а / Чехи "Школьна Матица"
  - б / Німці "Schulvereine"
  - в / Польки "Klasa" і т.д. / в Росії 1905 р. бойкот, в Німеччині "Всесілья" / у поляків-домашнє виховання /
- 3 / Стан нашого шкільництва до війни 1919, стан нашого шкільництва до 1923, від 2-х ступенів, нижній стан, усунення нашого учительства, а також навідування чужого.
- 4 / На найближчу мету облекшити доступ сільським дітям до 5-тиї і 6-тиї класів народньої школи.
- 5 / Відновити борбу за вишколову нову /плебісцит-плебісний бойкот дітей- активний бойкот батьків/

Передклях англійського листа, писаного через Ф.Б. Чарномського до
Вповістця Й. Барра в Глазгові No. 75 Clouston Street.

Високоповажаний Пане Барр.

В місяці вересні Ви написали разом з п. Rhys Davies, членом
парляменту і оголосили справоздання, відносячися до польсько-україн-
ського конфлікту у Східній Галичині, а яке опирається головно на
інформаціях і датах, які Ви змогли зібрати в часі Вашої подорожі по
цього краю посліднього літа. Ваше справоздання обіймає деякі критичні
завваги пр-оти польської адміністрації у Східній Галичині, з яких де-
кі є загального політичного характеру, а деякі опираються на дійсних
даних. Без сумніву Ви одержали ті дати з різних українських джерел.

Я не маю сумніву щодо Вашої доброї віри, коли Ви хотіли пере-
студіювати тяжкий проблем польсько-українських взаємин і не наміряю
полемізувати з Вашими думками більше загального характеру, бо то мог-
лоби мене завести за далеко. Всеж таки хочу звернути Вашу увагу на
деякі більше язкраві точки де надужито Вашої доброї віри зі сторони
незумляниого інформатора несумлінних інформаторів.

1 / Сторона 15 Вашого справоздання Кооперативи.

Українці твердять, щ. їх кооперативи не мали фінансової
допомоги від Уряду і що одинокою допомогою, яку одержали перед около
6 роками були кредити до висоти около 8.000 фунтів штерлінгів на
протязі 2 літ, але що від того часу вони не одержали більше ніякого
кредиту від ніякого державного банку.

В дійсности Банк державний, відділ у Львові, якому підляга-
ють воєводства Львів, Тернопіль, Станіславів, уділив в часі від р. 1926-
до 1931 Українським кооперативам слідуєчих кредитів.

Короткоречинцевих готівков зол. 1,101.310 це є £. 25.300

Короткоречинцевих кредитів в натурі зол. 794.444 це є £. 18.200

В тім самім часі Банк Господарства Краєвого уділив українським коопе-
ративам слідуєчих кредитів:

короткоречинцевих кредитів зол. 454.650 це є £. 210.400

довгоречинцевих кредитів " 96.250 " " " 2.200 --

Зол. 550.900 " " £. 12.600

В тім самім часі державний Банк /краєвий/ уділив довгоречинцевих
кредитів 660 українським малим власникам на суму зол. 1.904.182 це є
£. 43.900

Загальна сума кредитів, уділених через позиці два державні банки

українським кооперативам у воєвідствах Львів, Тернопіль і Станіславів /не вчисляючи Волині/ в роках 1926-1931. не була тому zero, але около £.56.100, а вчисляючи довгоречня івєні кредити, уділені індивідуальним українським малим власникам, вносила зол. 4,350.846 це є £.100.295 -

Коли візьметься під увагу, що польські державні банки диспонуєть тільки малими сумами кредитів, то видно, що заряди тих банків не кермувались ніякими упередженнями супроти українських клієнтів. Заходить тосу очевидна негідність поміж згаданими загальними твердженнями Ваших інформаторів, а вище поданими датоми, витягненими з урядових записків двох державних банків.

2./ Сторона 18. заробкове заняття.

" В місті Дрогобич в рафінерії Польмін є занятих 600 робітників, з яких лише 10 є українцями і навіть ці мусять старатися скривати свої організації і партії. Подібні умовини існують також у французьких копальнях нафти."

Рафінерія Польмін в Дрогобичі, що дожи неї відомо, що поміж 600 робітниками занятими останної осені було 157 греко-католиків, яких належить уважати за українців щажіх це є 25.70%. Після конскрипції 1921 року місто Дрогобич мало 24.4% греко-кат. населення. Тому процентове відношення українських робітників в Польміні є дешо вище як в місті, в яким та рафінерія находиться. Належить тут додати, що усі більші міста в т. зв. Східній Галичині мають лише малий відсоток українського пролетаріату і що Дрогобич є може навіть винятком. Працівні класи в містах складаються у 80% з поляків і жидів.

3./ Сторона 20. Вибори.

Ви зазначаєте, що вибори в 1930 р. переведено шляхом терро-ру і що хоч не було зміни в настроях ані числах, то українці стратили багато місць в Нар парламенті. Зокрема зазначаєте, що у виборчій окрузі Стрий українці стратили два місця, які забрвали поляки. Ви згадуєте також, що поляки навіть не пребууть ніякого оправдання на це.

В дійсности вислід виборів в стрийській окрузі як і в інших приписати належить фактові, що коли в 1928 р. українські листи були більше сконцентровані, то польські були розбиті. В 1928 р. упало 109.499 голосів з тій окрузі на різні українські листи вчисляючи з це 106.271 голосів відданих на головну українську листу "Українського Вльоку.", а прях відсоток українських голосів втрачених без

впливу на вибори був 1%. В 1930 р. українські листи зібрали 93.028 голосів, в чім 86.234 голосів відданих на "Український Блок". Процент утрачених голосів побільшився до 2,8%. З другої сторони в 1928 р. було польських голосів 89.061 в чім 70.192 за "Рядовим Блоком", а в р. 1930 було тих голосів 137.601, в чім 122.931 за "Рядовим Блоком". Відсоток втрачених голосів зрештою спав з 8,1% на 5,06%. Згадує Згадає також, що коли я назвав "Урядовий Блок" польським, то зробив це сільше для упрощення, бо кандидати з листи цього Блоку в округах національно мішаних були не лише поляки, але також члени різних меншин "українці, жиди, білорусини, росіяни, і чехи. Як Вам це певно відомо, то в 1930 р. зістало вибраних 8 українців до польського сейму з листи Урядового Блоку і вони є членами першої урядової більшости.

Порівняння вислідів виборів в Стрию виказує, що з цього числа 263.407 виборців майже 200.000 голосувало в 1930 р. на ту саму листу, як в 1928 р. підчас коли 32.000 голосувало відмінно. До того належить додати 32.000 нових виборців, які не брали участі в попередніх виборах.

Як це видно з powyższych dat, лише около 121 виборців змінило своє політичне переконання, який то факт спричинив позискання двох мандатів через Урядовий Блок після засади пропорціонального голосування, що є зовсім зрозуміле. Позже покинення своєї партії зі сторони українського населення можна пояснити тим, що ця частина населення мавши досить терористичних метод зі сторони національних екстремістів голосувала за рядову партію, якої посіда могла забезпечити їй можливість спокійної праці. Наколиби вибори були дійсно переводжені "під пануванням терору", то яким способом могли українські національні листи одержати у цілій Східній Галичині аж 721.000% голосів?

Мушу також зазначити, що колеси англійське виборче право обов'язувало в Польщі, то усі мандати зі стрийської округи були в 1928 р. українські, а знова в 1930 р. всі вони були польські.

4. / Сторона 23 - Школи

" В недавній подібній справі тернопільської школи 40 хлопців зістало оскаржених о голову граду. Вирок уневинних їх, однак хлопці були придержані через 4 місяці у в'язниці перед розправою".

Той факт є абсолютно незнаний польській владі.

- 4 -

Я сподіюся, щ^т Ви змініте з деяких Ваших поглядів на
польсько-українську квестію у виду повидих наведених мною фактів!

Пишуть до Вас з правдивою зсагою

підписано Ф.В. Чарновський.

РЕВІЗІЙНИЙ СОЮЗ
Українських Кооператив

у Львові.

ІНСПЕКТОР
в Луцьку на Волині.

Ч. 21 / 32

Луцьк, дня 17.1.1933 р.
вул. Ягайлонська, 65. Телеф. 274.

До

Високоповажаного Пана

Посла Остапа Луцького,
Провідника Дирекції РСУК

Варшава, Соїм.

У відповідь на письмо з дня 11.1. ч.р. маю за шан-
ну повідомити, що більшість матеріалів, які торкаються закрит-
тя кооператив адміністрацією на північно-західніх землях, як
також оригінальні письма Староств і т.п. в різні часи були
переслані Інспекторатом до Правного відділу РСУК у Львові.
Також і всі акти тих кооператив, які вже відійшли від заві-
дування Інспекторатом здано до бюро РСУК у Львові, тому при
канцелярії Інспекторату залишилася лише незначна частина
тих матеріалів. З того, що зберіглося та знову одержаних фак-
тичних даних, які є найбільш характеристичними, маю за честь
подати слідувачі:

1. Число 35 закритих українськ. кооператив на одній Дубен-
щині ні в якому відношенні не стоїть до числа закритих поль-
ських кооператив /лише одна/ та приватних sklepів /про зак-
риття хоч-би одного відомостей не мається/. З того ясно вид-
но тенденційність ставлення адміністрації спеціально до ук-
раїнської кооперації, бо всі інші торговельні підприємства
знаходяться в подібному стані, як і skleпи укр. кооператив.

//////

2. Вже більш року на Волині взагалі неможливо урухомити торговельних підприємств українських кооператив, які згори трактуються адміністрацією, як організації небажані, хоч їх керуючі органи /цілі Управи і Нац. Ради/ ще очевидно не могли виявити жадної діяльності, тїм більше політичного характеру.

3. Число кооператив на-ново урухомлених після закриття є зникаюче /на Дубенщині 2/ і то ті нечисленні випадки стались з почину самої адміністрації, раптово, після довшого часу майже півтора року, минушого після закриття їх. Правдоподібно, що ці випадки зв'язані були з переводженням доходження з рамени Міністерства, в цілі мати можливість твердити, що деякі кооперативи засто сувались до вимог Староства і тому урухомлени. Напр. в випадку кооп. "Господарська Спілка" в Носовиці Старій на Дубенщині, помешкання якої було уряджено люксово, жапних додаткових ремонтів не переводилося, одначе дозвіл на поновне урухомлєня всеж таки Староством виданий 6. XII. м. р. після телефонічного запиту через гміну і нових оглядин комісією у скороченому складі.

4. У випадку кооперативи "Пробудження" в Підлужі на Дубенщині - склеп польської кооперативи відкритий в тому самому помешканню, в якому було заборонено провадити skleп української кооперативи, проіснував аж до польських свят і тепер справді зістав закритий адміністрацією, але очевидно в цілі зліквідувати випадок занадто разячий, на який вже звернуло увагу само Міністерство.

5. Перебіг справи в кооперативі "Єдність" в Ульбарові був такий: skleп кооперативи містився зпочатку в домі Григорія Возницького і після закриття з наказу Староства, що сталося в червні 1931 р., справді те помешкання не було винаймає жадному іншому торговельному підприємству, але кооператива піпшукала інше помешкання в домі Петра Сербика та викликала зі Староства комісію для оглядин. Оглядини відбулися в місяці грудні 1931 р. і комісія знову признала і це нове помешкання невідповідним, а перенесення до нього skleпу кооперативи заборонила. Одначе в місяці липні 1932 р. - власне до цього помешкання в домі Петра Сербика впровадилася приватна молочарня - (власник Михайло Кулина) -, яка існує і до нині, при чому адміністрація жадних перешкод їй не чинить, хоч ніякого додаткового ремонту в помешканню не переведено і здавалося-би, що вимоги

для помешкання під молочарню мусіли-би бути більш строгі аніж для помешкання під звичайний sklep мішаних товарів.

6. У випадку кооп. "Згода" в Надчицях пов. Дубно справа малася так: у льокадю, де був sklep кооп. "Згода" після закриття його адміністрацією відкрив свій приватний sklep властитель того дому Степан Пасічник, але через короткий час торг мусів припинити сам, бо люде не хотіли в нього купувати. Адміністрація-же жадних перешкод йому не ставила.

7. Кооперативі "Народня Торговля" в Торчині пов. Луцьк, яка місцевість не є село, а містечко, не дозволило Староство Луцьке відкрити sklep в будинку галь торгових, в якому то будинку міститься цілий ряд інших sklepів, приміщення яких майже ні в чим не відрізняється від того, яке мала намір зайняти кооператива. Власником того будинку є п. Лобурський /а не Лоберський/, який очевидно не міг "винайти" помешкання в своєму власному помітій-же Лобурський і раніше мав в тому своєму домі власну масарню, яка існувала довший час і тому треба припускати існувала легально.

8. У випадку кооп. "Згода" в Золочівці пов. Дубно sklep кооператива містився в тому самому будинку, де міститься сільська школа, одначе помешкання skleпу узнано староством за невідповідне, застосовуючи приписи будівельного закону. Школа продовжує міститись в тому самому будинку і нині, хоч впровадилась пізніше кооператива.

9. Від кооператив "Село" в Торговиці і "Власна Поміч" в Демидівці нових донесень не поступало, а попередні матеріали відіслано до Правного відділу РСУК.

Повищі відомости почасти основані на словесних інформаціях, одержаних від воодиноких членів Управ. Для документальної їх провірки буде потрібний довший час.

З пошаною

М. Д. Кобилецький

Інспектор

Кооператива „Зроза“ в Золотивці,
 разом з Борщевим, повіту Дубно
 говоримо Рев. Союзом русоївкою
 з 17. Т. 1933 р., що в поменшанню Коопе-
 ративу, ^в Експ. Союзом наказано зник-
 сти з України згідно з принципом об'єднання
 з поменшанню Союзом об'єднання
 і самитарним, і то з патрістичною,
 національною ліквідацією — в тім
 самім поменшанню говорено пробагато
 речей приватних осіб. Треба мати
 на увазі, що кві війна в Україні проти
 різного Союзу.

1. Дроздовичі Госп. спож. Ска "СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

~~2. Добряни Госп. пром. і терг. Ска "ДОВРОВАТ"~~

3. Зелів *с.п. Даладар*

~~4. Лісовичі Госп. спож. Ска "ПОМІЧ"~~

~~Варшавь Госп. пром. Ска "Будувальник"~~

~~Ворошич Госп. спож. Ска "Згода"~~

~~Судовань Госп. спож. Ска "Відомість"~~

12.3
3.6
1.0

46.

перелісано до кнр. Канцеляр.

Штаба, Союз, кімната №
14.17 1912 року
№ 576

У Надвиршнього карау
Українського Клубу

в Варшавському Сеймі, Сенаті

до справи в Меліт'ї.

Доброчинних арендарів державних і власних
мартку Новак-Зборувит, і інших торговців
Горохівського на Волині

Прохання

В нашій селі Н. Зборувиті гм. Торамі
по світовій війні позістал без власника ферма
вакайт, котра складалася з 200 на орної землі
з 70 на лісу та 60 на сінокося.

Земля ця за часів царських позістала, яко вакайт
та остаток при наділенню царськими Урядом був-
ших так званих „казенних крест'ян“ і добрий час
була в окупиним коністатом громади.

Через який час з ласки царської дістав цю ферму
бувший царський чиновник А. Білбасов, тільки ми
як власник а як урядовник. З цього часу вся
ферма була поділена по лінії безземельних і мало-
земельних селян, котрі відрубали паюві за цю
землю „пащину“ та давали йому утримання

Сам Білбасов на цій землі нігди не господарював.
Зразу він задовольсв тим, що йому дають селяни
добровільно, а потім свої домашатв поширивав і
кінець кінцем перед війною розорядувавася цією
землею яко власністю. В той час зобов'язав селян
давати йому чини за землю - стогатку чистим
зерном, а потім 3-4 сніп. Перед самою війною
даємо вже давав 1/2 свого урожаю. При тим

Сидношук
Michal Konop-
wicz Zboru-
witski
pociska Zboru-
witski

зміни сівали одсівали, а третю зіставили під
пар де пасли свою худобу разом з панською безплатно.
В лісі діди наші батьки і ми користали все
час з безплатного пасовища худоби, збирали Яліз
та опалу.

На сіножатях, кошили сіно і пасли худобу.
Сіножаті були цілогрупові і півгрупові.
В році 1918-20^м цілий цей марток був посідастю
громади і громада користала його як своєю власністю.
Утримувала свого польового та гайового і платила
йому пенсію зі складки громадської.

В році 1921-22. Марток той разом з церков-
ною землею Урядом Польщі прийняв якоби на
власність „Пацства“ і насадив сюди осадників
військових. Проти такого не правного ділання
влади, громада обринулася і почала шукати
вихода. Одного разу вся громада взяла пилу
і вишла на церковну землю та обгорала кру-
гом будинки осадників, так що ці останні зму-
шені були сами шукати другого місця. Після
цього влада дала розпорядження зняти осадни-
ків з церковної землі а на фермі вони зістали
до сьогодні.

В цьому не самому році ліс і наші сіножаті
зістали передані Урядом Дерекції Лісів в Луку
для експлуатації. Правда, що ми по старому
туди кошили на сіножатях сіно, а в лісі пасли
худобу та збирали дрова.

В році 1925 громада стала допомогатися
від уряду ліквідації сервитуту на цілому
мартку. На skutek тих допомог, прийшла

Комісії з Дерезин Лісів на чолі з Земським
Комісаром, щоби заламвими цю справу. Допи
тали свідків написали двічі протокол і поїха-
ли і справа заснула до свого дна. Правда, що рівно-
часно був написаний ще другий протокол, котрий
підписали наші уновновані, та собою, що
уби то вказаний ліс ми може надаватися до
лісної господарки і муси бути зрубаний, а земля
розпарцелюватися між місцевих людей. До цього
протоколу понали і неми сімонсат, бо на них теж
різко були дуби і ніхто не знав до того то робив.
Не задоволивши цього була оголошена ліцитація
в Луцку на ліс. Громада довідалась, що і сімонсат
піднали під цю ліцитацію. Зробили спротив.
Однак ліцитація відбулась і директор лісів в
Луцку спійшов затвердив умову купна-продає
цілого обшару лісу і наших сімонсат. Громада
прешала делегацію до Міністра Рільництва
в цій справі, по певній користі з цього либуно.
Правдоподібно, що Директор лісів в Луцку за
цю справу був позбавлений посади. Тоді в той
час Міністр Рільництва Керник розібравшись з
двом, запевнив делегацію, що коли громада не
скористала з ліса, то напевно скористат з землі.
Діяв того не варто цю справу порушувати
через прокуратура і на цю веі старань законних
Громада і Дерезавці погодилась на це, що давши ми
будуть справи торгизити, а би їм незітала зем-
лі з під лісу та сімонсаті, на що погоднувал
ся і Міністр Керник. *але не по нині?*

В році 1927 завдяки нашим скаргам до Міністерства
Рільництва та інтернацій до Союзу в цій справі

ми одержали зголення на розкорюнок
вона сінопахі.

В році 1928 Деревнісі лісів в Луцку з
цією перервати нами договірною державою
на сінопахі, зажадали від нас підписати
рогуну умову на видержавлення влого тере-
ну лісного і вклячима сюда нами сінопахі
смагоме на те, що інакш ми ^{не} зможемо
отримати зголення на корюнок і уар-
целдирю. Нікому з нас не пришло в голову
що тими самими ми собі понесем справу
договірною державою. Крім того ніхто не
надіявся, що це дійз нас потурць пілюлька.
Которо з часом нас монуть і ехотуні
задумити. Мрудно було боротись з тими
і нами уновнованями погодилась на цю
змовречуні дійз нас підетуні Урду підписали
умову на розкорюнку влого тереу на рік.

Коли ми запитали Земельного комісара, що буде
з цєю землею, коли ми її розкорюнем та виробим
по за як цю землю в цілком скопана окопана та
длами, та заснована раз від раву дротами під
час втні, то Комісар Земельні заневидь нас що
ця земля під осадничтво ми нагаць по за як
цілком змицена втпною та обсажене державними
та землі мусе бути рознаселеновано по міне
маларольних і безземельних державців, а сінопахі
мусіні бути увлашчені! Дісно в тім напрямку
розпочата буда праць. Урду. Не за баром Комісар
Земельні написав до міни, що Урду якби замірив
увлаштити землю за державцями і потребує спору-
дити списи власною наділової землі коншою з

Державців. Окремо, щоб виробити чи потім докупити
 Він який виїхав на село зібрав зібравши громадсь-
 ке і певною спорядив ці списки та послав до Коми-
 сара. По верні 1920 господарів понали до цих спи-
 сів і кождим з них по посідав билим як 1-3 на
 власної землі. Кождому напекано у виміренні і
 парцелуванні. Єдинок же робилося ми дні днів а тільки
 днів відводу орен, що ніби то хтось за нас дбає.
 За рік державці розкорювали мало ми цілий
 обшар з підлісу: коштували дрова, позасипали
 окопи та діли, словом правили землю до належного
 виду. Не одні без кавалка хліба дні, ніг працював
 щоб добитися пуща землі. Не одні позбувся здоров'я
 та зістав раз на завжди скалічаним гранатом або
 дротом, а все такі зрів себе надією, що це він працює
 днів себе і землі буде його.

Тепер коли так тільки випрацьована земля починає
 давати добрі уродки, Комісар Земський забув свої
 обіцянки і відбрав цю землю від добровільних
 державців та віддав осадишкдан військовим.
 При тій все це робилося так секретно, що ніхто
 з державців нічого не знав і не віддав.

В році 1929 в місцеві сирні Комісар Земський в
 Царохові оголосив парцелувати дванадцять 29 на землі
 в нашому селі. Оголошення це було так скопійко-
 вано і змонесено, що ніхто не міг довідатися що то
 за земля парцелується. В місті було оголошено са-
 мисові, що парцелується 29 на церковній землі, а
 у Комісара Земського, що парцелується 29 на панеткова
 землі. Неві державці і малоземельні і безземельні селя-
 ни змонесли заголошення на церковну землю і коли
 занесли його до Комісара Земського, то він відселив

що це парцельний панствовий мафок в. Новини
Збарушів: терезний ліс. На 25 квітня 1929 року
всі-всі зацікавлені державці новини були зголо-
ситися до Комісар Земського. Частина державців
котра була ближче до Комісара Земського, та добре
поінформована в цій справі зголосилася до нього
ще перед терміном т. є 24 квітня і дістала від держав-
ців 1 го 1/2 га оковів та ярів. Решта державців,
котра зголосилася в термін т. є 25 квітня ні дістала
нічого. При тім Комісар Земський зазначив їм, що
вони пізно зголосилися; що земля не буде вже парце-
люватися, а здасть в аренду тільки 29 га. Решта
землі ще в 1928 році призначена під осадництво військ.
Має відомість осадницька держава. Як це може
бути? щоб земля в 1928 була нам видержавлена
по умові і одночасно оддан під осадництво військ.
Як це так може зробитися, трудно одгадати, по факт
ставед фактом - спорну землю видержавлено державою
і в цьому році оддано осадникам військовим. Як будемо
нарогито хтось кинув костюмаку між двох псів, щоб
вони гризли, так і це зробилося.

Через ярів тає зголосилася до солтиса ярів панок Нірко
і заявив що він осадник, призначений на спорну землю.
Незадоволю Комісар Земський дав приказ віддати спілку
полку. Пан Нірко почав на скору руку будувати собі
дім на модських дзвонках і т. д. Також несподіванкою
державці переміжками і ми знали що робити. Нарешті
подали скаргу до Окружного Земського З'їзду в Луцьк, що
Комісар Земський в Зоржіві не справедливо відділав від
нас доволі часту державу, а де у кого і власну землю та
віддає осадникам військовим. Окружний З'їзд Земський
щоб утихомирити нас, в відповідь на наше подання
нає завідомив, що земля не парцельна, а не розі

віддає цю в Дерпсаву. і коли буде парцелована, то
 ця земля розпарцелована по мірі малоземельних
 і безземельних дерпсавців села Зборишова. Пан Нірко
 мене вніе зашемовававес у соютиеса, як етаний
 мешканець села Зборишова та погал будуватиме на
 моделіях дзвінках. - знаєть факт на ліцо - даремно
 будуватиме, та ще на чужій землі ніхто не буде, лено
 що Пан Нірко має вкуче підетіву від Уряду; тільки
 цього Земельні комісар не хотів видетити. Пірнуєт
 з тими фактом, дерпсавці дово не думачоги вислали
 делегати до Пана Воеводи Волинського зі скаргою
 на Земельний Уряд, що цю остатні кривдити доволітих
 дерпсавців відберат від них землі і віддає осадникам
 а дерпсавцям не хоче навіть уділити належних інфор-
 мацій. Віне Воевода вислухавши справу і розгляд
 нувши документи та папері Окр. Уряду Земельного через
 свого правника видетив, що до тих час жадних
 осадників на цю землю не має і не може бути, по
 за як відко з паперів Окр. Ур. Зем. що ця земля зоста
 ни розпарцелована для безземельних і малоземель-
 них дерпсавців села Н. Зборишова. Коли Уряд Земельний
 віддає землю осадникам, то не його річ приказувати когось
 віддати стільки осадникам. Як рівно не ніхто не може
 позволити Пану Нірко будуватиме зараз на цю землю.
 Так що з цєю справою треба почекати, коли буде впро-
 шена парцелована цієї землі, то тоді вносити скарги.
 На цю сердечним совіту багачка з віце воеводи закінчуєт
 Однак не догикуючиєв отолошення парцеловати цієї
 землі ми зятечили подане до Міністерства Регорам
 Польских через Окр. Ур. Земельний в Луцку, що коли впро-
 шанам увласнати цієї землі, то щоб Уряд продел нам
 цю землю. Це поданне Окр. Ур. Зем. не пучет в руц.
 так воно і залишес в Окр. Ур. Земельній -

Тією ж бо ми вислали делегата до Варшави до Міністерства Регорії Польських в цій справі.

Віце-міністр Регорії Польських вислухавши справу і розслідувши напері, сказав: Вамі допомогуть слушні, справа та ще не закінчена. вона знову поверне до Луцка і муси бути розслідувана наново.

При тій Пан Віце-Міністр запитує скільки потрібно на нам землі, щоб задоволити безземельних і мало-земельних державців? Делегат відповів, що на цю цінь потрібно не менше як 60 га. В. Міністр погодився і сказав: добре, я буду пам'ятати цю справу і коли вона поверне до Луцка то постараюся заламввити її прихильно. Тією ж бо ми очікували вже цього часу коли все це здійсниться. На приказ земського Комісара ми зробили спілку зі збогса на полі в стирті і очікували кінець справи. Коли

В році 1930 в стирті місцях призначав до села знову два папки Ветерин і Крешнек, і рекомендує себе осадниками. Забравши вони зможешмо нами збіса молотити його і продавати, а решту перкінули на поле щоб зогнило. Яке вони мали право до цього збіса хто їм дозволив його змарштити ніхто з нас не знає.

Всеною того-же року нові осадники Пан Ветерин та пан Крешнек взяли самі за господарку, нових Кідаш державців з їх ділянок та позасвали їх ріллям, і нікого не пустили на поле. З того почалося Колотинера. Всі державці очікували якого-сь кінець справи, як їм заповів Чрбу, а справа все їм томила на їх користь. Зробився рик. Починає знову скарга. Кінець кінем 22 маю 1930 року приїхала Комісія на місце для полагодження справ. Зібрався всі державці до неї з певністю, що тепер їх справа видешнє і їх допомогуть будуть задоволься.

Коли Комісія на чолі з Земським Комісаром
 вишла на поле, то тутъ заразъ посипалися скарги
 і запитання. На самі передъ виступила вдова
 Александра Ковальчук, чоловік котрої пропав на вій-
 ні безъ вісти, сама має вона два сими сими сими
 маєт в Вітску, і маєт $\frac{1}{8}$ на городі та Дерсавин
 і на сінокосі. Вона запитала Комісію на дні
 підстави одберати від неї сестам на так тько
 випрацьованні землі, та віддати їм тими людьми
 котрі самі не можуть господарувати і дружин не
 дають. Коли вона має сими, котрі рівно сими
 маєт в Вітску і відбудувані всі новинності, а до
 землі ми мають права. В відповідь на це запи-
 тання один з присутніх в Комісії панок
 з великою насмішкою сказав: Kiedy tobie tu xtee
to wysyłać swoich synów do Ameryki? Так інші
 обурили присутніх державців. Один старенький дідусь
 не витерпів та каже: Шаповна Комісія! Я пропав
 хвалити Бога в 5 літ, був не на одній Комісії, але
 жадна Комісія не посилала наших людей за землею
 до Америки, тільки тепер і те чує. Ми прийшли
 сюди розказати Шаповні Комісії свої кривди, а нас
 посилано до Америки. Нає в нас і так пошвина
 виїхала до Аргентини, а ми позітали через те, що ми
 мали за що виїхати. На це Комісія тільки усміхну-
 лася та пішла на поле, де осадник Остасян парочин
 перерував збокс Миколи Павленко, звідки котрого
 вхопили в запрофитовану відлику осадника Остасяна.
 Микола Павленко звернувся до Комісії з проханням, щоб
 Комісія якось запретила що самонур шенда і не позво-
 на пану осадникові перерувати чужі збокс на чужій
 землі, Однак Комісія на це не ми зареагувала мов
 до неї це ми касалося. Моги Павленко повтупне

запитав: чи то всім осадникам вільно шукати
чужу працю та самоправно забирати чужу землю,
чи то тільки Пану Остафію. Мого Пан Комісар
Земський Павленко освідчив: що ця земля пана
Остафія і він робити на своїй землі що хоче.
Коліне Павленко має Ілкієв претенем до цієї землі
то може зробити подання до Увідомствової Комісії
або до суду до стичня 1931 року і тоді справу розберуть.
Через Ілкієв Павленко за скарпен в осадники Остафію
до суду за самоправство і суд признав запитаному Павленку
200 зол. відшкодовати та повернути йому землю.
До осадник Остафія не погодився і започав отзив.
Справу Суд відпочув і вніс припис два рази без
бігу. Мабудь що і пропаде.

Так полагодили справу Комісії по лінії Остафія
а Павленко, та ще Комісії хочеш потрібно було
полагодити справу поміж Остафієм та Лука-
шом Мельнічуком, дзвік якого мене входить
в дідяку Остафію та ще Мельнічук на своїй зем-
лі забудованих будинок 13 літ. і має розкішні сад.
Муні треба трохи хитрости. На самі переїз осад-
ник Остафію з земським Комісаром хотіли купити
ті будинки і сад у Мельнічука, но Мельнічук
високо зацінив і до згоди не пришло. Мого Комісар
Земський разом з Остафієм почали вмовляти Мель-
нічука, щоб він забрав свої будинки на друге місце $4\frac{1}{2}$ на
котрих Комісар йому вкаже. Мельнічук не хотів
погодитися, сеплачав на це, що його вніс широк обдурено.
Мого Комісар Земський почав грозити Мельнічукові,
що цілком його викіне з землі і поїде в інше місце
праці. Кінець кінем обдурили старого Мельнічука
що дадут йому 1000 зол. на перенос будинків і $4\frac{1}{2}$ на
землі тільки в другому місці і цей Ілкієв на це

погодився та підписав угоду, ^{що здіти будинок.} а того тільки треба
 було Остапіві. За пару місяців Остапів
 закартеїв Мельнічука до суду і тепер його цілком
 викідають з землі разом з будинками. Так почав
 дивавсь справа з Мельнічуком, ані 1000 золотих
 ані 4% на землі, ані будинків. - Зарізаного цілком.
 Було багато других скарг див понагороджені в той час
 Комісії, але Комісар нікого більше не приймєв. Навою
 ми впускав в помещканіє. Коли де котрі державці від-
 крили двері і ввійшли в помещканіє заєздане Комісією
 та хотіли розказати свої кривди Комісії, то Комісар
 Земські і осадники на кіну мєв з криком на покривденіє
 по що вони лізуть до покою і ми уліном себе провадити.
 А осадник Остапів почав вказувати Комісії де кот-
 рих державців, як їхніє захищиків, та ворогів добре
 йому знаших, при тїм загрозив: „Росекаєсе віддїєсе ти
 памєтає“. Чувши таке ворогєс відношеніє до нас
 осадники та цілої Комісії ми з великим зсалеи
 покинули помещканіє і розійшлись по домам. Єдинє
 надїї на добре та прихильне понагородженіє нашої
 справи ми тратили. Вітрили, що в модє на свїті.

19 липня 1930 року знову приїхала Комісія на
 місце, по внее ми див понагородженіє справ, а див пере-
 дати землі в поєзданні осадникам. Під час цієї Комісії
 осадник Остапів знову приступив, до пересорки
 збоєса див власника М. Наїченко. вислав свої слугу
 на поле Наїченко і казав йому пересорати конюшину
 Щр він хотів тим доказати перед Комісією - чи то
 своє рицарєтво чи то своє право, владити трудом. По
 копєніи рази показав себе, що він за чоловік і чим
 дивав. Слуга получивши наказ во що бито ми стало пере-
 сорати збоєса Наїченку приступив до пересорки конюшину
 Зобачивши цю справу мати Наїченки, котріє були на
 другому кінці поля, рішила боронити свої працю і

и давати орати збогсе доки ии приїде Комиєс на
поле. Однак слуга ии слухав цго, сешаючий ия цз цго
вїи мав наказ во цр би то ии стало переорати
Павленци збогсе. Могї старешка мати стала перед
кіибли ии цго ии допустити далше орати збогсе,
слуга Лозовєвскї виконуючи приказ свого господаря
кіиувєс бити старушку. і повалив на землю.
Счуивєс крик. Павленко в обороні матєра кіиувєс
за слугою. Слуга покїиув туца та втік до Комиєса.
До Комиєси удавєс і Павленко та почєв просити, цго
Комиєс вишлє ия поле та подивилєс цго робити
Оетарїи зі своїми слугами на цупєї землї і як вони
побили матєра, та цго далє до того вігновідєс
розпоряджєтєс. Однак Комиєс на цєи звернуєс
цбалї і нігого ии сказєс. Могї Павленко повернуєс до
свої гдєлкі, та в реванше оєадниковї, почєв пере-
орувати Оетарїїновї картофлї, котрї вїи посадив
нігчєс першої Комиєси на переоранїї Павленко і відєс
як цє зобачив пан оєадник Оетарїи, то гарєс
привїс євдєс Комиєс. На сам перед виступив
зєстунник Комиєсєра Земєвков до Павленки і єспитєс
„Со Пан вєсї“ Цєї цїєи вігновідєс: то єсємо цго
рєдї мєї пан Оетарїи.“ Могї зєстунник Комиєсє-
рє Земєвковєс категорїєно задєвєс: З єсєднїишєво днє
землєс Павленки переходї на власнїєсєтєс оєадникєс Оетарї-
єс, цго то в землєс мєндєсєс і вєс цр тунєс рєдїєс,
то рєдїєс нєєдєс, цго власнїєсєтєс Павленкєс од того
чєсєс ии мєсєт нєсєднєсєс правєс до црєс землєс. Вігновідєс
чї Комиєсєрєс Павленко зєспитєс, цї то в імєнєс
нєєдєсєс пан оєадникєс Оетарїи єсєднєсєс переорув мєсєтєс
збогєсєс і побилєс матєрєс, цї то Оетарїи рєдїєс на
євїєс рєдїєсєс. і цї вєсєсно так цїєи рєдїєтєс. Ктїєс
цїєиєс дєтєс такєс вєсєсєтєс.“ Далше Павленко гєсєрєвєс

щоб Комісія пішла на місце це мена не побита
 мати і зробила відповідне розпорядження. Но ніхто
 на це не звернув уваги, тільки один з присутніх на
 цій Комісії сказав, що то справа судова і до них не належала.
 Науменко так і зробив заскарпився остачина і його сиучу
 до суду, за що цей остачині був судом покараний.

Під час цієї Комісії і в суді Науменко доважав що спор-
 ною землею він користується білим як і ст. літ, що він
 і малоробити і що він відступити від цієї землі
 ні може, бо за як це його єдиний варіант праці і
 кусок хліба. Коли зістала побита на цій землі його
 мати, то і він голову половець, а землі ніколи не
 відступити. Комісія просила тільки о спокій і обидва
 справу поладати тільки в невідомий спосіб.

Зібрані під час цієї Комісії речі державці в мене
 добровільно не уступали свого посідання землі осадників
 і цілий час просили Комісію, щоб вона звернула ува-
 гу на їх таке положення і не відбирала від них землі
 для осадників. На що Комісія пообіцяла що скоро бу-
 де парцеляція і вони дістануть землю тільки не відомо де.
 З цього всего державці вже цілком зрозуміли, що земля
 від них заберуть осадники і цілий час їх Комісар Земельні
 проводив в бруд. Казав, що земля не парцелюється, що вона
 для осадників не падає, що її дістануть державці і т.д.

В дійсності осадники потихою виробили собі документи
 і як з неба спали осадники з актами наданими на свою
 землю і погали нас водити за не та сміються, що ми
 їм виробили землю. Це обурило державців і ми рідко
 подали скаргу до окружного суду, щоб їм не затвер-
 дити гіпотекі. Но це був голос вопіючого в пустині
 Суд ще скоріше затвердив гіпотеку. В той час як ^{всім} ^{наш}

у нас осадники ^{кошти} дістали гроші ще в 1921 році, а ми маємо до свого
 для актів наданих гіпотечних, наші осадники за парю
 місця і все це дістали. А не дивно отже, що то так
 всі спинали. Коли наші генерали запитали про це ^{Домашні і Велюван} ^{Укр. Зем}

лісно про цю справу, то Інспектор Кравець, вигнав їх з
нащелзін, незважаючи на „большовиками“ та самоправдами,
котрі владі хотуні заграбити землю осадників: даремно.

Діставши акта надані гіпотечні наші осадники
Остафін і Веселовекі, котрого до свого дня ніхто
з нас не барав ще на полі, зараз закаресили своїх
протавників до суду, щоб їх викинути з землі.
Де хто з переляку погодився з ними, та втратив
їм ^{землю} спідку зі збокса, а де котрі просували за
свої права і не допускали їх до землі, кожд не
такі Остафін не останувився на вей перед
самим бруталним засадами, як лайка та бійня
щоби видерти у селян землю. Кошес навіть
кликав на поміч поліцію, ко усього не помогал
Правда, що ^{цю} справу осадники роздумками перед поліцією
так, що поліція по угоді козуса та списавала
якісь протоками і ніхто з дерпсавців не заяв за цю
і про що. Кошес тільки знав що посидат довший
час кусочок землі, і хотів би його удержати.

Кілька разів робила збаване в цій справі зміна.
Признав на місце повітовий Комендант та Стараєн
предбараючи в наших селі якусь не певну організацію
чи монсе якийсь бути. Особливо це осадники роздумав
ніг час націфрікації в Галичині. Коли б Пав староста
Тресік та комендант Звоубекі не був розбрався
з ділом, та повірили всім нахметам, то мабуть
балато дерпсавців було би пострадено не вить.
А так рух трохи утих. Осадники скеровали справу
до суду і ми судимося спокійно. Правда що початкі
судової розпраки втєе показали, що дерпсавцям трудно
виграти цю справу, щоб ми діти землі осадникам, бо
наші всі докази та свідкі ми віроданні, крім цього
що показують урядові документи. Но коли б і ці свіданні
були на сторону дерпсавців, то і вони безземельні, як це
є справа з Пашенком. Суд ми визнає ми його свідків
ми його заведжені з зміни, що він набув давнісє на
своїй землі. А признає ^{правким} зміном ми відновігне

дійсною завадженням Уряду Земського, що на
 спорній землі не було жодних державців і що це
 був ліс а не сінокоси. Опри того, коли Пауленко
 посідав землю, то диякого він дав зрідати дуби на
 своїй землі і не зробив свого протесту, коли
 приймали цю землю на власність Панчева і надавали
 осадникам. Все то мотиви проти Пауленко, а дия
 того Суд не завадав респекти Пана Остара
 котру Пан Остара знаєв Земському Уряду
 що він не буде мати претенсії а ні до косяку, а ні
 до осадників, коли ця остарина докаже свої
 права до спорної землі. Опри того, коли тих даших,
 які Пауленко дав до суду ~~за~~ мало, то суд повинен
 прослідити ход цілої цієї парцели, та всі околиці
 цієї справи місяці. По що відати йому цілком
 не сумнів заперти, ~~там~~ він цю землю винос і прав
 своїх нимбував як що хтось когось не хоче посидіти
 то не внесе наперед раз брати його за горло. В цих
 руках власці у того і сила. Стільки лобом не розіб'ємо.
 З самого початку ми всі державці сумками Коміседа
 Земського та гми за його проводом, а коли він нас
 завів в ~~суд~~, ~~це~~ то буде вина наша, щоб ми тепер не
 кривдимо та шкідимо судам, ми надаємо сумлінного
 вирішення цієї справи без суду. Ми всі однакові обивателі
 панчева і всі вони мають рівне право до неї, по
 що тепер від нас неї відбирають і нас кривдять.

На підставі вищезгаданого ми всі добровільно
 державці і власники землі звертаємося до Українського
 Клубу яко своїх репрезентантів в Вершавському Союзі
 і назовні в інших державах, заступити за нас
 покривчених перед нім сід і не дати нам пропасти
 в свої державі і на своїй землі і забрати від нас осадників
 Остара і Веселовського, котри посягають
 на неї, по половині сена, відбирають від нас ~~свої~~ землі

Котры диги наци і мн выпрацюваши попом
і кровю.

За иеріемних і за себе самих

Кроеди герисеви: вилеши метрну Н. Збориш

писмени: **Борукію Павла**

2) Мелонурд Хан

3) Кимон Торо:

4) Асанасій Трокоток.

5) Иван Кораок

6) Александр Корак

7) Романок Алексій

8) Симон Шлевердовед

9) Абраам Петровичов

10) Андрей Пунст

11) Михаил Коракануш

12) Кледин Маумун

13) Петр Тобізіон.

14) Еммануел Панченко

15) Вушербіс Антони.

16) Стех Мерофеликсіс.

17) Сигаримма Парамуш

18) Фіодор Масап

19) Велло Мунимені

20) Павло Чунушк

21) Карук Діоніс

22) М. С. С. С.

23) Макар Панченко

24) Апарнаері Тец

25) Аннін Франкенко.

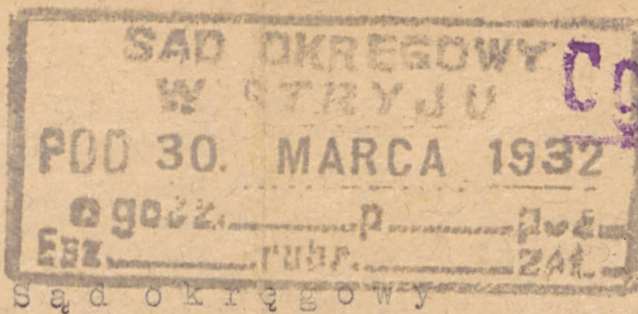
26) Роман Мроко

27) Иван Шест

28) Михайло Панченко.

29) Емельян Сванчурко

Велло
Мунимені
Сигаримма
Парамуш
Фіодор
Масап

Cg I

38 1/32

15/IV 932
L.p.n. 101/32

w Stryju

Powódka:

Prot, firma L. Mondschein i Synowie

w Stryju

przez gener. pełnom. de praes 653/23/13

adw. Dra. D. Mondscheina

w Stryju

Pozwani:

1/. Gmina Czernica

w Czernicy / Sg. Mikołajów /

2/. do rąk naczelnika gminy Teodora Demko

w Czernicy

3/. Witold STEFANUS, właśc. dobr

w Czernicy, pocz. Piaseczna

4/. Antoni CZURAK, kierownik szkoły

w Rozwadowie / Sg. Mikołajów

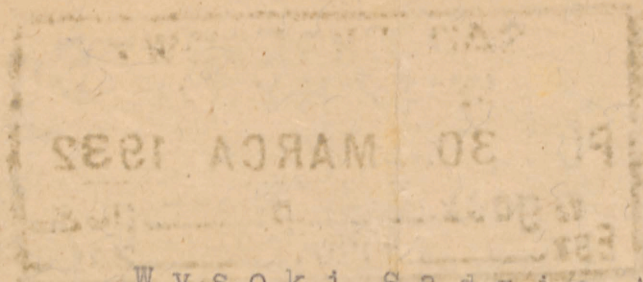
5/. Ks. KALENIUK

w Czernicy poczta Piaseczna

P O Z E W :

o zapłacenie kwoty 10.721.80 Zł. zpn.

5-cio krotnie i napis.

W y s o k i S ą d z i e !

I/.Pozwani pobrali u powodki materiał drzewny na kredyt do budowy szkoły w Czernicy i pozostali teźże dłużni tytułem: ceny kupna za ten materiał :

wedle salda z 1/I 1930 r.kwotę	159.94	Zł
zaś wedle rachunku Nr.116 z 30/IV 1930 r..	461.40	"
" " Nr.130 z 9/IV. "	999.30	"
" " Nr.282 z 1/VII "	201.40	"
" " Nr.323 z 11/VIII "	297.40	"
" " Nr.367 z 28/VIII "	2.198.24	"
" " Nr. 392.z 9/IX "	2.324.84	"
" " Nr.431.z 29/IX "	900.96	"
" " Nr.458 z 21/X "	2.332.42	"
1 " " Nr.511 z 7/IX "	845.90	"

czyli razem . . . . . 10.721.80 Zł.

którą to kwotę zobowiązali się pozwani solidarnie powódce zapłacić najdalej do końca 1930 roku,.-

Pozwani powyższej kwoty dotąd powódce, mimo licznych upomnień nie zapłacili, wobec czego obowiązani są od dnia zapadłości, a więc od 1 stycznia 1931 r.opłacać także ustawowe odsetki zwłoki.

D o w ó d : przesłuchanie stron.

II/.Ponieważ - jak wyżej naprowadzono - materiał ten użyty został na budowę publicznej szkoły powszechnej w Czernicy, wystawionej na gruncie stanowiącym własność pozwanej ad 1/ Gminy i szkoła ta stanowi teź własność teźże gminy, przeto pozwana ad 1/ Gmina Czernica, ma ponadto obowiązek zapłacenia zaskarzonej ceny kupna za ten materiał także z tytułu wzbogacenia się oraz po myśli art 1, ust. z 17.II.1922 r.Dz.U.R.P. Nr.18, poz.143.

D o w ó d : przesłuchanie stron.

./.

W braku dobrowolnego świadczenia wnosi powódka przez wykazanego generalnego pełnomocnika na orzeczenie

W Y R O K I E M :

Pozwani winni do dni 14 pod rygorem egzekucji zapłacić powódce solidarnie kwotę 10.721.80 zł.z 10% odsetkami od dnia 1 stycznia 1931 i kosztami sporu.-

Handcher

Do Pana

Wasyła Proszowa

w Piasownicy

Zawiadamiam, że podanie z dnia 27 kwietnia 1931 r. w sprawie

Akademii I M. publ. szkoły powszechnej w Gromnicy, skuszonej
do Ministerstwa Spraw Wewnętrznychrównocześnie przekazuję Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego

jako właściwej władzy (art. 2 p. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej

z dn. 22 marca 1928 r. Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 341).

ze Naczelnika Wydziału

Bromirski
(-) Bromirski

MINISTERSTWO WYZNAŃ
RELIG. I OŚWIEC. PUBL.

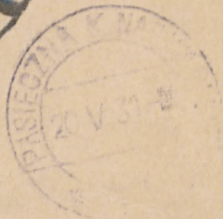
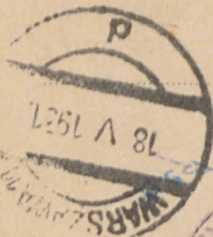
WARSZAWA, DE. 11 maja 1931 r.

Don. 9777/31

Do Pana

SPRAWA SŁUŻBOWA
-nie od płaty pocztowej

Wasyła Prosiowa

pošta Piaseczna

Ad. 57
wys. Stanisławowski

Благородний Пане Постоу!

1) Завдання Тересіяно бізнес значна готу
 менш - мільона - з двох бізнес -
 писма - до Старост і Тага Шт. Шт. в дугазеві.
 Точка вказаним - передача - се Міністерству
 Публіци - зобов'язавши - онаду жина - при
 згоди цитови - жона тиндери всі за факел
 в ти сирети і тиндери - не та факел -
 бока зреш в ти сирети! На гориз завдання -
 карту Міністерства Шт. в Анки кафе і чирати
 бізнесу зреш - а ту хити не в дугову - але -
 наду жина - і ти на чироту "Скарот Д^о Шт
 держава дана судивити - около 400.000 жина! -
 а чироту - і тиндери сирі в сою жина.
 Прому Ласкево сиривити - (може репер
 інтервенту шот зібрано нам сироту жина -
 (жаран ті нас пожити) - пожити - репер сироту
 за скаржита!!

2.) а) Прому Ласкево пожити Шт. Ш. Д. Паска
 Луцко - шот нездів - за Старост Русичко -
 (статки тиндери - порешно зобов'язавши нам) -
 і порешно на завдання дуг. комісії - сироту
 220 пожити в р. 5.000 жина з таси Ружин Шт -
 зреш біт тиндери "Сирота та готаз еча
 загально зібрано - зиршати вл всік біжити.
 б) Прому сироту паска - завдання Шт. Ш. Д. Ружин
 і тиндери значна зреш сироту! зреш Ружин Шт - в дугазеві -
 оже Староста Русичко - тиндери шот
 біжити біт з тиндери Шван. Погодити - го
 подрані зреш зреш готаз в р. 1225 жина
 кані біт. тиндери Шван - так паска біжити -
 зреш еч там біжити Шван - (макер біт дугову
 ружин в Ружин) і тиндери шот Старост
 і завдання тиндери - а біжити - (казано - "зе в
 го залезти зреш" - коли тиндери зреш еч в.
 залезти - ми - зреш зреш тиндери - біжити на
 біжити. стати і сироту - цитови!!
 зреш - мо і се - Погодити Шт. Ш. Д. Ружин

М. мислен в Петер (22/12 932) на първо място
 село Свирскит Арештована м. Волгуе при
 станица - ружоо (всегуакошо) - по перевоза
 рибизит 7 селан и студентит - в станица
 Рернизи и презмет - на ром в Волгуе Тем -
 в станица. Деряки и Зри на всегуакошо
 отела висуеши - в Арешоо: «оши деля
не вихорити забей - зохат - а отела Зри»
 без проболу конизи не вихорити з селан.
 (Рернизи - не вихорити нидеиош)

3.) - Забудото - ермегоо е - Рернизи - яка бри-
 талие - го станица - она го - еще о много в дер-
 шин покорети др станица - и Рернизи
 гуде примет - о призоу кониса з др. станица.
 з станица - хотя геме 2 - на черед!
 А отела - придеа хриса з др. станица -
 на зегални станица - ретекони станица - стани-
 бизуеши в Рернизи - др. 1/1933 (в станица)
 о се примет Рернизи - гуде!!

4.) (Замрат - батник з Нов. Валу
 «Пану Старосе стори - управе хлеба» -
 моше и то пригасити в др. станица. При Рому-
 до се збират - гуде станица. о упра-
 говант - село станица Старосе - и презо
 «Пирзусови» стори на станица ретекони
 в станица.)

Сергею Позоубову
 з вбине станица

Ж: 29/
 12 932

Р. С. Вера переслако-
 деннарази - ретекони -
 в руски за стонаг 300 -
 гитер мк. за
 мкшю - станица - Рернизи

Dziś.

Do P. Starosty p. Starowice.

Przepraszam Pana Starostę!

Podpisani - Beronimowscy - gminy - uprzejmie
niemi i wybrani - uchwała rady gm. p. Starowice
i Piasek - z dn. 22/12 932 r. do zbadania i zbadania
p. Starosty - z dn. 10/6 931 r. i. 6. 22/31) o udzieleniu
gm. Piasek - z pominięciem jaśniejszych - ma
budowę szpitala - w Czermie - zwracając się z
prośbą z prośbą - o sprawdzenie - w tym celu -
nadziejcie do tego czasu - 4027 str. 10 art. 1
zakreślono - w tym celu - do tego czasu -
szpital - a to w celu - należytę zbadania -
gdzie jest - niemi i w tym celu -
by gmina - nie ma - o tej budowie -
porozumieć - na stopie - i to ten -
bardziej - i w tym celu -
drone) nie tylko - i to ten -
nadziejcie - p. Starosty -
Szpitala - Strażba

Zauważa się - iż p. Starosty -
47 tej szpital - i p. Starosty -
osiedlenie - w tym celu -
seoria - centuria -
a tylko - p. Starosty -
czynie się - p. Starosty -
z Czermie -
tej szpital - i p. Starosty -
prosząc -
obowiązku -
w tym celu -
seoria - p. Starosty

Piasek 28/12 932

(Pismo to - p. Starowice
i Zydowice - jak p. Starowice
tego - Radzie -
i dnia 28/12 932.) Jan Bohus
wyt
p. Starowice
Jan Gressler
Michał Jankowski
Dawid Jankowski

Dignus.

Najwyższy Trybunał
Administ. S. Rej. 5577/31
1.

Warszawa 19/2 932.

Na zasadzie art. 14 ust. 2 dn. 3/8 922 prawa
w brzmieniu, ogłoszonym w Dz. Ustaw pod poz.
400/926 z. Najwyższy Tryb. Adm. przedstawiła
skargę Zdzisława Wójcickiego z Głuskiej pms. z
żądaniem na otrzymanie Wójcickiego Sławomira
z dn. 25/4 931 prawa d. S. F. H 1776/31 - w przed-
miocie podziału i kwotach zastępowania i utrzy-
mania służby prawn. w Oficyj bez przepo-
wania z powodu niepodjęcia jej przez
osobę - oraz braku jej opieki.

Warszawa dn. 18/2 932

Prezes - Dumkowski

do Zdzisława Wójcickiego
z Głuskiej pms. z żądaniem.

Najwyższy Trybunał Adm. przeniósł
sprawę do właściwej jakowej
zwraca uwagę na skargę.

Uchwała niniejsza jest ostateczna.

Członek Sekretariatu
Dr Józef Rogosowski

Prezes:
nie wyteley

Staw
"Prz. P. Tryb.
Najw. Adm."

Biograc.

Starosta powiatowy żydowski
nr. 5. 6. 22/31

Żydowski 10/6 931

Odsobawie Żwiertkowi gmu. & Pia-
sewnej & sprawie podziału u
Kosztach utrzymania publ. szkóły
m. szkolny poon. & Czerwiky.

Najis. 5246. Arw.
22/22/31
do d. Rej. 55-17/31
n. por. 1.

Do

Żwiertkowi gmu. & Piasewnej.

Zarzadzaniem z dn. 11/7 930 nr 1461/Pia-0297 z dn. 31/7 30 nr 1461/Pia
rozprawo Starosta Żwiertkowi gmu. & Piasewnej i Czerwiky do
wzajemnego porozumienia się co do wykończenia ich udziału u Kosztach
budowy i utrzymania publ. szkóły poon. u Czerwiky, przema-
czonej dla ludności obywateli. - Czynności medycyjskie do po-
porządkowania między obu gminami - Starosta -
omawia na podstawie art. 5 ust. 2 i 3. Ust. z dn. 17/2 922 r. o zaciągania
m. i utrzymaniu publ. szkół poon. Dł. U. R. P. nr 18 par 143/
dycezyj z dn. 9/11 930 nr 1461/Pia, że biuro za podstary ilości
dzieci - obywateli do porządkowania do szkół poon. & Czerwiky
a to z gm. Piasewnej 278 dzieci. zaś z Czerwiky 126 dzieci -
ma pomoci gmu. Czerwiky 31.18% a gm. Piasewnej 68.82%
Kosztów budowy i utrzymania będącej w powie Szkóły.

Od tej decyzji. odmówił Rad. gmu. & Piasewnej odsobawie. które
Ungd. Rej. omeowione z dn. 25/4 931 nr. 55/17/02/31 na mocy
art. 31. pkt. 2 rozp. Prez. Repl. z dn. 19/1 928 o organizacji i zawię-
cie dzialania władz Administracji ogólnej. Dł. U. R. P. nr. 4.
pkt. 55/- przedstawia bezургisłowania i zawięzanie powożenie.
utrzymanie u mocy z następ. przodów: - Zarządy obratania,
jakoby zawięzanie decyzja przedstawia uogólnienie - 22 u m. m. i
szkolny wypadku chodni - o udział u Kosztach budowy - przy tej utrzy-
mania szkóły u Czerwiky - nie mogą być uznane za stawiac - gdyż
z wyjątkowej decyzji - treści - szkolny, że d. d. 17/07 0931
Kosztów budowy - jak i utrzymaniu omawianej Szkóły.

Podana u decyzji ilości dzieci porządkujących do szkół u Czerwiky
oparta jest na danych - dostarczonych przez P. S. Pow. żydowski
pnekt. odmienne przytoczone u odwołaniu nie mogą być uznane
za ścisłe. - Wskazując na to, jakoby budowa u szkóły,
znoszącej u Konwencji i to użycie nie Kosztów Szkolny P. nie jest
stawiac. Budowa u ten znajduje się sprawozdanie u użycie
ale nie Kosztów Szkolny P. gdyż m. obu cel gmu. Czerwiky zacięga etc
pożywoz u wys. 30.000 zł i przypadają na nią udział 27272 zł gmu.
Czerwiky u gotówce. Wskazując na to, że interesy obu gmin - nie
mają stanowić użyciego kryterium dla ustalenia użycie u udziału
u Kosztach utrzymania szkóły - gdyż jedynie stawiac u tym
użycie nie m. m. i staje się nierozumnie użycie do szkóły
jako istotny wyraz konwencji utrzymania z istniejącymi szkóły -
stwierdzenie omawiane - jest u art. 101 i 102 Instancji ostatnie - po użycie
użycie na mocy użycie do omawiane sprawy do Sta. Wy.
6 pułk. Administracji up. Starosta Powiatowy
Rudziński

Нагуфта. ігра дубові 8-шкільнц
в (Містерні) - Дерниця.

В 928 р. розпочався в 929 закінчився дубові шк. в Дерниці.
Зромага Містерні не хотіла приступити до дубови всі всім
нові школи в Дерниці - а коли ініціатор цієї дубови п. Сте-
фанус-діако з Дерниці. заставив цю зромагу не піднести
записку вислати - до школи підібрав Рад-вельком судова-
цтво - так тоді гонівки Містерні зрозуміли. Стефанус бросав
щоб - раде зрок. ухвалена зазначена підписка - заставив
означ - цю зромага "Центр" не зазначають - а куди пішло
боротьбу - цю Рад - вислів добу волю зромага. і раз у діал
судовенці. Тут само зображує Д. директор шк. п. Цитра-
права була Стефануса. І тільки стіг був заставив суди
Містерні - на дубову всі всім нові зрозуміли.

Кошти дубови обчислює на околя 120 дол 34 - а
що не нараділася зромага не вислати - і в березні - волю
судовенці - так п. Стефанус. створив Коштовці на 180 дол.
до Коштовці дубови напереді п. Стефанус - прогледал.
о. Стефанус, Завва Мка. дя.к. Мкр. Обісник, Стефан 34-
гаче Кукі - середом Рад. - (видраї разом зром). На 1-їх
засіданні серо Коштовці звала Стефанус - цю всі зромі -
(судовенці) дубе підпіраю о. Стефанус - і вислати - за-
ставивши. Тут сам Стефанус. біз шкільн дубови шк.
до Рад - сам всім рад - не соніскати радити Коштовці
зі сторони Коштовці. Без відома Коштовці - підпав -
зрину - і гадів - замовчав. В касі дубови - вислати
власі нагуфта - які гонівки до в червні підп Містерні
Кострушиский - спільничав Стефанусом - на спорфа
матеріальн дубовишк. Радів нагуфта і гад. Цитра - Сте-
фанус. який пр. задрав важко - гаді серві зримадити
подіра - 18 долів цименту - (до цю дубовишк) - не
зрозуміли серо - завва - Коштовці. о. Стефанус - зажа-
дав - на засіданні Рад. у червні - підписавши -
Стефанус - зажа - гонівки - Рад - і в 929 році -
і Коштовці. зібрав судові архівні у Коштовці - то
мило серо Стефанус. не устуль - серо спорфа - хоті Коштовці
до жовтня. Питоу в. К. зрозумів з рече Кош-
завва і Стефанусом на Листи : що там 250 - 150
долів ухвалено до Коструши - там гаді цю не ми Містерні
Тільки рече Кош. такої ринки зрозуміли - жадав
завва серфа - то Стефанус біз шкільн : "окреде біз вст

Томідеу - Јам боду - дадеј будоваб. "Тријетно - дикане
Никому неспичу баб бисидеас Ром. і сам подал - що -
домб - без јасниі тоуірокі. Подраб кнугу 100.000
судбениуі - Фрми серо - баб бодуі оуе 30.000
Рому зромагу іспичи - спозаб - од мукоуі - а мукоуі
і мукоуі и мукоуі в Мисоуі - не мукоуі нікого !!

Стефануі кнугаб - оуе 150.000 гу. а тиккоуі - кнугу 2
мукоуі - оуе том 342 - до Стефануі - јазука -
јазукиі - ани ромітегауі ани зромагауі неспичу
спозаб - а мукоуі - в зрети - зрети 24 мн.
спозаб в Спичи - Монгушауіа "заспичуі - то -
спичи - дубові і зромагуі іспичи - о 10.000 гу. - за
спозабі материчи - (спозаб не спичиуі) кнугу тиккоуі -
сом - ани рнеуі Томітеуі - ани зромагуі - јазука масе -
рнеуі не замечуіт - і не рнеуі - спозабі зрети
зрети - му Стефануі - спозабі јазукауі - јазукауі зрети -
о мн дубові. Вагінуби Вагу 100. (зрети -
кнугуі) - спозаб - му Монгушауі - в мукоуі -
заспичуі !! -

В спозабі мн нагуіт. бисидеуі - зрети -
заспичуі - зрети - спозабі і спозабі (Вас.
спозаб - зрети) не бисидеуі !! Сам Стефануі
спозабі мн і. Спичиуі - (спозабі спозабі Стефануі)
заспичуі мн і. "що не спозабі - му 2 нагуіт.
оуекоуі заспичуі Стефануі дикане. "Визитауі р мн ікнугу
т. спозабі спозабі зрети. Спичиуі і т. спозабі.
гауіте спозабі Стефануі - т. спозабі спозабі.
маз. 90.000 гу. спозабі - мн ікнугуі ?!! - Заспичуітеуі мн -
му Стефануі - спозабі ікнугуі - (на дубові) -
до мн спозабі - зрети спозабі - гауі - спозабі спозабі
бисидеуі - наспичуі оуе 30.000 гу. а тиккоуі -
сом - гауі мн - 2-3 мн і - зрети спозабі - мн -
спозабі - спозабі - спозабі спозабі - спозабі
наспичуі - 1.500 гу. - 2.000 гу. Стефануі - зна -
хотуіт - в спозабі. бисидеуі спозабі - спозабі
спозабі. спозабі - спозабі - на дубові спозабі ?!
а в мн спозабі спозабі - неспичуі спозабі в спозабі
зрети спозабі Стефануі - спозабі спозабі - в мн спозабі
спозабі на спозабі зрети в спозабі - і спозабі спозабі спозабі
спозабі. і спозабі. спозабі спозабі спозабі. спозабі спозабі
спозабі в спозабі - спозабі спозабі спозабі на спозабі
спозабі - спозабі - в р. 30.000 гу. - спозабі Стефануі -
спозабі - спозабі спозабі. спозабі спозабі - спозабі спозабі -

установили ми - в'їти на часного - і разу зрештиму
 з 3го місяця. Прїм - зашичк Староста. (що об'єднано
 вчї - до баконал - зарураєд Староста - збураєд бакал
 тини усс. в містьри) - золосити - що зростає мусця
 завднуги - жагау Стефануком і Стефаном. Староста
 в с. 30 об'єдн. - і що він баконал ре - до він з віг
 "Розрону мостаночі". В зростає - велич. Зачекаюєч
 і об'єдн. до реса вігнї - а що на ч'ї бакалї - б'є
 менсїя га - до зростає б'єтїгсавна.

В стернї - мірї - наперіколі - за б'єкї мігнї -
 усунути Стефанука - з нахалою б'єтїгсавна Рагу
 рет мігнї. - інакше нагнрїтї - не б'єчї старостаї -
 б'єчїкї утараї - Стефанука - не гонїєчї до коно -
 до Рагу м'ї. м. б'єтїгсавна ка зростає містїчї -
 ує 2 рази вїпрашо - (на зарураєд Р. М. М. М.) -
 разом зром - а го Іванка Вотнугчїго!

Іванка Вотнугчїго - б'є віг 1 1/2 р'єдї -
 (Містї. Куратїя) о ч'ї мігнї на б'єчїкї мігнї.
 і нап'єсї - в язїчї українськїм - до р'єкоє 2
 утараї б'єчїкї (ч'ї двї р'єкоє о м'їде - б'єчїкї. м'їсї)
 і нагарно - б'єчїкї - а на шїх г'їтї в м'їчї
 м'їкї - 2 - 375 - м'їсїкїх занебї - 25 - 30.

Іванка Вотнугчїго - б'єчїкї - б'єчїкї - о б'єчїкї -
 м'їкї - б'єчїкї б'єчїкї Ен. Тонїї - в Земї - б'єчїкї м'ї -
 р'єдї - г'їтї г'їтї м'їкї - в м'їкї - а 2 м'їсїчї о.
 Ка б'єчїкї - г'їтї м'їкї - і м'їсїчї б'єчїкї на -
 се б'єчїкї - а Куратїя - зачїкї м'їсїчї!

В м'їкї м'їчї - б'єчїкї б'єчїкї б'єчїкї - і за -
 б'єчїкї Іванка - а г'їтї б'єчїкї не м'їсїчї!

М'їсїчї - перенесї - 4 сїлї угаї. За Карбачїк - на -
 шїх г'їтї м'їчї м'їчї українськї - м'їсїчї і г'їтї м'їчї -
 (р'єчїкї на м'їсїчї м'їсїчї) - отїгнї - з'єчїкї б'єчїкї
 1/2 сїлї - угаї. м'їчї. угаї. і с'єчїкї не б'єчїкї - до ч'ї
 7 сїлї - 2 б'єчїкї 2 сїлї м'їчї. угаї.

На б'єчїкї м'їчї - б'єчїкї м'їчї - у б'єчїкї - м'їсїчї с'єчїкї.
 баа. м'їсїчї - 2 - Стефанука - нахалою б'єчїкї
 Р. М. М. - а м'їчї наперіколі за б'єчїкї м'їчї - м'їсїчї м'їсїчї
 угаї м'їчї з б'єчїкї. Р. М. М. в б'єчїкї м'їчї р'єдї - б'єчїкї
 нагнрїтї - б'єчїкї б'єчїкї б'єчїкї.

Об'єдн.: о Іванка Вотнугчїго.
 Вас. б'єчїкї, Стефанука Зарубїчї
 Івану б'єчїкї. Іванку Вотнугчїго
 Іванку б'єчїкї - Іванку б'єчїкї
 і інакї.

Стас - нешто готворат
на ругу - постојеће др. Стас
Овде Елфредови!

1) Обмане Васил	35. Данзевски Вас.
2) Ступи Точер	36. Стефане Тур.
3) Зван Мухом	37. Методу Мухом
4) Миток Стефан	38) Ступи Жан
5) Мухом Стефан	39) Ступи Васил
6) Мухоме Стефан	40) Обмане Стефан
7) Кос Стефан	41) Мухом Канон
8) Ступи Стефан	42) Мухоме Стефан
9) Стефан Канон	43) Ступи Стефан
10) Ступи Мухом	44) Ступи Стефан
11) Методу Стефан	45. Мухоме Стефан
12) Кос Васил	46. Мухоме Стефан
13) Мухом Васил	47) Ступи Стефан
14) Кос Вас. Стефан	48) Мухом Стефан
15) Кос Стефан	49) Мухоме Стефан
16) Мухоме Стефан	50. Мухоме Стефан
17) Мухоме Стефан	51. Мухоме Стефан
18) Мухоме Стефан	52. Мухоме Стефан
19) Мухоме Стефан	53. Мухоме Стефан
20) Мухоме Стефан	54) Мухоме Стефан
21) Мухоме Стефан	55. Мухоме Стефан
22) Мухоме Стефан	56) Мухоме Стефан
23) Мухоме Стефан	57. Мухоме Стефан
24) Мухоме Стефан	58) Мухоме Стефан
25) Мухоме Стефан	59) Мухоме Стефан
26) Мухоме Стефан	60) Мухоме Стефан
27) Мухоме Стефан	61. Мухоме Стефан
28) Мухоме Стефан	62. Мухоме Стефан
29) Мухоме Стефан	63. Мухоме Стефан
30) Мухоме Стефан	64. Мухоме Стефан
31) Мухоме Стефан	65. Мухоме Стефан
32) Мухоме Стефан	66. Мухоме Стефан
33) Мухоме Стефан	67. Мухоме Стефан
34. Мухоме Стефан	68) Мухоме Стефан
	69) Мухоме Стефан
	70) Мухоме Стефан

- 77) Обсужден Стран
- 78) Хоман Басис
- 79. Мбог Жан
- 80 Шопы Жан
- 85. Мого Мусан
- 86) Сопн Жан
- 87) Пофанобскан Денда
- 88) Сопн Басис
- 89 Зечан Жан
- 90 Зечан Жан Тонони
- 91. Барн Мусан
- 92. Ботманн Жан
- 93. Франскан Ед.
- 94 Шопы Жан
- 95 Таман Мано
- 96 Мемпа Басис
- 97 Зечан Басис
- 98 Мого Дандо
- 99 Сопн Мад.
- 90 Сопн Мад.
- 91 Мобушан Мад.
- 92 Зечан Мад.
- 93 Мого Мад.
- 94. Франскан Дандо
- 95. Франскан Дандо

831

Deordi
 luyli uovoleuy
 polate

Rundt.
 Society Long way
 crboika

УКРАЇНСЬКОЇ ПАРЛЯМЕНТАРНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ.

§ 1. Посли та сенатори Українського Національно-Демократичного Об'єднання творять єдиний Клуб під назвою "Українська Парляментарна Репрезентація".

§ 2. Органами Укр. Парляментарної Репрезентації являються: - пленум Клубу і Президія Клубу.

Пленум Клубу.
-----

§ 3. Найвищим органом Клубу є пленум Клубу.

§ 4. До компетенції пленума належить:

а/ обговорення плану праці Клубу;

б/ розгляд і затвердження внесків і інтерпеляцій більш важливого характеру;

в/ визначення промовців на пленум Союму і обговорення тез цих промов у важливіших справах;

г/ обговорення важливіших законів з метою окреслення позиції Клубу під час праці в Комісіях і на пленум Союму.

д/ вибір Президії Клубу, членів соймових Комісій, членів фінансово-Ревізіонної Клубової Комісії, та референтів по окремих справах /земельній, шкільній, церковній, відбудові краю і т.д./;

с/ розгляд діяльності Президії Клубу і поодиноких членів Клубу;

з/ розгляд і ухвалення бюджету Клубу;

і/ ліквідація архіву та майна Клубу.

§ 5. Засідання Клубу діляться на чергові і позачергові. Чергові засідання відбуваються перед кожним пленумом Союму для означення становища Клубу відносно всіх питань, що стоять на порядку денному пленуму Союму.

§ 6. Позачергові засідання Клубу скликає Президія Клубу, з власної ініціативи, або на письмненне внесення 10 членів Клубу.

§ 7. Час і порядок засідань Клубу установляє Президія Клубу, або сам пленум.

§ 8. Присутність на засіданні всіх членів Клубу є обов'язковою.

§ 9. Засідання вважається правосильним при присутності 1/3 всіх дійсних членів Клубу.

§ 10. Ухвали Клубу западають абсолютною більшістю голосів присутніх.

§ 11. Голосування відбувається явно, а на домагання хочби одного члена в справах персональних і при виборах - тайно. Поіменне голосування відбувається на бажання 10 членів Клубу.

§ 12. На всіх засіданнях ведеться протокол, який відчитується і затверджується на наступному засіданні Клубу.

§ 13. На всіх засіданнях Клубу проводить Голова Клубу, або один з його заступників.

§ 14. Компетенцію пленуму Клубу в справах, що не терплять проволочи, і в разі неможливості скликати засідання Клубу переймає Президія Клубу.

Президія Клубу.

§ 15. Виконавчим і адміністративним органом Клубу є Президія.

§ 16. До компетенції Президії належить:

а/ ведення переговорів і зносин з іншими партіями, а також з представниками уряду. Про результати переговорів Президія обов'язково доводить до відома пленуму Клубу на найближчому засіданні;

б/ участь в нараді голів Клубів;

в/ розгляд та апробата для підпису внесків та інтерпеляцій чужих Клубів та затвердження інтерпеляцій і внесків власних членів Клубу у менш важливих справах;

г/ визначення промовців на Пленум Союму і затвердження їх промов в менш важних справах;

д/ координація роботи послів в Союмових Комісіях і вказівки що до становища Клубу в окремих менш важних питаннях;

е/ розподіл праці між членами Клубу: призначення рефератів; доручення перевести інтервенцію; визначення виступників в Союмові Комісії; доручення скласти інтерпеляції та внески; при розподілі праці Президія приймає під увагу особливі умови праці сенаторів.

ж/ ведення політичного щоденника, в якому несутється голосування польських партій відносно української справи, статті в газет на ті ж теми. Виконання цього Президія доручує окремому посліві, або прасовому референтові.

з/ керування голосуванням на пленумі Союму. Президія таке керування може доручити і окремому посліві-референтові тої справи;

и/ завідування канцелярією Клубу, давання розпоряджень технічному персоналові, завідування касою і всіма фінансовими справами Клубу;

к/ давання відпусток членам Клубу;

л/ контролювання діяльності членів Клубу і карання їх за невиконання обов'язків і доручень.

Президія в праві назначити такі кари:

а/ заміт посліві від Президії,

б/ заміт посліві від Президії за записом до протоколу,

в/ наложення кару грошової в розмірі до 5% місячного утримання.

Інші кари за тяжчі провини накладає Пленум Клубу, вглядно Центральний Комітет партії на внесення Клубу.

§ 17. Президія складається з голови, 3 заступників і секретаря. Один з заступників є голова сенатського Клубу.

§ 18. Президія обирається на загальних зборах явним, або тайним голосуванням.

§ 19. Звіт зі своєї діяльності Президія дає на пленумі Клубу.

Фінансово-ревізійна Комісія.

§ 20. Члени Фінансово-Ревізійної Комісії в складі 3 чоловік перевіряють касу Клубу: прибутки, видатки, грошові внески послів та взагалі всі грошові справи.

§ 21. Звіт з своєї праці Фінансово-Ревізійна Комісія дає загальним зборам, від яких одержує відповідні інструкції.

Клубові Референти.

---

§ 22. Ведення тої чи иншої справи /земельної, шкільної, церковної, відбудови краю та инш./ пленум Клубу може доручити окремим послам, даючи їм відповідні інструкції. В тій же цілі можуть бути створені окремі Клубові Комісії.

§ 23. Референт відповідає за свою діяльність перед пленумом Клубу і перед Президією, в порозумінні з якою веде справу.

§ 24. Внески та інтерпеляції з ініціативи окремих послів доводяться до відома відповідних референтів.

Право та обов'язки членів Клубу.

---

§ 25. Член Клубу має право ініціативи при складанні інтерпеляцій та внесків, однак ці внески та інтерпеляції йдуть на розгляд перед Президією, зглядно пленумом Клубу.

§ 26. Член Клубу обов'язаний бути присутнім на пленарних засіданнях Союму і Клубу, приймати участь в голосуваннях Союму згідно з ухвалами Клубу і вказівками Президії.

§ 27. Член Клубу обов'язаний працювати в призначених йому комісіях; при цьому повинен бути присутнім на комісіях від початку до кінця; перед засіданням член комісії повинен ознайомитися з законом і порозумітися з Президією відносно становища, яке має заступати в комісії. Про працю комісії посол повинен поінформувати Президію. Перед союмовим пленумом члени поодиноких союмових комісій повинні дати відповідні інформації Президії відносно голосування.

§ 28. Член Клубу обов'язаний як в дні союмової праці, так і в инший час виконувати всякі доручення Президії, що входять в круг клубової праці послів.

§ 29. Член Клубу без дозволу Президії не може: а/взяти відпустку у Маршалка Союму; б/пропустити засідання як Союму так і комісії; в/бути відсутнім на засіданнях Клубу.

§ 30. За свої труди в рамках виконання посольських обов'язків - посол не має права домагатись особливої платні /поза посольськими дієтами/ ні від народу ні від Клубу.

§ 31. За невиконання обов'язків член Клубу підлягає карі, яку накладає на нього Президія, зглядно якх пленум Клубу і Центральний Комітет. Протягом 3-х днів з моменту повідомлення про кару кожний покараний член Клубу може апелювати до пленуму Клубу.

Суд чести.

---

§ 32. Розгляд справ, коли честь посла została ображена другим послом, підлягає суду чести на бажання одної зі сторін.

§ 33. Суд чести складається з 3-х членів. Кожна зі сторін обирає по одному членові, а третій - вибирається арбітрами сторін.

§ 34. Вирішення Суду чести є остаточним і подається до відома заінтересованим сторонам Президією Клубу.

§ 35. Зміни в правильникові Клубу може зробити лише пленум Клубу абсолютною більшістю усіх членів Клубу.

dla nich osobnych ministrów narodowościowych.

Muszę również bodaj krótko odpowiedzieć na zarzut, że nie można łączyć w jedną autonomiczną jednostkę z Galicją Wschodnią Wołyń, Polesia, Podlasia, Chełmszczyzny, a to rzekomo ze względu na inną strukturę tychże. Różnica ta nie zachodzi wcale. Powyższe terytorja zamieszkałe są również przez znaczną większość tej samej ludności ukraińskiej, nie różniącej się niczem istotnym od siebie i z pewnością połączenie to będzie więcej naturalne, aniżeli z nprz. proponowane złączenie ziemi Kieleckiej z Galicją Wschodnią. A nadto i w dawniejszych historycznych czasach terytorja te były już połączone.

Co do asymilacji naszego narodu, to mogą uspokoić Panów z Narodowej Demokracji. Naród nasz przeżył już tyle kalwarji dziejowych, mimo to jednak nie utracił wiary i pewności w swą przyszłość narodową i nigdy jej nie utraci. Niema też i w historii przykładu, by można było jakimikolwiekbyś środkami zniszczyć żywy naród nawet o wiele wiele mniejszy aniżeli nasz.

której Galicja Wschodnia/z pewnymi wyjątkami/ miała być uważaną za terytorjum ukraińskie, a kiedy Ententa delegowała celem załatwienia konfliktu polsko-ukraińskiego generała Parteliny, to zaproponował on mimo swych specjalnych sympatyj do Polski linię demarkacyjną, odgraniczającą terytorjum wschodnie z wyjątkiem Lwowa, co miało stanowić podstawę do zawarcia definitywnej umowy. W pertraktacjach odnosnych ja brałem udział osobiście i mogę dlatego stwierdzić istotną ich treść. Gen. Barteliny żądał także wyłączenia terytorjum naftowego Borysławia, ale następnie na moje wyjaśnienie w sprawie godził się, by terytorjum to zostało pod zarządem komisji Ententy, a produkcja rozdzielana była między obie strony.

W r.1919. pod pozorem, że idzie o wypędzenie z Galicji Wschodniej bolszewików udało się polskiemu Rządowi Paderewskiego uzyskać od Ententy wysłanie z Francji na terytorjum Galicji armji Hallera. Armji tej wyekwipowanej przez Francję w sposób nowoczesny było stosunkowo łatwo wyprzeć za Zbrucz armję ukraińską, wycięzoną walkami i chorobami i goniącą ostatekiem amunicji, gdzie, co za

ironja! rozpoczęła właśnie ta armja ukraińska a nie Haller walki z prawdziwymi bolszewikami.

Najwyższa Rada Ententy chcąc zapewnić ludności ukraińskiej Galicji Wschodniej jej prawa wypracowała Statut dla Galicji Wschodniej i zaleciła przyjęcie jego na posiedzeniu swem z dn.20.listopada 1919 r. Postanowienia tego Statutu określają autonomję znacznie szerszej aniżeli czyni to projekt PPS. I tak, kompetencja Sejmu autonomicznej prowincji jest szersza i dokładniej oznaczona; we Lwowie miał być utworzony osobny Najwyższy Trybunał; urzędnicy mieli być mianowani tylko z pomiędzy obywateli Galicji Wschodniej proporcjonalnie do stosunku liczebnego narodowości; polonizacji nie wolno przeprowadzać kolonistami z poza autonomicznego terytorjum; majątek krajowy miał służyć tylko dla celów krajowych, a w końcu last but not least wojsko rekretujący się z tegoż terytorjum miało tworzyć osobne jednostki, które mogły być garnizowane tylko w obrębie tegoż.

Polski Rząd potrafił znova uchylić się od przyjęcia tego Statutu i stan prowizorjum trwał dalej.

Kiedy w r.1920. bolszewicy rozpoczęli ofensywę na Warszawę, prosiła Polska rządy Ententy o interwencję. Wówczas minister angielski spraw zagranicznych Curzon zaproponował stronom linię demarkacyjną t.zw. linię Curzona, która uwzględnia również Galicję Wschodnią, jako samoistne terytorjum, którego nie odstępuje się Sowietaom, ale o losie jego mają zdecydować jego reprezentanci, którzy mieli być powołani do pertraktacyj pokojowych. Wówczas premier polski p.Władysław Grabski, należący do Stronnictwa Narodowego zaakceptował propozycję lorda Curzona; oczywiście, kiedy następnie przy pomocy Francji odparto bolszewików, sprawa ta stała się bezprzedmiotową i prowizorium trwało dalej. Kiedy mocarstwa Ententy postanowiły sprawę tę uregulować, wówczas uchwalono w Sejmie polskim na wniosek Rządu, ustawę z dn.26.września 1922 r., którą wprowadzono dla trzech wschodnich galicyjskich województw, a to Lwowskiego, Tarnopolskiego i Stanisławowskiego wojewódzką autonomję ze sejmikami wojewódzkimi, złożonymi z dwóch izb, względnie kuryj, a to - polskiej i ukraińskiej, z których każda decyduje sama w

- 7 -

sprawach wyłącznie jej narodowość dotyczących. Nadmienić należy, że art.24. wspomnianej ustawy postanawia nadto, że ma być założony Ukraiński Uniwersytet. Moc obowiązująca ustawy tej miała rozpocząć się z dniem 25.października 1922 r.

Nie ulega kwestji, że uchwalenie tej ustawy spowodowało, że Rada Ambasadorów powzięła znaną uchwałę z dn.15.marca 1923 r. wcielającą Galicję Wschodnią do Rzeczypospolitej Polskiej. Zresztą sama ta uchwała najwyraźniej to stwierdza, odczytam tu odnośny oryginalny ustęp, który brzmi: "La Conference des Ambassadeurs considérant, qu'il est reconnu par la Pologne qu'en ce qui concerne la partie orientale de la Galicie les conditions"ethnographiques nécessitent un regime d'autonomie," w tłumaczeniu polskim "konferencja Ambasadorów bierze pod rozwagę, że Polska uznaje sama iż warunki etnograficzne Galicji Wschodniej wymagają rządu autonomicznego.

Z tego wszystkiego wynika jasno, że miano na myśli rzeczywistą autonomję narodowościowo-terytorjalną, a nie jak to uważa prof.Rymar, a także i poseł Zdzisław Stroński t.zw. samorząd

gminny, municypalny, powiatowy.

Jakże wyglądają wobec tego argumenty wszystkich polskich stronnictw, które oświadczyły się tak stanowczo przeciw projektowi PPS?

Stwierdzam, że żadne z nich nie wspomniało ani słowem nawet o powyższych zobowiązaniach Rz.P. mających charakter międzynarodowy. Nie wspomniało o własnej ustawie uchwalonej przez Sejm Rz.P., zatwierdzonej i ogłoszonej w sposób Konstytucją przepisany i już od 9 lat obowiązujący, z której jednak ani litera do teraz nie została wykonana. Panowie wypowiedzieliście obawy, że może to doprowadzić do rozbicia Państwa, do utworzenia państwa w państwie. Tu mógłbym naprowadzić szereg przykładów z historii, że raczej niespełnianie narodowych postulatów może doprowadzić do krytycznych sytuacji dla państwa, jak swego czasu sprawa małej Irlandji wobec potężnego Imperjum Brytejskiego, a z drugiej znowu strony przykład chociażby Szwajcarji, gdzie istnieje szeroki samorząd kantonalny. Przypominam sobie, kiedy niedawno przejeżdżałem Szwajcarję i słyszałem jak

konduktor wywoływał nazwy stacyj po niemiecku i po francusku i w tym też porządku były umieszczone napisy na stacjach. Po jakimś czasie słyszę, jak ten sam konduktor wywołuje nazwy najprzód po francusku, potem po niemiecku i napisy są już także w tym porządku. Oto poprostu przyjeżdża się do kantonu mającego tę lub drugą większość. I wierzcie mi, Panowie, - ogarnęły mnie wówczas różne uczucia, przypomniałem sobie że na naszej ziemi poznikwały zupełnie te w naszym języku umieszczone napisy, które były tam dawno przed tem, chociaż na drugim tylko miejscu, a także ogarnęło mnie i jakieś uczucie jakby wstydu - ale wstydu doprawdy, że nie za mój naród.

Rozumie się, że prym wiodło w dyskusji Stronnictwo Narodowe, które wysiało w Komisji Administracyjnej aż 3-ch mówców. Nie dziwi nas to bardzo, chodziło przecież o zasadniczą kwestję tego stronnictwa, które chce ugruntować podstawy państwa na asymilacji niepolskich narodów. I powtarzano stare argumenta, że naród ukraiński nie zasługuje poprostu na nazwę narodu, że jest raczej szczepem, poseł Wierczak odniósł nawet wzgląd na Rosję, nie wiedzieć tylko na jaką, czy na dawną carską, co do której w r.1914 Stronnictwo Narodowe

ogłosiło swoje desinteressement co do Galicji Wschodniej, godząc się na anektowanie jej przez Rosję; faktycznie ~~przyznawaliśmy~~ przypominają się słowa: "on reviens toujours a'ses premiers amours". Poseł Wierczak zaryzykował nawet niektórej historycznie niescisłe twierdzenia, a w szczególności, że Ententa chciała dać pomoc dla stworzenia państwa ukraińskiego za czasów Skoropackiego, czego w Kijowie nie wykorzystano. Otóż prawdą jest, że Skoropackiego ustanowiono hetmanem przy pomocy Niemców, wbrew woli Centralnej Rady, ale prawdą jest także że był on właściwie rosyjskiej orientacji, że chciał przez Ukrainę odbudowywać carską Rosję i że dlatego w r.1918. powstał naród ukraiński przeciw jego rządowi i obalił go, ustanawiając t.zw. Dyrektorję.

Prawdą jest również, że kiedy naród ukraiński tak w Galicji Wschodniej, jak na Ukrainie nadnieprzańskiej wyswobodził był swe ręce z pod więzów obcego panowania, to pierwszym jego krokiem nie było użycie wyswobodzonej ręki na to, by zdusić znowu ze swej strony swego sąsiada, ale przeciwnie przyznał on natychmiast innym narodowościom pełne prawa, przyrzekł im autonomję narodowościową i ustanowił

Mr. Kam. -

17.
70

Ja chcę dotknąć tylko niektórych pytań - poruszonych
w ekspozycji. mianem spraw. regn. -

Co do zasadniczego stanowiska jego - jakie wypracował
w sprawie utrzymania pokoju i ściśle wrogiej
+ temu sprawie rozbrojenia - to oczywiście temu u tyłku
przekłamać można. Przy tem pewnie p. minister
wyprzedził instrukcję; tylko rozbrojenie nie bezpłaszczy.
~~Instrukcja~~ ^{Formule} ta - nymalierowa we Francji - „autant de des.
Autant de sécurité - sama a robie zrozumiale -

jest jednakożi nadzwyczaj ^{głównie} słabym...
Stawiam dwa postulaty ^{te} a także i interesami duży
potrzeby można je ~~realizować~~ ^{zrealizować} poprzez tego
instrukcję ~~ta~~ ^{ta} właśnie w ten sposób, że się
krajem, mochny, bardzo a bardzo ogarnąć
a + drugiej strony znów można je rozstrząsać tak
że finansie nie jui Polki (nawet p.) ale
nawet Stanów J. Am. nie wystarczą na
utrzymanie odpowiedniej wsi wojennej. Po tej stronie
dlaśni trzeba było, aby zabezpieczyć się natychmiast
chociażby przed najbliższym sqwadem, dysponującym
materiałami ludzkimi materiałem. Ale nawet
tego skromnego i dawa - nawet w obec potężnych
groszyli sqwadów, przeciw którym nie będzie dostatecznym
technicznym zabezpieczeniem podjęciem i tak jui nie ma
porównalnie dużej i kontrowersyjnej wsi wojennej - zabezpieczeniem

"autant de sécurité, autant
de désarmement."

Takem bogie co iunego - a to zadowolenie
 mnythel obywateli ze stowubow, w Paistowak,
 Oro k. dorego nalozq. Paistow, ktore Sa mowice
 obywatelom tabie narcenti, i' me may, omi
 poco i ra csem oglydaé nig za jakemni' iunem
 moit. wotranii, nie more me grose d' naj..
 wlniejnyla nomet zgwardu. - Otuoni' nig
 to a nerezobowoi ro Paistow, ktore nie sa
 perobere narowne ale jak P. Polbie obepnujé
 Enacny ~~obok~~ procent ludnowi heterogemacy.
 ludnowi zaliczajéj nig do iunych narowowé'.
 Poczynowicé wyum nig tu na friemny p' tam, ja
 najliomiejra z tyche - narowowé' ukrai'nska -
 P. a wogabe z tem p'ncelodq ro tej' cypic' elowé
 p. ministra, ktora rajnuje nig znowq mmejnowé.
 P. minister zamawé, ie w Polbie wlmey pui trabyga
 Aobranéj i' é k'ez P. stoi na stawowéke lojalnego
 stykonymnie z obow'iazai' wobec mmejnowé'.
 i' cheé usungé mnythel p'ncypu tari' i' meporuméi.
 Symonowé Obieréki i' uréméni' par. reprezentajé
 ludnowi ukr. Obad. Mel. mung z p'nybrowéj
 stowentéie co' p'ncelowégo temu, co p'owénowé
 p. minister. Paistwo Polbie nie wygadwa
 a obec nas tyck z obow'iazai', jaké p'nygto
 a traktatach m'edynarowowéj - co to k'ez rej
 a ogole mmejnowé narowéj. Wie j'ed tu
 omejce na w'akyméne ipow'otnémie mnythel

Był potrzebny pewien strach, że nie z tego
 nie zostało wystraszony. — Był potrzebny
 pewien strach, co mi się wzięło w głowę
 myślał, że dotychczas wiać nie mógł przez
 z sobą nie mógł stać, z podobieństwem
 mógł przez wiać i podobieństwem
 znalazł się, żebyby borył próbował na wyrost
 już nie rozmawiać ale borył ujęć i przyjęć
 zabrać się do rozmowy kwerelji Ukraińskiej
 w Polce. — O se kwerelja Ukr. już słownie i podobie
 kwerelji wzięć się nie da - kwerelji
 Paurowie, że ^{naprawdę} ~~stąd~~ wam wzięć ujęć
 z wzięć ~~potrzebnego~~ z potrzebnego z najpotrzebnego
 potrzebnych kwerelji w Europie - Dnie ujęć
 kwerelji potrzebnego do Polki ^{handl. białe} ~~z wzięć~~
 ujęć potrzebnego, Journal de Genève. —
 dnia 24 stycznia br. w dniu ~~z wzięć~~
 z wzięć ~~z wzięć~~ wzięć wzięć
 La Pologne à Genève. — Potrzebnego
 z wzięć i ujęć z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć

7 wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć

z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć

z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć
 z wzięć z wzięć z wzięć z wzięć

I tu jeszcze potrzebne' mung do argumentow
 ktore myslimo iij praca' nana - i nana
 a szczegolnym przeslennic' artikule, i' ce'ntre
 partowe' wydzialu' na nas, i' ingeruj',
 stymuluj', nana' palidka. - Clow' iij
 ogolnic' o' r'p'it' w' Berlinie, nie' p'omela' mi'
 was' i' d'op'omoc' P'auze - argumenta' te'
 a' m'ocno' ob'oc'ic' (m'ercane, m'ie' r'p'it', m'ase
 P'ame - p'ir' r'p'it' Ang'ly' i' l'ub' France'p'a' m'og'ly' u'p'ozyc'uj'
 p'omocy. Co' nam o' W'alka' u'k. clow' iij
 P'om'it' u'k' r'p'it' k'ur'p'or'ac'ji' Com'erc'ial' m'ow'
 k'ur'p'or'ac'ji' o' i'nt'ry'p'cie' c'rest'nej', - Journal' de' P'ar'is
 o' Som'it'el'. - A' Society'

P'auze' o'ku' n'asie' : Berlinie' P'ol'ny',
 P'ar'is' i' u'k' r'p'it' P'ol'ny' i' r'p'it' - a' tu
 m'ame' se' zb'ow' u'k' r'p'it' u'k' r'p'it' i'nt'ry'p'cie'
 i' pol'ny' u'k. F'ar'ny' - a' m'ur' n'asa
 p'ar'p' U'k' - p'ir' i'nt'ry'p'cie' na' m'el'.
 Czy' to' m'og'ly' m'ame' b'ic' p'omoc' - czy'
 m'og'ly' to' j'edno' P'rog'ram'
 i' a' s'k'ar'z'ow' i' - p'ar' t'or' s'k'ar'z'ow' p'ir'
 w' u'k. L'ub'li' - i' m'ie' p'omoc' i' m'ie' b'ez'p'ec'ny'
 n'aw'ig'ac'ji' r'p'it' ob'ec' p'ol'ob'it'ki' a' m'
 ob'ec'go' m'oc'no' i'nt'ry'p'cie' i' pol'ny' n'asa' p'ar'
 u'k' r'p'it' - m'og'ly' u'k' r'p'it' t'ak' p'ar' na' u'
 celu' p'omoc' r'p'it' n'aw'ig'ac'ji' m'oc'no'.

tet...

S p r o s t o w a n i e

na podstawie parafowanego tekstu francuskiego tekstu warunków koncesji, staowiących załącznik do uzasadnienia projektu ustawy o oddaniu "Francusko-Polskiemu Towarzystwu Kolejowemu", Spółce Akcyjnej w Paryżu, kolei Herby Nowe - Gdynia z odnogą Siankowice - Częstochowa do eksploatacji oraz o udzieleniu poręki państwowej /Druk Nr. 287/.

§ 2.

W ustępie 3 w wierszu przedostatnim i ostatnim zamiast "wartości kuponu bieżącego" powinno być "bieżącej wartości kuponu".

W ustępie 10 w wierszu szóstym zamiast "prawo" powinno być "możliwość", a w wierszu ostatnim zamiast "na sześć miesięcy" powinno być "przynajmniej na sześć miesięcy naprzód".

W ustępie 11 w wierszu drugim z dołu zamiast "prawo" powinno być "możliwość".

W ustępie 14 w wierszu pierwszym i drugim zamiast "staje się ważna" powinno być "będzie miało skutek" a w punkcie 3/ tego ustępu zamiast "o ile to" powinno być "jak".

W ustępie przedostatnim w wierszu trzecim i czwartym zamiast "materjały" powinno być "sprzęt" a w wierszu siódmym i ósmym zamiast "dodatko- wym wkładom" powinno być "przeniesieniom na no- wy rachunek".

§ 4.

W ustępie 5 w wierszu pierwszym i drugim zamiast "w try- bie, przepisany przez prawo, wymienionego man- datariusza" powinno być "wymienionego mandatar- jusza w formie, dla ważności tego uznania przez prawo przepisanej".

§ 5.

W ustępie 1 w wierszu drugim zamiast "od" powinno być "do".

W ustępie 4 w wierszu trzecim i drugim z dołu zamiast "w razie potrzeby" powinno być "ewentualnie".

§ 6.

W punkcie 10/ zamiast "§ 4" ma być "punkcie 4".

§ 7.

W tytule tego §-u po słowie "dodatkowe" dodać "budowy".

W uzępie 1 w wierszu drugim na str. 10 po słowie "do- datkowych" dodać "budowy".

- 3 -

W ustępie 5 w wierszu pierwszym i drugim zamiast "materiałów" powinno być "sprzętu", a w wierszu trzecim po słowie "dodatkowe" dodać "budowy".

§ 8.

W ustępie 2 w punkcie 3/ w wierszu drugim zamiast "materiałów" powinno być "sprzętu", a w punkcie 4/ w wierszu piętnastym zamiast "gestyjne" powinno być "gestyjną".

§ 11.

W ustępie 1, w wierszu czwartym i piątym zamiast "materiałów" zniszczonych lub sprzedanych" powinno być "sprzętu zniszczonego lub sprzedanego".

§ 12.

W ustępie 1, w wierszu ostatnim po słowie "dla" wstawić słowa "zapewnienia lub dokonania".

§ 13.

W tytule po słowie "dodatkowe" i w pierwszym ustępie w wierszu piątym po słowie "dodatkowych" wstawić słowo "budowy".

W ustępie ostatnim w wierszu piątym po słowie "która" wstawić słowa "w żadnym wypadku", a w wierszu

szu szóstym przed słowem "stopy" wstawić słowo "rzeczywistej".

§ 14.

W ustępie 2 w wierszu szóstym i siódmym zamiast słowa "materjałów" powinno być "sprzętu".

Ustępy 4 i 5 stanowią razem jeden ustęp czwarty.

W dawnym ustępie 5 w wierszu czwartym zamiast "dodatkowym wkładom" powinno być "przeniesieniom na nowy rachunek".

W ustępie 9 /podług nowej numeracji/, zaczynającym się od słowa "Wszelkie", w wierszu pierwszym zamiast "materjały" powinno być "sprzęt".

§ 15.

W ustępie 1 w wierszu pierwszym zamiast "prawo" powinno być "możliwość".

W ustępie 4 w wierszu siódmym po liczbie "12", wstawić "niniejszych warunków koncesyjnych".

W ustępie 10 /str.13/ w wierszu drugim i trzecim z dołu zamiast "możliwości w terminach umownych" powinno być "umownych terminów płatności".

§ 16.

W ustępie ostatnim w wierszu czwartym zamiast "administratorów" powinno być "zarządców" a wierszu piątym zamiast " administratorzy "

-5-

powinno być "zarządcy".

§ 17.

W ustępie 1 w punkcie 2/ po słowie "dodatkowych"
wstawić słowo "budowy".

§ 19.

W ustępie 1 w wierszu ostatnim zamiast "zdecyduje się"
powinno być "będzie miał zamiar".

§ 21.

W ustępie 1 w wierszu drugim zamiast "Skarb Państwa"
powinno być "Państwo Polskie".

§ 23.

W ustępie 1 w wierszu trzecim i czwartym zamiast "na-
stąpić do dnia" powinno być "być ukończone w dniu"

§ 24.

W ustępie 5 w wierszu drugim zamiast "wskazówkami" po-
winno być "dyrektywami".

W ustępie 7 w wierszu ostatnim zamiast "materiałów"
powinno być "sprzętu".

W ustępie 10 w wierszu pierwszym zamiast "zachęcić"
powinno być "zainteresować", w wierszu
drugim zamiast "do uniknięcia" powinno być
" w uniknięciu" a w wierszu trzecim zamiast

-6-

"do osiągnięcia" powinno być "w osiągnięciu".

W ustępie 11 /str.16/ w wierszu drugim zamiast "przeprowadzenia" powinno być "uwzględnienia".

§ 25.

W ustępie 5 w punkcie 3/ w wierszu czwartym zamiast "ustępach" powinno być "dwóch punktach" a w punkcie 5/ w wierszu trzecim zamiast "okaze się" powinno być "będzie", w punkcie zaś 6/ zamiast słowa "nabyć" powinno być "zamówienie".

§ 30.

W ustępie 1 w wierszu piątym skreślić słowo "zatwierdzone".

W ustępie 2 w wierszu pierwszym zamiast "stanie rzeczy" powinno być "swych spostrzeżeniach".

§ 31.

W ustępie 2 w wierszu drugim zamiast "wzorów" powinno być "wskazówek".

§ 35.

W ustępie 5 w wierszu czwartym od dołu zamiast, "przewozy skierowane" powinno być "Każdy przewóz, skierowany" a w wierszu trzecim od dołu zamiast "będą, podlegały", powinno być "będzie podlegał".

- 7 -

§ 41.

W ustępie 4 w wierszu szóstym od dołu zamiast "obowiązana" powinno być "miała możliwość".

W ustępie 5 w wierszu drugim od dołu zamiast "lub" powinno być "i".

W ustępie 9 w wierszu czwartym zamiast "poszczególne" powinno być "tych".

§ 43.

W ustępie 1 w wierszu czwartym skreślić słowo "ostatcznym".

§ 44.

W ustępie 3 w wierszu ostatnim zamiast "powszechnie" powinno być "zwykle".

W ustępie 10 w wierszu szóstym po słowie "doliczeniem" wstawić słowo "normalnych".

§ 45.

W ustępie trzecim od końca w wierszu piątym i w ustępie przedostatnim w wierszu ostatnim po słowie "pod" wstawić "pkt."

§ 50.

W wierszu przedostatnim /str.22/ zamiast "za zapłatą" powinno być "po uprzedniej zapłacie".

52.

W wierszu przedostatnim zamiast "miały" powinno
być "mogły".

82-31. 11/1.

Nationalsozialistische Gemeinschaft,
Kraft durch Freude.

I.

Die Wahl vom 12. November 1933 bedeutet für die schaffenden Menschen eine Absage an den marxistischen Grundsatz des Klassenkampfes und ein Bekenntnis zum Geist der Volksgemeinschaft und der gegenseitigen Achtung und Gleichberechtigung von Arbeitern und Unternehmern.

So soll das Werk, das am 2. Mai 1933 durch die Übernahme der alten Gewerkschaften in die Arbeitsfront begonnen wurde, seine Krönung finden in der am 27. November 1933 gegründeten Nationalsozialistischen Gemeinschaft "Kraft durch Freude". Es ist die Organisation der Freizeit, deren Träger die deutsche Arbeitsfront und deren Leiter der Führer der Deutschen Arbeitsfront und Stabsleiter der Politischen Organisation der NSDAP. Dr. Ley ist.

Die Arbeitsfront ist die Zusammenfassung aller schaffenden deutschen Menschen ohne Unterschied ihrer wirtschaftlichen und sozialen Stellung. In ihr sollen Arbeiter und Angestellte neben Unternehmern und Freischaffenden stehen, nicht mehr getrennt durch Gruppen und Verbände, die der Wahrung besonderer wirtschaftlicher oder sozialer Schichtungen und Interessen dienen. Die Arbeitsfront ist daher das Gegenteil der alten Gewerkschaften, die dem Zusammenschluß der Arbeitnehmer zum Zwecke des Klassenkampfes dienten. Die Arbeitsfront soll nach dem Willen des Führers nicht die Stätte sein, an der die materiellen Fragen des täglichen Arbeitslebens entschieden und die Interessen der einzelnen arbeitenden Menschen aufeinander abgestimmt werden. Das Ziel der Arbeitsfront ist höher gesteckt: Es ist die Erziehung aller im Arbeitsleben stehenden Deutschen zur Volksgemeinschaft.

Als

Als verheißungsvolles Mittel dieser Erziehung zum wahrhaft nationalsozialistisch denkenden Menschen hat die Deutsche Arbeitsfront den Plan der Organisation der Freizeit entworfen. Ausgehend von dem Grundsatz, daß der nationalsozialistische Staat kein obrigkeitlicher Polizeistaat sondern ein Volksstaat ist, überläßt er auch die Sorge für die Ausgestaltung der Freiheit nicht den Volksmassen allein, sondern trägt dem Bedürfnis des arbeitenden deutschen Menschen nach Gemeinschaftsleben auch durch Organisation der Freizeit Rechnung

II.

Die Verkürzung der Arbeitszeit in der 48-Stundenwoche hatte notwendigerweise eine Vergrößerung des Arbeitstempos zur Folge. Denn man kann die zur Befriedigung der Bedürfnisse erforderliche Summe Waren nicht verkleinern, ohne die Existenz des Volkes zu gefährden. Besonders in einer Zeit der Entwicklung des Volkes, wie wir sie jetzt erleben, steigen die Bedürfnisse. Die Einführung des 8-Studentages führte somit zu einer Mechanisierung der Arbeitsmethoden. Die Maschine schrieb dem Menschen ein Tempo vor, das er einhalten mußte. Eine Rückentwicklung der Mechanisierung ist schon wegen der Konkurrenz des Auslandes unmöglich. Diese kann sogar einerseits noch eine weitere Erhöhung des Arbeitstempos und der Mechanisierung und Rationalisierung bestimmter Industriezweige zur Folge haben und andererseits, um die Menschen beschäftigen zu können, auch eine weitere Verkürzung der Arbeitszeit bewirken.

Den Urhebern des Washingtoner Abkommens ist schon bewußt geworden, daß mit der Verkürzung der Arbeitszeit sich das Arbeitstempo steigert und daß deshalb die vergrößerte Freizeit zur Ausspannung des Menschen herangezogen werden muß. So heißt es in einem Aufruf des Genfer Arbeitsamtes: "Um dem achtstündigen Arbeitstag seine volle Wirksamkeit zu sichern,

chern, müssen die Völker Methoden finden, um dem Arbeiter seine Freizeit so angenehm wie möglich zu gestalten."

III.

In allen Ländern, außer Italien, hat man das Volk der zwangsläufigen Mechanisierung überlassen, ohne sich um die Ausfüllung der Freizeit zu kümmern.

In England errichteten die Trade Unions Abends-, Sonntags-, und Sommerschulen, in denen sie einige tausend Gewerkschafts- und Genossenschaftsführer ausbildeten.

In Frankreich versuchte man, ähnlich wie in Deutschland den Arbeiter mit Vorträgen zu belehren oder ihn, wie in England, zum Partei- und Genossenschaftsfunktionär heranzubilden.

In Rußland benutzte man die Freizeit dazu, um dem Volke die angeblichen Erfolge des Fünfjahresplanes einzuhämmern, indem man in Gewerkschaftszirkeln und roten Zellen in Zwangsversammlungen Zweckreden hielt.

Im Gegensatz hierzu hat der italienische Staat besonderen Wert auf den Ausbau der Freizeit gelegt. Das Dopolavoro, dessen Gedanken fast so alt ist wie der Faschismus selbst, ist eine Organisation mit besonderen Beiträgen, die etwa 2 Millionen Mitglieder zählt. Es ist, dem korporativen Aufbau des faschistischen Italiens folgend, eine Summe von nach Berufen, Klassen und Orten getrennten Organisationen, wobei die Unternehmer völlig fehlen. Es gibt in Italien kaum ein Gebiet kultureller, wirtschaftlicher oder gesellschaftlicher Art, an dem das Dopolavoro nicht beteiligt ist. Es ist eine Organisation, die von oben nach unten gebaut ist.

IV.

Das neue deutsche Werk "Nach der Arbeit" ist der Ausdruck eines ausgesprochen deutschen und nationalsozialistischen Wesens. Am Ausgangspunkt stehen die Worte des Führers: "Wie erhalten wir dem Volke die Her- von

ven in der Erkenntnis, daß man nur mit einem nervenstarken Volk Politik treiben kann? Die Kraft und die Nervensubstanz, die im Arbeitsprozeß verbraucht werden, lassen sich nicht allein durch Ruhe ersetzen, sondern vor allem durch neue Nahrung für Geist und Körper. Da die Arbeitszeit von dem schaffenden Menschen Höchstleistungen verlangt, darf er in der Freizeit als Nahrung der Seele, des Geistes und des Körpers nur das Beste erhalten. Man hat aus den Lehren, die das frühere Deutschland und das Ausland der Welt gegeben haben, gelernt. Dem schaffenden Menschen soll die Freizeit nicht durch Gewerkschaft- und Parteibürokratie geraubt werden. Es soll nicht durch eine schulmeisterliche Lehrtätigkeit den Deutschen ein Examenswissen eingepropft werden. Vor allem aber darf die Organisation nicht in Interessentengruppen gespalten werden. Im Gegensatz zu der Einrichtung des auf anderen Voraussetzungen aufgebauten faschistischen Staates, muß daher auch der Unternehmer dazu gehören, und alle Berufe sollen, in der Organisation und in der Idee "Kraft durch Freude" vereinigt, das Trennende der beruflichen Interessen vergessen lernen.

Alle deutschen Menschen sollen an der Freude und der Schönheit des Lebens im Volke teilhaben: An Kunst, Musik, Theater, Film, den Schönheiten des Landes und der sportlichen Ertüchtigung. Nicht allein der Besitzende hat ein Anrecht auf den Genuß unserer Kultur, sondern in erster Linie der, der ein inneres Bedürfnis dazu empfindet. Wenn jeder Mensch teilhaben darf an den Gütern des Lebens, wird nicht mehr Haß und Neid regieren, sondern Glück und Dankbarkeit.

Als zweite Aufgabe neben der Ausspannung von Geist und Körper soll die Freizeitorganisation dazu beitragen, die Persönlichkeit des Menschen zu heben und damit den vom Marxismus künstlich gezüchteten Minderwertig-

wertigkeitskomplex der arbeitenden Massen zu beseitigen. Sie soll aufräumen mit dem Vorurteil, daß wahre Herzensbildung und Kunstempfinden von Besitz und Wissen abhängen.

Schließlich soll die Organisation die Langeweile bannen, denn schon ein altes Sprichwort sagt: Müßiggang ist aller Laster Anfang.

V.

Analog dem Aufbau der Nationalsozialistischen Partei soll die Organisation von unten nach oben geformt werden. Überall im Lande sollen lokale Gemeinschaften aus allen Schichten und Klassen der schaffenden Menschen gebildet werden: Gemeinschaften des Dorfes, der Straßen- oder Stadtteile, der Betriebe oder Gemeinschaften, die besondere Zweige der Kultur pflegen.

In jeder größeren Stadt oder in einem Distrikt wird im Mittelpunkt des geselligen ^{und kulturellen} Lebens das "Haus der Deutschen Arbeit" stehen. Es soll architektonisch schön sein und alle zweckmäßigen Einrichtungen enthalten, die zur Freude und Ausspannung dienen können (z.B. Spielzimmer, Klubzimmer, Sportsäle, Bäder, Theater, Schlaf- und Heimstätten und ein großes Forum mit Freilichtbühne).

Als richtunggebende Institutionen sind die folgenden 7 Ämter errichtet worden:

1. das Organisationsamt,
2. das Kulturamt,
dieses Amt wird von der Reichskulturkammer betreut. Es zerfällt in verschiedene Abteilungen für Musik, Theater, Film, Rundfunk, Literatur.
3. das Sportamt,
Es untersteht dem Reichssportkommissar.
4. das Amt für Reisen, Wandern und Urlaub,
5. das Amt für Selbsthilfe und Siedlung,
6. das Amt für die Schönheit der Arbeit,
7. das Amt für Ausbildung.

Diese Ämter sollen nur mit den fähigsten Männern

besetzt

besetzt werden. Sie geben die Richtlinien und übernehmen die Organisation im Lande. Es ist auch ihre Aufgabe, die schon bestehenden Vereine und Verbände für das gemeinsame Werk zu erfassen,

VI.

Der Leitsatz für die Arbeit der Organisation ist, daß dem Volk nur das Beste geboten werden soll.

Die Kunst soll an das Volk herangetragen werden, damit das Volk zur Kunst kommt. Der freie Mensch hat ein Recht auf Anteil an den Gütern des Lebens und der Kultur, an deren Hervorbringung und Erhaltung er durch seine Arbeit mitschafft. Dem Recht auf Arbeit soll das Recht auf Freude entsprechen. Jeder soll von den Gütern unserer Kultur das empfangen, wofür er empfänglich ist. Denn Kunstempfinden ist in erster Linie eine Frage des Gefühls und die Summe des Wissens ist sogar geeignet, den gesunden, künstlerischen Instinkt abzustumpfen.

Die Veranstaltungen sollen der Eigenart der einzelnen Volksteile angepaßt werden, wobei Volksgebräuche besonders zu berücksichtigen sind.

Es wird auch dafür gesorgt, daß allen Teilen und allen Gegenden der vollwertigste Kunstgenuss zugänglich gemacht wird. Wandergruppen, die aus den ersten Kräften zusammengestellt sind, sollen auch in den entlegensten Dörfern auftreten. Die Einrichtung in Italien, daß alle Sänger, Schauspieler und Musiker verpflichtet sind, einen Monat im Jahr dem Dopolavoro zur Verfügung zu stehen, kann hierbei als Vorbild dienen.

Neben dieser Pflege der Seele soll zur Erhaltung des Körpers der Sport dienen, Nach den Worten des Führers gilt im dritten Reich "nicht nur das Wissen, sondern auch die Kraft und höchstes Ideal ist uns der Menschentyp der Zukunft, in dem strahlender Geist sich findet im herrlichen Körper, auf daß die Menschen über Geld und Besitz wieder

den Weg zur idealeren Reichtümern finden". Der Volkssport muß Massensport sein. Da gerade die weniger Gewandten und älteren Menschen die körperliche Bewegung am nötigsten haben, wird auf Spitzenleistungen weniger Wert gelegt als auf guten Durchschnitt. Es wird dafür Sorge getragen, daß im Zentrum der Stadt geeignete Plätze und Hallen vorhanden sind, um allabendlich Turnen und Sport zu ermöglichen. Wie die Künstler, so sollen auch die Sportvereine durch Vorführungen ihr Können an das Volk herantragen.

Das Volk soll sein Vaterland kennen und damit lieben lernen. Wochenend- und Ferienfahrten sollen es Jedem ermöglichen für wenig Geld in alle Teile des Reichs zu reisen. Überall sollen Einrichtungen bestehen, die die Kenntnis der Schönheiten vermitteln. Auch hier kann das Beispiel Italiens als Vorbild dienen.

Im Zusammenhang hiermit geht die Fürsorge für den Urlaub. Bei der Bemessung soll neben dem Lebensalter das Ausmaß der körperlichen und geistigen Anspannung maßgebend sein. Es wird aber auch dafür gesorgt, daß der Arbeiter mit seinem Urlaub etwas anzufangen weiß. In allen schönen und gesunden Gegenden sollen Lager gebaut werden, in denen er seine Urlaubszeit verbringen kann. In dem Bestreben, den Urlaub über das ganze Jahr planmäßig zu verteilen, wird auch der Wintererholung ein breiter Raum gegeben werden.

Von besonderer Bedeutung ist auch die Pflege für die Schönheit der Arbeit, die den Fabrikräumen, den Fabrikhöfen und den einzelnen Arbeitsplätzen zuteil werden soll. Hier kann mit geringen Mitteln viel getan werden, um dem schaffenden Menschen ein Gefühl für den Wert seiner Arbeit und die Freude hieran zu geben, sowie um ihm Zerstreung und Ausspannung während der Arbeit zu vermitteln. Als Beispiel seien die holländischen Bergwerke erwähnt, deren Einrichtungen sauber angelegt und mit Blumen verziert sind.

Die Arbeitsfront hat auch, um jedem Arbeiter das Ge-

Gefühl der Vollwertigkeit zu geben, für alle schaffenden Menschen den gleichen dunkelblauen Festanzug eingeführt.

Das Amt für Ausbildung soll Jedem ermöglichen, sich unentgeltlich Wissen und Kenntnisse anzueignen. Da der Nationalsozialismus eine Gleichbewertung von Hand- und Kopferbeit erstrebt, soll der Drang nach geistiger Ausbildung aber nur bei den wirklich dafür geeigneten und befähigten Menschen gefördert werden.

Fernerhin wird die Organisation ihr Augenmerk auf die Familie und das Heim des Arbeiters richten. Durch ein großzügiges Selbsthilfewerk sollen dem schaffenden Menschen gesunde Wohnungen gebaut werden. Weder Luxus- noch Primitivsiedlungen sollen fortan der Ausdruck neuer deutscher Wohnkultur sein.

VII.

Es bleibt noch viel Arbeit zu leisten, um das gewaltige Werk zu vollenden, dessen große Umrisse gezeigt wurden.

Es ist nicht daran gedacht, die Freizeit des schaffenden Menschen völlig zu beschlagnahmen. Er soll sie nur benutzen können, um sich in ihr neue Freude und dadurch neue Kraft zu seiner Arbeit zu holen. Das Werk ist einerseits allumfassend, indem es der Erziehung des nationalsozialistischen Menschen und der Schaffung einer nationalsozialistischen Gesellschaftsordnung dient. Es ist aber andererseits auch begrenzt durch die ihm vom Führer gestellte Aufgabe, die Freizeit zu organisieren, um die Nerven des Volkes zu stärken. Deshalb hat es den Namen erhalten: "Nationalsozialistische Gemeinschaft, Kraft durch Freude".

82-31. 11/1.

**Nationalsozialistische Gemeinschaft,
Kraft durch Freude.**

I.

Die Wahl vom 12. November 1933 bedeutet für die schaffenden Menschen eine Absage an den marxistischen Grundsatz des Klassenkampfes und ein Bekenntnis zum Geist der Volksgemeinschaft und der gegenseitigen Achtung und Gleichberechtigung von Arbeitern und Unternehmern.

So soll das Werk; das am 2. Mai 1933 durch die Übernahme der alten Gewerkschaften in die Arbeitsfront begonnen wurde, seine Krönung finden in der am 27. November 1933 gegründeten Nationalsozialistischen Gemeinschaft "Kraft durch Freude". Es ist die Organisation der Freizeit, deren Träger die deutsche Arbeitsfront und deren Leiter der Führer der Deutschen Arbeitsfront und Stabsleiter der Politischen Organisation der NSDAP. Dr. Ley ist.

Die Arbeitsfront ist die Zusammenfassung aller schaffenden deutschen Menschen ohne Unterschied ihrer wirtschaftlichen und sozialen Stellung. In ihr sollen Arbeiter und Angestellte neben Unternehmern und Freischaffenden stehen, nicht mehr getrennt durch Gruppen und Verbände, die der Wahrung besonderer wirtschaftlicher oder sozialer Schichtungen und-Interessen dienen. Die Arbeitsfront ist daher das Gegenteil der alten Gewerkschaften, die dem Zusammenschluß der Arbeitnehmer zum Zwecke des Klassenkampfes dienten. Die Arbeitsfront soll nach dem Willen des Führers nicht die Stätte sein, an der die materiellen Fragen des täglichen Arbeitslebens entschieden und die Interessen der einzelnen arbeitenden Menschen aufeinander abgestimmt werden. Das Ziel der Arbeitsfront ist höher gesteckt: Es ist die Erziehung aller im Arbeitsleben stehenden Deutschen zur Volksgemeinschaft.

Als

Als verheißungsvolles Mittel dieser Erziehung zum wahrhaft nationalsozialistisch denkenden Menschen hat die Deutsche Arbeitsfront den Plan der Organisation der Freizeit entworfen. Ausgehend von dem Grundsatz, daß der nationalsozialistische Staat kein obrigkeitlicher Polizeistaat sondern ein Volksstaat ist, überläßt er auch die Sorge für die Ausgestaltung der Freiheit nicht den Volksmassen allein, sondern trägt dem Bedürfnis des arbeitenden deutschen Menschen nach Gemeinschaftsleben auch durch Organisation der Freizeit Rechnung

II.

Die Verkürzung der Arbeitszeit in der 48-Stundenwoche hatte notwendigerweise eine Vergrößerung des Arbeitstempos zur Folge. Denn man kann die zur Befriedigung der Bedürfnisse erforderliche Summe Waren nicht verkleinern, ohne die Existenz des Volkes zu gefährden. Besonders in einer Zeit der Entwicklung des Volkes, wie wir sie jetzt erleben, steigen die Bedürfnisse. Die Einführung des 8-Studentages führte somit zu einer Mechanisierung der Arbeitsmethoden. Die Maschine schrieb dem Menschen ein Tempo vor, das er einhalten mußte. Eine Rückentwicklung der Mechanisierung ist schon wegen der Konkurrenz des Auslandes unmöglich. Diese kann sogar einerseits noch eine weitere Erhöhung des Arbeitstempos und der Mechanisierung und Rationalisierung bestimmter Industriezweige zur Folge haben und andererseits, um die Menschen beschäftigen zu können, auch eine weitere Verkürzung der Arbeitszeit bewirken.

Den Urhebern des Washingtoner Abkommens ist schon bewußt geworden, daß mit der Verkürzung der Arbeitszeit sich das Arbeitstempo steigert und daß deshalb die vergrößerte Freizeit zur Ausspannung des Menschen herangezogen werden muß. So heißt es in einem Aufruf des Genfer Arbeitsamtes: "Um dem achtstündigen Arbeitstag seine volle Wirksamkeit zu sichern,

chern, müssen die Völker Methoden finden, um dem Arbeiter seine Freizeit so angenehm wie möglich zu gestalten."

III.

In allen Ländern, außer Italien, hat man das Volk der zwangsläufigen Mechanisierung überlassen, ohne sich um die Ausfüllung der Freizeit zu kümmern.

In England errichteten die Trade Unions Abends-, Sonntags-, und Sommerschulen, in denen sie einige tausend Gewerkschafts- und Genossenschaftsführer ausbildeten.

In Frankreich versuchte man, ähnlich wie in Deutschland den Arbeiter mit Vorträgen zu belehren oder ihn, wie in England, zum Partei- und Genossenschaftsfunktionär heranzubilden.

In Rußland benutzte man die Freizeit dazu, um dem Volke die angeblichen Erfolge des Fünfjahresplanes einzuhammern, indem man in Gewerkschaftszirkeln und roten Zellen in Zwangsversammlungen Zweckreden hielt.

Im Gegensatz hierzu hat der italienische Staat besonderen Wert auf den Ausbau der Freizeit gelegt. Das Dopolavoro, dessen Gedanken fast so alt ist wie der Faschismus selbst, ist eine Organisation mit besonderen Beiträgen, die etwa 2 Millionen Mitglieder zählt. Es ist, dem korporativen Aufbau des faschistischen Italiens folgend, eine Summe von nach Berufen, Klassen und Orten getrennten Organisationen, wobei die Unternehmer völlig fehlen. Es gibt in Italien kaum ein Gebiet kultureller, wirtschaftlicher oder gesellschaftlicher Art, an dem das Dopolavoro nicht beteiligt ist. Es ist eine Organisation, die von oben nach unten gebaut ist.

IV.

Das neue deutsche Werk "Nach der Arbeit" ist der Ausdruck eines ausgesprochen deutschen und nationalsozialistischen Wesens. Am Ausgangspunkt stehen die Worte des Führers: "Wie erhalten wir dem Volke die Her- von

ven in der Erkenntnis, daß man nur mit einem nervenstarken Volk Politik treiben kann?" Die Kraft und die Nervensubstanz, die im Arbeitsprozeß verbraucht werden, lassen sich nicht allein durch Ruhe ersetzen, sondern vor allem durch neue Nahrung für Geist und Körper. Da die Arbeitszeit von dem schaffenden Menschen Höchstleistungen verlangt, darf er in der Freizeit als Nahrung der Seele, des Geistes und des Körpers nur das Beste erhalten. Man hat aus den Lehren, die das frühere Deutschland und das Ausland der Welt gegeben haben, gelernt. Dem schaffenden Menschen soll die Freizeit nicht durch Gewerkschaft- und Parteibürokratie geraubt werden. Es soll nicht durch eine schulmeisterliche Lehrtätigkeit den Deutschen ein Examenswissen eingepropft werden. Vor allem aber darf die Organisation nicht in Interessentengruppen gespalten werden. Im Gegensatz zu der Einrichtung des auf anderen Voraussetzungen aufgebauten faschistischen Staates, muß daher auch der Unternehmer dazu gehören, und alle Berufe sollen, in der Organisation und in der Idee "Kraft durch Freude" vereinigt, das Trennende der beruflichen Interessen vergessen lernen.

Alle deutschen Menschen sollen an der Freude und der Schönheit des Lebens im Volke teilhaben: An Kunst, Musik, Theater, Film, den Schönheiten des Landes und der sportlichen Ertüchtigung. Nicht allein der Besitzende hat ein Anrecht auf den Genuß unserer Kultur, sondern in erster Linie der, der ein inneres Bedürfnis dazu empfindet. Wenn jeder Mensch teilhaben darf an den Gütern des Lebens, wird nicht mehr Haß und Neid regieren, sondern Glück und Dankbarkeit.

Als zweite Aufgabe neben der Ausspannung von Geist und Körper soll die Freizeitorganisation dazu beitragen, die Persönlichkeit des Menschen zu heben und damit den vom Marxismus künstlich gezüchteten Minderwertig-

wertigkeitskomplex der arbeitenden Massen zu beseitigen. Sie soll aufräumen mit dem Vorurteil, daß wahre Herzensbildung und Kunstempfinden von Besitz und Wissen abhängen.

Schließlich soll die Organisation die Langeweile bannen, denn schon ein altes Sprichwort sagt: Müßiggang ist aller Laster Anfang.

V.

Analog dem Aufbau der Nationalsozialistischen Partei soll die Organisation von unten nach oben geformt werden. Überall im Lande sollen lokale Gemeinschaften aus allen Schichten und Klassen der schaffenden Menschen gebildet werden: Gemeinschaften des Dorfes, der Straßen- oder Stadtteile, der Betriebe oder Gemeinschaften, die besondere Zweige der Kultur pflegen.

In jeder größeren Stadt oder in einem Distrikt wird im Mittelpunkt des geselligen ^{und kulturellen} Lebens das "Haus der Deutschen Arbeit" stehen. Es soll architektonisch schön sein und alle zweckmäßigen Einrichtungen enthalten, die zur Freude und Ausspannung dienen können (z.B. Spielzimmer, Klubzimmer, Sportsäle, Bäder, Theater, Schlaf- und Heimstätten und ein großes Forum mit Freilichtbühne).

Als richtunggebende Institutionen sind die folgenden 7 Ämter errichtet worden:

1. das Organisationsamt,
2. das Kulturamt,
dieses Amt wird von der Reichskulturkammer betreut. Es zerfällt in verschiedene Abteilungen für Musik, Theater, Film, Rundfunk, Literatur.
3. das Sportamt,
Es untersteht dem Reichssportkommissar.
4. das Amt für Reisen, Wandern und Urlaub,
5. das Amt für Selbsthilfe und Siedlung,
6. das Amt für die Schönheit der Arbeit,
7. das Amt für Ausbildung.

Diese Ämter sollen nur mit den fähigsten Männern

besetzt

besetzt werden. Sie geben die Richtlinien und übernehmen die Organisation im Lande. Es ist auch ihre Aufgabe, die schon bestehenden Vereine und Verbände für das gemeinsame Werk zu erfassen,

VI.

Der Leitsatz für die Arbeit der Organisation ist, daß dem Volk nur das Beste geboten werden soll.

Die Kunst soll an das Volk herangetragen werden, damit das Volk zur Kunst kommt. Der freie Mensch hat ein Recht auf Anteil an den Gütern des Lebens und der Kultur, an deren Hervorbringung und Erhaltung er durch seine Arbeit mitschafft. Dem Recht auf Arbeit soll das Recht auf Freude entsprechen. Jeder soll von den Gütern unserer Kultur das empfangen, wofür er empfänglich ist. Denn Kunstempfinden ist in erster Linie eine Frage des Gefühls und die Summe des Wissens ist sogar geeignet, den gesunden, künstlerischen Instinkt abzustumpfen.

Die Veranstaltungen sollen der Eigenart der einzelnen Volksteile angepaßt werden, wobei Volksgebräuche besonders zu berücksichtigen sind.

Es wird auch dafür gesorgt, daß allen Teilen und allen Gegenden der vollwertigste Kunstgenuss zugänglich gemacht wird. Wandergruppen, die aus den ersten Kräften zusammengestellt sind, sollen auch in den entlegensten Dörfern auftreten. Die Einrichtung in Italien, daß alle Sänger, Schauspieler und Musiker verpflichtet sind, einen Monat im Jahr dem Dopolavoro zur Verfügung zu stehen, kann hierbei als Vorbild dienen.

Neben dieser Pflege der Seele soll zur Erhaltung des Körpers der Sport dienen. Nach den Worten des Führers gilt im dritten Reich "nicht nur das Wissen, sondern auch die Kraft und höchstes Ideal ist uns der Menschentyp der Zukunft, in dem strahlender Geist sich findet im herrlichen Körper, auf daß die Menschen über Geld und Besitz wieder

den

den Weg zur idealeren Reichtümern finden". Der Volkssport muß Massensport sein. Da gerade die weniger Gewandten und älteren Menschen die körperliche Bewegung am nötigsten haben, wird auf Spitzenleistungen weniger Wert gelegt als auf guten Durchschnitt. Es wird dafür Sorge getragen, daß im Zentrum der Stadt geeignete Plätze und Hallen vorhanden sind, um allabendlich Turnen und Sport zu ermöglichen. Wie die Künstler, so sollen auch die Sportvereine durch Vorführungen ihr Können an das Volk herantragen.

Das Volk soll sein Vaterland kennen und damit lieben lernen. Wochenend- und Ferienfahrten sollen es Jedem ermöglichen für wenig Geld in alle Teile des Reichs zu reisen. Überall sollen Einrichtungen bestehen, die die Kenntnis der Schönheiten vermitteln. Auch hier kann das Beispiel Italiens als Vorbild dienen.

Im Zusammenhang hiermit geht die Fürsorge für den Urlaub. Bei der Bemessung soll neben dem Lebensalter das Ausmaß der körperlichen und geistigen Anspannung maßgebend sein. Es wird aber auch dafür gesorgt, daß der Arbeiter mit seinem Urlaub etwas anzufangen weiß. In allen schönen und gesunden Gegenden sollen Lager gebaut werden, in denen er seine Urlaubszeit verbringen kann. In dem Bestreben, den Urlaub über das ganze Jahr planmäßig zu verteilen, wird auch der Wintererholung ein breiter Raum gegeben werden.

Von besonderer Bedeutung ist auch die Pflege für die Schönheit der Arbeit, die den Fabrikräumen, den Fabrikhöfen und den einzelnen Arbeitsplätzen zuteil werden soll. Hier kann mit geringen Mitteln viel getan werden, um dem schaffenden Menschen ein Gefühl für den Wert seiner Arbeit und die Freude hieran zu geben, sowie um ihm Zerstreung und Ausspannung während der Arbeit zu vermitteln. Als Beispiel seien die holländischen Bergwerke erwähnt, deren Einrichtungen sauber angelegt und mit Blumen verziert sind.

Die Arbeitsfront hat auch, um jedem Arbeiter das Ge-

Gefühl der Vollwertigkeit zu geben, für alle schaffenden Menschen den gleichen dunkelblauen Festanzug eingeführt.

Das Amt für Ausbildung soll Jedem ermöglichen, sich unentgeltlich Wissen und Kenntnisse anzueignen. Da der Nationalsozialismus eine Gleichbewertung von Hand- und Kopfarbeit erstrebt, soll der Drang nach geistiger Ausbildung aber nur bei den wirklich dafür geeigneten und befähigten Menschen gefördert werden.

Fernerhin wird die Organisation ihr Augenmerk auf die Familie und das Heim des Arbeiters richten. Durch ein großzügiges Selbsthilfewerk sollen dem schaffenden Menschen gesunde Wohnungen gebaut werden. Weder Luxus- noch Primitivsiedlungen sollen fortan der Ausdruck neuer deutscher Wohnkultur sein.

VII.

Es bleibt noch viel Arbeit zu leisten, um das gewaltige Werk zu vollenden, dessen große Umrisse gezeigt wurden.

Es ist nicht daran gedacht, die Freizeit des schaffenden Menschen völlig zu beschlagnahmen. Er soll sie nur benutzen können, um sich in ihr neue Freude und dadurch neue Kraft zu seiner Arbeit zu holen. Das Werk ist einerseits allumfassend, indem es der Erziehung des nationalsozialistischen Menschen und der Schaffung einer nationalsozialistischen Gesellschaftsordnung dient. Es ist aber andererseits auch begrenzt durch die ihm vom Führer gestellte Aufgabe, die Freizeit zu organisieren, um die Nerven des Volkes zu stärken. Deshalb hat es den Namen erhalten: "Nationalsozialistische Gemeinschaft, Kraft durch Freude".

Abschrift zu 82-38¹⁶/₁

Organisation des „Landjahres“ in Preußen.

Mehr als $\frac{2}{3}$ der Bevölkerung wohnen heute in Gemeinden mit 2000 und mehr Einwohnern (sogenannte städtische Bevölkerung) und nur $\frac{1}{3}$ in Gemeinden mit weniger als 2000 Einwohnern (sogenannte ländliche Bevölkerung). 1871 lagen die Verhältnisse genau umgekehrt. Unaufhaltsam hat sich seit 1871 eine grundlegende Wandlung vollzogen. Der Anteil der Landbevölkerung ist ständig zurückgegangen. Die Großstädte haben bei weitem die größte Bevölkerungszunahme im Laufe dieser Periode erfahren. Der Anteil ihrer Bevölkerung an der Reichsbevölkerung ist von 4,8% im Jahre 1871 auf 30,2% im Jahre 1933 gestiegen.

Den Gefahren der Abwanderung der Bevölkerung in die Großstädte sucht der nationalsozialistische Staat durch Stützung des Bauernstandes und Bindung des Landvolks an die Scholle (Erbhofgesetz) entgegenzuwirken. Auch der freiwillige Arbeitsdienst hat dazu beigetragen, die in den Großstädten zusammenströmenden Massen der Arbeitslosen befriedigender und nutzbringender Arbeit auf dem Lande zum Wohle der Allgemeinheit zuzuführen. Das vom Preussischen Kultusministerium für die zu Ostern 1934 entlassene Schuljugend eingerichtete „Landjahr“ soll in der gleichen Richtung wirken, die häufig verloren gegangene

Verbundenheit der großstadtjugend mit dem Lande und unverfälschter deutscher Kultur wiederherzustellen.

Im „Landjahr“ wird ein Teil der zu Ostern entlassenen preußischen Volksschuljugend für neun Monate internatsmäßig zusammengefaßt zu nationalpolitischer Erziehung. Geeignete Jugendheime und Jugendherbergen werden zu diesem Zweck je mit etwa 70 bis 100 Jungmannen oder Mädchen belegt. Geeignete Heimleiter werden aus den Reihen der J u n g - l e h r e r und J u g e n d f ü h r e r in besonderen Kursen geschult und ausgelesen. Die Leiter der Kurse werden im Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht für ihre Aufgabe vorbereitet.

Das Landjahr erfaßt besonders die Jugend aus politisch und sozial gefährdeten Grenz- und Industriegebieten, aber auch hier nur eine rassische, charakterliche und geistige Auslese.

Ziel der Erziehung ist eine feste Verbindung der Jugend mit dem Land und seiner Arbeit sowie gründliche nationalpolitische Schulung. Diese Ziele werden nicht vorwiegend durch Lehren und Lernen erstrebt - das Landjahr ist also k e i n S c h u l j a h r - sondern durch p r a k - t i s c h e A r b e i t und praktische Leistung. Selbstverwaltung und möglichst Selbstversorgung der Heime, sportliche Ausbildung, Fahrten und Märsche, Land- und Gartenarbeit, Werkarbeit mit den Handwerkern der benachbarten Dörfer, Schulung in Rassenkunde, Geschichte, Heimatkunde - das sind

sind die wichtigsten Erziehungsmittel im Landjahr.

Der „Arbeitsunterricht“ wird also hier nicht wie in der liberalen Pädagogik als Unterricht durch Diskussion, sondern im schlichten Wortsinn als

Unterricht durch Arbeit

verstanden. So steht die Einrichtung des Landjahres nicht in einer Reihe mit den Einrichtungen unseres staatlichen Schulsystems, sondern schließt sich an die vom Nationalsozialismus neugeschaffenen Erziehungseinrichtungen an, die, wie z.B. der Arbeitsdienst, das Geländesportlager, die S.A., die Hitler-Jugend, das Kameradschaftshaus von praktischen Leistungen und von praktischem Gemeinschaftsleben der Charakter, Geist und Willen der Jugend zum Dienst am völkischen Staate schulen wollen.

Da die Landjahrheime durchweg draußen in der freien Landschaft liegen, wird die dort durch neun Monate Internatsleben erzogene Jugend körperlich und seelisch gestärkt, abgehärtet,

zu Gemeinschaftssinn, Disziplin und nationalsozialistischer Staatsgesinnung erzogen

in die Großstädte zurückkehren - oder zum Teil wohl auch auf dem Lande bleiben, um später zu siedeln, Lehrling beim Dorfschmied, Helfer beim Bauern zu werden.

Zunächst wird nur ein kleiner Teil der zu Ostern schulentlassenen Jugend in den Landjahrheimen erfaßt. Es ist zunächst nur ein Probejahr beabsichtigt, in welchem Erfahrungen gesammelt werden sollen für künftige Ausweitung oder Einschränkung des Landjahrgedankens.

Jeden-

Jedenfalls soll aber der hier erfaßte Teil unserer städtischen Jugend häufig durch Wohnungs- und Wirtschafts- elend körperlich und seelisch geschädigt, häufig auch durch politische Verhetzung in Elternhaus und Schule verwirrt, in diesem Jahr in freier Landschaft, in vielseitiger praktischer Arbeit und Ausbildung in der kritischen Entwicklungszeit dieses Alters von etwa 15 Jahren entscheidend gefördert und zum Guten beeinflußt werden. In Leib und Seele gesünder und stärker geworden, soll hier ein wertvolles Glied eingefügt werden für den Aufbau und die Zukunft des Nationalsozialismus in Deutschland.

Статистички мапирали
про совзги кооператива
за 1930/31 г.

Диа. Ва. п. Саво О. Луково

КРАЄВИЙ МОЛОЧАРСЬКИЙ СОЮЗ

кооператива з обмеж. відп.

„МАСЛОСОЮЗ“ В СТРИЮ.

З В І Т

З ДІЯЛЬНОСТІ І ЗАМКНЕННЯ РАХУНКІВ

ЗА 1931 РІК.

Л Ь В І В, 1932.

НАКЛАДОМ КРАЄВ. МОЛОЧАРСЬКОГО СОЮЗУ „МАСЛОСОЮЗ“ В СТРИЮ.

З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.

XX. Звичайні Загальні Збори

КРАЄВОГО МОЛОЧАРСЬКОГО СОЮЗУ
КООПЕРАТИВИ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

„МАСЛОСОЮЗ“ В СТРИЮ

відбудуться **в суботу дня 26. березня 1932 р.** о 10-ій год. рано у Львові,
в салі власного будинку при вул. Короля Ліщинського ч. 20.

зі слідуєчим порядком:

1. Відкриття Зборів.
2. Відчитання й прийняття протоколу з попередніх Загальних Зборів.
3. Звіт Дирекції з діяльності й рахунків за діловий рік 1931 та плян праці на 1932 р.
4. Звіт Контрольної Комісії з переведеної перевірки й внесення на уділення абсолюторії з діяльності Надзірної Ради й Дирекції та затвердження білянсу за 1931 р.
5. Внесення Надзірної Ради на розділ чистого зиску.
6. Означення суми зобовязань, які може Краєвий Молочарський Союз зятягнути й означення найвищої межі кредиту, який може Краєвий Молочарський Союз уділити одному членові.
7. Доповняючий вибір Надзірної Ради Союзу (§§ 36 і 48).
8. Означення презентійної марки.
9. Внесення й запити.

Право участі в Загальних Зборах мають всі члени через своїх заступників, або повновласників, які викажуться повноеластями фірмово підписаними. Кожний член має тільки один голос (§ 22. статуту). — Білянс і рахунки два тижні перед Загальними Зборами є виложені в Канцелярії Краєвого Молочарського Союзу „Маслосоюз“ в Стрию (§ 59. статуту). На випадок недостачі вимаганого статутом числа членів для правосильности рішень про точки поставлені на порядку нарад, відбудуться того самого дня в цій самій салі **ДРУГІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ о 11-ій годині рано**, які будуть рішати правосильно без огляду на число присутніх членів.

За Надзірну Раду Краєвого Молочарського Союзу „Маслосоюз“ :

Інж. Ю. ПАВЛИКОВСЬКИЙ, голова.

Д-р МИКОЛА РИБАК, секретар.

НАДЗІРНА РАДА

КРАЄВОГО МОЛОЧАРСЬКОГО СОЮЗУ „МАСЛОСОЮЗ“ В СТРИУ.

Голова: Інж. Юліян **Павликовський**, сенатор, голова Ради Ревізійного Союзу Українських Кооператив, Місто-голова Т-ва „Сільський Господар“ і директор „Народної Торговлі“ у Львові.

Заступник голови: о. Константин **Петрушевич**, парох в Конюхові коло Стрия, місто-голова Надзірної Ради Повітового Союзу Кооператив в Стрию.

Секретар: д-р Микола **Рибак**, адвокат в Перемишлі.

ЧЛЕНИ:

Інж. Іван **Мирон**, емер. залізничий радник і бувший Секретар Шляхів.

Генрик **Коваль**, управитель школи в Перекосах і голова Надзірної Ради Повітового Союзу в Калуші.

Федь **Глум**, господар у Викторіві і дир. Районової Молочарні.

Микола **Дурбак**, господар у Войнилові, дир. кооп. „Поміч“ († 11. січня 1932).

Осип **Андрійович**, директор Районової Молочарні в Печеніжині.

Кость **Мигаль**, господар у Себечеві і член Управи госп. мол. С-ки.

ЗАСТУПНИКИ:

Яцко **Гуньовський**, директор кооперативи „Згода“ в Дідилові.

Корнило **Вишневецький**, директор кооп. „Упертість“ в Уїздцях на Волині.

Осип **Мокрій**, господар в Буцневі і член Управи кооп. „Згода“.

З В І Т

з діяльності і замкнення рахунків Краєвого Молочарського Союзу
кооп. з обм. відповід. „Маслосоюз“ в Стрию за діловий рік 1931.

Рахункове звідомлення.

РАХУНОК ОБОРОТІВ ЗА 1931 Р.

Винен			Має	
зл.	гр.		зл.	гр.
РАХУНОК:				
14,148.291	28	1. Каси	14,165.949	08
205.473	09	2. Валют	205.739	34
5,297.666	01	3. Біжучих рахунків в банках	5,183.942	56
9,217.178	10	4. Доставців набілу	9,184.487	49
13,099.874	15	5. Набілу I. потреби	13,968.081	28
2,587.429	69	6. Склепів дрібної продажі	2,589.374	81
7,234.690	28	7. Відборців набілу	7,281.232	20
645.998	25	8. Доставців приладдя	595.994	—
613.680	69	9. Приладдя і набілу II. потреби	728.851	72
458.422	15	10. Відборців приладдя	529.533	24
96.918	75	11. Кредитів в банках	48.350	—
159.946	42	12. Кредитів готівкою	242.028	51
235.594	09	13. Векслів	200.526	90
15.855	77	14. Відсотків	4.439	12
770.633	47	15. Коштів завідування	13.309	96
58.486	30	16. Рухомостей	3.548	05
829	05	17. Зародової обори		
10.834	46	18. Коштів завідування нерухомостей	1.289	75
118.584	—	19. Льокацій		
		20. Запасного фонду	79.503	18
20.399	10	21. Уділів	50.295	89
7.664	63	22. Дивіденди	7.664	63
79.654	85	23. Зиску з 1930 р.		
7,763.480	51	24. Відділів	7,763.480	51
122	13	25. Ріжних	85	—
62,847.707	22		62,847.707	22

РАХУНОК БІЛЯНСУ ЗА 1931 Р.

Стан чинний			Стан довжний		
	зл.	гр.		зл.	гр.
З р-ку каси	29.673	69	З р-ку уділів	111.275	08
„ валют	1.532	95	„ запасного фонду	311.759	26
„ біж. рах. в банках	66.103	36	„ довгуна недвижим.	23.532	—
„ льокацій	133.480	76	„ векслів	29.658	94
„ векслів	18.476	40	„ кредитів готівкою	152.728	43
„ доставців набілу	52.819	66	„ біж. рах. в банках	16.441	55
„ відборців набілу	65.275	30	„ доставців набілу	38.054	71
„ доставц. приладдя	3.465	25	„ відборців набілу	32.129	73
„ відборц. приладдя	209.359	76	„ доставців прилад.	116.605	41
„ склепів дріб. прод.	18.142	48	„ відборців прилад.	59.111	72
„ набілу I. потреби	51.321	38	„ набілу I. потреби	41.298	44
„ приладдя	64.595	57	„ приладдя	4.425	15
„ набілу II. потреби	7.604	40	„ кошт. завідування	12.906	53
„ зародової обори	3.000	—	„ коштів завід. недв.	617	43
„ рухомостей	61.328	—	„ відділів МС	375.223	54
„ нерухомостей	207.945	—	„ страт і зисків	44.556	83
„ коштів завідуван.	977	25			
„ відділів МС	375.223	54			
	<u>1,370.324</u>	<u>75</u>		<u>1,370.324</u>	<u>75</u>

РАХУНОК СТРАТ І ЗИСКІВ ЗА 1931 Р.

СТРАТИ			ЗИСКИ		
	зл.	гр.		зл.	гр.
З р-ку склепів дріб прод.	1.220	58	З р-ку валют	991	98
„ відборців набілу	3.838	08	„ набілу I. потреби	833.010	96
„ відсотків	11.416	65	„ приладдя і набілу		
„ коштів завідув.	758.847	57	„ II. потреби	82.577	73
„ рухомостей	56.763	25			
„ нерухомостей	24.614	—			
„ завід. нерухомост.	10.096	16			
„ зародової обори	5.227	55			
До білянсу	44.556	83			
	<u>916.580</u>	<u>67</u>		<u>916.580</u>	<u>67</u>

ДИРЕКЦІЯ КРАЄВОГО МОЛОЧАРСЬКОГО СОЮЗУ „МАСЛОСОЮЗ“ В СТРИУ:

Ольга Бачинська, в. р., дир.-книговедець.

Інж. Андрій Палій в. р.

Андрій Мудрик в. р.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ З РАМЕНИ НАДЗІРНОЇ РАДИ:

Інж. Іван Мирон в. р.

Генрик Коваль в. р.

Федь Глум в. р.

ПЕРЕГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ СОЮЗУ.

I. Загальний огляд.

Господарська скрута взагалі, а сільсько-господарська зокрема пощадила ще найдовше звіринну продукцію. В нашому звідомленні за 1930. рік вказали ми на те виразно, що в той час, коли ціни збіжжа впали о 40% понище передвоєнної вартости, то за набіл одержувано тоді ще поверх передвоєнної вартости. Для виправдання цього явища насуваються нам такі дві головні причини:

1) Безперечний зріст в повоєнній добі консумції молока і його перетворів серед найширших мас в наслідок великої відживної вартости і легкостравности цих кормів, що стало чільною девізою при відживлюванні суспільства.

2) Плянна організація продукції і збуту молочних виробів та переважно на кооперативних основах.

Перший момент дозволив на поширення консумції набілу навіть серед найбільшніх кругів громадянства, а другий через вилічнення приватної спекуляції підносив постійно якість продукції та наближуючись до консумента, усунув ряд посередників, даючи через те корисніший дохід хліборобові-продуцентові. Вже 1931 рік приніс і цій ділянці хліборобської продукції важкі удари. Ситуація постійно погіршувалась в наслідок загострення загально господарської скрути, бо кожний день і у всіх без виїмку європейських державах приносив зі собою нові тисячі безробітних. Через те попит на набіл ослабає, а подажа росте, та їх неминучим наслідком є **обнижка цін.**

Під такими впливами остає наше молочарство через першу половину 1931 р.

В другій половині року до цього невідрадного стану прилучуються нові господарські ускладнення в Європі, які відбилися відємно на збуті масла на двох головних ринках масла, цеб-то в Німеччині і Англії. В Німеччині занотовано небувале захитання фінансової рівноваги великих банків, що на певний час унеможливило експорт масла, бо

всі трансакції експортові переводяться через банки.

Хоча ці банкові труднощі в Німеччині в короткому часі завдяки енергійним потягненням нім. правительства поладнано, то в слід за ними появилися нові фінансові ускладнення в інших краях Європи, а іменно відступлення від золотого паритету, або іншими словами заломання валют і обнижка їх вартости. На чолі цих держав йде Англія, а потому слідували: Данія, Фінляндія, Швеція, Норвегія, Аргентина, Нова Зеландія і Канада. Валюти цих держав обнизилися пересічно кругло о 30%.

Наслідки цього стану не дали на себе довго ждати. Продуцентам і експортерам масла з держав у яких вдержалася валюта на своїй висоті не оплачувалося вже продавати масло до Англії за англійські гроші, які впали на вартости о 30%. Для пояснення треба зазначити, що рівночасно зі спадком валютної нотовання за масло на англійським ринку зовсім не піднеслись, а навпаки дальше обнижувались. З цього моменту експорт масла з Польщі до Англії цілковито припинився.

На цьому ще не кінець, бо з другого боку краї — експортери масла, в яких теж обнизилася валюта, стали на всіх ринках грізними конкурентами тих експортерів, де вдержалася валюта. До цих останніх належать найповажніщі експортери, як: Данія, Нова Зеландія, Аргентина, Фінляндія і скандинавські держави. Через те витворилася некорисна, ба навіть ненормальна для масляного ринку ситуація. Головний експорт спрямовано тоді на німецький ринок (де валюта вдержалася на давній висоті) не лише з держав продукуючих масло, але навіть почався реекспорт чужих масел з Англії до Німеччини. В так витвореній ситуації находимо виправдання загальної обнижки цін масла на всіх ринках збуту, що відбилося теж некорисно на наших цінах, які обнизилися у нас в порівнянні з попереднім фазом пересічно на кругло 21%.

Ця загальна обнижка цін відбилася дуже некорисно на власній продукції Німеччини, де в наслідок того, на підставі статистичних обчислень, німецькі хлібороби доплачували до продукції одної літри молока по 5 фенігів! Приймаючи за підставу 8 літрів молока денно від одної корови і поголівний стан 9 мільйонів коров у Німеччині, виходить, що через те тратили німецькі хлібороби 3 мільйони 600 тисяч нім. марок в день! Сконстатовання цього помагає нам зрозуміти зарядження німецького правительства обмежуючі загально і виключаючи зовсім експорт масла з Польщі. Ці розпорядки введено в життя доперва з початком 1932 р., тому подрібний розгляд його і наслідки не належать до цього звідомлення, але ними займемось пізніше при обговоренню плану праці на будуче.

Зясована вище ситуація має на меті не тільки вияснити причини обнижки цін на масло, але теж вказати на продукційні труднощі, які навіть у наших відносинах з тим тісно в'яжуться, бо мала рентовність продукції гальмує сильно живловий розвиток давних і творення нових продукційних одиниць. Як-

що додамо ще до цього факт загального браку паші з початком року і опізнення весни (брак зеленої паші), що відбилося дуже некорисно на нашій продукції молока перших п'яти місяців року, то доперва на цім тлі зможемо оцінити ці досягнення, що подаємо в дальшій часті цього звідомлення.

З огляду на це, що методи і плян праці Союзу був всесторонно обговорений у звідомленнях за попередні роки, то в цьому звідомленню обмежимось тільки до подання вислідних праці і їх короткого наświetлення.

ЧЛЕНИ.

З початком 1931 р. об'єднував	244 членів
К. М. С.	244 членів
протягом року виступило зі	37 „
Союзу	остало 207 членів
Протягом ділового року прийнято	42 „
так, що з кінцем 1931 р. об'єднує Союз	249 членів

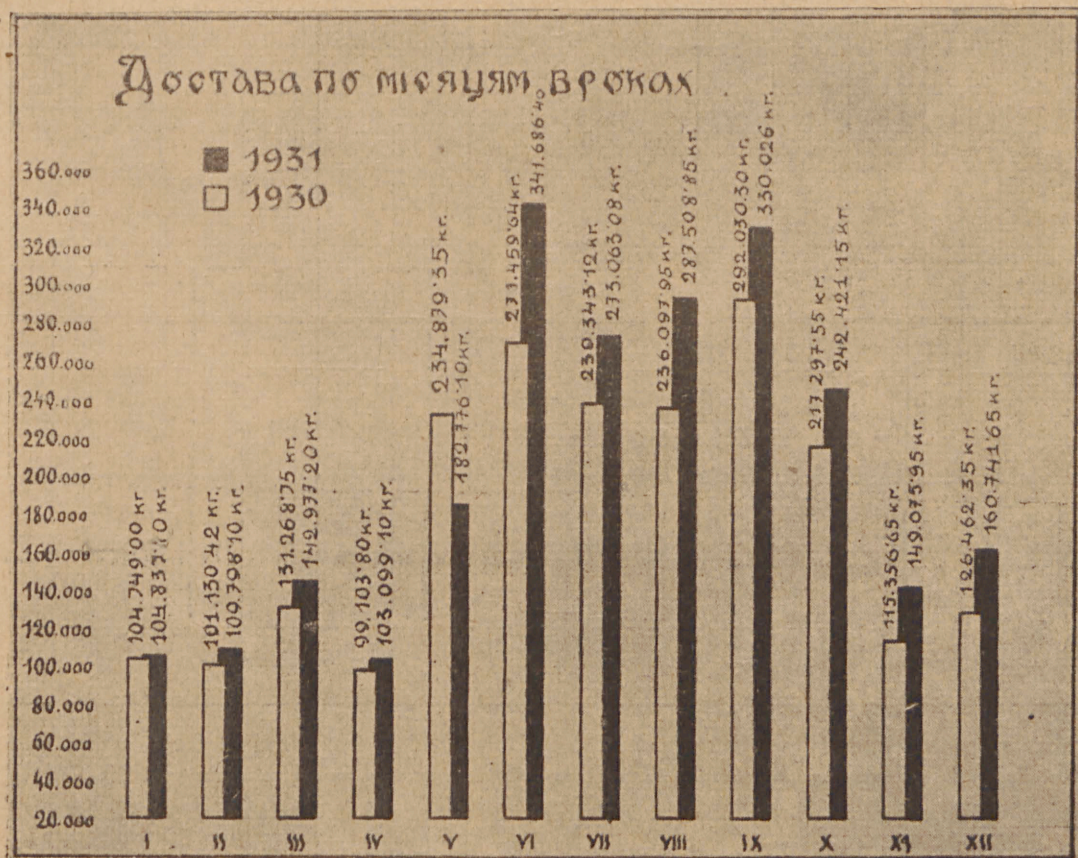

Рис. ч. 1. Доставка масла по місяцям в р. 1930 і 1931.

Цей поважний рух членства пояснюється тим, що при поступаючій переорганізації молочарень приймається в члени нові Районові Молочарні, а зате виступають з членства давні кооперативи мішаного типу, на яких місце прийшли нові.

В цьому році приріст членства виносить всего **2.04%**. На це, що скількостевий приріст членства не йде зовсім в парі з продукційною силою членів вказує найкраще

ДОСТАВА МАСЛА ДО СОЮЗУ.

Протягом звітового року доставлено до „Маслосоюзу“ **2,428.012.43 кг. масла**. В 1930 році доставка масла до Союзу виносила 2,169.178.88 кг., або іншими словами вихо-

про те, що праця наша поступила в звітовому році дальше вперед, хоч на загальні господарські відносини були некорисні.

Зріст цієї доставки представлений графічно на рисунку ч. 4. за всі роки від часу віднови Союзу, та цифрово на таблиці ч. 2. за 2 останні роки, з окремим переглядом для поодиноких Відділів М. С. Це зіставлення вказує нам наглядно на те, що всі наші Відділи без виїмку мали у звітовому році більшу доставку, ніж в попередньому.

Знова на доказ цього, що здійснюються наші пляни концентрації продукції поміщуємо зіставлення цих кооператив, які доставили до Союзу протягом року поперех 10.000 кг. масла кожна з окрема (табл. ч. 3.).

Порівняння доставки масла по відділам в роках 1930 і 1931.

Львів			Стрий			Станиславів			Самбір			Перемишль		
Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки
1930	1931		1930	1931		1930	1931		1930	1931		1930	1931	
1 84.568'15	1,107.808'55	2'14	163.910'00	168.029'08	2'51	274.015'27	410.799'60	49'9	180.758'85	193.518'45	7'00	121.830'49	123.530'25	1'4

Коломия			Тернопіль			Дрогобич			Луцьк			Разом		
Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки	Рік		% збільшення доставки
1930	1931		1930	1931		1930	1931		1930	1931		1930	1931	
210.006'15	226.320'30	7'7	69.837'02	80.858'10	14'6	32.689'25	63.230'95	93'09	31.563'70	54.717'15	73'3	2,169.178'88	2,428.012'43	11.9

Табл. ч. 2.

дить зріст доставки на **11.9%**. З цього бачимо, що наші кооперативи, подібно як минулого року, кріпшають на силі, бо в той час, коли число членів зросло лишень о 2.04%, то доставка до Союзу піднеслась на 11.9%.

Зріст доставки до Союзу свідчить теж

Таких кооператив було в звітовому році **79**, вони доставили разом 1,790.081.38 кг. масла, або **73.7%** із усеї доставки масла до Союзу. Отже число цих кооператив зросло о **16%**, а процент їх доставки масла до Союзу піднісся з 65.1% в 1930 р. на 73%. Самі ці ко-

Виказ кооператив о річній доставі поверх 10.000 кг. масла.

ВІДДІЛ	Доставили в тисячах кг. поверх								Разом	Разом доставили до відділу кг. масла	% із загальної достави відділу
	10	20	30	40	50	60	70				
	Число кооператив										
Львів	13	4	8	—	—	1	1	27	690.066	85	85.3
Сокаль	8	1	1	—	—	—	—	10	192.169	30	77.2
Рудки	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Стрий	7	1	—	—	—	—	—	8	116.738	28	69.4
Станиславів	7	4	1	2	—	—	—	14	336.292	65	81.8
Перемишль	1	—	—	1	1	—	—	3	111.476	20	52.4
Коломия	2	1	1	—	2	—	—	6	195.706	40	84.4
Самбір	6	—	—	—	—	—	—	6	80.908	60	65.5
Тернопіль	2	—	—	—	—	—	—	2	28.741	60	35.9
Дрогобич	3	—	—	—	—	—	—	3	37.981	50	60.—
Луцьк	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом	49	11	11	3	3	1	1	79	1,790.081	38	73.7

Табл. ч. 3.

оперативи засобляють Союз у 3/4 всієї достави масла.

ЗБУТ МАСЛА.

Доставлене масло продавали ми передовсім у власних крамницях **дрібної продажі**, яких під кінець року було 23. Отже в звіттовому році пробули 2 нові крамниці дрібної продажі, а саме від 1. липня в Катовицях та на літний сезон в Заліщиках. В цих крамницях перепродано протягом цілого року **373.016 кг. масла**, побіч інших родів набілу та споріднених товарів. Це є приблизно ця сама кількість масла в кількограмах, що в минулому році, а коли при тім зважимо, що в наслідок зубожіння населення одиничний клієнт купує відносно менше масла, то висновок з того такий, що придбано всеж таки нову клієнтелю.

Через обслугу більшої кількості клієнтелі зросла праця експедиції, хоча торги цифрою змаліли через загальну обнижку ціни масла (ціни впали на 21%). Другий рід продажі, **цеб-то гуртова продаж в краю** для купців до дальшої відпродажі значно скріпився, бо коли в 1930 р. продано в цей спосіб 938.975.57 кг., то в звіттовому році аж **1,231.710 кг. масла**, тоб-то повстав зріст о

31.78%. До цього зросту гуртової продажі причинилась у немалій мірі наша Експозитура в Катовицях, через яку продано в гурті **312.178 кг. масла**, а загалом **317.832.65 кг. масла**. Порівнюючи цю продаж з попереднім роком (173.230.50 кг.) приходиться ствердити вагу цієї нової станиці збуту. Труднощі експортів до Німеччини, які повстали в 1932 р. можуть мати в будучому некорисний вплив на наш збут на цьому ринку через великий вплив конкуренційного в ціні масла з молочарень Познанщини та Поморя, як це мало місце на початку 1932 р.

ЕКСПОРТ МАСЛА.

Дарма, що експортів можливості на масло були утруднені, як це ми на вступі сказали, то всеж таки були ми змушені поважну кількість нашого масла висилати за кордон, а саме **841.799 кг.**, що дало надвижку в порівнянні з попереднім роком (812.874 кг.) о **3.55%**. Того року увійшли ми на новий ринок збуту до Франції в заміну за англійський, який в другій половині року був для нас зовсім нерентовний.

Зріст нашого експорту за останні роки представлений графічно на образці ч. 5.

ЛЯБОРАТОРІЯ „МАСЛОСОЮЗУ“.

Праця нашої лябораторії ділиться на дві часті. Одна офіційна, ц. є „Інститут для про-
вірки експортного масла ч. 7“, що стоїть
під доглядом Міністерства Рільництва та має
право видавати засвідчення експортові,
звільняючи від вивозового мита. Ця діяль-
ність лябораторії була найбільша і по своїй
суті найважливіша. Перегляд праці Інституту
представлений на таблиці ч. 6.

Експортного масла досліджено в роках 1929, 1930 і 1931.

Рік	1929		1930		1931	
	кг.	Транс- портів	кг.	Транс- портів	кг.	Транс- портів
Масло	5.740.10	2	812.955.90	144	864.367.2	183

Табл. 6.

У звітному році Інститут провірив 183
транспорти масла і видав 183 кваліфікацій-
них свідоцтв на 864.367.25 кг. масла.

У звязку зі заподаними транспортами
виконано в Інституті 7.136 слідуючих аналіз
масла: на % води в маслі, рефракцію, люмі-
нісценцію (при допомозі кварцевої лампи) та
устійнення чисел Райхерт Майсля і Полен-
ского.

На згадану загальну доставку масла до
„Маслосоюзу“ 2,428.012.43 кг. провірено
965. 893 кг. масла, або 39.7%; натомість з до-
стави масла до самого Львова (1,826.756.55
кг.), звідки відходить весь експорт, відсот-
кове відношення провірок виносить 52.8%.

Після одиниць опакowania провірено:

бочок . . . . . 18.295 штук — 94.3%
скринок . . . . . 1.125 штук — 5.7%

Разом . . . . . 19.415 штук — 100.0%

Вислід якості провіреного масла був слі-
дуючий:

до II. класи зачислено 834.722 кг. — 86.5%
до III. класи зачислено 121.919 кг. — 12.6%
до IV. класи зачислено 9.252 кг. — 0.9%

разом 965.893 кг. — 100.0%

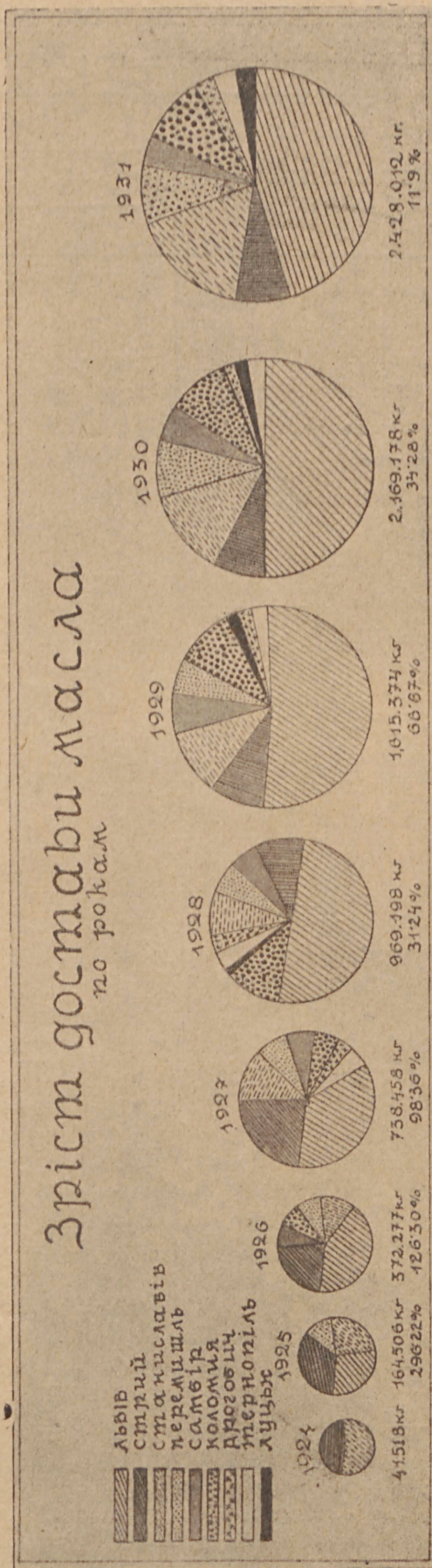

Рис. ч. 4. Зріст доставки масла.

Пересіч води у провірених маслах виносила **12.82%**. Недопускаему кількість води найдено в 15.583.— кг. масла, тоб-то **1.6%**

Пересіч соли в маслах виносила **0.75%**.

Поза обов'язковими працями нашого Інституту лабораторія „Маслосоюзу“ переводила такі праці:

1) Провірка молока і сметани на % товщу в числі 2.400 аналіз.

2) Провірка води кооперативних молочарень числом 67, при чім виконано 670 аналіз.

3) Провірено 30 пробок меду, який продає „Маслосоюз“, виконуючи около 100 аналіз.

4) Зроблено 12 провірок пергамінового паперу, призначеного до опакowania масла, при чому виконано 70 аналіз.

Загалом лабораторія „Маслосоюзу“ виконала протягом року 6.375 аналіз.

Торговельні і білянсові висліди.

ЗАГАЛЬНІ ТОРГИ.

Загальні білянсові (книжкові) торги „Маслосоюзу“ за 1931 р. виносять суму **14,696.933 зл.** В цьому звітженню, подібно як і попереднього року, будемо подавати тільки дійсні торги (це є ці, які береться до податкових зізнань), бо в білянсових торгах узгляднені теж обороти між власними Відділами, через що ці обороти є багато вищі.

Таким чином дійсні торги Союзу виносять у 1931 р. **11,067.538 зл.** Для порівняння подаємо, що ці самі торги в 1930 р. виносили 12,218.476.14 зл., іншими словами спадок загальних торгів виносить **9.42%**. Цей незначний спадок торгів треба взяти всецело на рахунок обнижки ціни набілу, бо як це вже знаємо з попередних розділів звітження, то доставка масла до Союзу зросла, порівнюючи з переднім роком, о 11.9%. Виходить отже ясно, що скількостево (у відношенню до товарів) оборот у 1931 р. був всеж таки більший. Порівняння цих двох цифр, підвижка оборотів у товарах і обнижка торгів у грошах, подає нам знова при- близний спадок цін за товарі.

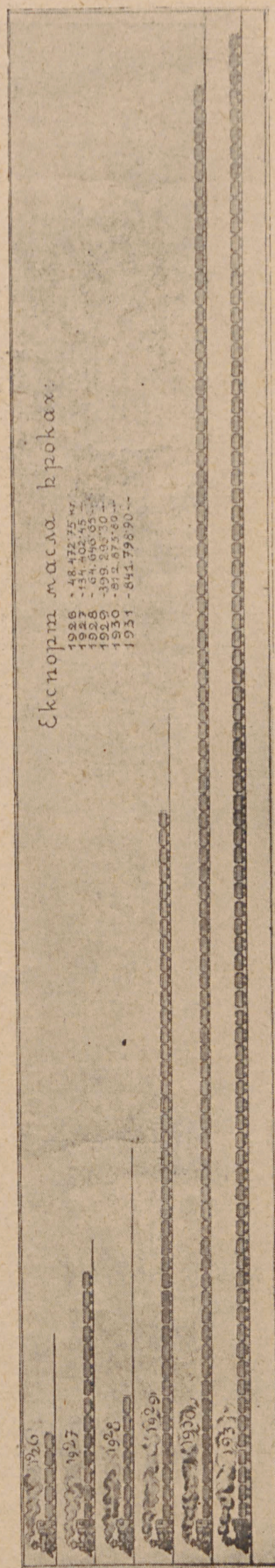

Рис. ч. 5. Експорт масла.

Скелп „Маслосоюзу“ для дрібн. продажі масла і набілу в Катовицях.

ТОРГІВЛЯ МОЛОЧАРСЬКИМИ МАШИНАМИ І ПРИЛАДДЯМ.

Вище названий торг розбивається на дві головні групи. Одна — це є торги, які осягаємо за продаж набілу і споріднених товарів, друга — це є торги, які осягнено з продажі молочарських машин і приладдя, що служать до устаткування союзних молочарень.

Їх відсоткове відношення є слідує:

Набіл і проче	10,618.653.66 зл.	— 95.94%
молочарські машини і приладдя	448.884.99 зл.	— 4.06%
Разом	11,067.538.65 зл.	— 100.—%

Відсоткове відношення торгів цих двох груп торгів змінилось, порівнюючи з попереднім роком, у користь торгів за набіл, яких відсоток піднісся з 95.65% на 95.94%, або о

0.29%. Іншими словами торги Союзу за машини були нищі. Поменшення цього торгу слідувало через поважне зменшення числа проданих кружлівок. В той час, коли в 1930 р. продав Союз 166 штук кружлівок, то в 1931 р. тільки **72 штуки**. Це є зовсім зрозуміле і здорове явище бо, як про те говорить ся в другій частині звітномлення, організаційна праця Союзу побільшується в глибину, а не в ширину. Передовсім йде праця в напрямі повного використання існуючих варстатів праці (кружлівок) для вищої перерібки сирівця. А поза тим йшла сильна акція для збирання власних фондів на закупню в будучому більших машин, пристосованих до моторового погону, що є предвиджено в нашій програмі праці, і через що кооперативи здержуються зі закупном малих ручних машин.

Натомість торгівля прочим молочар-

ським приладдям постійно кріпшає, бо піднеслась порівнюючи з попереднім роком о 25.763.70 зл., або 7.7%.

ТОРГІВЛЯ НАБІЛОМ І ПРОЧЕ.

На самі торги набілом припадає сума 10,618.653.66 зл., за що в попередньому році уторговано 11,687.559.85 зл. Виходить отже спадок торгів цим артикулом на 9.15 проц.

ОБТЯЖЕННЯ ТОВАРІВ.

Дохід бруто з усеї торговельної діяльності Союзу вносить у 1931 р. 910.530.03 зл. При загальних торгах 11,067.538.65 зл. дає це обтяження товарів на 8.23 проц. Дохід на самому набілі вносить 827.952.30 зл., або 7.80 проц. обтяження. Обтяження набілу в дрібній продажі є, річ очевидна, через збільшену адміністрацію — вище. Якщо прий-

Внутрішнє урядження skleпу Експозитури „Маслосоюзу“ в Катовицях.

Загальні торги набілом розділюємо знова на три головні групи:

1) краєвий гурт		
5,087.834.64 зл.		
2) експорт		
3,156.819.37 зл.	8,244.654.01 зл. =	77.64%
3) дрібні торги	2,373.999.65 зл. =	22.36%
Разом		10,618.653.66 зл. = 100. —%

Побіч масла продавав Союз в своїх крамницях дрібної продажі й інший набіл та споріднені товари. Із найважливіших продано протягом року: 1,105.475.50 л. молока, 84.894.60 л. сметани, 4.586.58 кг. шляхотних сирів, 5.819.08 кг. бриндзі, 55.913.— кг. домашнього сира (тварогу), 5.950.— кг. меду та 2.672.905 штук яєць, або 1.856 скринь 5 кіп і 15 шт.

мемо, що обтяження в дрібній продажі вносило 12 проц., то тоді загальний дохід з набілу поменшиться о 284.879.96 зл., а зиск на самій гуртовій продажі остане 543.072.34 зл., або 6.59 проц. На висоту процентового обтяження товару вплинула не тільки знижка товару, але також збільшені адміністраційні видатки, звязані з веденням нашої Експозитури в Катовицях, хочаби згадати розвізку товару автом по околиці. В таким випадку дохід з товару побільшується, а в слід за ним і процент обтяження, але рівночасно одержана через те вища ціна покриває збільшені розходи так, що продуцент-доставець масла на вищій обтяженню товару зовсім не втратив.

КОШТИ ЗАВІДУВАННЯ.

Зі загального доходу бруutto видано на всю адміністрацію Союзу суму **758.847.57 зл.**, що у відношенні до всіх торгів (11,067.538.85 зл.) дає обтяження **6.86%**. Кошта завідування вправді побільшилися, порівнюючи з попереднім роком на **8.21%**, однак цю підвижку зужито в цілості на річеві свідчення, тобто на розбудову підприємства з розрахунком на вищі приходи. Про це свідчить найкраще ця обставина, що особові свідчення, тобто побори персоналу в цьому році зменшилися.

Вони вносили:

в 1930 р.	386.283.52 зл. = 100%
в 1931 р.	380.656.41 зл. = 98.54%

При кінці звітового року було зайнятих в Союзі 137 працівників, а в тому числі:

членів Дирекції	3 особи
урядовців	101 „
фіз. робітників	33 „
р а з о м	137 осіб

ФОНДИ СОЮЗУ.

При кінці ділового року, згідно з білянсовим замкненням на день 31. грудня 1931 р. мав Союз слідуочі **власні фонди:**

уділового капіталу	111.275.08 зл.
запасних фондів	311.759.26 зл.
білянсової надвиж.	44.556.83 зл.
р а з о м	467.591.17 зл.

В той час мав до розпорядимости чужі фонди в сумі 510.733.64 зл. В наслідок цього відношення власних до чужих фондів маютья як **1 : 1.092.**

БІЛЯНСОВА НАДВИЖКА.

З річних торговельних доходів Союзу, по оплаті всіх адміністраційних видатків та амортизації рухомостей і нерухомостей, осталася ще білянсова надвижка в сумі **44.556.83 зл.** Ця білянсова надвижка поставлена до розпорядимости щегорічних Загальних Зборів.

Поза цєю білянсовою надвижкою, Надз. Рада, на внесення Дирекції Союзу, ще перед замкненням річних рахунків, призначила — подібно як минулого року — додаткові до-

плати членам за доставлене масло і уділила товарові звороти від закуплених кружлівок. Доплати за доставлене масло вносять

0.5% = 41.298.44 зл.

товарові звороти за

закуплені кружлівки 5.0% = 4.425.15 зл.

р а з о м **45.723.59 зл.**

повернуться ще додатково для членів-кооператив.

ПЛЯН ПРАЦІ НА 1932 р.

Експортові а тим самим збутові трудно-сти для нашого масла, які заістнували при кінці 1931 р. виявлятья ще яркіше в наступному році, спеціально літом, підчас високої продукції. В наслідок ситуації, яка витворилася на європейських ринках збуту, а зокрема в Англії, як це з'ясовано на вступі звідомлення, перша Німеччина з початком цього року підвищила охоронні мита за масло.

Дня 23. січня 1932 р. на підставі розпорядку Президента нім. держави піднесено в Німеччині мито з 50 на 100 нім. марок від 100 кг. масла. Для держав, які не мають торговельного договору з Німеччиною, а між тим і для Польщі, це мито вносить 170 нім. марок від 100 кг. масла, що є рівнозначне з виключенням імпорту масла з Польщі. Позатим в Англії заведено перший раз мито на масло з днем 1. березня 1932. у висоті 10% вартости товару. Так само і другі європейські держави поробили охоронні заходи перед надмірним напливом конкурційного масла, щоби в цей спосіб хоронити перед упадком власну продукцію. До таких охоронних обмежень належать передовсім визначування контингентів привозу масла, або обмеження видачі девіз на заплату за імпортоване масло.

З цього короткого представлення бачимо ясно, які важкі труднощі прийдесть нам поборювати в біжучому році не тільки в самій Централі, але теж в союзних коопера-тивах.

Ситуація ця не є зовсім безвиглядна, бо через цей стан витворюеться тільки сильніша конкуренція. Ця конкуренція йде двома шляхами:

- 1) Конкуренція ціною і
- 2) Конкуренція якістю продукції.

Хто цю конкуренцію видержить, цей певно вийде побідно із цієї трудности. Ми мусимо бути тими, що переборють всі перепони, але до цього мусимо бути в обох випадках конкуренційні. Конкуренцію ціною видержимо тоді, коли продукцію нашу зробимо якнайсправнішою і найрегентовнішою. Це станеться тоді, коли будемо працювати ошадно при зосередженню як найбільшої продукції, творячи великі Районові Молочарні о високій перерібці молока. Тоді кошти продукції будуть відносно низькі і такі молочарні будуть конкуренційні ціною.

на Комісія в цей спосіб, що переводила провірки в поодиноких Відділах краю. Такі провірки переведено в днях:

3. 4. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Коломиї

7, 8. і 9. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Стрию;

10. і 11. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Дрогобичі;

12. і 13. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Самборі;

14, 15. і 16. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Перемишлі;

3 колісний самохід до розвоження масла купцям.

Велике зосередження сирівця до перерібки вимагає і оплатиться належне технічне устаткування молочарень, що знова запевнить нам виріб доброї продукції.

Таким чином будемо конкурувати доброю якістю нашого масла.

Як висновок з цього закріплюємо і надалі наше провідне гасло:

Зосереджувати всю продукцію у великих Районових Молочарнях! Господарити пляново і ошадно! Збирати усильно власні фонди на машинове устаткування молочарень! Про решту подбає Централя.

ПРАЦЯ ВЕРХОВНИХ ОРГАНІВ СОЮЗУ.

Загальні Збори.

Річне звітлення з рахунків і діяльності за 1930 рік затвердили і одобрили Звичайні Загальні Збори Союзу, які відбулися дня 26. березня 1931 р.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ.

Діяльність Союзу провірювала Контроль-

на Комісія в цей спосіб, що переводила провірки в поодиноких Відділах краю. Такі провірки переведено в днях:

17. і 18. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Тернополі;

25., 26. і 27. серпня 1931 р. при Відділі Маслосоюзу в Станиславові;

20, 21, 22 і 23. серпня 1931 р. при Гол. торговельній Агентурі у Львові.

З кожної переведеної провірки списано окремі протоколи. Подрібний звіт з вислідів провірок зложено на засіданню Надзірної Ради Союзу, дня 6. листопаду 1931 р. При цім ствердила Контрольна Комісія, що діловодство всіх Відділів наладнане і правильне, калькуляція у поодиноких Відділах так, як у цілому Союзі, правильна, а виплати кооперативам відбуваються точно і своєчасно.

Адміністрація підприємства ошадна, всі видатки вповні оправдані.

В днях 5. і 6. березня 1932 р. Контрольна Комісія провірила замкнення рахунків і біляне за 1931 р. та підготувала внески для Надзірної Ради, зглядно Загальних Зборів.

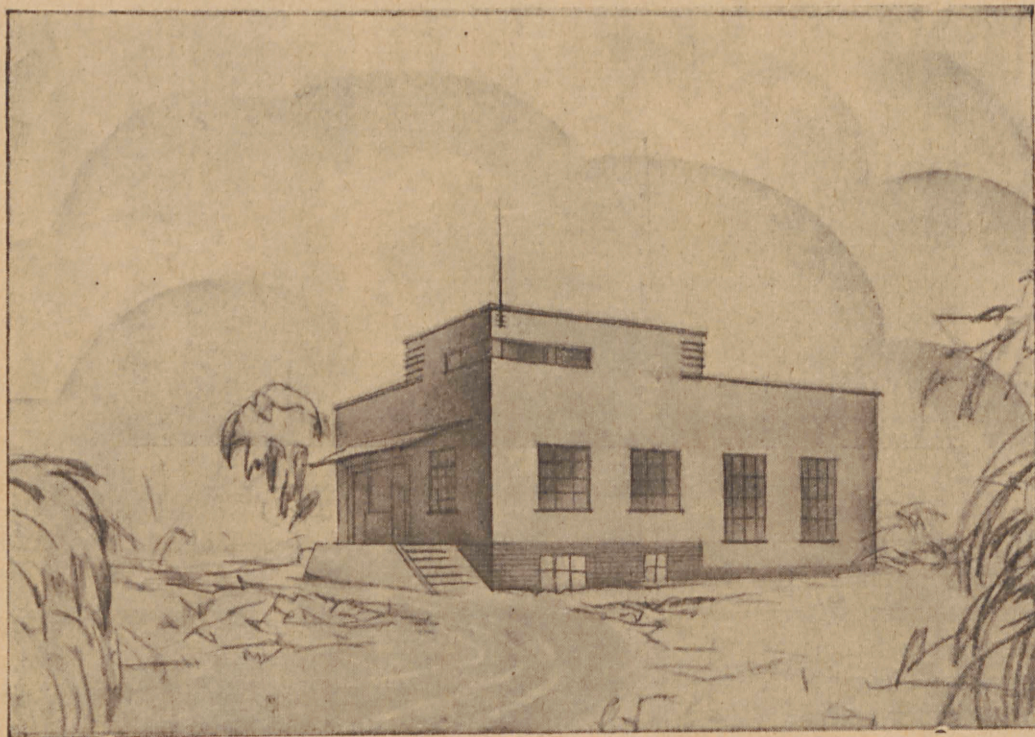

II. ПЕРЕГЛЯД ПРАЦІ СОЮЗУ В КРАЮ.

Поза своєрідними господарськими льокальними та комунікаційними труднощами наше наскрізь ще молоде молочарство переживає відому кризу, яка сьогодні руйнує всі ділянки нашого хліборобського життя. З так важкими умовами не стрічалося молочарство ніякої країни при його розбудові.

І в цей найтяжший час, в час загального

Плян, який при перебудові нашого молочарства начеркнено — відомий. З 1933 роком мають покінчитися праці над повною механізацією молочарень та над їх приміненням до вимог стандаризаційного закону. За нами три роки праці над здійснюванням наміченого плану. Але за нами також вже найтяжші праці і здається найтяжший час!

Загальний вид на молочарню.

зубожіння та безвихідного господарського положення приходиться нашому молочарству не лиш „видержати“, але й **основно перебудуватися.**

В цей час, коли інші ділянки не видержують кризи, наше молочарство щей розбудовується, виказуючи, що року зріст. І коли це діється серед так невідрадних умовин, то оскільки кращими булиби висліди в нормальних часах і умовинах, от хочби таких, серед яких розбудовувалося чужинне молочарство.

Бо і справді одною з найтяжших проблем — це була комасація молочарень в РМС з правним членством. Відтак реорганізація і переміна на фізичне членство, виділення молочарських відділів та збірка уділових капіталів від фізичних членів — це все речі, які вимагали величезного вкладу праці на місцях над освідомленням населення про потребу такої форми організації та її користи. Це все — як сказано — вже за нами. Спірних питань вже нема. Кожному ясно, що так, а не інакше мусить бути, бо цього вимагає життя

Отже започаткована праця продовжується по наміченому пляні.

І хоч плян цей не реалізується у 100% в означеному часі, як слушно дехто підчеркує і як це сам провід намітив, то треба взяти на оправдання ту причину, якої при укладанню пляну ніхто не сподівався — а саме загально відому кризу і її наслідки. Кожний, хто хоче теоретично порівнювати і порівнює наше молочарство з молочарством інших країн, а навіть і тутешнім, зокрема на Познанщині, мусить тямити, що практичні умовини розвитку одного і другого далеко не ті самі. Жадне з них не опиралося на такій строгій самопомочі як наше, без будь-якої зовнішньої піддержки. Жадне з них не розбудувалося в таких невідрадних господарських, комунікаційних та природних умовах, як наше. І нарешті жадне з них не переходило в так короткому часі такої основної перебудови, як наше. А коли ще взяти під увагу ось це загальне господарське лихоліття, то належить підчеркнути, що все те молочарство, з яким ми хочемо порівнювати наше, було загосподарене, було підсилене з попередних років! Наше натомість цілковито зруйноване воєнними подіями, з величезними організаційними і технічними недомоганнями, без ніяких матеріяльних засобів, а навпаки задовжене, мусило спокутувати не тільки старі гріхи, але прискіпити перебудову, щоби нарівні з ось тим загосподареним молочарством уможливити собі доступ на заграничні ринки для збуту свого продукту. І це осягнуто. А що не осягнуто ще ідеального стану в перебудові так, як бажалосьби, то виною в тім ось ці зовсім неідеальні умовини. Однак треба підчеркнути, що мимо цього осяги молочарської кооперації кращають з року на рік, а розбудова тепер по організаційному оформленню йде постійно в глибину, згідно з засадою збільшити продукцію на стільки, щоб заступити нею втрати, понесені через спадок цін.

ПОГЛИБЛЕННЯ ПРАЦЬ НА ПРОТЯЗІ 1931 р.

Якраз звітний рік є цим роком, в якому поглиблюючі праці були на першому пляні. Бачимо це на числах.

Приріст членства в порівнянні з попередніми роками дуже слабкий. Всего приня-

то в члени 5 нових кооператив, а 37 кооператив прибуло по виділенню їх в окремі РМ.

Значно збільшується число продукційних одиниць. Звітний рік замикається ось яким станом:

Зорганізованих Р. М.	112
чисто молоч. кооператив	12
коопер. мішаного типу	122
збірень	1.013
прод. один. разом	1.259.

Отже приріст виносить 232 одиниць, або 22.5%.

Доставці. Число їх збільшилося о 1.963, або 4.46%. Вправді приріст невеликий, але все таки він є, без огляду на твердження, що селянинові вже й молочарство не оплачують-ся і він ним не цікавиться. Але, коли він не може вже всього іншого продати, бо і купця нема і ціна ніяка, то молоко все таки оплачується і тому доставців прибуває.

Приріст коров є теж замітний. Число об'єднаних коров в молочарнях збільшується о 8.300 штук або 14.24% в порівнянні з попереднім роком.

Підноситься й молочність коров. Доставка молока до молочарень збільшилося о 5.392.217 літрів або 9.1%.

В той час, коли статистичне зіставлення виказує всего о дві кооперативи більше від попередного року, то приріст доставців, коров та молока є значно більший. Отже повстав він не з причини приросту кооператив, але приріст цей є вислідом праць в глибину.

При цім треба підчеркнути, що подані числа не досягають того, що в пляні намічено до осягнення. І хоч їх ще сьогодні не осягнуто, то сам той факт, що з року на рік реєструється приріст, вказує на те, що хоч поволі, то все таки зближуємося до визначеної собі мети.

ОБСЛУГА КООПЕРАТИВ.

Цей на загал скромний зріст, треба завдячувати технічно-організаційному апаратові Союзу та зрозумінню серед кооператив і їхніх доставців.

Технічно-організаційний апарат Союзу чисельно не побільшився, але зате збільшилася його виконність. На протязі звітового року при тій самій обсаді, що попередного

ЗІСТАВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ КООПЕРАТИВ ПО ОКРУГАМ ЗА 1931 Р.

I. Районові Молочарні.

Чергове число округи	Кількість кооператив	Пересічна кількість доставців	Пересічна кількість корів	О К Р У Г А	Доставлено літрів молока	Пересічний % товшу	Товшевих одиниць	Пересічно плачено за 1% товшу	З ПЕРЕРІБКИ ОДЕРЖАНО			На 1 кг. масла вийшло		ПРОДАНО МАСЛА		Кошта виробу 1 кг. масла	% доставки масла до Маслосоюзу	
									Сметани літрів	Маслянки літрів	Масла кг.	Молока літрів	товшевих одиниць	Масло-союзів кг.	Прочим кг.			
I.	24	10.035	13.808	Львів	14,865.449.50	3.59	52,558.876	3.3	2,107.269.62	1,106.279.—	621.179.13	23.35	84.04	570.237.66	49.703.88	0.51	91.98	
II.	10	3.077	4.090	Сокаль	4,598.932.—	3.06	16,834.230	3.2	717.391.34	445.604.—	199.108.10	23.—	84.55	182.078.75	17.531.20	0.74	91.23	
III.	5	1.058	1.059	Рудки	1,773.292.—	3.30	6,069.025	3.3	204.685.—	121.215.—	70.546.48	25.50	85.60	61.677.45	8.202.47	0.47	88.25	
IV.	12	3.105	4.362	Стрий	3,710.695.—	3.40	13,103.027	3.2	482.385.—	261.495.—	150.843.71	25.80	86.80	138.627.18	11.421.51	0.61	92.40	
V.	15	6.551	11.727	Станиславів	8,570.577.—	3.63	31,125.193	3.31	1,278.850.—	755.228.—	364.662.15	23.33	84.72	336.334.75	26.411.34	0.61	92.72	
VI.	8	3.995	4.609	Коломия	5,252.349.—	3.58	18,483.108	3.4	676.243.43	389.314.—	220.425.65	23.41	83.85	202.804.80	16.099.—	0.55	92.64	
VII.	4	942	1.524	Самбір	1,264.284.50	3.44	4,097.739	3.41	158.871.0	94.505.—	50.137.64	25.66	87.51	46.790.50	3.253.65	0.44	93.58	
VIII.	13	2.866	5.452	Перемишль	4,517.207.50	3.45	15,392.126	3.49	582.180.—	321.140.—	178.961.57	2.494	86.—	163.355.82	15.684.81	0.65	91.34	
IX.	10	1.191	1.290	Тернопіль	1,342.408.—	3.60	4,865.236	3.20	201.294.75	115.375.—	58.147.69	23.19	83.74	49.214.60	8.116.71	0.50	81.53	
X.	7	820	1.153	Луцьк	973.852.—	3.1	3,794.141	3.80	110.726.70	65.164.—	43.954.07	21.97	86.32	36.757.73	2.792.07	0.52	92.92	
Р а з о м					46,869.046.50		166.322.701		6,519.896.89									
Продано молока і сметани					291.978.50		814.659		22.979.25									
					46,577.068.—	3.55	165,508.042	3.61	6,496.917.64	3,675.321.—	1,957.966.19	23.69	84.53	1,787.879.24	159.216.64	0.56	91.69	

Be

II. Молочарські відділи при кооперативах для загального закупу і збуту.

I.	21	3.256	4.399	Львів	5,211.057—	3·58	15,655.865	3·4	556.134·42	299.130—	179.565·49	23·75	85·04	152.202·10	32.747·45	0·46	82·29
II.	11	999	1.459	Сокаль	1,499.877—	3·70	5,571.854	3·6	176.953 71	92.404—	64.833·96	23·03	85 94	56.711·86	7.675·50	0·57	88·07
III.	17	1.330	1.623	Рудки	2,052.788—	3·41	7,093 930	3·17	199.993—	95.366·	81.277·84	25 25	86·6	45.149·77	46.831·31	0·54	49·09
IV.	13	1.584	2.324	Стрий	2,143.903·	3·36	7,097.754	3·4	250.795·	139.302·	81.913·58	26·17	86·64	70.557·29	9.602·16	0·44	88·02
V.	12	1.551	2.577	Станиславів	2,083.290·	3·68	7,678.772	3·43	284.629—	157.238—	84.553 95	23·68	87·45	75.804·55	8.448·65	0·54	89·89
VI.	3	425	518	Коломия	515.820·50	3·10	2,002.067	3·34	67.476·33	32.195·	23.573·56	20 88	84·90	21.845 75	1.706·19	0·51	92·78
VII.	8	1.101	1.816	Самбір	2,044.099·	3·40	7,175.772	3·4	222.144·50	117.631—	82.286·41	24 85	86·89	76.680·55	5.672·95	0·38	93·11
VIII.	12	698	1.354	Перемисьль	1,087.609·	3·41	3,724.746	3·47	141·907—	89.033·	42.629·27	25·4	87·37	30.219·10	12.397·19	0·54	70 74
IX.	13	913	948	Тернопіль	1,195.612—	3·50	4,223.701	3·2	131.579·50	75.938·	43.579·70	23 58	84·58	29.814·15	13.549·22	0·55	74 14
X.	6	412	474	Луцьк	447.574·50	3·31	1,489.945	3·7	48.320·40	28.365—	17.127·34	26·13	86·58	13.145 75	3.907·25	0·61	77·04
				Р а з о м	18,281.630·50		61,706.706		2,079.932 86								
				Продано молока і сметани	1,540 892·		1 328 885		16.009·10								
	116	12.269	17.492		16,740.738·50	3·57	60.377 821	3·41	2,063.923·76	1,126 602·	701.341·10	23·86	86·09	572.130 87	142.537·87	0·51	80·04

Загальне зіставлення.

108	33.640	49.074	Районові молоч.	46,869.046·50	3·55	166,322.701	3·61	6,519.896·89	3,675.321—	1,957.966·19	23·69	84·53	1,787.879·24	159.216·64	0·56	91·69
116	12.269	17.492	Мішані	18,281.630 50	3·57	61.706.706	3·41	2,079.932·86	1,126.602—	701.341·10	23·86	86·09	572.130 87	142.537·87	0·51	80·04
			Р а з о м	65,150.677·		228,029.407		8,599.829·75								
			Продано повного молока і сметани	1,832.870·50		2,143 544		38.988 35								
224	45.909	66.566		63,317.806 50	3 56	225.885.863	3·51	8,560.841·40	4,801 923—	2,659.307 29	23·81	84·94	2,360.010 11	301.754·51	0·535	88·65

року т. є при 22 людях виконано 1.015 поїздок і зужито на це 2.161 днів. В порівнянні з попереднім роком відбуто поїздок о 80 більше та зужито днів о 516 більше. Отже насилення праць технічно організаційного апарату зросло в процентах у збільшенню поїздок на 9.73%, у зужиттю днів на 31.36%.

ПРОДУКЦІЯ МАСЛА.

В парі зі зростом доставки молока зростає теж і продукція масла. Як це виходить зі статистичного зіставлення зріст продукції масла виносить о 251.423.18 кг. або о 10.5% більше від попереднього року.

Відрадним явищем є теж і те, що хоч незначно, бо лиш о одну десяточну, але все таки збільшився пересічний відсоток товщу в молоці.

Так в звязку з тим, як і в звязку зі справністю виробу покращала і видатність сирівця на 1 кг. масла. Вона виносить в пересічі 23.81 літрів або 84.94 одиниць, отже менше від попереднього року о 0.43 літрів, або 1.60 товщевих одиниць. Це корисне явище треба приписати більшості Районових Молочарень, що унагляднить далше порівняння. Рівнож відрадним явищем є і те, що кошта продукції одного кільограма масла постійно зменшуються. Попереднього року вони виносили 63 грошів, а у звітвому році виносять 53.5 грошів. Зменшилися отже о 9.5 грошів або 15.07%.

Виплати за 1 товщеву одиницю виносять в пересічі 3.51 грошів. Зменшилися о 0.76 гроша або 17.8%. Це є зрозуміле при спадку цін, який виносив 21%. Спадок цін виносив попереднього року 20.6%, а спадок виплат за 1 товщ. один. 25.8%. У звітвому році спадок цін виносить 21%, а спадок виплат лиш 17.8%. Це якраз вказує на те, що у звітвому році звернено більшу увагу на те, щоби доставцям виплачувати за молоко краще.

Торговельна дисципліна удержалася з малим відхиленням. Спадок цей виносить 0.22%. Щоби зрозуміти так це, як і прочі корисні та некорисні висліди, треба проаналізувати порівнюючі зіставлення продукції Районових Молочарень і молочарських відділів при кооперативах для заг. закупу і збуту.

З цього порівняння виходить:

1) на 108 РМ 116 молоч. відділів не перероблює навіть половини тої кількості молока, що РМ. Отже є це продукційні одиниці з дуже малою доставою молока.

2) Пересічний % товщу молока є дещо вищий, ніж в РМ, але мимо цього на 1 кг. масла виходить більше літрів молока і товщевих одиниць, ніж в РМ. Навіть, коли прийняти за підставу рівну пересіч % товщу, то мимо цього при ріжниці 1.56 товщ. одиниць на 1 кг. повстане виробна втрата, яка дає в загальному о 12.943.24 кг. масла менше, ніж в РМ, а це дає затрату в грошах 47.562.26 зл.

3) Виплати за товщеві одиниці доставцям є менші о 0.20 гроша від виплат в РМ. Це рівнож приносить поважні втрати для доставців. На загальну кількість товщевих одиниць ці втрати виносять 123.413.41 зл.

4) Одиноко кошта продукції 1 кг. масла в кооперативах мішаного типу є менші, чим в РМ і то всего о 5 гр. Однак цей факт не дає нам стислого порівняння, бо на зменшення коштів продукції зовсім не впливає справність виробу, а лише спільна адміністрація з кооперативами для загального закупу і збуту. Це однак рішуче не є вказаним, щоби один відділ оплачував свою адміністрацію коштом другого. А поза тим малі райони продукції і примітивний виріб масла находять оправдання в менших коштах продукції, хоч у висліді зі шкодою для доставця, який одержав мимо цього низчу заплаату за молоко.

5) На спадок торговельної дисципліни вплинули якраз кооперативи мішаного типу, бо в той час, коли торговельна дисципліна виносить в РМ 91.69%, то в мішаних лиш 80.04%. Отже є у них менше карности, ніж у РМ. З цього порівняння виходить що:

РМ стоять вище під оглядом:

- 1) об'єднаної кількості молока,
- 2) раціоналізації перерібки, тоб-то видатности масла,
- 3) плачення за товщеву одиницю та
- 4) торговельної дисципліни.

Які кількості молока в денній пересічі перероблюють оба види молочарень, на це вказує слідуєче зіставлення:

Районові Молочарні:		Коопер. міш. типу:	
до 500 л.	30	до 500 л.	75
„ 1000 „	32	„ 1000 „	32
„ 2000 „	30	„ 2000 „	7
„ 3000 „	10	„ 3000 „	2
„ 5000 „	6	„ 5000 „	—
108		р а з о м 116	

Районові Молочарні:

Пересічно на 1 РМ	1.190 л. молока денно.
„ „ „ „	311 доставців,
„ „ „ „	445 коров.

Кооперативи мішаного типу:

Пересічно на 1 коопер.	432 л. молока денно,
„ „ „ „	103 доставців,
„ „ „ „	151 коров.

МАТЕРІАЛЬНИЙ СТАН КООПЕРАТИВ.

Приєднання членів, стягання заяв та збірка власних фондів стрічається з дуже великими труднощами так матеріального, як і подекуди морального характеру. Та все таки за неповний перший рік інтензивних праць в цій ділянці, успіхи хоч не зовсім ще вдовольючі — є поважні. Сума власних фондів сконстатована при провірках 93 кооператив виносить до першої половини 1931 року загальну квоту 652.177.65 зл. Вислідна при замкненню діяльності за 1931 рік буде представлятися корисніше. Докладні білянсові дані кооператив будуть поміщені щойно у слідуючому річному звідомленні Союзу.

Згадуючи про матеріальний стан кооператив слід підчеркнути, що власні фонди в порівнянні до вимог, ставлених до РМ, є на загал дуже скромні. Небогато кооператив є таких, що мають вимагану кількість власних фондів. Вправді є між ними поважні, які вказують від 10—60 тисяч власних фондів. Більшість однак і то переважно кооператив новозорганізованих щойно приступили до збірки власних фондів і корисних вислідів треба сподіватися доперва в наступних роках.

Залежно від матеріального вивінування слідує дальша розбудова кооператив під оглядом технічного досконалення, а саме будови взірцевих будинків та частинної механізації. При цім обов'язує засада, що до будови будинків можуть і обов'язані приступити

ті кооперативи, яких висота зібраного власного капіталу рівняється що найменше половині кошторису будови. До частинної механізації обов'язані приступити ті кооперативи, яких денна доставка виносить не менше як 3.000 л. молока. За підставу береться тут такий розрахунок, що забезпечена доставка молока при збірці по 1 грошови від літри має дати таку квоту, яка вистарчалаби на сплату рат за машинове улаштування, що при півторарічній сплаті виносить кругло ам. дол. 100.— В цьому теж напрямку йде підготовка і там, де вона покінчена, слідує реалізація наміченого пляну.

ТЕХНІЧНО-МАШИНОВИЙ ВІДДІЛ.

Відділ цей утворено при Союзі з кінцем 1930. року. На протязі звітового року виконано підготовчі праці. Узгляднюючи умови серед яких розбудовується наше молочарство, випрацьовано 4 типи проєктованих плянів будинків для молочарень. Проєкти цих будівельних плянів обговорено в нашому часописі. Поодинокі типи проєктованих будівель примінюються до місцевих обставин.

В зв'язку з цим випрацьовано теж кошториси машинового устаткування по молочарнях та обговорено їх рівнож у нашому часописі.

Референт цього відділу відбув ряд поїздок до кооператив, щоб на місцях уділити потрібних порад, інструкцій та інформацій при виборі будівельних площ та громадянню будівельного матеріалу.

Всі будівельні справи, як вибір та закупно будівельного матеріалу, ведення будови, господарка будови відбувається за порозумінням цього відділу, який стоїть в тісному контакті з будівничими. В тій цілі наведено контакт з Кооперативною Інженерських Робіт у Львові.

На протязі звітового року вибудувала власний будинок 1. РМ. Підготовлено до будови 5 РМ. Змеханізовано 1. РМ. Прочі підготовляються.

ЗООТЕХНІЧНИЙ ВІДДІЛ.

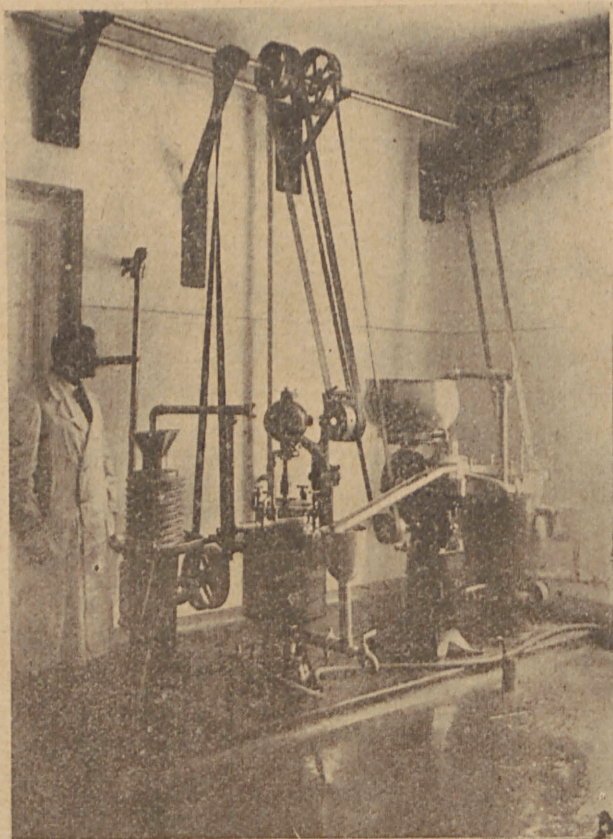
Завдання цього Відділу, який Союз удержує при „Сільському Господарі“ коштом кругло 9.000 зл. річно, є одним з найважчих.

Бо повна рентабельність молочарень залежить від високої продукції молока, а дбати про це, обов'язаний саме зоотехнічний відділ дорогою організацією контр. молочности в краю.

Перші реальні досягнення в цій ділянці вже є і вони стануть основою дальшої праці.

В районі коломийського Відділу ведеться контролю мол. в 5 місцевостях разом 528 коров, а в дальших 5 місцевостях Контролю організується.

РМ в Балинцях закупила 2 расові бугаї. РМ. в Княждворі і РМ. в Печенижині по 1.

Моторово-парова молочарня в Стрию.

Висліди Контролі молочности в Балинцях виказують, що через контролю молочности збільшилася молочність з найменшої 4.5 кг. на 7 кг., з найбільшої 9.4 кг. на 12.1 кг. т. є 55% до 28.7% від 1 корови денно.

При першій контролі господар докладав до кожної корови пересічно по 46 грошів. При 5-ій контролі (по 5 місяцях) господар мав вже 96 грошів надвижки від 1 корови.

Не збільшили молочности корови тих господарів, які не мали подостатком власної паші, головно ситних кормів і не могли їх докупити.

З введенням Контролі молочности господарі перебудовують старі стайні та збільшують площу під пашні рослини (з 415 моргів в 1930 на 555 моргів в 1931 р., т. є о. 140 моргів).

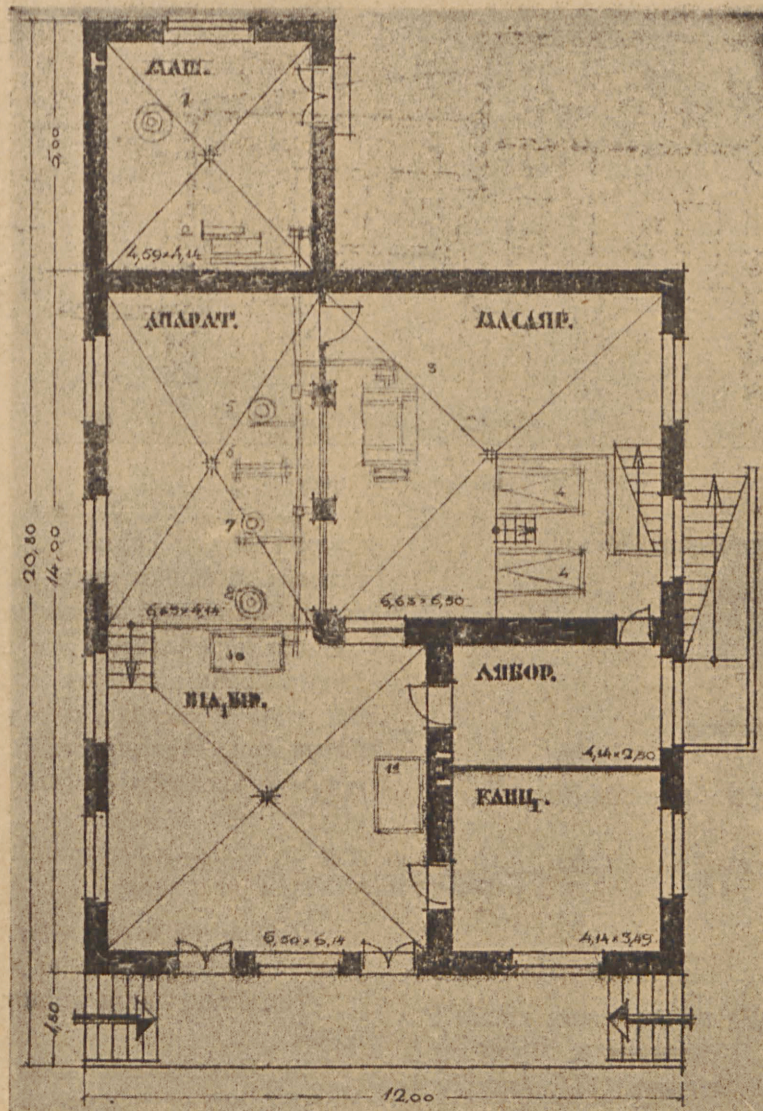
2) В **станицьлівському** районі, конкретних вислідів ще нема, бо щойно в осені 1931 р. розпочато праці.

3) **Львівський район зокрема Яворівщина.** Район цей обіймає 90 громад. Від травня 1931 р. датується праця. Започатковано контролю в Наконечнім 58 коров
Яжові Старім 28 коров

Р а з о м: 86 коров.

Зорганізовано допомогіві фонди при РМ. в Яворові 300 коров і РМ. Молошковичі 500 коров. Праця продовжується коштом 5 РМ, які утримують для тих цілей агронома.

В прочих районах кооперативи приступили щойно до підготовчих праць. 22 молоч. кооператив вислало осеню на годівельний курс до Коршева 32 кандидатів, отже можна сподіватися, що в біжучому році повстане 32 нових контрольних осередків.

Плян партеру.

Плян організації по кінець 1932 р. перед-
бачує контрольних одиниць:

Воевідства:

	Львів	Станисл.	Тернопіль.
досі зорганізовано	2	10	—
Залишилися до зорг.	80	22	28

82	32	28
----	----	----

2	10	—
---	----	---

80	22	28
----	----	----

Зародові обори Маслосоюзу приміщені в
Милованню при школі Т-ва „Просвіта“ і в
Коршеві при школі Т-ва „Сільський Госпо-
дар“. Стан обори в Милованню є:

1 бугай	4 корови
---------	----------

1 „ згинула

Стан з 31. XII. 1931 р.	1 бугай	3 корови
-------------------------	---------	----------

Молочність коров цієї обори від 1.600—
2.300 кг. річно при 3.6% товщу. Немолочні

корови усувається. Досі усунено з обори 3
корови.

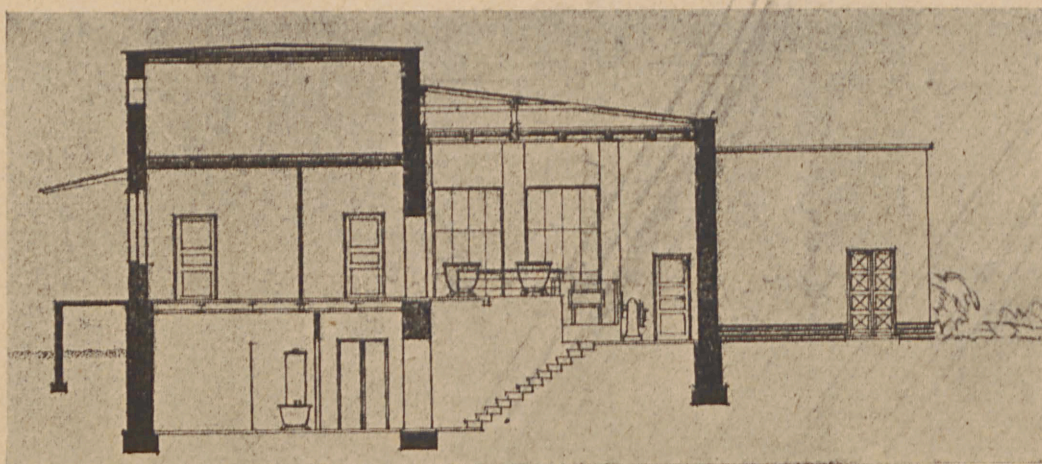
В оборі плекається 3 бички, призначені
для Союзних Кооператив.

Обора в Коршові має 3 корови МС. Обо-
ра ця — як відомо — має призначення прак-
тичного навчання на годівельно-ветеринар-
них курсах „С.Г.“ Недомагання цієї обори, це
брак приміщення і расового бугая.

**ЧАСОПИС „КООПЕРАТИВНЕ МОЛОЧАР-
СТВО“:**

На протязі звітового року „Кооператив-
не Молочарство“ виходило як масовий часо-
пис для доставців і молочарських коопера-
тив. Наклад часопису виносив за цілий рік 12
чисел, 130.000 примірників.

Повздовжний переріз.

Передплачували його:

Кооперативи для себе і доставців по 10.000 примірників місячно.		
Відділам Союзу висилано по	87	„
Курсанти молочарського курсу по	50	„
Прочі передплатники	75	„
Передплатники зі заграниці	30	„
Службовики Централі	30	„

Р а з о м: 10.272 примірників місячно.

Заграницю висилано до таких країв: Естонія, і Латвія 6, Німеччина 3, Румунія 3, Франція 2, Чехословацьчина 11, Австрія 1, ССРР 3.

Осению 1931 року на молочарських Зіздах і Конференціях представники кооператив видвигнули домагання доставців, щоби часопис, або розділити і видавати окремо технічно-фахову частину, або поширити зміст часопису на с.-господарську частину, якаби цікавила широкий загал доставців. Поширення часопису на с.-господарську частину не було вказане з огляду на існуючий вже одиникий господарський часопис „Сільський Господар“. Взято проте під увагу виділення фахово-технічної частини і „Кооперативне Молочарство“ видавати виключно як фаховий орган для молочарень і збірень. С.-господарську частину, збагачену загальними відомостями про молочарство і годівлю постановлено відступити „Сільському Господареві“, який мавби стати масовим часописом для до-

ставців на тих самих услівях, що і „Кооперативне Молочарство“. Т-во „Сільський Господар“ не тільки, що погодилося з тим та обнижило передплату, але видає часопис, як двотижневик в ціні по 12.5 гроша за примірник, отже дешевше, чим до тепер було „Кооперативне Молочарство“. Таким чином заспокоєно зрозумілі потреби доставців і треба сподіватися, що часопис „Сільський Господар“ в такій формі видаваний, буде в руках кожного доставця.

З фахової літератури накладом Союзу видано в звіттовому році дві брошурки:

- 1) „Опакування експортного масла“ 600 прим.
- 2) „Правильник для Дирекції Районової Молочарні“ 1.500 прим.

ВИШКІЛ ФАХОВОГО ПЕРСОНАЛУ.

На щорічних Молочарських Курсах при Союзній молочарні в Стрию вишколюється фаховий персонал для Союзних молочарень. Ці курси з короткоречинцевих продовжено на сталі ліврічні з тим, що теоретичне і практичне навчання при Союзній Молочарні в Стрию триває 5 місяців, а один місяць практикують абсолюенти курсу при молочарнях в краю. Ця практика заступає іспити і щойно по видачі опінії Управами поодиноких кооператив про поступ праці приділених на практику абсолюентів видається їм свідоцтва. В звіттовому році покінчило курс 39 курсантів. Отже кількість вишколеного персоналу на курсах в повоєнному часі виносить 273 особи.

При кінці звітового року, а саме 4. листопаду розпочався 6-ти місячний курс, на який згодосилося 64 кандидатів, а прийнято всего 41, з чого 6 не явилосся, при вступнім іспиті перепав 1, виступило 3, а видалено 1.

Цей курс є відмінний від попередніх тим, що попередно практичне навчання відбувалося в ручній молочарні, а цього року, з огляду на впровадження частинної механізації молочарень — построено для цих курсів моторово-парову молочарню.

Отже завданням цієї молочарні, вивінува-

3) Дальшу механізацію молочарень.

З ось цієї програми виходить, що й в наступному році послідує в першу чергу поглиблення праць. Очевидно програму будуть доповнювати ті праці, яких ще не викінчено в попередніх роках.

Одним з важних питань як постійної точки пляну праці, є справа дальшої розбудови сітки молочарських кооператив. В тій ділянці наступило упорядкування до цієї міри, що вже згори означено кільки та в яких осередках мають повстати нові Районові Молочарні.

ної в новітні машини є вишколити фаховий персонал, який вповні надававбися в майбутньому на управителів моторових молочарень.

Крім ось цієї шкільної моторової молочарні урухомлено в Стрию рівночасно й сироварню, яка вироблятиме різні роди шляхотних сирів, покищо для внутрішньої продажі в Союзних склепах.

ПЛЯН ПРАЦІ НА 1932 РІК.

В загальному пляні перебудови нашого молочарства передбачено на 1932 рік:

- 1) Дальшу збірку уділового капіталу.
- 2) Будову молочарень там, де на це зібрано вже відповідні фонди.

В звітовому році розпочала діяльність Загально-державна Комісія для упорядкування справ кооперативного молочарства. Терен галицьких Воевідств приділено Ш-ій підкомісії, до якої належать представники по одному з РСУК, Маслосоюзу, „Сільського Господаря“, Патронату, Малопольського Молоч. Союзу і Товариства Рільничого. Для цієї підкомісії випрацьовано з рамені Маслосоюзу проект розміщення молочарських кооператив так існуючих, як і тих, що мають в будучому організуватися.

В проекті цім — по провіренню та узглядненню — господарських комунікаційних і загально-організаційних умовин намічено те-

риторіяльний круг ділання поодиноких РМ. Намічуючи осередки для існуючих і будучих РМ, до яких мають належати доколичні села, як збірні, взято за підставу віддаль 10 км. На цьому просторі мають РМ. об'єднати всі села, які збірно повинні об'єднувати не менше як 2.000 коров, або 5.000 л. молока денної перерібки.

Проект цей передбачує всего 166 РМ. з 2.493 збірнями і загальним станом коров 742.499 о денній доставі молока 1,855.952 л., числячи по 2 і 1/2 л. на штуку. Проект буде обов'язувати по узгодненню його поміж заінтересованими Союзами.

Вже тепер слід підчеркнути, що при дальшій організації нових РМ. будуть брані під увагу лиш намічені осередки. На евент. їх зміну можуть вплинути наскрізь річеві аргументи.

Найважливішу однак ролю при організації нових РМ. відіграватиме основна підготовка під оглядом матеріальним, забезпечення доставки сирівцю та фахового проводу. Де це-го не буде, є вказаним на час кризи радше здержатися з урухомленням нових РМ.

Над піднесенням продукції молока працюватиме зоотехнічний відділ, згідно з наміченим вже пляном. Зокрема дорогою усильної пропаганди стремітиме до ведення обов'язкової Контролі Молочности на терені ді-

яльности кожної РМ., поширюючи при тім акцію охорони тварин та заготовки паш для молочних коров. Обов'язком кожної РМ є в першу чергу через введення Контролі молочности збільшити продукцію молока, бо з її зростом запевнюється не тільки рентовність молочарень, але тим скоріще зібрання власних фондів.

Вкінці треба здати собі справу з витвореної ситуації для молочарства взагалі, а для нашого зокрема. **Збутові труднощі буде можна побороти лише тоді, коли будемо мати змогу виробляти першоякісний продукт, бо лиш такий матиме запевнений збут. Для виробу такого продукту потрібне взірцеве технічне вивінування, а на це знова потрібні фонди, які мусить постійно і енергійно збирати.**

Поза ось цими загальними збутовими труднощами наше молочарство муситиме відповісти в біжучому році ще й тим вимогам, які ставить до нього новий розпорядок про примус пастеризації пісного молока та проект закону про стандаризацію, який вже опрацьовується.

Все те вяжеться з новими інвестиціями, які вимагають вкладу капіталу. Отже чим скорше його зберемо, тим успішніше виважемося з тих труднощів, які нашому молочарству загрожують.

Стрий, дня 31. грудня 1931 р.

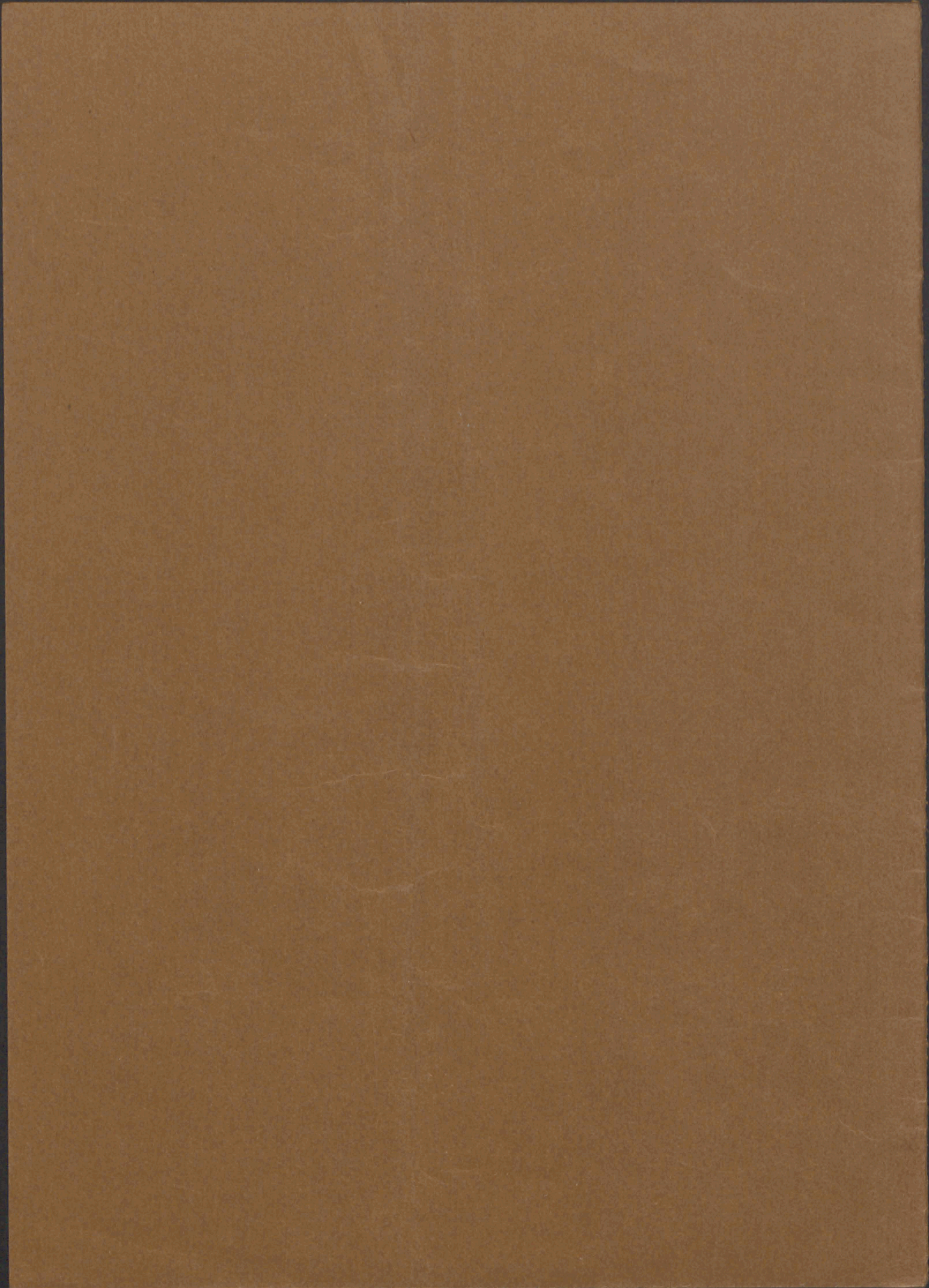
Дирекція Краєвого Молочарського Союзу
кооперативи з обмеженою відповідальністю
„МАСЛОСОЮЗ“ в СТРИУ

Инж. Андрій Палій, вр.

Андрій Мудрик, вр.

Ольга Бачинська, вр.

ЗАМКНЕННЯ РАХУНКІВ
ЦЕНТРАЛЬНОГО
КООПЕРАТИВНОГО БАНКУ

„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“

З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ УДІЛАМИ

У ЛЬВОВІ

ЗА АДМІНІСТРАЦІЙНИЙ РІК

1931.

Рахунок оборотовий за 1931. р.

Приходи			Розходи	
зол.	гр.		зол.	гр.
		1. Зиск з року 1930	9.609	98
1.480	—	2. Резервовий фонд		
2.221	78	3. Спеціальна резерва страт		
20 272	71	4. Уділи	1.740	34
1,033.499	63	5. Вкладки	1,148.903	90
176.737	56	6. Банковий кредит	170.450	16
3,713.220	53	7. Векселеві позички	3.614.658	41
131.574	06	8. Відсотки	90.829	80
31.184	53	9. Кошти завідування	102.444	18
760.147	27	10. Льокації	706.487	13
6.388	20	11. Дивіденда	5.618	41
		12. Недвижимість	52.959	63
43.851	01	13. Кошти завідування нерухомості	11.508	24
390.547	41	14. Рахунок різних	397.520	28
445	—	15. Движимості	1.535	—
6,311.569	69	Разом	6,314.265	46
22.190	10	Готівки	19.494	33
6,333.759	79		6,333.759	79

Прихід . . . . . 6,311.569 зол. 69 гр.

Розхід . . . . . 6,314.265 „ 46 „

Загальний оборот . . . . . 12,625.835 зол. 15 гр.

Білянс з 31. грудня 1931. р.

		Золоті	
I. СТАН ДОВЖНИЙ:			
1. Фонд резервовий		285.515	—
2. Спец. резерва страт		7.821	78
3. Удїли		186.522	88
4. Вкладки		1,284.072	55
5. Банковий кредит		33.583	40
6. Відсотки на 1932. р. побрані		7.835	68
7. Дивіденда невикладена		3.238	98
8. Рахунок ріжних		14.078	03
9. Зиск за 1931. рік		3.131	18
		1,825.799	48
II. СТАН ЧИННИЙ:			
1. Позички уділені: а) векслі в портфелю	1,111.186·39		
б) „ запротестовані	18.633 28		
в) „ запізвані	13.350—	1,143.169	67
2. Недвижимість		501.423	59
3. Льокації: а) цінні папери	10.161·98		
б) уділи в других установах	54.370·73		
в) прочі	25.240·90	89.773	61
4. Відсотки на 1932 р. заплачені		270	56
5. Інвентар: а) урядження	13.768·93		
б) бібліотека	827·78	14.596	71
6. Рахунок ріжних		57.071	01
7. Готівка		19.494	33
		1,825.799	48

зиски: **Рахунок зисків і страт за 1931. р.** СТРАТИ:

Золоті			Золоті	
42.816	31	З рахунку відсоток		
32.342	77	З рахунку завідування недвиж.		
		З рахунку адміністрації	71.259	65
		З рахунку інвентаря	768	25
		До рахунку білянсу: зиск	3.131	18
75.159	08		75.159	08

Білянс зладив: *Маркіян Кисілевський.*

ДИРЕКЦІЯ:

Д-р Кость Левицький, Омелян Саєвич, Остап Луцький.

ЗА НАДЗІРНУ РАДУ:

Д-р Михайло Волошин, Денис Коренець.
предсідник секретар

ЗА КОНТРОЛЬНУ КОМІСІЮ:

о. Дамян Лопатинський, Д-р Юлій Савчак.

XXXIII. ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Центрального Кооперативного Банку „КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“ у Львові, відбулися дня 25. березня 1932. р.

Збори відкрив голова Надзірної Ради д-р Михайло Волошин, вказуючи на по-важну економічну кризу, яку переживає наш український нарід. Опісля на його зазив приявні вшанували повстанням з місць память померших в останньому році членів Центробанку. На секретарів Зборів голова покликав пп. дир. Петра Постолюка і Маркіяна Кисілевського. Приявних відпоручників кооператив і фізичних членів Центробанку було 62.

Після відчитання протоколу з останніх Загальних Зборів пояснив начальний директор др. Кость Левицький предложене Загальним Зборам замкнення рахунків і білянс Центробанку за 1931. р. Він вказав на те, що минулий рік приніс нам до загальної економічної кризи еше захитання світових валют та непевність міжнародних відносин, наслідком чого збільшилась скрута грошева і неможливість заспокоєння поємности кредитової. Опісля пояснював позиціями білянсу, як наша центральна кредитова кооператива переходить в сучасних обставинах ті супротивности, щоби виконати обовязки центральної кооперативної Каси.

Зосібна, виказав стан резервових фондів Центробанку на: 293.336.78 зол. та уділів членських на 186.522.88 зол., отже разом власного маєтку на 479.859.66 золотих. Що до чужого маєтку, звернув увагу на рух в обороті вкладок ощадности, який виказує, що в останньому році вложено вкладок на суму 1,033.499.63 зол., а виймлено на суму: 1,148.903.90 зол. з чого вийшло обниження вкладок ощадности о 115.404.27 зол. Відтак пояснив причини знижкової тенденції льокат ощадностей, яка не є вислідом якогось недовіря громадянства до наших установ, але є спричинена вражливістю більших вкладників наслідком захитання закордонних валют і через те ці вкладники шукають за іншими твердими валютами поза американським доляром.

Далі підніс др. Кость Левицький, що оборотові фонди Центробанку є майже виключно залежні від льокат нашого громадянства, а не від льокат союзних кооператив всіх видів і тому є необхідно конечне ділове затіснення грошевого обміну поміж союзними кооперативами і Центробанком не тільки членськими уділами, але також льокатами, рахунковими розчисленнями, інкасами і біжучими рахунками, щоби Центробанк став дійсно центральною кооперативною Касою.

Вкінці пояснив заходи Управи і Надзірної Ради до дальшого піднесення діяльності, як також впроваджені ощадности для зменшення коштів адміністрації Центробанку.

Др. Юлій Савчак предложив звіт Контрольної Комісії з внеском на затвердження білянсу та уділення абсолюторії Надзірній Раді і Управі Центробанку.

В дискусії над звітами промовляли: інж. Дутка в справі акції для голодуючих Гуцулів; др. Микола Шухевич домагався, щоби оборот і білянс представлявати докладніше, та щоби пояснити вартість нерухимости Центробанку і завести вказані ощадности в адміністрації; др. Кондрат в справі перенесення льокало банку до власного дому; дир. Харамбура, щоби використати капітали, які є в нашому громадянстві; о. Галібей про обовязок кооператив вивінувати Центробанк щорічними уділами; др. Свістель в справі зисків Центробанку і доходу з нерухимости; др. Янович про стягання уділів; дир. Пашкевич в справі підготовлення кредитової конференції; дир. Филипович про труднощі при стяганню уділів членських від союзних кооператив, та о. Милянч висказав побажання, щоби звідомлення білянсові наперед розсилати членам.

На поставлені запити і побажання подав вказані пояснення др. Кость Левицький, почім Загальні Збори уділили абсолюторію Надзірній Раді і Дирекції та ухвалили внесок Надзірної Ради, щоби з білянсового зиску за 1931. р. приділити квоту 1.000 зол. на резервовий фонд, а квоту 2.131.18 зол. на спеціальну резерву страт.

До Надзірної Ради вибрано поновно: Д-ра Михайла Волошина, інж. Юліяна Павликовського, дир. Андрія Мудрика і Д-ра Леся Кульчицького, а до Контрольної Комісії: о. Дамяна Лопатинського, Д-ра Стефана Федака і Д-ра Юлія Савчака.

Львів, дня 25. березня 1932.

Д-р Михайло Волошин
предсідник.

Петро Постолюк і Маркіян Кисілевський
секретарі Зборів.

ДИРЕКЦІЯ:

Д-р Кость Левицький, Омелян Саєвич, Остап Луцький.

ЗАМКНЕННЄ РАХУНКІВ з 31/X.1932.

~~00~~

Стан довжний:

Стан з 1/I.1932.

1. Уділи	Зл. 186.522*88
2. Фонд резервовий	" 285.515*-
3. Спеціальна резерва страт	" 7.821*78
4. Вкладки	" 1,284.072*55
5. Кредит Банковий	" 33.583*40 ✓
6. Адміністрація реальности	" - - - -
7. Дивіденда непіднята	" 3.238*98
8. Сальдо відсоток	" 7.565*12
9. Різниця курсу	" - - - -
10. Зиск	" 3.131*18
	<u>Зл. 1,811.450*89</u>

Стан чинний:

1. Векслеві позички	Зл. 1,143.169*67
2. Недвижимість	" 501.423*59
3. Льокації	" 89.773*61
4. Інвентар	" 14.596*71
5. Кошта адміністрації	" - - - -
6. Рахунок різних	" 42.992*98
7. Готівка	" 19.494*33
	<u>Зл. 1811.450*89</u>

Обороти від 1/І.1932 до 31/Х.1932.

Стан 31/Х.1932.

Приходи:	Розходи:	
5.896*04	339*79	Зл. 192.079*13
1.672*-	- - - -	" 287.187*-
2.131*18	- - - -	" 9.952*96
664.934*16	727.688*94	" 1.221.317*77 ✓
139.639*21	141.151*61	" 32.071*-
27.006*90	9.100*17	" 17.906*73
- - - - -	.146*06	" 3.092*92
49.053*38	43.474*63	" 13.143*87
666*73	195*68	" .481*05
- - - - -	3.131*18	" - - - - -
<u>890.999*60</u>	<u>925.228*06</u>	<u>Зл. 1,777.222*43</u>

Стан чинний:

2,226.987*35	2,107.880*42	Зл. 1,024.062*74
- - - - -	3.937*01	" 505.360*60
477.242*92	496.862*94	" 109.393*63
- - - - -	583*75	" 15.180*46
2.767*59	52.746*09	" 49.978*50
238.927*87	252.571*13	" 56.636*24
3,839.809*40	3,836.925*33	" 16.610*26
<u>6,785.735*13</u>	<u>6,751.506*67</u>	<u>Зл. 1,777.222*43</u>

Львів, дня 31. жовтня 1932.

Фірма: (печатка)

Центробанк

Рахунок за

мисіонар

1932.

СТАН ДОВЖНИЙ:				зол.	сот.
1	Уділи	192.311	зол. 78	сот.	
1	Фонд резервовий	287.222	" -	"	
	Спеціальна резерва страт	9.952	" 96	"	489.486 74
2	Вкладки: Стан з початком місяця		зол.	сот.	
	вложено <i>золотомі</i>	400.070	" 37	"	
	винято <i>долірові</i>	852.964	" 25	"	
	Стан з кінцем місяця				1,253.634 62
3	Позички зятягнені: Стан з початком місяця		зол.	сот.	
	зятягнено <i>Кредитний Банковий</i>		"	"	
	сплачено		"	"	68.667 -
	Стан з кінцем місяця (виповнити увагу під*)				
4	Позичка гіпотечна, зятягнена в		на	%	
5	Вірителі товарові				
6	Адміністрація реальности (сальдо доходу)				17.875 50
7	Дивіденда непіднята				3.092 92
8	Сальдо відсоток				21.117 92
9	Зиск з року				
10	<i>Рішення курсу</i>				493 03
11	<i>Добропомовний фонд</i>				1 75
12	<i>Рахунок бізнесний з кооперативами</i>				3.112 05
	Сума стану довжного				1,857.481 53
СТАН ЧИННИЙ:					
1	Позички векслеві: Стан з початком місяця		зол.	сот.	
	уділено <i>догидро</i>	954.086	" 08	"	
	сплачено <i>спинал фонду</i>	105.498	" 56	"	
	Стан з кінцем місяця <i>зобов'язань</i>	48.856	" 32	"	1,108.440 96
2	Позички скриптові: Стан з початком місяця		зол.	сот.	
	уділено		"	"	
	сплачено		"	"	
	Стан з кінцем місяця				
3	Довжники товарові				
4	Недвижимости (реальність)				505.620 60
5	Льокації (зглядно вартні папери)				117.809 45
6	Кошти адміністрації стоваришення				53.727 50
7	Кошти друків і книг <i>Л. Р. О.</i>				1.893 23
8	Кошти спору				
9	Інвентар (каса, стіл, крісла і т. и.)				14.243 93
10	Запас товарів <i>Риблові шкел</i>				936 53
11	Кошти основання (стемплі до статуту і подання до суду)				
12	Готівка				14.497 84
13	<i>Рахунок ріжених</i>				40.310 65
14	<i>Добропомовний фонд</i>				84
15	Сума стану чинного				1,857.481 53

*) Позички зятягнені:

1) в Центробанку	на	%	з.	с.	Членів прибуло	, убуло
2) в Тов. „Дністер“	"	%	"	"	остало з кінцем місяця	членів
3) в Зем. Банку Гіпот.	"	%	"	"	з	деклярованими уділами на
4) в Україн. Шадниці	"	%	"	"	квоту	зол. Стона процен-
5) в Польським Банку	"	%	"	"	това від вкладок	% від позичок
6) в Банку Рільнім	"	%	"	"	векслевих	% від позичок скрип-
7) в Банку Госп. Краєв.	"	%	"	"	тових	% До позичок побира-
8) в	"	%	"	"	ється додатково	
9) в	"	%	"	"		
Разом			з.	с.		% проволоки.

дня 19

(Підписи членів Управи)

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК
„КРАСНИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“
з відповідальністю уділами у Львові

ДІЯЛЬНІСТЬ

кооперативно-виховуючого сектора української кооперації.

Від 1921.р. аж до 1930.р., себто протягом першого по-
военного десятиліття праці укр. кооперації, її кооп. освітня
діяльність, започаткована одномісячним курсом РСУК у Льво-
ві / 5.V. - 5.VII. 1921.р./, заповілася добре і розгорнула-
ся широко та доволі імпозантно. Курс РСУК скінчило 80 о-
сіб - перший кадр молодих до мозга і костей перенятих
ідеєю кооп.робітників.

Від цього часу / точніше від осені 1921.р./ розгорта-
ється жвава кооп. освітня праця в краю, відповідаючи на-
гальній потребі у виобразуванні кооп. працівників на міс-
цях. Це була головна курсова робота; поруч з пропаганди-
стично-відчитової. /остання - переважно по селах/. Курсову
акцію провадять тодішні повітові осередки в місцях свого
осідку. По деякому часі, головна в другій половині десяти-
річчя пере~~кида~~ється вона цілком природно на села.

Характеризуючи акцію повітових осередків, приходиться
вказати на більшу, під оглядом кооперативним / теоретичним
і технічним/, фаховість. Це будуть переважно групи загаль-
но-кооперативних і спеціальних курсів для вишколу і дош-
колу книговодців і крамарів. Хоч не бракуватиме тут також
і фахових сільсько-господарських курсів / загальних та мо-
лочарських/. Всі майже курси призначені для працівників
низових кооператив.

На селах / в другій половині десятиріччя/ навпаки, пе-
реважатимуть фахові сільсько-господарські курси / загаль-
ні, ветеринарні, шовківничі, молочарські / з викладами про
кооперацію / також часом жж і кооп. книговодство /; зі спе-
ціальних кооперативних курсів у вида~~ють~~ся т.зв. п'ятиден-
ні білянсові для книговодців кооператив.

На загал ці курси ціхую стихійність у виник~~ен~~ню, екс-
тензивність у праці, зокрема різноманітність в програмах.

Всі вони одначе зростають з кожним роком так під оглядом кількості самих курсів, як і фреквенції слухачів. Відбуваються головню в осінних та зимових місяцях. Разом відбулося за 10 літ 217 курсів, через які перейшло 5834 особи / пересічно 27 осіб на курс/; 65 курсів було загально кооперативних з 1773 фреквентантами./ пересічно 28 осіб/ і 45 спец.кооп.курсів з 616 фрекв. / середньо 14/; 107 госп.кооп.курсів закінчило 3445 осіб /пересічно 32 особи/.

В 1929.р. перед РСУК остро стала потреба опанувати і упорядкити кооп.освітний рух в крак через відповідного референта РСУК. В тій цілі уділявано порад щодо програм, часу тревання, прелегентів, відвідувано курси на місяцях, делеговувано прелегентів з осередку, допомагалося вказівками щодо підручної літератури так для прелегентів, як і для слухачів, вивилалося друки для практичних вправ і т.п. Скликано нарешті ^{и.к.е.} (в тій справі нараду ^{жовтні} лекстраторів і організаторів ^{в 1930.р. ос.})

З цієї метю (упорядкиття кооп.освіт.акції в крак) було видано в початку 1930.р. "Пляни і програми кооперативних курсів" / Дра Н.Коберського/. Ці пляни вводили курсову акцію в певного рода систему, що передбачує засадничо два роди курсів: 1/ для вишколу зовсім нових сил і 2/ для дошколу вже працюючих в кооперації. Відповідно до цих завдань означено час тревання і опрацьовано програми курсів, які детально в згаданій публікації обговорено разом з методичними вказівками.

Розріжняються курси:

1/ 3 - місячний курс для вишколу кооп.працівників,

2/ 6 - тижневий курс для вишколу тижже,

і 4 курси дошколу:

1/ 2 - тижневий для книговодців,

2/ 6 - денний для крамарів,

3/ 5 - денний для справників,

4/ 2 - денний для скарбників,

5/ 3 - денний для членів Н.Рад.

Одночасно з ~~чим~~ ^ким жвавіше організаційними і методичними ^{методичні} занялася наша періодична преса / ГКЧ і КР/.

В осени 1930.р. посипалися на наш рух удари пацифікації, які, хоч і не припинили зовсім місцевої ініціативи в освіт. кооп. праці, то у всякому разі значно ослабили її, що видно з діяльності за слідуєчі два роки / 1931. і 1932.р./ . До цього долучилися ще і такі зовнішні, негативні впливи: матеріальні потрясення в наслідок кризи ^(всунення орг. апарату НКС) та адміністративні перешкоди, особливо на Волині. Вони спричинили ~~ж~~ певного роду моральної депресії.

У згаданих двох останніх роках кооп. освітня робота багато стратила так на екстензивности, як і на особливо на інтензивности. Була слаба і доривочна, без плянова / в краю/. З дев'яти курсів, які заповіджені були в 1931.р. в краю, відбулося всього тільки 7 курсів; з того:

- 1/ 2 загально кооперативних / освідомлюючих/,
- 2/ 2 для вишколу книговодців,
- 3/ 1 для ~~во~~школу книговодців і касієрів / разом/,
- 4/ 2 для дошколу крамарів.

Госп. кооперативних курсів відбулося два. Не відбулися: курс вишколу крамарів і книговодців /Вроди/ і курс вишколу книговодців / Горохів/.

З відбувшися були: 1 шеститижневий / загально освідомлюючий/, 2 одномісячних / заг. освідом. і для вишколу книговодців/; решта зі згаданих семи кооперативних були кілька днівних курси дошколу.

В 1932.р. ще більше ослабає енергія місцевих діячів в цьому напрямі, що майже всі заабсорбовані були іншими клопотами, які в цьому році ще щедріше посипалися на їх голови. На провінції відбулося в цьому році також 7 курсів, однак щодо суто кооперативних, то їх кількість зменшилася до трох, з чого: одномісячний для вишколу книговодців і два однодневних для дошколу справників та крамарів. Решта / чотири/ курсів - сільсько-господарських з викладами про кооперацію / Стрий Коршів, Тернопіль і Березів нижній/

*м. менгеш
орг. ана-
рагу при
владах*

Стремління РСУК заактивізувати справу зустрічалося часто з непереможними перешкодами.

Паралельно з упадком кооперативно-освітньої діяльності на місцях центр тяжести переноситься майже всеціло до Львова, де скупчується майже вся освітня діяльність нашої кооперації. Крім викладів / теоретичних і практичних / по школах улаштовувано силами РСУК у Львові окремі курси при організаціях високо-шкільної молоді / в Тві Петра Могили для універс. молоді / та на богословській академії / В Тві Молоді ім. Шашкевича /; уділялася також допомога в ріжній формі іншим львівським організаціям і центральним, які в себе провадили кооперативні курси чи давали поодинокі виклади з кооперації. Курсову акцію провадили у Львові: РСУК, Центросоюз / для крамарів львівського району /, Союз Українок і Маслосоюз / Стрий /. Загально краєве значіння мали лише курси РСУК. На ~~внр~~ першому місці серед них слід поставити кореспонденційні курси / метода заочного навчання /. Перший заочний курс відбувся ще в 1930. р. для книговодців госп. спож. кооператив, який закінчило 58 учнів. Результати він дав дуже вдовольючі.

Наслідком згаданих вище загальних умов довелось в слідуєчому 1931 - 1932 шк. році поширити методи заочного навчання на підготовку інших функціонерів наших кооператив. На цей шкільний рік були оголошені такі кореспонденційні курси:

- 1/ для книговодців кооператив для заг. зак. і збуту / закінчило 45 осіб /,
- 2/ для книговодців кред. кооператив / закінчило 20 осіб /
- 3/ для крамарів і справників / закінчило 30 осіб /.

Разом всі три курси закінчило 95 учасників зі зголошених 120 осіб. Курс для членів Н. Рад не відбувся ізза малого числа зголошених. Вислід і в ньому році був дуже вдовольючий, як виявили кількадевні іспити учасників. / Програми цих курсів гляди в додатку /.

Вершком досягнень РСУК було заведення при його активній допомозі і по підготовці опінії в органах РСУК / особливо в КР/ правильного навчання кооперації в школах Рідної Школи всіх видів і ступнів - від 1931/32 шк. року. З цим же метою переведено в цьому році методом заочного навчання кооперативний курс для учителів Рідної Школи. В програму його входили: теорія кооперації, книговодство шкільних кооперативів і методика навчання кооперації. Курс закінчило 57 осіб, які зложили устні й пишні іспити з добрими кваліфікаціями.

Для повноти образу діяльності в кооперативно-освітній ділянці кооперації слід згадати ще, що кооперація /теорія, історія і книговодство/ викладалася вже раніше кожного року в господарсько-садівничій школі в Миловані та в трьох-класовій коедукативній Торг.школі Тва Просвіта" у Львові. В останній школі кооперативні предмети заведено ще перед війною - від першого року /1911 / її існування, а від 1927/28-систематичне навчання кооперації. Таким чином це була б, чи не перша школа в б. Австрії, ~~я~~ на землях приналежних тепер до Польщі. Навчання кооперації в "Торг.школі Тва Просвіта" переводиться в усіх трьох класах. В першому році в формі оповідань і розмов, а в другій і третій класі-систематичне навчання теорії, історії і книговодства.

Навчанням не обмежується праця ~~в школах~~ в цій області. Велику вагу кладе школа на виховання молоді в кооперативному дусі, котре опирається: на самоврядних шкільних учнівських ~~установах~~ організаціях / кооп. "Чайка" з читальнею і кружком кооперативістів/, кружки спортові і для шкільної лектури, бесіди, рефератів і т.п., на спеціальні виклади і якнайширшу опіку учителів, на кооперативні свята, відвідини кооп. установ і підприємств у Львові, тощо.

В шкільному році 1932/33 провадить РСУК такі курси заочного кооперативного навчання:

- 1/ для книговодців кооп.для заг.зак.і збуту,
- 2/ для книговодців кред.кооператив,
- 3/ для крамарів і справників.

Науку на цих курсах побирає 121 осіб. Курси для членів Н.Рад і для працівників /книговодів/ молочарських кооператив не відбуваються з тихже причин, що і в минулому році, *мала кількіска зношеність*.

Модябради

До

УЧАСНИКІВ ЗАОЧНИХ КООПЕРАТИВНИХ КУРСІВ РСУК.

Додатково до поучення, поданого при цім на окремій картці, подаємо, що слідує:

1) ЗАОЧНІ Кооперативні Курси РСУК зорганізовано на підставі самовистарчальности, де-то видатки, зв'язані з веденням курсів, повинні покриватися з оплат, які вилачують курсанти.

РСУК на ЗАОЧНИХ Кооперативних Курсах нічого не заробляє, але й не має грошових засобів, де-би до них доплачувати, і тому ту найменшу оплату, яку визначено за курс, курсанти повинні виплатити згорі. В окремих випадках, на просьбу кооператив чи самих курсантів, РСУК допускає розложення платностей на рати з тим однак, що ціла оплата за курс повинна бути заплачена найдалше до 4-х місяців, та визначені речинці платностей будуть точно додержуватися. Всяке спізнення платности задержує висилку дальших наступних лекцій.

2) Наука на ЗАОЧНИХ Кооп. Курсах відбувається в той спосіб, що кожному курсантові висилаємо одноразово по одній лекції з двох предметів для перероблення. В інтересі самого курсанта перероблення висланих йому двох лекцій не повинно тревати довше, як один тиждень, так, де-би найдалше за десять днів, курсант м'г мати вже виправлені свої вироби та другі дві лекції до дальшого виробу. Так відбувається наука аж до закінчення цілого курсу.

3) Почтову оплату за пересилку до нас виробів для виправлення курсанти сплачують самі. При тім треба посилку точно після тарифи сплачувати, де-би ми при відборі не доплачували за надіслані нам письма (вироби лекцій). Кожну таку доплату ми відносимо на рахунок цихже курсантів, отже через це вони самі подорожують собі оп'яту за курс.

Почтову оплату за висилку лекцій та виправлених задач до курсантів сплачуємо ми.

Де-би дешевше коштувала постова пересилка виробів з лекцій, слід висилати вироби, як торговельні папери (Papieru handlowe), про що треба конче зазначувати на посилці. У цім разі вироби лекцій пересилати не в заклеваних ковертах, а звинені в рульон (трубку), через кінці якогю почта не розвиваючи рульону, моглаби легко перевірити, де то є за письма. Так опакowaną посилку, вагою до 250 грамів (250 gkg), сплачується почтов. значком за 25 гр.

Заадресовувати в подібний спосіб:

Ревізійний Комз Українських
Кооператив

Papieru handlowe.

LWÓW, ul. Mickiewicza 12

Надаєса: Максим Бедибіда
Medwedówka
р. Корзес

4) З огляду на більше число зголосившихся курсантів РСУК має змогу оплату за навчання на заоочних курсах знизити. Подані тут ціни є де-до нищі від цін, які було оголошено в часописах, і ці ціни обов'язують усіх записавшихся на той чи інший курс в цім році.

ПРОГРАМИ ОКРЕМИХ ЗАОЧНИХ КУРСІВ ТА ВИСОТА ОПЛАТИ ЗА КОЖНИЙ КУРС.

I. Курс для книговодців і скарбників госп. спож. кооператив:

1) Наука про кооперацію	8 лекцій
2) Кооперативне право	6 "
3) Рахунки	6 "
4) Книговодство госп. спож. кооператив	12 "
5) Де-до про історію і господарство укр. земель	2 "
Разом	34 лекцій. Ціна 25 зл.

II. Для кредитових кооператив - ті самі лекції, замість книговодства госп. спож. 11 лекцій книговодства для кредитових кооператив. Оплата 25. - зл.

III. Курс для крамарів і справників госп. спож. кооператив:

1) Наука про кооперацію	8 лекцій
2) Короткий начерк кооп.	3 "
3) Рахунки	6 "
4) Ведення кооп. крамниці	4 "
Товарознавство	8 "
5) Голосні відомости з книговодства	5 "
6) Дещо про історію і господарство укр. земель	2 "
Разом	36 лекцій. Ціна 25 зл.

IV. Курс для касирів і членів Надзвірних Рад:

а) госп. спож. кооператив:

1) Кооперація та її значіння для селянства	4 лекції
2) Ведення госп. спож. кооп. під оглядом організаційним і торговельним	4 "
3) Контроля г. спож. кооп. разом з необхідними відомостями з книговодства	6 "
4) Історія і господарство укр. земель	2 "
Разом	16 лекцій. Ціна 14 зл.

V. б) кредиторних кооператив:

1) Кооперація та її значіння для селянства	4 лекції
2) Організація і ведення Райфайзенки	2 "
3) Контроля Райф. разом з необх. відом. з книг.	4 "
4) Історія і господарство укр. земель	2 "
Разом	12 лекцій. Ціна 11.50

VI. Курс для книговодців молочарських кооператив:

1) Наука про кооперацію	8 лекцій
2) Начерк кооп. права	3 "
3) Рахунки	6 "
4) Техніка кооп. молочарства	8 "
5) Молочарське книговодство	12 "
6) Історія і господарство укр. земель	2 "
Разом	39 лекцій. Ціна 35 зл.

Також, окрім вибраного одного якогось курсу можна за додатковою оплатою добирати поєдинчі предмети з іншого курсу. Окремі лекції, крім книговодства й рахунків, коштують по 0.65 зл. кожна лекція; лекції книговодства й рахунків по 0.90 зл. кожна. — Засчні курси під числами IV, V, і VI. відбудуться в тім разі, як що зголошиться відповідне число курсантів — найменше 20 учасників. — Наука на Засчних Косп. курсах відбувається цілий рік з перервою на два місяці — липень і серпень. Також на протязі цілого року приймаємо зголошення нових учасників курсу. Хто з курсантів по тім чи іншим причинам не може закінчити курс в однім році, продовжує свою науку в слідувчій наступнім році. Іспити курсантів, які закінчили курс науки, відбуваються два рази на рік — у червні та в жовтні.

Де хто з курсантів звертається до нас, чи не можна спільно це з ким будь записатися на курс і спільно виробляти лекції курсу. Проти спільного виробу лекцій, особливо спільного обмірковування тих чи інших питань не можна нічого мати, але виробу задач ми приймаємо лише одного курсанта, виправляємо лише його задачі і других, такби сказати, спільників цього курсанта ми не знаємо і з ними не входимо в ніякі стосунки. — Одне, що можемо зробити, це то, що коли з одної місцевости є кілька курсантів, які заплатили за курс, ми їм лекції як і виробу можемо на їх бажання посылати на одну ними вказану адресу. В таких випадках від поданої оплати за курс відпаде та різниця, що нас коштувала би пересилка лекцій для кожного з них окрема і цим самим їх дещо дешевше коштував би курс науки.

Всі подані тут пояснення просяться ще раз уважно перейти, доби оминуть зайвих вяснень на запити, які часто ставлять курсанти.

З поважанням

УПРАВА ЗАОЧНИХ КООПЕРАТИВНИХ КУРСІВ РС УК.

Kopje

D o

Państwowej Rady Spółdzielczej
w Warszawie.

Stosownie do wezwania z dnia 15 bm. przesyłam jako uzupełnienie podania z dnia 31. stycznia 1933 r. :

- 1. program nauk,
- 2. sprawozdanie pedagogiczne za ostatni rok szkolny,
- 3. Odpis statutu T-wa "Proświta".

We Lwowie, dnia 22. lutego 1933 r.

Dyrektor Szkoły :

P r o g r a m n a u k

---

3 - klas. koeduk. Szkoły Handlowej T-wa "Proświta" we L w o w i e .

L.p.:	Przedmiot nauki:	Rok nauki:			Razem godzin tygodniow
		I.	II.	III.	
<u>I. Przedmioty ogólno-kształcące:</u>					
1.	Religja	1	1	1	3
2.	Język polski	3	3	3	9
3.	" ukraiński	3	3	3	9
4.	" niemiecki	3	3	2	8
5.	Ćwiczenia cielesne	1	1	1	3
6.	Higjena	-	-	1	1
<u>II. Przedmioty ekonomiczne:</u>					
1.	Geografja gospodarcza ogólna i Polski :	-	2	3	5
2.	Historja gospodarcza	3	3	2	8
3.	nauka obywatelska	-	-	1	1
4.	Historja i teorja spółdzielczości	2	2	-	4
<u>III. Przedmioty zawodowe:</u>					
1.	Arytmetyka handlowa	4	3	3	10
2.	Księgowość i kantor spółdzielczy	3	3	3	9
3.	Korespondencja ogólna i spółdziel.	2	2	2	4
4.	Stenografja	2	2	2	6
5.	Nauka o handlu	3	2	1	6
6.	Towaroznawstwo	2	3	1	6
7.	Pismo ręczne i maszynowe	2	-	2	4
		32	33	35	100

IV. Zajęcia praktyczne popołudniowe i na przerwach:

Praca w spółdzielni szkolnej, samorządzie, kółkach samokształcenia i sportowych. Praca w introligatorni szkolnej. Zwiedzanie spółdzielni lwowskich i krajowych, banków, przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych i muzeów.

V. Wakacyjna praktyka uczniów w spółdzielniach 6-tygodniowa, obowiązkowa dla II. klasy, zalecana też dla wszystkich uczniów.

S p r a w o z d a n i e   p e d a g o g i c z n e

---

za rok szkolny 1931/32.

I. Personel nauczycielski :

Dyrektor Szkoły, nauczyciel i historyk z zawodu od opuszczenia Ławy uniwersyteckiej pracuje równocześnie na polu pedagogicznym i spółdzielczym będąc od r. 1898 nauczycielem gimnaz. a od 1917 r. dyrektorem Szkoły, a przytem jest założycielem, członkiem dyrekcji lub Rady nadzorczej Rolniczo-handlowej Spółki, Spółki dla Zbytu bydła i Kredytowej spółdzielni "Wira" w Przemyśle, a od 1913 r. dyrektorem lub członkiem Rady spółdzielni Krajowego Związku gospodarczych spółek "Centrosojuz", "Centrobanku" i "Izmaragdu" we Lwowie, współpracownikiem "Hospodarско-Kooperatywnego Czasopysu" i "Kooperatywnej Republiki" we Lwowie.

Prócz ukraińskiej i polskiej kooperacji poznał w r. 1914. spółdzielczość duńską na miejscu, w 1915 r. austriacką we Wiedniu, a w r. 1931. spółdzielczość szwajcarską, gdzie też wziął udział w wakacyjnej międzynarodowej szkole spółdzielczej. Zwiedził też spółdzielnie spożywcze w Paryżu.

Członkowie grona: Ambroz B e r e z o w s k i nauczyciel Szkoły pracował od 1907 - 1911 jako założyciel i kierownik spółki "Tytan" we Wiedniu, gdzie też poznał bliżej spółdzielczość austriacką, od 1912 r. pracuje jako nauczyciel w szkole a równocześnie w spółdzielczości we Lwowie jako dyrektor Mieszczańskiego Związku Kredytowego, później przemysłowej Spółki "Trud" a wreszcie jako prezes Rady kooperatywy "Żar".

p. Ł e ż o h u b s k a Irena naucz. języków ukraińskiego i niemieckiego po ukonczeniu filozofji i studjów handlowych pracuje w Szkole od 1917 r. a od r. 1922 też jako sekretarka spółdzielni "Trud", od 1928 r. jako członek Rady nadzorczej Kooperatywy "Ukr. Narodne Mystectwo" we Lwowie.

p. K o w a ł y s k o Antoni nauczyciel przedmiotów zawodowych ukończywszy wyższe studia handlowe we Wiedniu pracował w spółdzielni "Narodnyj Dim" i Kasie Stefczyka w Bolestraszycach, a później w Masło-

sojuzie" we Lwowie.

p. Dr. W y t a n o w y c z Eljasz nauczyciel historji i nauki obywatelstwa opiekun Czytelni szkolnej i kółka spółdzielczego zdobył w seminarjum prof. Dra Bujaka wiedzę historyczną i społeczną, tutaj też poznał zagadnienia spółdzielczości i zabrał się do pracy naukowej na tem polu, wynikiem jakiej jest między innymi praca o prof. Tuhanie Baranowskim w rocznikach dziejów społ. i gospod. za rok 1931, i osobno "Zarys historji rozwoju ukr. wsi", on pracuje też w spółdzielczych kursach korespondencyjnych Rewizyjnego Związku ukr. kooperatyw dla których napisał "zarys społeczno-ekonom. historji ukraińskiej".

p. O l c h o w y j Bazyli po ukończeniu Akademji handlowej we Lwowie i odbyciu praktyki spółdzielczej w ll. 1907-11 pracuje jako rewizor, a obecnie jako inspektor Rewizyjnego Związku Ukr. Spółdzielni, udziela lekcji organizacji i praktycznej pracy spółdzielczej jako też prowadzi rewizję spółdzielni szkolnej "Czajka".

Inż. S a w o j k a Lubomir nauczyciel towaroznawstwa, po ukończeniu techniki w Pradze pracuje w Szkole i jest dyrektorem spółdzielni "Dostawa" we Lwowie.

W rękach tych nauczycieli spoczywa zawodowe i spółdzielcze kształcenie i wychowanie młodzieży.

Prócz nich pracują w szkole pp.: ks. Chomyn Piotr - nauczyciel religji, Białostocki Tymoteusz - oraz Mamczak Janina - dla ćwiczeń cielesnych, Panejko Aleksander dla stenografji, i Dr. Szczurowskyj Włodzimierz dla higieny i opieki lekarskiej.

II. N a u k a i w y c h o w a n i e .

Nauka w Szkole prowadzi się według dołączonego programu nauk, a wychowanie według osobnego planu przez władze szkolne zatwierdzonego.

Grono nauczycielskie odbywa częste konferencje naukowe i wychowawcze, których liczba w ub. r. szk. wynosiła 13. Na nich wygłaszano pedagogiczne i dydaktyczne referaty, jako też omawiano postępy uczniów, w nauce i zachowaniu się, ze szczególnem uwzględnieniem ich udziału w organizacjach szkolnych. Wyniki konferencji omawia się co miesiąca z rodzicami i opiekunami młodzieży dla utrzymania kontaktu i współdziałania szkoły i domu.

Dla spraw wychowania utworzono radę wychowawców złożoną z opiekunów klasowych, organizacji uczniowskich i lekarza szkolnego. Rada ułożyła program pracy wychowawczej w Szkole. Plan ten postawił sobie za cel wychować człowieka, spółdzielcę i obywatela, a do tego celu zmierza przez naukę wszystkich przedmiotów, przez organizacje szkolne a przez spółdzielczość z osobna.

Podstawową, ogół młodzieży szkolnej obejmującą organizacją jest spółdzielnia szkolna "C z a j k a". Ona obejmuje w swych ramach czytelnię, kółko kooperatystów, wstrzemięźliwości, introligatornię, kółko sportowo-krajoznawcze, jako też samorzady klasowe.

Kółka liczą po 20 - 33 członków, tylko kółko spółdzielców liczy 52 członków. Uczniowie należą od 1 - 2 kółek rzadko do 3 - 4 kółek. Nauczyciele są opiekunami kółek, a nad całością czuwa obok dyrektora specjalny wychowawca Dr. Wytanowycz.

Kółka prowadzą swą działalność przez spólną lekturę, pogadanki, odczyty i uroczystości szkolne. Dla rozrywki odbywają się zawody gry w szachy oraz ping - pongowe.

Spółdzielcze kółko miało w ub. r. 12 referatów przy udziale 40 - 50 uczestników. Referaty miały charakter przeważnie sprawozdawczo - informacyjny dla pogłębienia wiedzy spółdzielczej udzielanych na lekcjach szkolnych.

Prócz tego to kółko zajęło się imprezami dla ogółu młodzieży szkolnej z których wymienić należy: propagandowe zebranie spółdzielni szkolnej z początkiem roku szkolnego, wykłady o oszczędności, obchody ku czci prof. Tuhana-Baranowskiego, Stefczyka i Gida, dnia spółdzielczości, wykłady o kredyt. Centrali "Centrobank", mleczarskiej "Masłospjuz". Obok tego zwiedziła szkoła T-wo Wzaj. Ubezpieczeń "Dnister", spółdzielczą fabrykę skór "Chrom", hutę szkła na Zniesieniu, fabrykę świec Koteckiego, sortownię jaj Związku Spółdzielni "Centrosojuz", techniczną wystawę, magazyny Narodnej Torhowli, fabrykę musztardy spółdzielni "Zorza", Targi Wschodnie i wystawę etnograficzną w gimn. S.S. Bazyljanek we Lwowie.

Wycieczki odbywały się pod przewodnictwem fachowych nauczycieli, którzy zwiedzanie poprzedzali krótkim wykładem informacyjnym w Szkole, poczem na miejscu udzielali informacji funkcjonariusze zwiedzanych przed

siębiorstw.

Urządzanie szkolnych obchodów państwowych i narodowych należało do zarządu Czytelni. Tu wymienić należy obchów 11. listopada, imienin P. Prezydenta Państwa, Marszałka Piłsudskiego, rocznicę śmierci T. Szewczenki, wieczerek św. Mikołaja i obchód 20-lecia Szkoły.

Kółko sportowe urządziło między szkolne zawody sportowe i ping-pongowe, prócz tego uczniowie i uczennice wzięli czynny udział w Święcie Młodzieży.

Z referatów nauczycieli wyliczyć należy wykłady o oszczędności dyrektora Zakładu i nauczyciela Berezowskiego, zagajenia lub zakończenia uroczystości szkolnych przez Dyrektora i Dra Wytanowycza, wykład tegoż z okazji 600-lecia bitwy pod Płowcami i rocznicy Waszyngtona, naucz. Kowałyski o znaczeniu Ślązka dla Polski, dyrektora o obowiązku młodzieży wobec przemysłu krajowego, delegata ligi przeciw - alkoholowej o szkodliwości używania alkoholu, naucz. Białostockiego o obronie przeciw-lotniczej i gazowej.

P o m o c e   n a u k o w e :

Biblioteka uczniów liczy 954 dzieł w 973 tomach, nauczycielska 420 dzieł w 441 tomach razem 1374 dzieł w 1414 tomach. Przeciętnie 1 uczeń czyta 1 książkę tygodniowo. Młodzież czyta najchętniej o wynalazkach i wynalazcach, organizacjach życia gospodarczego, szczególnie o spółdzielcach i spółdzielczej pracy, a także powieści historyczne i opisy podróży.

Gabinet towaroznawczy: . Zbiórka do nauki o towarach posiada 42 pudełek towaroznawczych okazów firmy Pichlera z Wiednia, 7 kartonów z przedstawieniem fabrykacji towarów, 43 tablic technologicznych, 133 diapozytywów, 6 mikrofotografji, zbiórkę towarów kolonialnych, roślin leczniczych, naszych owoców polnych, próbek futer i skór, płodów kopanianych, 1 mikroskop, aparat Mifi, laktodecymeter, zbiórki tytoniów krajowych 5 szkieł powiększających oraz przybory do ćwiczeń chemicznych.

Gabinet geograficzny liczy 1 globus 40 map, i 120 obrazów.

Do nauki poglądowej służy 1 epidjaskop i 39 obrazów różnej treści. Do epidjaskopu zakupiono nasadę filmową i filmy naukowe.

Do nauki pisania na maszynach służy 12 maszyn do pisania różnych systemów.

Środki naukowe do nauki księgowości, korespondencji i nauki o handlu i wekslach obejmują druki państwowych i prywatnych banków i instytucyj spółdzielczych.

Spółdzielnia szkolna "Czajka" prowadzi oddziały towarowy i oszczędnościowy, w porze zimowej wydaje młodzieży ciepłe śniadania. W ubiegłym roku szk. wydała ona skrypt do nauki spółdzielczości pod redakcją wykładowców przedmiotów na kursie.

Liczba członków spółdzielni wynosiła 147.

Spółdzielnię prowadzą sami uczniowie, przyczem zmieniają się co kwartał. Opiekę prowadzi instruktor spółdzielni inspektor Związku Rewizyjnego p. Olchowyg.

Spółdzielnia szkolna jest praktyczną szkołą spółdzielczości dla uczniów.

Introligatornia szkolna posiada najpotrzebniejsze przybory a mianowicie: 2 prasy, 4 noże, 3 linje żelazne, maszynkę elektryczną, penzle i miseczki do kleju. Uczniowie uczą się oprawiać książki, wykonują też łatwiejsze prace z zakresu introligatorstwa kartonowego jak teczki, ramki i t. p. prace te wykonują dla siebie i dla szkoły.

Introligatornia uczy młodzież zręczności, dokładności i poszanowania pracy fizycznej.

Klasyfikacja dała w r. szk. takie wyniki:

a/ Postęp uczniów/ic/ w nauce: promowanych 127, reprobowanych 20, razem 147.

b/ Zachowanie się uczniów: bardzo dobre 69, dobre 69 odpowiednio 9, razem 147.

Do egzaminu końcowego zgłosiło się 44 kandydatów/tek/, do egzaminu dopuszczono 41 i wszyscy dopuszczeni otrzymali dyplom ukończenia szkoły.

Zajęcie absolwentów /tek/szkoły: Nasi absolwenci przechodzą w czasie lepszej konjunktury wprost ze szkoły do płatnej pracy przeważnie w spółdzielczości. Obecnie, gdy popyt za pracownikami zmniejsza się przy rosnącej wciąż podaży, absolwenci mimo odbytej praktyki w czasie studiów muszą po ukończeniu szkoły odbywać jeszcze 3-mies. praktykę w spółdzielniach i składać praktyczny egzamin.

W tym roku Dyrektor umieścił na takiej praktyce w Centralach

- 6 -

spółdzielczych 25 osób, inni znaleźli pracę w lokalnych spółdzielniach za skromnym wynagrodzeniem. Oprócz tego jeden uczeń otrzymał pracę w sądowej kancelarii, a jeden pracuje w sklepie rodziców.

Członkowie w spółdzielniach

123 II.

Akt I. str. 2.

AKT III

roln. Kobiety -
11%

Własne fundusze

Akt I str. 3.

Sity płatne

Akt III)

UWAGI, OPINJE I PROPOZYCJE

ZWIĄZKOW REWIZYJNYCH ORAZ INNYCH ORGANIZACYJ W SPRAWIE
PROJEKTU ZMIAN W USTAWIE O SPOŁDZIELNIACH.

Do Rady Spółdzielczej nadeszły swe opinie następujące instytucje, których nazwy podane zostały w tekście w postaci skrótu / w nawiasie/:

- 1/ Związek Spółdzielni zarobkowych i gospodarczych w Poznaniu /Patr.Pozn./,
- 2/ Patronat spółdzielni rolniczych we Lwowie /Patr.Lwów/,
- 3/ Związek Spółdzielni kółek rolniczych w Krakowie /Kół.Roln./
- 4/ Związek Rewizyjny spółdzielni rolniczych w Warszawie /Roln.Warsz./
- 5/ Związek rewiz.spółdzielni ukraińskich we Lwowie /Ukr./
- 6/ Powszechny Związek na własnej pomocy opartych spółdzielni we Lwowie /Powsz./.
- 7/ Związek spółdzielni niemieckich w Polsce w Poznaniu /N.Pozn./
- 8/ Związek spółdzielni rolniczych na Polskę Zachodnią w Poznaniu /N.Roln.Pozn./
- 9/ Związek wiejskich spółdzielni woj. Pomorskiego w Grudziądzu /N.Grudz./
- 10/ Zw.spółek niemieckich w Polsce w Łodzi /N.Łódź/
- 11/ Zw. niemieckich spółdz.roln.w Polsce we Lwowie /N.Lwów/
- 12/ Wołyński bank rozbudowy, spółdz. w Łucku /Woł.B.R./
- 13/ Naczelna organizacja zjednoczonego rolnictwa i przemysłu rolnego Zachodniej Polski w Poznaniu /Nacz.Org./.

- 1 -

U w a g i o g ó l n e

/N. Pozn./ Ustawa zawiera po większej części postanowienia, które obowiązywały w innych krajach w przeciągu prawie ze jednego stulecia i które tam wykazały swoją wartość życiową. Zawarte tam zmiany w rodzaju ulepszeń wykazały według naszego zdania swoją stałość oraz żywotność. Dziesięciolecie, które dopiero co upłynęło, było odnośnie do stosunków gospodarczych tak niespokojne oraz wykazało tyle zmian, że według naszego zdania byłoby za wczesnie, chcieć przeprowadzić zmiany ustawowe, biorąc za podstawę wrażenia z tego czasokresu. Pozwalamy sobie zwrócić uwagę na fakt, że po ogłoszeniu i po wejściu w życie niemieckiej ustawy o spółdzielniach z roku 1889 ujawniły się w latach następujących żywe dość życzenia co do zmian tejże ustawy, że Rząd jednakże zwlekał z wystąpieniem z projektem ustawy i że potem która spółdzielcza oraz prawnie zgodziły się co do tego, że ustawa ta wykazała swoją zdolność życiową i że zatem pozostać może bez zmiany. Stałość raz wydanych ustawowych postanowień stanowi jako taka, zwłaszcza w dziedzinie prawa cywilnego, korzyść dużej znacząca dla gospodarki narodowej. Nie należałoby zatem przeprowadzać zmian bez powodów ważnych i naglących i według naszego zdania byłoby lepiej, zaczekać jeszcze na doświadczenia, jakie przyniosą nam lata następne.

Spoglądając z tego punktu widzenia na przedłożone projekty zmian wydaje nam się, że niektóre zmiany przeprowadzić możnaby i bez zmian ustawowych przy pomocy Rady Spółdzielczej na drodze administracyjnej. W szczególności nie wymagałoby specjalnej zmiany ustawowej, by wpłynąć na spółdzielnie oraz na związki, ażeby dostarczały one do Rady Spółdzielczej zawiadomienia oraz dane stosownie do przewidzianych zmian odnośnie do art. 69 do 76 i 83. Wskazówki i polecenia wydane przez Ministerstwo sądom oraz wydane przez Radę Spółdzielczą poszczególnym związkom zapewnią w tym wypadku wystarczyć.

Przy innej grupie projektów zmian rozchodzi się o wykreślenie postanowień przejściowych oraz innych, przez obecne stosunki prześciętych postanowień, które nie usprawiedliwiają jednak wydania ustawy osobnej np. zmiany odnośnie do art. 24 ust. 1-57 - 105 - 106 - 120 - 122 - 127 - 129. Do tejże grupy można napewno i wliczyć zmiany do art. 117 i 118.

Z pośród innych zmian zaprojektowanych, zmiany dot. podwyższenia kar pieniężnych w art. 110-112-113-115 nie są tak ważne, by wymagały przeprowadzenia zmiany ustawowej. Z tych postanowień pozatem nie wynika, z jakiego powodu przeprowadzona zostaje tak znaczna podwyżka kary minimalnej oraz dla czego zakreśla się granicę ciśniejszą dla dowolnego uznania sędziego.

/Ukr./ Związek Rewizyjny z radością stwierdza, iż żadna z cennych zasad prawa spółdzielczego nie zostaje przez projekt odrzucona lub wykrzywiona, przeciwnie w projekcie można się dopatrywać zamiaru pogłębienia tych zasad, a jednocześnie wniesienia do ustawy nieznacznych poprawek, których rzeczywiście domaga się samo życie. Również należy powitać inicjatywę do zaostrzenia miar represyjnych względem niedbanych lub niesumiennej członków organów zarządzających i pracowników spółdzielni.

/N. Roln. Pozn./ Pozostałe zaprojektowane zmiany w ustawie akceptujemy i z naszej strony, gdyż powodują one ulepszenia pożądane i przyczyniają się do jaśniejszego ujęcia treści ustawy o spółdzielniach. Mamy jednakże wątpliwości co do wprowadzenia wyżej wymienionych zmian w czasie obecnym, które niniejszem wyrażamy. Obecnie panujące stosunki

gospodarcze nie dają według naszego zdania dostatecznie wyrazistego obrazu co do potrzeb w czasach spokojnych. Istnieje zatem niebezpieczeństwo, że w niezadługim czasie dalsze zmiany okażą się konieczne. Przez zbyt częste zmiany ustawy, która stanowi podstawę działalności tak dużej ilości zakładów gospodarczych, wnosi się tylko nowy niepokój do nich. W szczególności należy przytem uwzględnić, że członkowie spółdzielni składają się po większej części z drobnych rolników oraz uprawiających rzemiosło, którzy bardzo trudno przystosować się mogą do pewnej ustawy a jeszcze trudniej do częstych zmian.

/N. Grudz./ Ogólnie chcielibyśmy nadmienić, że te 12 lat, w których obowiązuje ustawa o spółdzielniach gospodarczo nie były latami spokojnymi, ażeby można wydać ostateczny i wyczerpujący sąd co do użyteczności albo potrzebnych zmian pewnych przepisów prawnych. Naszym zdaniem zalecałoby się z przeprowadzeniem przewidzianych zmian ustawy o spółdzielniach, które częściowo są bardzo ważne i decydujące, zaczekać do czasów spokojniejszych, a tymczasem posługiwać się istniejącymi przepisami, które dotychczas wystarczały.

/Kół. Roln./ Długotrwałe zaburzenia życia gospodarczego wskazują na to, iż jesteśmy w okresie tworzenia się nowych odmiennych warunków gospodarczych. W okresie takim gospodarstwa stosować muszą środki doraźne, łatwo zmienne. Natomiast nie jest rzeczą wskazaną petryfikowanie w drodze ustawodawczej niewypróbowanych i pod wrażeniem chwilowych nastrojów powstałych pomysłów. Powoduje to albo szkodę albo zmusza do rychłej rewizji.

Dlatego jesteśmy zdania, że akomodowanie się do zmieniających się warunków powinno nastąpić w drodze praktyki lub przepisów administracyjnych, a natomiast wszelką zmianę ustawodawstwa uważamy za przedwczesną i niebezpieczną.

Jeżeli jednak mamy ulegać rzekomo istniejącej opinii społecznej, domagającej się większej odpowiedzialności czynników kierowniczych w spółdzielczości - nie należy naszym zdaniem zmieniać przy tej sposobności przepisów innych, a zwłaszcza przepisów zasadniczych, a nowe przepisy o odpowiedzialności ująć głębiej tak, by działały prewencyjnie i dotykały przyczyn złego, a nie by miały tylko znaczenie represyjne i powstawały pod wpływem doraźnych kryzysowych nastrojów.

/N. Lwów/ Ze względu na obecne położenie gospodarcze nie uważamy zmianę obowiązującej Ustawy o Spółdzielniach, która naogół odpowiada swemu zadaniu, za wskazaną. Projekt zmian obejmuje szereg postanowień, które naszym zdaniem, mogą być uregulowane w drodze rozporządzeń Rady Spółdzielczej, bez konieczności zmiany ustawy. Inne postanowienia znowu są tak drobnej wagi, że również nie usprawiedliwiają zmiany ustawy.

Pozatem projekt zawiera szereg zmian, które byłyby raczej ze szkodą niż z pożytkiem dla spółdzielczości.

Art. 1

/Patr. Lwów/ Naogół proponowana zmiana brzmienia tego artykułu naszym zdaniem nie poprawia definicji istoty "Spółdzielni" lecz raczej ją zaciemnia i przy pozostawieniu drugiego ustępu tegoż artykułu wprowadza powtarzanie się. Poprawienie definicji Spółdzielni

przez zastąpienie zasadniczych dotąd słów "podniesienie zarobku lub gospodarstwa" słowami "zaspokojenie gospodarczych lub kulturalnych potrzeb" znosi całkiem dokładną dotychczasową zasadę zachowania własności indywidualnej gospodarstwa członka na rzecz wyraźnego wprowadzenia zasady kolektywizmu właśnie przez wprowadzenie słów "zaspokojenie gospodarczych potrzeb". Postawienie na równi kwestji zaspokojenia potrzeb gospodarczych z kulturalnymi sprzeciwia się, zdaniem naszym, wywodom motywów rządowych do art.1 Ustawy w jej pierwotnym brzmieniu wedle których względy gospodarcze są silnie podkreślane. Również w literaturze spółdzielczej cele ekonomiczne spółdzielni są wysuwane na pierwsze miejsce przed celami moralnymi.

Naogół definicja spółdzielni wedle dotychczasowego brzmienia art.1 ujmuję lepiej i daleko szerzej znamiona istotne spółdzielni przez podkreślenie właściwego celu powstania i działalności spółdzielni podczas gdy proponowane brzmienie wyrażające się słowami "zaspokojenie potrzeb gospodarczych i kulturalnych" określa raczej sumę czynności zmierzających do istotnego celu spółdzielni, jakim jest podniesienie zarobku i gospodarstwa członków. Z tych względów proponuje Patronat raczej pozostawienie w całości art.1 bez zmian, a to dlatego, że dzisiejsze brzmienie jest stanowczo lepsze, jak proponowana poprawka.

/Patr.Pozn./ Jesteśmy przeciwni proponowanej zmianie, uważając, że dotychczasowe brzmienie art.1 podaje w sposób przejrzysty definicję spółdzielni i odpowiada nie tylko dotychczasowej praktyce, lecz również charakterowi spółdzielni jako przedsiębiorstwa gospodarczego. Wysłunięcie celów kulturalnych na równorzędne stanowisko z celami gospodarczymi przekształciłoby w wielu wypadkach spółdzielnie na luźne stowarzyszenia, które mogłyby w konsekwencji przez pryncypalne dyskusje na temat celów kulturalnych osłabić charakter spółdzielni jako przedsiębiorstwa gospodarczego i sprowadzić je na zupełnie niepożądane, z punktu widzenia gospodarczych interesów członków, tory. Równorzędne traktowanie celów gospodarczych z kulturalnymi doprowadzić może do tego, że niektóre zrzeszenia założone w celu popierania kultury przemieniają się na spółdzielnie, przez co zrzeszenia spółdzielcze stracą charakter zrzeszeń gospodarczych i będą traktowane na równi z towarzystwami wzgl. stowarzyszeniami, nie mającymi celów gospodarczych. Nie widzimy potrzeby, aby takie przeobrażenie pojęcia spółdzielni, nastąpiło, gdyż towarzystwa o celach kulturalnych znajdują odpowiedniejszą dla swoich zadań formę prawną, przewidzianą w kodeksach cywilnych.

Uważamy, że ujęcie zagadnienia celu w dotychczasowym brzmieniu art.1, a mianowicie "mające na celu podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków" jest dalej idącym i odpowiada więcej charakterowi spółdzielni niż "zaspokojenie gospodarczych potrzeb". Przez dotychczasowe brzmienie bowiem ustawa dała do poznania, że spółdzielnie przyczyniają się do rozwoju gospodarstwa członków, a nie tylko zaspokajają ich potrzeby. Dlatego i z tych względów dotychczasowe ujęcie celu jest szczęśliwsze.

/Kół.Roln./ Proponowaną zmianę uważamy za niebezpieczny eksperyment, do którego nie spółdzielczości w obecnej chwili nie skłania. Wyrazy "zaspokojenie potrzeb gospodarczych" mogą być z dużą słusnością rozumiane i interpretowane w sposób wykluczający moment podniesienia gospodarstwa /zwiększenie dochodów lub zmniejszenie wydatków/, na którym się przecież opiera obecna spółdzielczość. Zakwestjonowaną mogłaby być również w pojęciu ustawy spółdziel-

czegoś różnych obecnie istniejących typów np. spółdzielni pracy.

Możliwość powstawania spółdzielni mających na celu wyłącznie "zaspokojenie potrzeb kulturalnych" spowoduje napewno powstanie większej ilości pseudospółdzielni /np. jakieś "lunaparki"/ aniżeli teatrów czy szkół spółdzielczych.

Art. 5.

/Ukr./ Projektowany dodatek dąży do konsekwentnego przeprowadzenia reguły z art. 3. ust. 1, przyjmującej, że spółdzielnia nabywa osobowość prawną tylko i wyłącznie z chwilą wciągnięcia jej do rejestru sądowego. Zniesienie wyjątku, przewidzianego w art. 5., mocą którego spółdzielnia nabywa osobowość prawną po bezskutecznym upływie dwóch miesięcy od daty wniosku o rejestrację, pogorsza sprawę rychłej rejestracji. Praktyka niektórych sądów, zwłaszcza na Wołyniu, wykazała, że nawet przy obowiązującej redakcji ustępu trzeciego art. 5 ustawy spółdzielniom nieraz przez długie miesiące przychodziło się czekać na rejestrację statutu. Czegoż tedy można się spodziewać, gdy samoistnienie prawne spółdzielni uzależnia się od wciągnięcia jej do rejestru oraz, gdy w ustawie nie podaje się terminu, w którym sąd obowiązany byłby dokonać wpisu do rejestru. Z tego powodu oświadczylibyśmy się raczej za pozostawieniem ustępu 3. art. 5 bez zmian, gdyż nie widzimy istotnej przyczyny do jakiegokolwiek jego zmiany. Gdyby niewiadome nam motywy zniewalały projektodawców do pozostania przy swoim projekcie, wówczas proponowalibyśmy, by zmianę tę przyjmując w następującej redakcji "po bezskutecznym upływie tego czasu Sąd obowiązany jest dokonać rejestracji spółdzielni w przeciągu dalszych dwóch tygodni".

/Patr. Lwów/ Przez proponowaną poprawkę tego artykułu skreślającą słowa "spółdzielnię uważa się jako prawnie istniejącą" usuwa się wprawdzie kolizję dotychczasowego postanowienia tegoż artykułu z pierwszym zdaniem artykułu 3, nie rozwiązuje się jednak dostatecznie sprawy zarejestrowania spółdzielni przez Sąd, albowiem poprawka zupełnie nie przewiduje czasokresu, w którym zarejestrowanie ma nastąpić, a sprawa ta nie jest obojętną z uwagi na przepis art. 3, w myśl którego spółdzielnia zdobywa osobowość prawną dopiero z chwilą wciągnięcia do rejestru.

Patronat uważa raczej za bardziej wskazane zupełne skreślenie zdania zaczynającego się od słów: "po bezskutecznym upływie....." aż do słów: "jej zarejestrowania".

Natomiast proponuje dodanie do art. 5 nowego ustępu następującej treści: "o zarejestrowaniu statutu zawiadomi Sąd odnośny Związek rewizyjny do którego spółdzielnia należy".-

/N. Roln. Pozn./ Przy dotychczasowym uregulowaniu istniała dla nowozałożonych spółdzielni możliwość podjęcia wtedy już działalności swojej w charakterze spółdzielni zapisanej, skoro nawet zarejestrowanie statutu nastąpiło o wiele później. Ponieważ sądy, leżące na obszarze tutejszym, silnie obciążone są robotą, przeto zdarza się często, że niemożliwym jest przeprowadzenie wpisu spółdzielni wkrótce po zgłoszeniu, tak że odnośna spółdzielnia wzgl. spółdzielnie z powodu zawinięcia sądów byłyby zbyt silnie ograniczone w wykonaniu swojej działalności i nie posiadałyby potrzebnej im swobody, jeżeli zaprojektowana zmiana wprowadzona zostaje w życie. Postanowie-

- 5 -

nia dotychczas obowiązujące zawierają w sobie znacznie silniejszy pierwiastek bezpieczeństwa prawnego dla ogółu.

/N.Łódź/ Dotychczasowe ujęcie tego artykułu daje nowopowstającym spółdzielniom większej pewności prawnej. Przy obecnym nadmiarze pracy naszych sądów często trudno jest zarejestrowanie spółdzielni przeprowadzić w terminie.

/N.Grudz./ Według dotychczasowych postanowień uchodziła spółdzielnia po upływie okresu 2-miesięcznego za istniejącą zgodnie z przepisami, gdy według przewidzianej zmiany Sąd ma być zobowiązany zarejestrować ją po upływie tego czasu. Niestety nie jest zaznaczony czas w projekcie, związany z ściśle określonym czasokresem, i może się zdarzyć, że przy obecnym silnym przeciążeniu pracą tutejszych Sądów zarejestrowanie może nastąpić po miesiącach, a nawet po latach. Naszym zdaniem zalecałoby się wyznaczyć nieprzekraczalny, sądy wiążący termin, w którym zarejestrowanie winno być załatwione.

/Kół.Roln./ Jeżeli ustęp 3 art.5-go ma być wogóle zmieniony jesteśmy raczej za zupełnym uchyleniem zdania 3-go. Przepis obecny mało aktualny dla spółdzielni poprawnych dopuszcza istnienia spółdzielni o statucie niezgodnym z ustawą.

Art.6.

/Powsz./ W punkcie 4. dodać na końcu słowa "i wysokość ewentualnego wpisowego".

/N.Łódź/ Poleca się w ustawie wstawić artykuł, w którym byłoby powiedziane, że w statutach spółdzielni mogą być wpisane warunki, które obowiązek dostawy przez członków do spółdzielni wiążąco regulują. Mamy tu na myśli spółdzielnie handlowe i spółdzielnie wytwórcze, pod ostatnimi rozumiemy w szczególności spółdzielnie mleczarskie, żywotność których zależna jest wyłącznie od dostawy mleka przez członków spółdzielni według statutu do dostawy swych produktów można było zmuszać, i czy przy takim zobowiązaniu nie byłaby potrzebna umowa dostawy pomiędzy spółdzielnią i każdym członkiem z osobna.

/Patr.Pozn./ Ze względu na to, że sprzeciwiamy się zmianie art.1-go, uważamy, że cel spółdzielni nie da się sklasyfikować, gdyż jest on abstrakcyjny i będzie leżał poza spółdzielnią, mianowicie będzie nim podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków. Dlatego proponujemy, aby z pktu 2 art.6 był cel spółdzielni skreślony. Natomiast uważamy za wskazane, aby przedmiot przedsiębiorstwa dokładnie określał, jakimi czynnościami spółdzielnia ma się zajmować, przyczem można by podać, jakie potrzeby członków przedsiębiorstwa spółdzielni ma zaspokoić. W każdym razie uważamy za wskazane, aby przedmiot przedsiębiorstwa w statutach był jaknajdokładniej i szczegółowo określony.

/Kół.Roln./ Zmianę uważamy zgodnie ze stanowiskiem zajęтым przy art.1-szym za niepotrzebną a ze względu na to, że obejmuje bardzo obszerne i ogólne pojęcia, za niebezpieczną, bo niejasną.

Art.12.

/Powsz./ Dodać ustęp 5: "Założenie oddziału może nastąpić tylko na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia".

Art.13.

/Powsz./ Ustępowi 2 nadać brzmienie: Spółdzielnia może być założona przez conajmniej 10 członków, będących obywatelami Państwa Polskiego, którzy są zainteresowani w jej powstaniu zgodnie z przepisami art.1 i art.6 ust.2 niniejszej ustawy, a którzy nie są ze sobą spokrewnieni ani spowinowaceni po myśli art.43 ust.2 ustawy o spółdz.

/Patr.Lwów/ W ust.2 po słowach "liczyć conajmniej" zamienić wyraz "10 członków" wyrazem "25 członków".

Art.14.

/N.Pozn./ Trzeba by zbadać, czy nie należałoby ustalić przy spółdzielniach z ograniczoną odpowiedzialnością pewien stosunek pomiędzy udziałem a odpowiedzialnością, którego przekroczyć nie wolno.

/Patr.Pozn/. Ostatnie zdanie art.14 proponujemy zmienić następująco: Wysokość odpowiedzialności ograniczonej oznaczy statut w stosunku do zadeklarowanych udziałów, która nie może być niższa niż wysokość jednego udziału.

Zmianą tą zamierzamy uchylić wątpliwości, czy wolno ustanawiać dodatkową odpowiedzialność w wysokości części udziału /n.p. pół/ lub ograniczyć do 1 udziału.

Art.16.

/N.Roln.Pozn/. Postanowienie, że czas wpłat na udział określony zostanie przez odnośny statut, doprowadziło w praktyce częstokroć do różnicy zdań i zatargów z sądami. Według komentarza do ustawy o spółdzielniach Wróblewskiego istnieje możliwość, ażeby statut określał, że walne zgromadzenie uchwała co do dokładnie określonego terminu dalszych wpłat na udział. Sądy ze swojej strony czynią częstokroć trudności, wskazując przytem na to, że sam statut zawierać winien dokładne postanowienia i że nie można pozostawić walnemu zgromadzeniu możliwości ustalenia dalszych wpłat. Podzielamy punkt widzenia Wróblewskiego. Byłoby dobrze, gdyby określono bliżej samo pojęcie "czas".

Art.17.

/Patr.Lwów/ Proponowany w ust.1 wyraz "przystąpienia" winno się zastąpić słowami: "datę podpisania oświadczenia" co daleko ściślej i dokładniej termin przystąpienia do spółdzielni określa.

Dalszy dodatek przez wprowadzenie słów: "stan społeczny /zawód/" uważamy za niecelowy, a to dlatego, ponieważ żądanie podania zawodu w deklaracjach członków nie jest konieczne i sprawę tę reguluje instrukcja Rady Spółdzielczej o prowadzeniu rejestru

członków, żądając wprowadzenia w rejestrze danych co do zatrudnienia poszczególnych członków.

/Patr.Pozn./ Proponowane zmiany uważamy za słuszne. Ponadto jesteśmy za zmianą ust.3-go art.17, mianowicie w tym sensie, żeby deklaracje członków były przechowywane przez sądy rejestrowe, które również prowadziłyby rejestry członków, jak to miało miejsce dawniej na terenie b.dzielnicy pruskiej. Powierzenie prowadzenia rejestru członków sądom usunie wszelkie niedomagania i nadużycia i wzmocni zaufanie ogółu społeczeństwa do spółdzielni.

/Kół.Roln./ Wedle art.20 o członkostwie decyduje data przyjęcia stwierdzona podpisem zarządu.

Data "przystąpienia" /dotychczasowe brzmienie/ czy data "złożenia" /projekt/ jest obojętną; stwierdza tylko kiedy deklaracja została - podpisana.-

Zmiana jest tedy pozbawiona celu, a jeżeli chodzi o zupełną poprawność wyraz "przystąpienia" należałoby zastąpić wyrazem "podpisania". Podawanie zawodu członka w deklaracji - praktykowane zresztą - uważamy natomiast za słuszne.

Art.18.

/Patr.Pozn./ Skreślić w zdaniu ostatniem ust.1 słowa "bądź też dwaj umiejący pisać członkowie" oraz ust.2.

Tą zmianą chcemy usunąć zachodzące nadużycia i wątpliwości dotyczące rzeczywistego powstania członkostwa.

Art.19.

/Patr.Pozn./ Skreślić ust.1, a w ust.2 skreślić słowa "z odpowiedzialnością nieograniczoną".

Tą zmianą zamierzamy uniemożliwić samodzielne przystępowanie do spółdzielni z odpowiedzialnością ograniczoną członków niepełnoletnich, a którzy ukończyli 18 lat, gdyż uważamy, że przystępowanie do spółdzielni nawet z ograniczoną odpowiedzialnością jest tak ważną rzeczą, której samodzielnie nie może rozstrzygać małoletni.

Art.21.

/Patr.Pozn./ Zdanie 1 art.21: proponujemy skreślić słowo: "w gotówce", albowiem przeważnie członkowie nie wpłacają udziału w gotówce, lecz przy okazji korzystania z kredytu pewną część jego przelewają na konto udziałowe.

Art.23.

/Powsz./ W proponowanym dodać się mającym ustępie 3 opuścić słowa "na żądanie członka", a zamiast słowa "mu" wpisać "członkowi".

/Patr.Pozn./ Proponujemy, aby ust.3-ci miał następujące brzmienie: "Zarząd obowiązany jest potwierdzić członkowi pisemnie odbiór zgłoszenia wystąpienia lub wypowiedzenia udziału". Jeśli bowiem rejestrów nie będą prowadziły sądy, natenczas koniecznym

- 8 -

jest, aby każdy członek, a nietylko ten, który tego zażądał, mógł się w razie sporu wykazać poświadczeniem zarządu, że zgłosił wystąpienie względnie wypowiedział udział. Jeżeli Zarząd miałby być obowiązany tylko na żądanie członka wystawiać jemu potwierdzenie odbioru zgłoszenia wystąpienia wzgl. wypowiedzenia udziału, nie zmieniliby to w niczem dotychczasowej praktyki, gdyż jak nam wiadomo, Zarządy na żądanie członka zawsze jemu wystawiały takie pokwitowanie. Chodzi natomiast o to, aby również bez żądania to potwierdzenie odbioru Zarząd wystawiał, aby wykluczyć możliwość zaprzeczenia tego faktu przez spółdzielnię i stąd wynikających sporów.

/Kół.Roln./ Proponowana zmiana jest bez znaczenia. W myśl art.31 zgaśnięcie odpowiedzialności członka liczy się od daty wpisu w rejestrze, a członek ma prawo żądać w drodze skargi, by wpis taki zgodnie z prawą nastąpił. Członek musi tedy, chcąc się upewnić czy wpis nastąpił, wglądać w rejestr lub conajmniej zażądać od zarządu potwierdzenia, iż wpis taki nastąpił. Potrzebny w ewentualnym sporze o wpis dowód wypowiedzenia może być przeprowadzony w inny sposób np. przez przedłożenie kopji listu i dowodu nadania na pocztę. Wprowadzenie proponowanego przepisu zmuszałoby członka do skargi o potwierdzenie, a uzyskanie potwierdzenia dawałoby mu złudzenie że wszystko już załatwił.

Raczej należałoby uzupełnić zdanie I-e art.31 słowami "i dokonanie tego wpisu wraz z podaniem daty wpisu pisemnie potwierdził".

Art.24.

/N.Pozn./ Propozycja odnośnie do art.24 ust.2 dot.zajęcia wkładów zawiera, zdaje nam się, zmianę, która, o ile już jest konieczna, winna być wprowadzona nietylko dla spółdzielni, lecz do ogólnego prawa bankowego i to dla wszystkich zakładów, przyjmujących wkładki.

/Patr.Lwów/ Do poprawki w ust.1 ustosunkowuje się Patronat negatywnie jak i we wszystkich następnych artykułach Ustawy, które wprowadzają walutę złotych w złocie. Stanowisko motywuje się tem, że przez wyjątkowe ujęcie w samej Ustawie spółdzielczej waluty złotego w złocie deprecjonuje się złotową walutę obiegową.

Proponowany do tego artykułu w ustępie 2 dodatek o wkładach, ze względu na swoją treść winien raczej znaleźć ujęcie w Ustawie bankowej bądź też egzekucyjnej jako osobne postanowienie, a nie w ustawie spółdzielczej, która przez to zostaje obciążona szczegółowymi postanowieniami, odnoszącymi się do jednego typu spółdzielni. Proponowany dodatek nie ma ponadto logicznego uzasadnienia, wszak art.24 i artykuły poprzednie traktują o udziałach i obowiązkach członka oraz prawach spółdzielni z tytułu stosunku udziałowego członka wynikających. Traktowanie w tym samym artykule o wkładach oszczędności, które przedstawiają całkiem inny charakter własności t.j.których własność posiadacza nie jest ograniczoną, tak jak własność udziałów, prawami spółdzielni nie ma tu racji bytu i do tej Ustawy należeć nie powinna. Ustawa spółdzielcza reguluje tylko ustrój spółdzielni, a nie wkracza w stosunki prywatno-prawne. Z tych względów, jak już wyżej powiedziano, cały ten dodatek jakkolwiek pożądanym winien znaleźć swój wyraz raczej w Ustawie egzekucyjnej.

Gdyby ten ustęp miał jako dodatek znaleźć się w art.24 winien być uzupełniony w ostatnim zdaniu po słowach "gdy dowód wkładowy" słowami "za zgodą właściciela wkładu". Tak samo ażeby chronić także prawa wierzyciela i nie dopuścić do nadużywania tej ochrony przez niesumiennego dłużnika - należałoby dodać do tego ustępu dodatkowe zdanie w następującym brzmieniu: "Ograniczenie to w stosunku do jednej osoby rozciągać się może tylko do łącznej wysokości 5.000 zł. wkładów przez nią posiadanych bez względu na ilość dowodów wkładowych i spółdzielni, w jakich wkłady złożono".-

/N.Roln.Pozn./ Niestety nie możemy zająć dokładnie określonego stanowiska w stosunku do tego artykułu, gdyż motywy, przyczyniające się do wprowadzenia tejże zmiany, nie są nam znane. Obawiamy się jednak, że przez zaprojektowany ustęp 2 powstaną znaczne trudności przy zajęciu wkładów oszczędnościowych, które mogłyby się przyczynić do zmniejszenia wzgl.uszczuplenia znaczenia i powagi spółdzielni. Poza to wydaje się, jakoby zmiana nie uwzględniała uregulowanego w cywilnej ordynacji procesowej naszej dzielnicy postępowania egzekucyjnego, tak że i przez to wywołana zostaje niepewna sytuacja dla wierzyciela, przeprowadzającego wykonanie.

/Patr.Pozn./ Według przepisów procedury cywilnej, obowiązującej w b.dzielnicy pruskiej, wkład może być zajęty w drodze zajęcia i przekazania wierzytelności wkładowej /§ 829 p.c./. Skoro zatem wierzyciel uzyska uchwałę o zajęciu, może na podstawie tej uchwały zająć również dowód wkładowy, znajdujący się u dłużnika. Natomiast nie jest wogóle dopuszczalne zajmowanie dowodu wkładowego bez poprzedniego uzyskania uchwały o zajęciu i przekazaniu wkładu. Z tych względów, a mianowicie z powodu możliwości wierzyciela, który uzyskał uchwałę o zajęciu przeprowadzenia egzekucji u dłużnika w celu wydobywania dowodu wkładowego, będzie bez znaczenia projektowana zmiana art.24, jeśli się nie skreśli końcowego zdania począwszy od "z wyjątkiem wypadku itd."

Ponadto nadmieniamy, że zdaniem naszym jest niewłaściwe tak w tym artykule jak i w dalszych określać jednostki pieniężne jako złote w złotych, gdyż w ten sposób podkopuje się zaufanie społeczeństwa do złotego jako stałej jednostki monetarnej i daje się asumpt do przewidywania dewaluacji złotego obiegowego. Niewskazane jest również określenie rodzaju waluty wkładowej, albowiem trzeba się liczyć, że nowela ustawy nie będzie miała charakteru przejściowego i dlatego nie może przewidywać na przyszłość lokowanie wkładów w walucie zagranicznej. Dlatego jesteśmy za skreśleniem słów: "złożone w walucie krajowej".

Ze swej strony proponujemy skreślenie w zdaniu ostatnim art.24 według dotychczasowego brzmienia następującej części zdania: "o ile należność, przypadająca członkowi z tych udziałów nie przekracza kwoty 50 zł.p."

Zmianą tą zamierzamy umożliwić pozostanie w spółdzielniach członkom, posiadającym przewidzianą w statucie minimalną ilość udziałów, które przewyższają wprawdzie 50.-zł., lecz ze względu na prawo pierwszeństwa w zaspokojeniu zagwarantowane spółdzielniom art.27 ust.2, nie mają żadnego efektywnego znaczenia dla wierzycieli, natomiast dla gospodarstwa członka z uwagi na zależność istnienia członkostwa, mają niekiedy żywotne znaczenie.

Prócz powyższego proponujemy następujące uzupełnienie art.24:
"Sądy mogą, po zbadaniu stanu majątkowego i odpowiedzialności członków, uznać spółdzielnię kredytową za odpowiednią do przyjmowania lokat o pupilarnej pewności."

Niektóre rodzaje instytucyj kredytowych są zgóry przez poszczególne ustawy uznane do przyjmowania lokat o charakterze pupilarnym, chociaż częstokroć rozmiar poszczególnych instytucyj i ich sytuacja majątkowa nie usprawiedliwiają przyznania im tak uprzywilejowanego stanowiska. Naodwrot znowu istnieją tak poważne kredytowe instytucje spółdzielcze, które rozmiarem przedsiębiorstwa i dzięki wysokiej odpowiedzialności dodatkowej swoich członków, wspomniane instytucje znacznie przewyższają, jeśli chodzi o pewność wkładów.

Dlatego jest konieczne, aby spółdzielniom kredytowym, rozporządzającym odpowiednim majątkiem przyznać ten przywilej. Z praktyki jest nam znane, że sami wkładcy odczuwają potrzebę lokowania wkładów o pupilarnej pewności w spółdzielniach kredytowych, zwłaszcza, jeśli na miejscu nie ma instytucji, uprawnionej do przyjmowania wkładów o pupilarnej pewności.

/N.Grudz./ Przewidziana zmiana do art. nie jest nam w swych zamierzeniach zrozumiała, ponieważ według dotychczasowych przepisów prawa cywilnego zajęcie wkładów mogło nastąpić na mocy protokołu zajęcia i to bez żadnych ograniczeń.

/Kół.Poln./ Ad ustęp 1.- Określenie kwot tak tu jak i w innych przepisach "w złotych w złocie" w ustawie jako stwierdzenie braku zaufania parlamentu i rządu do własnej waluty uważamy za niedopuszczalne.

Ad.ustęp 2. Co do treści dodatku nie mamy zastrzeżeń natomiast wątpimy czy da się go przeprowadzić, a w każdym razie nie w tym miejscu lecz albo w ustawie bankowej albo w innym rozdziale ustawy np.w rozdziale 9-tym w osobnym artykule który by traktował o uprawnieniach spółdzielni należących do Związków.

Art.27.

/Powsz./ W ustępie 1 zdanie drugie uzupełnić słowami:"z tem że od terminu wypowiedzenia do dnia wypłaty może upłynąć conajwyżej 18 miesięcy".

Art.28.

/Woł.B.R./ Zmienia się: "w ciągu jednego roku" na "w ciągu dwóch lat", ponadto dodaje się w ust.3: w razie udzielenia spółdzielni odroczenia wypłat, bieg przedawnienia wyżej wskazanego dwurocznego terminu zawiesza się na czas trwania odroczenia", gdyż obecnie członkowie mają możność uniknięcia odpowiedzialności w postępowaniu upadłościowym za pomocą zwłoki w odpisywaniu strat oraz za pomocą powzięcia uchwały pokrycia strat, lecz nie dokonywania tego pokrycia, ponadto zaś całkowitego uniknięcia tej odpowiedzialności z powodu uzyskania odroczenia wypłat.

Art.30.

/N.Grudz./ Dla art.30 przewidziana zmiana, według której fakt członkostwa może być stwierdzony także przez inne dowody, aniżeli

rejestr spółdzielni lub deklaracje przystąpienia, zasługuje na pełne uznanie. Uważamy jednakowoż, ażeby ewentualnie podano, jaki rodzaj dowodów wystarczy. Mamy na przykład na myśli spółdzielnie kredytowe, którym według statutu wolno udzielać kredytów tylko swym członkom. Naszym zdaniem byłoby członkostwo wystarczająco umotywowane tem, że dana osoba otrzymała kredyt od spółdzielni.

/Kół.Roln./ Zmiana bezcelowa. Ponieważ przystąpienie jest w myśl art.17-go umową, do ważności której potrzebna jest pisemna forma i podpis, zmiana może się odnosić jedynie do wypadków zagubienia się deklaracji. W tym wypadku fakt istnienia deklaracji /która nie jest papierem wartościowym wymagającym amortyzacji/, tak jak fakt zaistnienia wszelkiego innego zagubionego dokumentu - może być dowodzona w inny sposób na podstawie ogólnych zasad prawno-procesowych bez potrzeby specjalnego przepisu.

Przepis proponowany mógłby natomiast spowodować interpretacje, że co do deklaracji zagubionych przed jego wprowadzeniem w życie dowód taki jest niedopuszczalny.

Art.33.

/Patr.Pozn./ Zmienia się następująco: "Obowiązek przynależności do spółdzielni nie dotyczy członków Zarządu spółdzielni, której członkami są wyłącznie inne spółdzielnie, związki rewizyjne, lub zrzeszenia określone w art.66 ust.3.

W spółdzielniach centralnych jest często niemożliwe, aby członkowie Zarządu należeli do spółdzielni, będącej ich członkiem, gdyż spółdzielnie te przeważnie przyjmują na członków osoby, o pewnych kwalifikacjach zawodowych, jak n.p. w spółdzielniach mleczarskich, rolników, posiadających krowy.

Do tego artykułu należy dodać po ust. 2 następujące zdanie: "Nie może być członkiem Zarządu osoba, która była zasądzona przez sąd karny za wszelkiego rodzaju przestępstwa pospolite na więzienie lub ciężką karę, ewtl."popełnione z chęci zysku"/.

Zmiana tą zamierzamy wykluczyć z władz spółdzielni osoby karane za przestępstwa i wskutek tego nie dające gwarancji, że władzy swej nie użyją dla własnych korzyści.

Ust.4 tego artykułu winien brzmieć, jak następuje:

Organ, który powołuje członków Zarządu, związek rewizyjny lub też Rada Spółdzielcza, o ile spółdzielnia do związku rewizyjnego nie należy, mogą ich każdej chwili odwołać. Odwołanie nie narusza umownych praw członków Zarządu do wynagrodzenia.

Uważamy, że powyższym przepisem umożliwi się w razie istnienia nieprawidłowości w gospodarce spółdzielni, szybkie usuwanie członków Zarządu, działających częstokroć w porozumieniu z Radą Nadzorczą na szkodę spółdzielni i zapobieganie dalszym stratom.

Art. 34.

/Patr.Pozn./ Z uwagi na powyższe zmienić należy następująco: "Zgłoszenie uskuteczni Zarząd, dołączając odpis dokumentów, stwierdza-

jących dokonanie zmiany lub w wypadku art.33 ust.4 związek rowi-
zyjny względnie Rada Spółdzielcza.

Art.35.

/Patr.Iwów/. Art.39 wprowadza instytucję pełnomocników spółdzielni i wyraźnie określa jaki powinien być ich zakres działania. Między innymi zezwala takim pełnomocnikom - za osobnym upoważnieniem - na podpisywanie weksli. Pośtanowienie to należy rozumieć w ten sposób, że upoważniony do tego pełnomocnik powinienby podpisywać imieniem spółdzielni weksel nie pod jej firmą jak zwyczajny członek Zarządu, ale osobną klauzulą np."Spółdzielnia w X - podpisał jako pełnomocnik NN". Tymczasem szczególnie Spółdzielnie posiadające samodzielne oddziały w innych miastach poza siedzibą zakładu centralnego, a nie mające tylu członków Zarządu, aby oni mogli i tu i tam podpisywać firmę radzą sobie w ten sposób, że mianują pełnomocników do podpisywania weksli i ci podpisują łącznie z członkiem Zarządu jako 2-gi firmant. Nie jest to więc specjalne pełnomocnictwo, ale ukryta prokura, której istnienia Ustawa zabrania. Ażeby tym anomaljom zapobiec proponujemy w art.35 w ust.2-gim skreślenie w zdaniu pierwszym tego ustępu końcowych słów "o ile statut nie stanowi inaczej".

Wówczas jasnym będzie, że firmę Spółdzielni mogą podpisywać jeden, dwóch, lub więcej członków Zarządu, ale zawsze tylko członkowie Zarządu.

Art.36.

/N.Pozn./ Proponowana zmiana odnośnie do art.36 zabrania spółdzielniom przeprowadzenia więcej niż połowy własnego obrotu z nieczłonkami. Podobny zakaz utrudniłby w znacznym stopniu założenie i stworzenie nowych spółdzielni, szczególnie handlowych i wytwórczych, gdyż, jak to łatwo stwierdzić można, dużo członków przystępuje wtedy dopiero do spółdzielni skoro przekonali się o tem, że spółdzielnia funkcjonuje normalnie, i że życie w niej odbywa się prawidłowo t.zn. wtedy dopiero, gdy nabrali zaufania przez tenże fakt do tej spółdzielni. Pozatem utrudniono-by znacznie takim spółdzielniom, osłabionym przez utratę członków oraz przez straty inne, uzdrowienie i powrót do stosunków normalnych, gdyż łatwo zdarzyć się może, że spółdzielnie takie skazane byłyby na przeciąg pewnego czasu przejściowego na okoliczność pozostania w stosunku handlowym z członkami dawnymi oraz klientelą inną, do czasu ponownego uzyskania zaufania. Uważamy, że teraz właśnie w tak ciężkich czasach ogólnego kryzysu gospodarczego dużo spółdzielni osłabionych jest przez straty oraz wypowiedzenia i że podobny zakaz wywołałby skutki dość niekorzystne. Z drugiej strony, biorąc rzecz praktycznie, byłoby wprost niemożliwym dla niektórych spółdzielni przeprowadzenie podobnego zakazu, gdyż n.p. spółdzielnie spożywców odnośnie do interesów towarowych praktycznie wprost nie są w stanie odrzucić klientelę z tego powodu, że nastąpiłoby przekroczenie granicy obrotu z członkami.

Przy niektórych spółdzielniach, zależnie od ich charakteru handlowego, udział opiewać musi na sumę dość pokaźną. Trudno zatem zrozumieć dlaczego takim spółdzielniom utrudniona ma być możliwość dopuszczenia członków mniej zamożnych, którzy ponieść nie mogą wkłat związanych z uregulowaniem udziału oraz odpowiedzialności, do korzyści, jakie związane są z instytucją handlowo-spółdzielczą? Uważamy zatem, że w

zapropowanem ograniczeniu leżałaby istotna przeszkoda dla kultury krajowej oraz dla życia gospodarczego.

Jesteśmy zdania, że powszechna użyteczność w prowadzeniu interesów zależy więcej od umysłowego nastawienia kierownictwa oraz organów zarządzających, którego nie można ustanowić środkami ustawowemi.

Uważamy, że rozchodzi się tutaj o wykluczenie takiej spółdzielni, która rozciąga większą część swojej działalności na nieczłonków, od specjalnie ustanowionych ulg podatkowych oraz korzyści innych. Uporządkowanie tego punktu widzenia należy zatem naszym zdaniem do ustawowości podatkowej a nie do prawa o spółdzielniach.

/Ukr./ Widząc w projektowanym dodatku do ustępu 1. tendencję do realizacji hasła "spółdzielnia istnieje tylko dla członków" i hołdując dążeniu projektodawców, nie możemy nie zwrócić uwagi na okoliczności następujące: W historycznym rozwoju spółdzielczości powstały i teraz jeszcze istnieją spółdzielnie, które zwykle z ideowych motywów mało rozróżniały w swej działalności gospodarczej obsługę członków od nieczłonków, wskutek czego obroty z członkami jeszcze dziś stanowią nieznaczną część ich ogólnego obrotu. Natychmiastowe wprowadzenie w życie omawianego dodatku do art. 36 przywiódłoby takie spółdzielnie do nieuniknionej likwidacji. Dlatego należałoby wyznaczyć im odpowiedni czas do przystosowania działalności ich do nowych wymagań, albowiem likwidacja podobnych jednostek gospodarczych nie jest pożądana ze względów gospodarki narodowej a niteż interesów samej spółdzielczości. Z tych przyczyn, naszym zdaniem, należałoby wejście w życie tego dodatku odroczyć conajmniej na lat 3 od chwili ogłoszenia zmian ustawy o spółdzielniach.

/Patr. Lwów/ Proponowana poprawka do tego artykułu obejmuje zasadniczą sprawę, która jednak mimo swej wagi nie znajduje w Ustawie sankcji karnej i dlatego wprowadzenie tej poprawki nie miałoby znaczenia praktycznego. W takim razie należałoby cały ustęp raczej skreślić. Zaznacza się, że art. 75 nawet w formie zmienionej nie przewiduje sankcji w wypadku pogwałcenia przepisu Ustawy ujętego w dodatku do art. 36. Poza to proponowany dodatek pozwalający obroty z nieczłonkami do wysokości połowy obrotów z członkami jest dla Spółdzielni związkowych krępującym i niezgodnym z motywami, jakie były uzasadnieniem dozwolenia obrotów z nieczłonkami w dotychczasowym brzmieniu tego artykułu. Zresztą już ustawa o podatku przemysłowym nakłada na spółdzielnie duży nacisk w kierunku ograniczenia czynności do członków, gdyż każde zwroty i nadpłaty pochodzące z obrotów z nieczłonkami przelewać w całości do funduszy zasobowych, a nowela do podatku przemysłowego wprowadzi od 1934 r. wysokie opodatkowanie obrotów z nieczłonkami. Skutkiem tego spółdzielniom nie opłaci się obrót z nieczłonkami. Zyskując na obrotach z nieczłonkami zdobywa Spółdzielnia zwłaszcza w początkach swej działalności dochód na pokrywanie wydatków założycielskich i może zyskanymi dochodami zasilić fundusz rezerwy jako podstawę do ugruntowywania bytu pałacówki. Uderzenie przez wprowadzenie dodatkowego przepisu do art. 36 z 2-ech stron na spółdzielnie związkowe mające bezwarunkowo podkład ideowo-spółdzielczy byłoby zbyt silne i doprowadziłoby do osłabienia ruchu spółdzielczego.

Zastosowanie przepisu dodatkowego do art. 36 przydałoby się raczej w stosunku do spółdzielni niezwiązkowych, rozmaitych banków i oszukańczych przedsiębiorstw pod formą spółdzielczą prowa-

dzonych. Gdyby powyższy motyw znalazł uznanie, a dodatek do powyższego artykułu miał być utrzymany w mocy, proponujemy po słowie "obroty" wstawić słowa "w spółdzielniach niezwiązanych".

/N. Roln. Pozn./ Uważamy, że nie nadszedł jeszcze czas dla wprowadzenia zaprojektowanej zmiany odnośnie do art. 36, według której spółdzielnie zobowiązane są do przeprowadzenia większej części obrotu swojego z członkami. Myśl spółdzielcza nie wniknęła jeszcze tak głęboko do umysłów zarobkującej ludności, ażeby tak łatwo było pozyskanie potrzebnej ilości członków dla należytego i prawidłowego przeprowadzenia interesu w rozmiarach właściwych. W interesie propagandy spółdzielczej przy obecnym stanie uważać należy według naszego zdania jako fakt najważniejszy pozyskanie możliwie dużo spółdzielni, które prowadzą interesy na podstawie myśli spółdzielczej i które starają się stopniowo o to, by pozyskać coraz więcej jednostek społeczeństwa dla niej i uczynić myśl tę więcej popularną, powodując przez to stopniowy wzrost liczby członków a przez to i samej klienteli. Szczególnie w dzisiejszych stosunkach gospodarczych uważać można poprostu za niemożliwe stworzenie od pierwwej chwili zdolnych do życia spółdzielni, które przeprowadzają większą część swojego obrotu z członkami. Jako przykład wskazujemy na tym miejscu na spółdzielnie zużytkowania bydła użytkowego i inwentarza rzeźnego. Nie można poprostu prowadzić interesu na potrzebnej szerokiej podstawie, jeżeli handel z nieczłonkami spółdzielni ulega ograniczeniom. Skuteczna i owocna działalność tychże spółdzielni przy zakupie inwentarza rzeźnego zarówno od członków jak i od nieczłonków doprowadziła do tego, że odebrały syndykatom handlarzy inwentarzem rzeźnym, które wszędzie istniały, możliwość wpływnięcia na ceny na korzyść własną oraz ukształtowania ich w tym kierunku. Podobne stosunki zachodzą przy spółdzielniach handlowych oraz kredytowych.

Pozatem ^{moga} przy takich spółdzielniach, które pracują przeważnie z członkami, nastać warunki wzgl. stosunki, które wymagają poprostu rozszerzenia działalności z nieczłonkami i to dlatego, aby spółdzielnie w ten sposób łatwiej przewyciężyć mogły kryzys, który akurat dla nich nastął. Szczególnie przy obecnych ciężkich stosunkach gospodarczych należy według naszego zdania bezwzględnie unikać wszystkiego, co by doprowadzić mogło do wpełnienia zakładów żywotnych z winy środków zbyt ostrych w trudności, które obalić mogą egzystencję przedsiębiorstwa.

Pozatem bardzo często trudno będzie ułożyć tak interesy, ażeby istniała absolutna pewność co do tego, że większa część działalności w przeciągu roku przeprowadzona zostaje z członkami.

/N. Łódź/ Projektowany dodatek wydaje nam się mało korzystnym dla rozwoju spółdzielni. Nie daje się bowiem ominąć i jest zdaniem naszym pożądanem, by nowo założone spółdzielnie celem zwerbowania członków działalność swoją w jaknajdalej sferze rozszerzały i na nieczłonków. Zdaniem naszym wysokość obrotu nie należałoby uważać za kryterjum dla istoty spółdzielni.

/Patr. Pozn./ Projektowanej zmianie art. 36 sprzeciwiamy się ze względów zasadniczych jak i ze względu na niemożliwość przeprowadzenia w praktyce proponowanego przepisu. Podział obrotów na członków i nieczłonków jest uzasadniony w ustawach podatkowych w łączności z ulgami, przy znanymi spółdzielniom, natomiast niema racji by-

tu w ustawie o spółdzielniach. Przepis ten wprowadziłby mógł upadek wielkiej ilości spółdzielni, gdyż nie tylko hamowałby możliwości zawierania wszelkich transakcyj, ale wprowadzałby również potrzebę dodatkowej kontroli i niedopuszczalną w stosunkach handlowych sztywność obrotu. Sztywność obrotu powodowałaby niemożliwość pokrycia kosztów administracyjnych i straty, w konsekwencji czego niepopularność spółdzielni u członków. Z powyższego wynika, że zmiana art. 36 spowoduje skutek wręcz przeciwny od zamierzonego, a mianowicie występowanie członków ze spółdzielni. Skutki projektowanej zmiany wystąpią jeszcze jaskrawiej u nowozałożonych spółdzielni, które wskutek projektowanego przepisu nie zdołają nawet zdobyć odpowiedniej liczby członków. Zrozumiałą jest rzecz, że dążeniem każdej spółdzielni jest pracować o ile możliwości tylko z członkami, choćby ze względu na przysługujące jej wówczas ulgi podatkowe. Czasami jednak, częstokroć z powodu chwilowej konjunktury wzgl. wskutek czasowego negatywnego ustosunkowania się członków do spółdzielni, powyższej zasady nie można stosować, nie chcąc spowodować upadku spółdzielni. Niewłaściwym byłoby w tych wypadkach odebrać spółdzielni jej charakteru przedsiębiorstwa spółdzielczego.

Prócz tego zważyć należy, że proponowany przepis spowodowałby mógł władze podatkowe do nieuznawania spółdzielni niestosujących się do art. 36 jako instytucji o charakterze niespółdzielczym. W konsekwencji tego mogłyby władze podatkowe odmawiać spółdzielniom ulg podatkowych, co spowodowałoby szczególnie, jeśli chodzi o opłaty stemplowe, wprost katastrofalne skutki, zwłaszcza w tych wypadkach, kiedy spółdzielnia w mylnym przewidywaniu, że jej działalność wśród członków wyniesie 50%, nie stemplowała n.p. rachunków swoim członkom.

Z powyższych względów sprzeciwiamy się proponowanej zmianie art. 36 i dodatkowo nadmieniamy, że już samo pojęcie "obrotu" następczo może dużo sprzecznych zapatrywań/n.p. przyjmowanie wkładów oszczędnościowych/.

N. Grudz. Zmiana, przewidziana do art. 36, według której spółdzielcze zespoły tylko wtenczas jako takie mają uchodzić, o ile uzyskają przynajmniej połowę swych obrotów z członkami, przewiduje naszym zdaniem idealne położenie życia spółdzielczego, które jeszcze po dziś dzień nie jest w żadnym wypadku realne i dla którego z natury rzeczy pewne wyjątki muszą być przewidziane. Myślimy tutaj w pierwszym rzędzie o nowoutworzonych spółdzielniach, do których znajdzie się w dzisiejszych trudnych czasach w ogólności mało wyrobionych i przewidujących ludzi danego zawodu, gdy tymczasem inni, którzy również mogliby być członkami spółdzielni, czekają z przystąpieniem, dopóki nie stwierdzą korzystnej i owocnej pracy spółdzielni dla swych własnych gospodarstw. Przewidziana zmiana uniemożliwiłaby założenie nowych spółdzielni, gdyż jest rzeczą wykluczoną, ażeby nowo założona spółdzielnia mogła się z góry ograniczyć w większości obrotów do swych członków. Właśnie obecny czas wymaga, ażeby spółdzielcze przedsiębiorstwa rolnicze, jakie tworzą spółdzielnie, były popierane a nie hamowane w swym rozwoju. Takie zadanie projektu można wykonać w czasie rozkwitu gospodarczego, więc w czasie, w którym każdy, komu przystąpienie do spółdzielni jest możliwe, rozporządza dostatecznymi środkami, ażeby móc uiścić potrzebne i czasem wysokie udziały, które tworzą fundament spółdzielni. Jeżeli więc przewidziana zmiana ma rzeczywiście być umieszczona w ustawie o spółdzielniach, leżałoby w interesie rozwoju spółdzielni, ażeby wprowadzona została w życie

wtenczas, gdy nastaną znów normalne czasy.

Pozwalamy sobie wskazać jeszcze jedną możliwość i to, że przedsiębiorstwa centralne, które są przeznaczone w pierwszym rzędzie do popierania pojedynczych spółdzielni, chcą członkom tych spółdzielni ułatwić pracę przez to, że uprawiają z nimi interesy, gdyż ewentualne połączenie jednostek członkowskich przez poszczególną spółdzielnię jest trudniejsze, aniżeli przez centralę. W takich wypadkach byłby obrót robiony indirekt ponieważ centrala pracowała z członkami spółdzielni, która jest jej członkiem. O ile projekt miałby być urzeczywistniony, prosimy o zrobienie wyjątku od żądania, aby połowa obrotów w centralach musiała pochodzić od członków. Kończąc pozwalamy sobie do przewidzianej zmiany art.36 nadmienić, że takie, działalność spółdzielni jaknajwięcej krępujące rozporządzenie nie powinno być naszym zdaniem, przedłożone ze strony zastępstwa spółdzielni, gdyż stać by się mogło, że spółdzielnia byłaby w jednym roku tworem spółdzielczym, gdy tymczasem w drugim roku, gdyby się członkowie z niezależnych powodów od stosunków handlowych ze spółdzielnią przejściowo wstrzymali, mogłaby być uważana jako przedsiębiorstwo kapitalistyczne. Zadaniem ustawodawstwa jest utworzenie stałych i nieprzenośnych pojęć. Przez zmianę art.36 osiągnęłoby się zmianę od wyroku jednostek zależną i nierówną sobie ocenę spółdzielczych przedsiębiorstw, która by podważyła cały ruch spółdzielczy kraju.

/Kół.Roln./ Proponowany dodatek uważamy za zbyt doktrynerski co do zasady, nieprzemysłany co do treści. Sankcją jest jedynie kara z art.113 względnie 114 /§ 36 zd.ostatnie/.

Jeżeli spółdzielnia statutowo może zawierać umowy z nieczłonkami na jakiej zasadzie ma podlegać karze zarząd za to, że członkowie nie dają takich obrotów jak nieczłonkowie, a więc za rzecz niezależną wyłącznie od zarządu? Czy zarząd miałby codziennie kontrolować równowagę obrotów i co pewien czas zastanawiać to znów otwierać obrót z nieczłonkami? Jak to się da pogodzić z zasadami handlowej gospodarki?

Art.40.

/Patr.Lwów/ Proponowane zamienienie słowa: "obecnych" na "oddanych" jest nie do przyjęcia tak z punktu widzenia sprawiedliwości społecznej, jakiej wyrazem winna być spółdzielnia, jakoteż z punktu widzenia interesu członków, a w szczególności praw mniejszości, które w spółdzielni jako w zrzeszeniu o ustroju akapitalistycznym powinny być specjalnie szanowane. Przez wprowadzenie takiego postanowienia stwarza się możliwość że uchwałą stanie się ten wniosek, który uzyska tylko względną większość. Więc np. przy obecności na Walnym Zebraniu 100 członków i przy wstrzymaniu się od głosowania 60 - wniosek przejdzie, gdy tylko 21 członków za nim się oświadczy, przez co intercja art.40 stanie się właściwie iluzoryczną. Wprowadzanie w spółdzielniach większości względnej uważamy za nieskuteczne i niedopuszczalne, uwłaczające godności idei spółdzielczej, a nadto zgubne dla jej rozwoju, bo dopuszczające metody stosowane w parlamentach i innych politycznych organizacjach.

Art.41.

/Powsz./ W ustępie 1, zdanie drugie po słowie "chwili" dodać słowa: "obowiązana jest jednak conajmniej raz na 6 miesięcy".

Art. 43.

/Powsz./ W proponowanym zmienionem brzmieniu ustępu 2 słowa: "nie może być osób" zastąpić słowami: "nie mogą znajdować się osoby". Nadto uzupełnić ustęp 2 zdaniem: "Przepis ten odnosi się również do pełnomocników ustanowionych po myśli przepisów art. 39 ustawy".

/N. Pozn./ Odnosnie do art. 43 ustawa o spółdzielniach przewiduje coprawda zastępczych członków zarządu, jednakże stoją oni na równi ze zwyczajnymi członkami zarządu, i to całkowicie. Natomiast nie przewiduje ustawa o spółdzielniach zastępczych członków rady nadzorczej. Zmiana w kierunku wprowadzenia takowych do ustawy, według naszego zdania, nie byłaby pożądana, gdyż trudno jest nałożyć na zastępczych członków rady nadzorczej odpowiedzialność całkowitą. Odnosimy zatem wrażenie, że zmiana ustawy w tymże punkcie oraz w punkcie odnośnie do stosunków pokrewieństwa nie jest konieczna.

/Patr. Lwów/ Godząc się na brzmienie ust. 2 proponujemy brzmienie słów: "nie może być osób pozostających" zamienić na styl bardziej językowi polskiemu odpowiedni, a mianowicie: "nie mogą być osoby pozostające". - Również godzimy się na poprawki w ustępie 3-cim wedle propozycji z dołączeniem jednak po słowach "innej spółdzielni" słów "lub innej instytucji". Chodzi tu w tym wypadku o kolizję interesów ze względu na przynależenie nie tylko do spółdzielni, lecz do Kas Komunalnych, Kas gminnych etc. -

Do art. 43 proponujemy nowy ustęp o następującem brzmieniu: "Postanowienia niniejszego artykułu dotyczą również likwidatorów".

/N. Grudz./ Uważamy go dlatego za niepotrzebny, ponieważ często trzeba by wykluczyć współpracę ludzi dzielnych z ruchu spółdzielczego z tego tylko powodu że są spokrewnieni w drugim stopniu pobocznej linii z jednym członkiem jednego z organów.

/Kół. Roln./ Zmiana zbyt duża, gdyż dotychczasowe brzmienie jest dostatecznie jasne.

Art. 44.

/Ukr./ Bardziej celową wydaje się nam taka redakcja ustępu trzeciego art. 44 ustawy: "O każdym popełnionem przez członka Zarządu, Rady Nadzorczej lub przez pracownika spółdzielni nadużyciu, powodującym szkodę spółdzielni, każdy członek tych organów, który wykrył nadużycie, winien zawiadomić o nadużyciu prezesa Rady Nadzorczej, który najdalej do dnia 7 zwoła posiedzenie Rady Nadzorczej w celu powzięcia uchwały w tym przedmiocie. W wypadku, gdy popełnione nadużycie przewidziane jest przez prawo karne, prezes Rady Nadzorczej obowiązany jest niezwłocznie po odbyciu posiedzenia zawiadomić o nadużyciu właściwy urząd prokuratorski oraz Związek Rewizyjny do którego spółdzielnia należy, względnie Radę Spółdzielczą, gdy spółdzielnia do żadnego Związku rewizyjnego nie należy. W razie nieodbycia przez Radę Nadzorczą posiedzenia w przewidzianym terminie, ten członek Zarządu względnie Rady Nadzorczej, który wykrył nadużycie, winien bezpośrednio zawiadomić o tem właściwy Urząd prokuratorski i Związek Rewizyjny względnie Radę Spółdzielczą".

Proponowana redakcja usuwa wątpliwość, czy w wypadku, gdy np. trzech członków Rady Nadzorczej dowiedziało się o nadużyciu spółdzielni, każdy z nich z osobna musi donieść do Prokuratury, czy też wystarczy, gdy tylko jeden z nich to uczyni. Uważamy za stosowne dodać, że także Związki Rewizyjne powinny być zawiadamiane o nadużyciach w celu umożliwienia im wydania natychmiastowych i celowych zarządzeń.

/Patr. Lwów/ Do proponowanego dodatku w ust. 3 art. 44 ustosunkowuje się Patronat zasadniczo nieprzychylnie. Stanowisko swoje motywuje tem, że proponowane postanowienie do tego artykułu zawiera w sobie bardzo wielkie niebezpieczeństwo wprowadzenia rozstroju w organizacji spółdzielczej i wszczęcia w nie za miast jedności wpływającej z miłości bliźniego, - nieufności, podejrzliwości i wszelkich innych złych instynktów.

W spółdzielniach w których skład władz wchodzi ludźmi o niewyrobnym zmyśle krytycznym pod względem moralno-prawnym, ludźmi nieumiejący należycie skwalifikować istotę czynu daje tego rodzaju

postanowienie możność do rozmaitych wykroczeń etycznych. Ludzie złej woli mogą nawet w błahych uchybieniach dopatrywać się czynów karygodnych co otwiera im pole do donosicielstwa i pieniacstwa. Z drugiej strony na ludzi przeczulonych działa psychicznie deprymująco, stwarzając u nich konflikty duchowe i skrupuły, a w końcu ludzi zdających sobie sprawę z odpowiedzialności, jaka każdej chwili na nich ciąży i kar, jakie mogą na nich spaść za zaniechanie doniesienia odstrasza od przyjmowania na się obowiązków członków Zarządu, lub Rady Nadzorczej.

A przecież istniejący kodeks karny i tak dozwala, a nawet w pewnej mierze zobowiązuje każdego obywatela do doniesienia Sądowi o fakcie popełnienia przez drugą osobę czynu karygodnego - więc pocóż Ustawa o spółdzielniach, która ma regulować współżycie jednostek na zasadach miłości i jedności przeplatać tego rodzaju wyjątkami z kodeksu karnego.

Ustawy regulujące kapitalistyczne formy organizacji gospodarczych oraz cały kodeks handlowy, normujący życie gospodarcze od jednostki począwszy do anonimowej Spółki akcyjnej nie ma ani jednego postanowienia o donosicielstwie. Ustawa o spółkach z ograniczoną poręką również nie ma o tem wzmianki - a przecież w tamtych organizacjach więcej istniało i istnieje nadużyć, niż w życiu spółdzielczem i wszystkie znalazły ową drogę do ujawnienia i kary w ogólnem prawie karnem.-

A wszak spółdzielczość, jako oparta na zasadach miłości bliźniego ma poza swoim gospodarczym celem także cel wyższy, ważniejszy, bo etyczne podniesienie społeczeństwa, a więc cel wychowawczy, a groźba i strach przed "kryminałem" nie może być środkiem wychowawczym.

Uważamy przeto, że proponowane uzupełnienie art.44 należy w projekcie skreślić.

/N.Pozn./ Według naszego zdania istnieje niebezpieczeństwo, że przy wprowadzeniu obowiązku zgłoszenia każdego nawet nieznacznego przewinienia karnego wprowadzony być może znaczny niepokój do samej spółdzielni, który łatwo wywołać może skutki szkodliwe dla zakładu i jego prowadzenia. Według naszego doświadczenia wprowadzenie obowiązku zawiadomienia o nadużyciach staje się zbyt ciężkim, ponieważ wszystkie do nas należące spółdzielnie w wypadkach ważnych uczyniły zadość obowiązkowi zgłoszenia nadużycia z inicjatywy własnej wzgl. pod naszym wpływem.

/Patr.Pozn./ Sprzeciwiamy się umieszczeniu proponowanego ust. 3-go do tego artykułu, gdyż przepis ten mógłby raczej spółdzielniom zaszkodzić, niż im jakkolwiek pomoc przynieść. Zdarza się bowiem często, że rodzina podejrzanego pod warunkiem nie zrobienia doniesienia karnego, pokrywa wszystkie szkody, wyrządzone przez tegoż, co bezwątpienia jest dla spółdzielni samej połączone z większą korzyścią, niż ukaranie winnego. Ponadto zważyć należy, że nakładając na członków organów spółdzielni obowiązek zawiadamiania prokuratora o każdym nadużyciu można podkopać zaufanie do spółdzielni wskutek tego, że w małych miejscowościach społeczeństwo szybko się dowiaduje o takim doniesieniu, co w konsekwencji może spowodować większe szkody, jak np. dla spółdzielni kredytowej run wkładów. Wobec grożących zaś członkom organów spółdzielni konsekwencyj karnych z art.113 ustawy o spółdzielniach będą oni dla własnego pokrycia skłonni do zawiadamiania prokuratury, nie bacząc na skutki, jakie dla spółdzielni to pociągnie i w ten sposób

obowiązek zawiadomiania o każdym nadużyciu może spółdzielni przynieść raczej szkodę, niż pomoc, której się oczekuje przez umieszczenie tego przepisu.

Pozatem proponujemy, ażeby zamiast słów "przewidziane przez prawo karne" umieścić "przewidziane przez kodeks karny i ustawę o spółdzielniach" by wykluczyć wypadki mniej groźne, jak n.p. przekroczenie o lichwie pieniężnej, które można często przez zwroty itd. naprawić.

Według projektu każdy z członków organów spółdzielni byłby zobowiązany zawiadomić urząd prokuratorski niezwłocznie po ujawnieniu nadużycia. Z uwagi na to, cośmy wyżej podali, jest takie nerwowe traktowanie spostrzeżonego nadużycia nie na miejscu, przeciwnie - zdaniem naszym - konieczne jest, aby Zarząd z Radą Nadzorczą i nawet w porozumieniu ze Związkiem Rewizyjnym przeprowadził dochodzenia i biorąc pod uwagę następstwa, jakie wyniknąć mogą przez doniesienie do prokuratury na wspólnym zebraniu postanowiły, czy wysłać doniesienie karne. Taki sposób postępowania jest tem więcej uzasadniony, że częstokroć osobiste animozje i intrygi powodują podniesienie, jak się później okazuje, nieuzasadnionych zarzutów i wyolbrzymienie ich do rozmiarów nadużyc. Dlatego też nie można pojedynczym członkom wspomnianych organów przyznać uprawnienia do samodzielnego działania, kiedy chodzi o tak żywotną dla spółdzielni kwestję.

W ostateczności bylibyśmy skłonni przyjąć następujące brzmienie art.44 ust.3.:

"O popełnionem przez członka Zarządu, Rady Nadzorczej lub przez pracownika spółdzielni nadużyciu, które spowodowało szkodę dla spółdzielni, a przewidzianem przez kodeks karny i ustawę o spółdzielniach, Zarząd lub Rada Nadzorcza obowiązani są zawiadomić właściwy urząd prokuratorski".

/N.Grudz./ Czy przewidziana zmiana art.44 w związku z art.63 i wynikające stąd sankcje karne leżą zawsze w interesie gospodarczym spółdzielni, w to nie wchodzimy. O ile przekroczenia w spółdzielniach naszych zachodzą i naprawa ich okazuje się niemożliwa, w naszym okręgu związkowym podajemy ją zawsze do Sadu. Może się jednakowoż często zdarzyć, że właśnie przez takie zgłoszenie, które według projektu winno niezwłocznie po wykryciu nastąpić, wyklucza się możliwość naprawienia sprzeniewierzeń. W takim wypadku leży w większym interesie tak spółdzielni jak i związku wstrzymanie następstw gospodarczych, gdyż przez to służy się więcej spółdzielczemu zespołowi pojedynczo i także w całości, aniżeli oddanie sprawy władzom sądowym. W tym wypadku winno się obowiązek zgłoszenia podporządkować gospodarczemu interesowi.

/Kół.Roln./ Proponowane zmiany art: 44 i 63 oraz pozostające z niemi w związku p.4 i 6 art: 113 oraz p.6 art.115 są zabiegami represyjnymi, podyktowanymi wyłącznie psychozą kryzysową. Są one najzupełniej niecelowe i niesłychanie dla ruchu spółdzielczego niebezpieczne.

Zakożeniem tych zmian jest uchylenie bezkarności zdarzających się nadużyć, a to celem przeciwdziałania samym nadużyciom, przynoszącym spółdzielniom szkodę materialną.

Proponowane przepisy, nakładające odpowiedzialność karną na

członków organów spółdzielni i rewidentów za zaniechanie doniesienia karnego, mijają się z celem.

Jak uczy doświadczenie przyczyną bezkarności szkodliwej dla spółdzielni gospodarki nie jest bynajmniej chronienie winny przez Zarządy względnie Rady Nadzorczej lub rewidentów. Organa te nie cofają się przed doniesieniami karnymi i wnoszą je zawsze ilekroć nie przychodzi do pokrycia wykazanych szkód i strat, a stwierdzono nadużycia.

Bekarność, która może być dla innych pracowników zachętą do naśladowania, powstaje skutkiem tego, że

- 1/ nadużycia bywają przeważnie skomplikowane i wymagane przez Sady dowody, potrzebne do podciągnięcia pewnego działania pod określony przepis karny, są trudne do przeprowadzenia. Obwinieni bywają tedy zbyt często uwalniani z powodu braku dostatecznych dowodów.
- 2/ Kary przewidziane zwłaszcza ustawą o spółdzielniach są niskie i nie odstraszaają.
- 3/ Praktyka Sądów jest w wielu wypadkach bardzo liberalna. Należałoby tedy raczej
  - 1/ jeżeli się wogóle zagrożeniami karnymi chce poprawić obecny stan - wprowadzić do przepisów karnych ustawy o spółdzielniach przepis jasny, przewidujący pewną karę dla zatrudnionych na podstawie umowy służbowej i płatnych funkcjonariuszy spółdzielni, jeżeli z powodu zaniedbania ich obowiązków spółdzielnia poniesie szkodę materialną.
  - 2/ podwyższyć wydatnie przewidziane kary,
  - 3/ spowodować, by władza nadzorcza Sądów /Ministerstwo Sprawiedliwości/ zwróciło Sądom uwagę na specjalne traktowanie dochoźców w sprawach przeciwko płatnym funkcjonariuszom spółdzielni.

Nałożenie na organa zarządzające i kontrolne obowiązku dokonywania doniesień pod rygorem karnym nie jest zasadniczo zdadne do poprawienia obecnego stanu, a natomiast kryje w sobie nieobliczalne w skutkach niebezpieczeństwo dla ruchu spółdzielczego i jego rozwoju.

Przedewszystkiem uznanie za przestępstwo karalne - zaniechania doniesienia karnego wogóle - jest nowością, nieznaną kodeksom karnym i doktrynie. Ustawodawstwa karne znają uczestnictwo i pomagają nie etc. gdzie musi istnieć pewien związek przyczynowy między zachowaniem się obwinionego o uczestnictwo a popełnionem przestępstwem - każdy obywatel ma poza tem prawo donosić o czynie przestępnym - ale osobnego przestępstwa polegającego tylko na zaniechaniu doniesienia karnego nie przewidują.

Jest to najzupełniej słuszne choć dlatego, że o tem, czy kto istotnie popełnił czyn podpadający pod przepisy karne, decyduje dopiero Sąd swem prawomocnem orzeczeniem. Przedtem ani prawnik a tem

więcej laik nie może mieć pewności, czy dany czyn posiada przewidziane ustawą karną kwalifikacje czy nie.

Wprost zabójcze dla rozwoju ruchu spółdzielczości niebezpieczeństwo połączone z wprowadzeniem proponowanych przepisów widzimy w następujących okolicznościach wynikających z codziennego doświadczenia.

- 1/ osobiste animozje, tak częste niestety na prowincji, odbijają się - co stwierdzi każdy rewident - na terenie spółdzielni. Mamy już obecnie przykłady wzajemnych doniesień karnych, które okazały się bezpodstawnymi, a wiele wyrządziły szkody. Przed temi wypadkami obecnie chroni jeszcze obawa odpowiedzialności karnej za oszczerstwo względnie obrazę czci. W razie przyjęcia proponowanych zmian tam ta odpadnie natomiast każdy złośliwy będzie miał obłudną wymówkę, a każdy przesadnie skrupulatny podniętę.

Przewidywać należy także doniesienia karne z powodu przestępstw popełnionych przez zaniechanie doniesienia karnego.

Zachodzi uzasadniona obecnem już zachowaniem się wielu obywateli, obawa, że przyzwoici ludzie, na których współpracy spółdzielczości zależy - będą się od niej trzymali jak najdalej.

- 2/ Ilość spraw spółdzielczych oddanych prokuratorji wzrośnie w tempie, którego nie można przewidzieć. By się uchronić przed ewentualną odpowiedzialnością, będą robione doniesienia w każdym mniej lub więcej wątpliwym wypadku.

Ponieważ obowiązek taki ^{nie} będzie istniał w innych dziedzinach życia gospodarczego będzie się musiało nieuchronnie w opinii społecznej wyrodzić przekonanie, że właśnie dziedzinę spółdzielczości jest terenem nadużyć, od których wolne są inne działy.

Oczywiście nie będzie to propaganda ruchu spółdzielczego.

- 3/ W doktrynie prawnej znaną jest maksyma "fiat iustitia pereat mundus". Spółdzielczość jest ruchem gospodarczym, a zadaniem spółdzielni jest pożytek materialny dla członków, a więc przede wszystkim unikanie szkód. Mając do wyboru albo doniesienia karne i ukaranie nadużyć albo nawet częściowe wynagrodzenie powstającej szkody, organa i rewident wybierali dotychczas tą drugą ewentualność. Zagrożenie doniesieniem było środkiem do uzyskania wyrównania szkody. Wedle proponowanych zmian względem ten musiałby odpaść - doniesienie musiałoby być bezzwłoczne. W większości wypadków znaczyć to będzie definitywną stratę dla spółdzielni, a nieraz jej zachwianie, którego dałoby się uniknąć.

- 4/ Niejednokrotnie w danym środowisku spotyka rewident taki stan rzeczy, gdzie spółdzielnia mimo stwierdzonych nadużyć ma warunki dalszej pracy - natomiast alarmowanie opinii doniesieniem karnem grozi zaburzeniami, poderwaniem zaufania i upadkiem żywotnej placówki. Bezwzględny obowiązek Związku rewizyj-

nego czy rewidenta przyniesie w tych wypadkach absolutną szkodę.

- 5/ Każde dochodzenia karne w łonie spółdzielni spowodują zaburzenie w normalnej pracy. Dlatego winny być jako malum necessarium ograniczone do koniecznych wypadków. Wystarczy przypomnieć, że w poważnej ilości spraw karnych Sąd śledczy zabiera jako materiał dowodowy księgi i dokumenty, które nieraz miesiącami leżą w Sądzie.
- 6/ We wszystkich wypadkach spowodowanych przez nas dochodzeń karnych rewidencji, którzy przeprowadzili w danej placówce rewizję zatrudnieni są przez Sąd w charakterze świadków biegłych, od których Sąd wymaga zebrania i dostarczenia całego materiału, co odciąga ich od pełnienia obowiązków.

Zwiększenie ilości dochodzeń uniemożliwi wręcz Związkowi normalną pracę.

Poruszone wyżej momenty, niewyczerpujące jeszcze wszystkich niebezpieczeństw, starczą do stwierdzenia, iż proponowane przepisy są nieprzemysłane i nie pożądane.

Dlatego też opowiadamy się przeciwko nim z całą stanowczością

Natomiast jesteśmy zdania, iż należałoby w miejsce przepisów karnych wprowadzić przepisy działające prewencyjnie i trafiające w odpowiedzialność cywilną - materialną czynników kierujących, gdyż to raczej prowadzi do celu.

W szczególności proponujemy następujące zmiany do art.43 i 44

Artykuł 43 otrzymuje tytuł:

Przepisy wspólne dla zarządu, Rady Nadzorczej i personelu.

po art.44 dodaje się:

Art.44 a.

"Zatrudnieni na podstawie umowy służbowej i płatni członkowie zarządu lub kierownicy spółdzielni odpowiadają spółdzielni, solidarnie, całym swym majątkiem za wykazane w sporządzonym przez rewidenta i zatwierdzonym bilansie straty, pochodzące z czasu ich urzędowania, o ile nie udowodnią, że strata została spowodowana okolicznościami, których staranność porządnego kupca nie mogła odwrócić.

Tak samo odpowiadają spółdzielnie za straty poszczególnych oddziałów kierownicy tych oddziałów. Zaistnienie takich strat stanowi ważną przyczynę niezwłocznego rozwiązania umowy służbowej w myśl art.32 rozp.Rzplitej z 16.3.1928 o umowie o pracę pracowników umysłowych.

Rozporządzenie Prez.Rzplitej z dnia 18.V.1927 Dzun.Nr.46 o kaucjach nie dotyczy kaucji składanych jako pracodawcom spółdzielniom należącym do Związku Rewizyjnego w rozumieniu art. 68 i 70 ustawy.

Ustawa z 18.XII.1919 o czasie pracy oraz rozp.Prez.Rzplit. z dnia 22.3.1928 o godzinach handlu nie odnosi się do spółdzielni należących do Związku Rewizyjnego.

Umowy służbowe zawierane przez spółdzielnie mogą obejmować układ poddający wszelkie ze stosunku służbowego wyniknąć mogące spory orzecznictwu Sądu polubownego z wykluczeniem właściwości Sądów powszechnych względnie Sądów pracy, a art.3 zdanie 4 część druga rozp.Prez.Rzplitej z dnia 22 marca 1928 o Sądach pracy nie ma zastosowania do spółdzielni".

Zwiększenie odpowiedzialności płatnych a więc obowiązanych do szczególnej troskliwości funkcjonariuszów, ułatwienie dochodzenia przeciw nim w drodze cywilnej wyrządzonych szkód i przerzucenie na nich ciężaru dowodu, że zachowali "staranność porządnego kupca" /pojęcie, które w praktyce sądowej terenu b.zaboru austr. i niem. jest znane i udawadnianem / uważamy w obecnych warunkach za wskazany i najwięcej skuteczny sposób przeciwdziałania nadużyciom i zaniedbaniom, - sposób, który da również spółdzielniom możliwość wyrównywania strat materialnych.

/N.Lwów/Przewidywany w art.44 i 63 przymus zawiadomiania władz sądowych o nadużyciach popełnionych w spółdzielniach jest za daleko idący i wpłynąć może niekorzystnie na rozwój spółdzielczości.

/Woł.B.R./ Zmienia się:"spółdzielnia poniosła szkodę, odpowiada za nią osobiście" na "spółdzielnia lub poszczególne wierzyciele ponieśli szkodę, odpowiada za nią osobiście, niezależnie od ustawowej odpowiedzialności przed wierzycielami również i samą spółdzielnią". Uzasadnienie: aktualnym jest wyłącznie rygor pociągnięcia do odpowiedzialności poszczególnych członków Zarządu i Rady Nadzorczej przez osoby trzecie - w danym wypadku przez wierzycieli.

Art.45.

/N.Pozn./ Uważalibyśmy za wskazane głosowanie według udziałów, przewidziane w spółdzielniach, składających się tylko z osób prawnych, dopuścić także i w spółdzielniach z ograniczoną odpowiedzialnością, a to w tym celu, aby spółdzielniom, których członkowie wykazują dość znaczne różnice co do stanu majątkowego i posiadania, umożliwić i ułatwić stworzenie silniejszego kapitału udziałowego, co w obecnych właśnie stosunkach gospodarczych jest rzeczą szczególnie ważną.

/Nacz.Org./ Według dotychczasowego stanu ustawodawstwa podatkowego spółdzielnie przemysłowe opłacają ulgową stawkę podatku przemysłowego, t.zn.tylko od 1/4 części obrotu.- Zgodnie jednak z nowelą do tej ustawy z dnia 19 grudnia 1931 r. /Dz.U.R.P.Nr.112 poz.881/ ulga ta z dniem 1 stycznia 1934 r. ulega skasowaniu i od tego czasu spółdzielnie przemysłowe nie będą miały żadnych ułatwień w konkurencji z zakładami przemysłowymi o charakterze spółek akcyjnych lub spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.- Pozostanie natomiast nadal ciężar w postaci głosowania podług zasady "Każdy członek - jeden głos", która, jak praktyka wykazała, kolosalnie utrudnia planowe, na parę lat naprzód obliczone, prowadzenie większego przedsiębiorstwa przemysłowego, zniechęca członków do powiększenia ilości udziałów i tem samym unimożliwia rozwój przedsiębiorstwa

przemysłowego o skali fabrycznej.- Wobec powyższego, w celu umożliwienia głosowania na Walnych Zebraniach podług posiadanych przez każdego członka udziałów, proponujemy ustęp 3-ci art.45 uzupełnić jak następuje:

"oraz spółdzielni przemysłowych. W spółdzielniach przemysłowych każdy z członków ma ilość głosów równą ilości posiadanych udziałów."

Art.46.

/N.Pozn./ Ustawa o spółdzielniach nie przewiduje dotychczas nigdzie budżetu, pozatem budżet, o ile nam jest wiadomem, nie bywa używany w wszystkich spółdzielniach obszaru tutejszego, Przy tak silnych zmianach, jakie zachodzą w stosunkach handlowych oraz w życiu istotnem całej spółdzielni tak, że podczas jednego roku, nie spodziewamy się żadnego pożytku od przymusu uchwalenia budżetu przed rozpoczęciem roku obrachunkowego. Należałoby zresztą ustalić wpieryw bliżej samo pojęcie, które nie jest używane na obszarze tutejszym w przedsiębiorstwach o charakterze przemysłowo-handlowym.

Doświadczenia ostatnich lat wykazały, że dobrze byłoby, gdyby ustanowiono i wprowadzono pewien stosunek maksymalny pomiędzy dopuszczalną wysokością kredytu pojedynczego w spółdzielni a granicą jej majątku własnego. Według naszego zdania własny majątek spółdzielni winienby stanowić zarazem granicę maksymalną dla kredytu pojedynczego, jaki wydany być może. Wyjątek mógłby tylko stanowić kredyty dla central spółdzielczych - za zezwoleniem walnego zgromadzenia.

Zamiast tego możnaby ustalić, że walne zgromadzenie musi uchwalić granicę najwyższą odnośnie do udzielenia kredytów pojedynczych.

/Patr.Lwów/ Dodatek w punkcie 4-tym tegoż artykułu w słowach: "oraz uchwalenie budżetu" nie jest konieczny, gdyż nie we wszystkich spółdzielniach budżetowanie jest aktualne i wykonalne w praktyce. Ponadto Walne Zgromadzenia odbywają się zwykle dosyć późno, czyli dla uchwalenia budżetów musiałyby być zwoływane specjalne nadzwyczajne Walne Zgromadzenia.

/N.Ron.Pozn./ Uchwalenie budżetu jest trudne bardzo do przeprowadzenia w zakładach prywatno-gospodarczych, ponieważ gospodarcze warunki dla działalności spółdzielni zmieniają się dzisiaj stale, z czego wynika potrzeba dostosowania ich do każdorazowo panujących stosunków.

/N.Łódź/ Koniecznością nam się wydaje, ażeby ustalenie granicy kredytowej biernej i czynnej w spółdzielniach było tak uregulowane, ażeby to nie było tylko prawem walnych zebrań członkowskich, lecz ich obowiązkiem, ustalenia tychże granic.

/Patr.Pozn./ Sprzeciwiamy się proponowanej zmianie, albowiem budżet w instytucjach gospodarczych, których obroty i brutto zyski zależą częstokroć od nagłej konjunktury, krępuje władze niepotrzebnie i dlatego ani w spółdzielniach ani w niespółdziel-

czych przedsiębiorstwach, praktyka taka nie jest generalnie stosowana. Detaliczne rozważanie budżetu na Walnych Zgromadzeniach prowadziłoby do nieskończonych dyskusyj i swarów, przyjmowanie zaś ogólnych sum będzie jedynie formalnością. Pozatem stwarzałoby to konieczność zwoływania przy potrzebnych zmianach budżetu Walnych Zgromadzeń, co wskutek kosztów i żmudy, mogłoby niekorzystnie odbić się na spółdzielniach. Dlatego też uważamy, że ustawowy przymus uchwalania budżetu jest niecelowy, jeśli już koniecznie ma być w spółdzielniach zaprowadzony, winno uchwalenie budżetu należeć do kompetencji Rady Nadzorczej.

/N.Grudz./ Zmiana art.46 przewiduje, że walne zgromadzenie ma uchwalić budżet spółdzielni. Nie wiemy, co mamy sobie właściwie przedstawić pod budżetem spółdzielni. W przedsiębiorstwach handlowych jakimi są spółdzielnie, obok ich ogólnie gospodarczych zadań nie można bowiem z góry ustalić, które wydatki w następnym roku gospodarczym nie mogą być przekroczone. Spółdzielnie kredytowe mogą mieć niedobór z powodu strat na dłużnikach, spółdzielnie handlowe mogą na odbiorcy stracić pieniądze, czego nie można z góry przewidzieć. Budżet zatem w wyjątkowych wypadkach - i właśnie w obecnych czasach - byłby bezcelowym.

/Kół.Roln./ Zmiana ta odbierze innym organom poza Walnem Zgromadzeniem prawo "uchwalenia budżetu", a odda to prawo tylko na organ łatwiej ulegający demagogji.

Jeżeli chodzi o nałożenie obowiązku uchwalania budżetu należałoby zlecić to Radzie Nadzorczej.

Art.52.

/Ukr./ W projektowanym ustępie 3 należałoby wykreślić wyrazy "przed osobami trzecimi", lub po tych słowach dodać: "nie wyłączając przedstawicieli władz skarbowych lub administracyjnych". Podobna redakcja nie pozostawiłaby miejsca wątpliwościom, czy może np.władza skarbowa na podstawie art.59 ustawy o p.p.doch. żądać wiadomości o złożonych wkładach przez podatnika w ciągu roku podatkowego.

/Patr.Lwów/ Na dodanie ustępu 3 i 4 godzimy się w zupełności z tem, że końcowe zdanie projektowanego ust.3 po średniku należałoby przestylizować. Wyrażenie "ulec ujawnieniu" nie odpowiada duchowi języka polskiego. Naszem zdaniem byłoby lepszem. wyrażenie "mogą one być ujawnione".

/N.Roln.Pozn./ Wprowadzenie postanowienia, że księgi etc. spółdzielni stale znajdować się powinny w lokalu spółdzielni, okaże się szczególnie przy mniejszych spółdzielniach w praktyce nie do wykonania, gdyż zestawienie bilansów uskutecznione zostaje okazyjnie w biurze związku, a pozatem wymagają częstokroć władze podatkowe, by odnośne księgi przedłożone zostały w Urzędzie podatkowym.

/Patr.Pozn./ Dodanie do tego artykułu proponowanych dwóch ustępów uważamy za celowe. Zdaniem naszym należałoby jeszcze przepisy te rozciągnąć nietylko na wkładców, lecz także na innych kontrahentów spółdzielni, jak n.p.dostawców i odbiorców, aby mogli, nie obawiając się ujawnienia transakcyj swoich ze spółdzielnią, spokojnie z nią pracować. Ma to wielkie znaczenie, zwłaszcza w mleczarniach, od których urzędy skarbowe domagają się często podania ilości dostarczonego przez dostawców mleka, co tychże odstręcza od współpracy ze spółdzielniemi.

/N.Grudz./ Zmiana art.52 zaznacza, że księgi handlowe, rachunki i dokumenty mają być przechowane w lokalu spółdzielni i mogą być wydane tylko na żądanie Sądu. Przez tę zmianę byłoby uniemożliwione zażądanie władz podatkowych przedłożenia ksiąg handlowych w celu rewizji. Z drugiej strony nie wolno byłoby spółdzielni swych ksiąg handlowych, jak to się na przykład w naszym obwodzie związkowym praktykuje, przenieść w celu zestawienia bilansu do wyznaczonego przez związek biura. Nasz związek prosi o odstąpienie od tej zmiany.

Art.55.

/Powsz./ W ustępie 2 zdanie 1 po słowie "spółdzielni" dodać słowa: "w miejscu widocznem".

/N.Roln.Pozn./ Stosownie do tego artykułu sprawozdanie, bilans oraz rachunek strat i zysków wyłożyć należy w lokalu spółdzielni co najmniej na dwa tygodnie przed terminem walnego zgromadzenia. Ponieważ jednakże według art.48 ust.1 zawiadomić należy członków jedynie co najmniej na tydzień przed terminem walnego zgromadzenia o czasie obrad, przeto wyłożenie sprawozdania etc. już na dwa tygodnie przed terminem walnego zgromadzenia nie odgrywa żadnej roli, skoro zawiadomienie następuje dopiero na tydzień przedtem. Przekroczenie może jednakże łatwo doprowadzić do nieporozumień i niezgodności. Pożądana byłaby według naszego zdania zmiana art.55 ust.2 tej treści, że wyłożenie sprawozdań etc. nastąpić ma co najmniej równocześnie z zawiadomieniem co do czasu walnego zgromadzenia.

/N.Łódź/ Art.55 ust.2 mówi, że sprawozdanie, bilans, rachunek zysku i strat winien być wyłożony przynajmniej na 2 tygodnie przed terminem walnego zebrania w lokalu spółdzielni. Ponieważ zaproszenia na walne zgromadzenia, w których się podaje, że bilans i sprawozdanie wyłożone są w lokalu spółdzielni, wysyła się zwykle z terminem tygodniowym /art.48.ust.1/ byłoby wskazane, żeby dwa te paragrafy w ten sposób z sobą uzgodnić, żeby termin tygodniowy obowiązywał również dla art.55 ust.2.

Art.56.

/N.Pozn./ W niektórych spółdzielniach pobiera się wstępne. Ponieważ wstępne to przelewane zostaje regularnie do funduszy zasobowych, przyczynia się ono do tworzenia majątku własnego, co zwłaszcza w czasach dzisiejszych jest bardzo ważne i korzystne. Wpisowe stanowi niejako wyrównanie za fundusze zasobowe, stworzone przez członków starych w drodze amortyzacji zakładów spółdzielni. Ograniczenie wstępnego przyczyniłoby się przy niektórych spółdzielniach do osłabienia zdolności dalszego gromadzenia funduszy zasobowych, tak ważnych w czasach dzisiejszych. Uważamy zatem, że ograniczenie wstępnego było-

by niekorzystne.

/Patr.Lwów/ Do poprawki ust.1 ustosunkowujemy się negatywnie uważając, że tę kwestję należałoby pozostawić raczej dowolności statutu. Gdyby jednak poprawka została w Ustawie uwzględniona - uważamy, że słowo "wstępne" w nawiasie należałoby opuścić, gdyż wyraz "wpisowe" jest ogólnie przyjęte i nie budzi żadnych niejasności lub wątpliwości.

/N.Roln.Pozn./ Szczególnie w czasach dzisiejszych według naszego zdania nie byłaby godną polecenia zmiana, odbierająca spółdzielniom możliwość zasilenia osłabionych częstokroć rezerw. Poza tem członkowie, którzy od szeregu lat już należą do spółdzielni, uważają częstokroć za niesprawiedliwe, jeżeli nowoprzyjści bez większego wynagrodzenia stają się członkami i korzystają od zaraz bez wszelkich ofiar z urządzeń i udogodnień, stworzonych przez członków starych w drodze roboty, ryzyka oraz zrzeczenia się zysków.

/N.Grudz./ Przewidziana art.56 zmiana, według której wstępne nie może być wyższe, niż połowa udziału, przyniesie spółdzielniom, które celem tworzenia i dalszego zasilenia rezerw ustaliły wyższe opłaty, osłabienie ich wewnętrznej rozbudowy. Tworzenie rezerw, na które jedynie wpłacone opłaty wstępu mogą być użyte, musi w dzisiejszych krytycznych czasach należeć do najważniejszych zadań spółdzielni, ażeby się utrzymać mogły. Trzeba przytem uznać za słusne i sprawiedliwe, jeżeli w spółdzielniach, których członkowie przez długoletnią pracę i często dość znaczne ofiary przyczynili się do powiększenia majątku spółdzielni, ustanowi się przepis, że także przy stępującym nowi członkowie do zasilenia rezerw spółdzielni przyczynią się, składając także swe opłaty wstępu.

Art.57.

/N.Rol.Pozn./ Odnośnie do zużycia reszty zysków ustawa nie wyraża się zupełnie jasno, gdyż wymaga ona widocznie, ażeby zasady zużycia zawarte już były w samym statucie. Biorąc za podstawę praktykę, wydaje nam się godne polecenia przeprowadzenie zmiany art.57 ust.1 oraz 3 tej treści, że pozostawia się walnemu zgromadzeniu decyzję co do zużycia reszty zysków bez przymusu stosowania się do zasad statutu, gdyż zbyt często zachodzą nagle potrzeby i odmienne warunki, które wymagają innego użycia reszty zysków, niż przewiduje to statut.

/N.Łódź/. Z art.57 nie wynika jasno, na jakich zasadach pozostały zysk może być użytkowany i jak dalece walne zgromadzenie zastosować musi swe uchwały do tych zasad. Według naszego zdania byłoby wskazaniem, ażeby walne zgromadzenie rozstrzygało sprawy te w całości, ponieważ zbyt często ujawniają się konieczności użytkowania pozostałości czystego zysku w innym kierunku, niż to ustalają podstawowe zasady statutu.

Art.58.

/Patr.Lwów/ Do proponowanych poprawek ustosunkowujemy się negatywnie, albowiem dotychczasowe postanowienie ust.5 tego artykułu postanawia zupełnie słuszenie i sprawiedliwie, że członkowi należy się zwrot nadpłaconych udziałów, a także i dopłat. Przecież bowiem zasadniczo dopłaty według art.93 obowiązują członka dopiero w razie upa-

dłości, Jeśli zatem celem uniknięcia upadłości wymaga się od członka zrealizowania odpowiedzialności dodatkowej - to w zamian za to powinno mu się dać możność odzyskania uiszczonych dopłat przed wszystkimi innymi dotacjami. Dlatego też dotychczasowe postanowienie bardzo słusznie chroni indywidualne prawa członka i daje temu wyraz w motywach rządowych do tego ustępu.

Wprowadzenie postanowienia, iż dopiero "statut lub uchwała Walnego Zgromadzenia może postanowić" o zwrocie członkowi wyłożonych przez niego dopłat naraża słuszne pretensje członków na szwank i oddaje je na pastwę chwili, w jakich się może Walne Zgromadzenie znajdować. Zresztą proponowana zmiana daje dowolność Walnemu Zgromadzeniu w ustosunkowaniu się do tej sprawy i gdyby Walne Zgromadzenie nie uchwaśliło zwrotów - to wówczas ukrócone będą prawa wierzycieli, a w rezultacie statutom określona odpowiedzialność stanie się na przyszłość iluzoryczną i niezgodną z faktycznym stanem rzeczy, albowiem statut będzie nadal ustanawiał odpowiedzialność wielokrotną, podczas gdy w rzeczywistości nie będzie ona już obowiązywała członków, którzy ją już raz uiszcili, a będzie odnosiła się tylko do członków. Takie więc postanowienie, które może wprowadzić chaos prawny i dezorientację wierzycieli - jest zdaniem naszym niedopuszczalne.

Dlatego istniejące postanowienia uważamy za słuszne i sprawiedliwe, a proponowaną zmianę za sprzeczną z zasadą własności i jej praw.

Z powyższych względów dodanie słów na wstępie zdania trzeciego tego ustępu "w tym wypadku" uważamy za nieaktualne.-

Proponowany po ustępie 5 nowy ustęp o przydzielaniu dywidendy na poczet odpisanych członkowi udziałów, wydaje się być niezrozumiałym, albowiem nie wiadomo od czego można obliczać dywidendę, gdy np. nie tylko udziały zostały członkowi odpisane, ale i dopłaty z dodatkowej odpowiedzialności ściągnięte, a więc gdy na rachunku członka nie figuruje żadna kwota.

/N.Fol.Pozn./ Dotychczasowe brzmienie ustępu 5 wydaje się nam stosowniejszem, gdyż przekonaliśmy się już kilkakrotnie, że spółdzielnie, które popadły w znaczne trudności, tylko w ten sposób znaleźć się mogły na drodze odbudowy, że członkowie ich gotowi byli do dalszych ofiar, ponieważ wiedzieli, że nałożone na nich nowe ciężary zwroczone im zostaną później ponownie z zysków spółdzielni. Uważamy zatem że zaprojektowana zmiana da się trudno przeprowadzić i mamy co do niej wątpliwości.

/N.Łódź/ Dotychczasowe ujęcie tego artykułu wywoływało u członków więcej zachęcenia do poniesienia potrzebnych ofiar dla pokrycia powstających strat spółdzielni, gdyż mieli tę pewność, że zwrot tych wyłożonych pieniędzy nie jest uzależniony od zgromadzenia członków, lecz regulowany jest przez ustawę.

/Patr.Pozn./ W łączności z proponowaną przez nas zmianą art. 27 mamy również projekt zmiany art.58. Zmiany te podajemy poniżej. Na tem miejscu omówimy tylko propozycje, przedłożone nam przez Radę. Przeciwno umieszczeniu w ust.5 zdania: "statut lub uchwała Walnego Zgromadzenia może postanowić, że "oraz" w tym wypadku" nie mamy żadnych obiekcyj. Natomiast nie uważamy za wskazane, aby po okresie strat

- 29 -

członkowie nie mogli w celu przywrócenia ich udziałów i zwrotu dopłat uzyskać większych kwot niż to przewiduje art.57 ust.2 niezależnie od dywidendy zgodnej z art.57 ust.2 przyznanej nowym członkom. Zdaniem naszym należy członków przez danie im możliwości odzyskania odpisanych na straty udziałów, zachęcić do pozostania w spółdzielni, niż przez umieszczenia proponowanego nowego ustępu art.58 spowodować odpływ członków. Dlatego też proponujemy, aby nie tylko dywidendę od udziałów, lecz również dalsze zyski mogły być zużyte na przywrócenie odpisanych udziałów i aby w tym względzie spółdzielnia nie potrzebowała się stosować do art.57 ust.2.

Proponujemy brzmienie następujące: Wykazane w zatwierdzonym bilansie straty należy pokrywać przede wszystkim z funduszy spółdzielni /zasobowy i inne/, a w razie, gdy te fundusze nie wystarczą, uchwalić rozłożenie straty na członków w stosunku do zadeklarowanych udziałów w granicach ich odpowiedzialności dodatkowej.

W łączności z powyższym, art.27 ust.1 i 3 winien ulec następującej zmianie: Udział byłego członka wypłaca się na podstawie zatwierdzonego bilansu tego roku, z którego końcem członek przestał należeć do spółdzielni z tem, że członek ustępujący uczestniczy w pokryciu strat w myśl wskazań art.58.

Tei zmianami mamy zamiar przeprowadzić równo i sprawiedliwe rozłożenie strat na wszystkich członków. Zdarzało się bowiem dotychczas, że wskutek nierównomiernego wpłacania przez poszczególnych członków udziałów - w razie odpisania udziałów na straty, byli pokrzywdzeni właśnie ci członkowie, którzy punktualnie wpłacali raty udziałowe, natomiast uprzywilejowani byli członkowie opieszali, którym odpisano na straty tylko minimalne wpłaty udziałowe. Sprawy te komplikowały się jeszcze więcej, gdy członek ustępował ze spółdzielni, gdyż w tych wypadkach wskutek pozytywnego przepisu art.27 ust.3 był zobowiązany tylko do pokrycia przewyżki strat nad wpłaconymi udziałami i funduszami własnymi spółdzielni. Jeśli się ponadto zważy, że z chwilą rozliczenia się z spółdzielnią, nie może spółdzielnia od członka ustępującego żądać zaległych wpłat na udział gdyż musiałaby się ponownie rozliczać z członkiem ustępującym, jest wprowadzenie przepisu, proponowanego przez nas tak do art.58 jak i 27 koniecznym.

Jeśli chodzi o formę pokrycia strat, będzie już obojętne, jaką spółdzielnia wybierze, albowiem będzie mogła to uczynić przez ściągnięcie zaległych udziałów i proporcjonalne odpisanie na straty kwot wykazanych na kontach udziałowych, przez dopłaty, wcześniejsze wpłacanie udziałów i t.p.

Art.59.

/Powsz/ W ustępie 1 po słowach "dokonało zatwierdzenia" dodać słowa "oraz imienny spis członków na koniec roku obrachunkowego".

Art.63.

/N.Pozn./ Trudno jest zrozumieć, dlaczego znajomość nadużycia w spółdzielni zasadniczo podlegać ma innemu sposobowi uregulowania, niż praktykuje to się w zakładach prywatnych, fizycznych wzgl. w stosunku do innych osób prawnych. Skoro obowiązek zgłoszenia nadużycia wykazał by się koniecznym, to należałoby wprowadzić takowy według naszego

zdania przy pomocy ogólnie obowiązującego prawa karnego zarówno dla spółdzielni jak i dla innych osób prawnych oraz dla zakładów prywatnych. Skoro prawo karne nie przewiduje tego dotychczas i nie zawiera w sobie podobnych przepisów, to chyba z tego względu, że ustawa pozostawiać chce możliwość uchronienia zakładów poszkodowanych od szkody dalszej, mogącej dla nich powstać potem przez publiczne potraktowanie tejże sprawy, która to szkoda zwłaszcza przy spółdzielniach bardzo łatwo znacznie się powiększyć może z powodu prawa wypowiedzenia członków i przyczynić się może do obalenia egzystencji zakładu, poszkodowanego przez te właśnie nadużycia. Jesteśmy zatem zdania, że przeprowadzenie podobnych zmian pozostawić należy ogólnemu prawu karnemu i uważamy potem, że zmiana taka nie byłaby pożyteczna.

/Patr. Lwów/ Do proponowanego dodania ust. 3 ustosunkowuje się Patronat zasadniczo nieprzychylnie. Stanowisko swoje motywuje częściowemu zapatrywaniem wyrażonem odnośnie proponowanych zmian do art. 44. - Ponadto stylizacja tego proponowanego ustępu wykazuje pewne niedomagania. Mówi się o nadużyciu, a nie określa się przez kogo ono mogłoby być popełnione. Żąda się, by o nadużyciach zawiadamiał Związek Prokuratorji, a nie mówi się kto ma to uczynić, gdy Spółdzielnia do żadnego Związku nie należy. Czy wreszcie koniecznym jest zawiadomianie Prokuratorji, gdy nadużycie było nieznaczne, a popełniająca je osoba okazała czynny żal, zabezpieczyła szkodę i poniosła karę przez wykluczenie jej z udziału w Zarządzie lub Radzie Nadzorczej, oraz z członkostwa w Spółdzielni. W naszych wiejskich spółdzielniach jest to już kara wielka, bo piętnuje członka na zawsze w oczach swoich współobywateli. Natomiast często zdarzyć się może, że doniesienie do Prokuratorji utrwalić tylko może materialną szkodę Spółdzielni, bo wówczas przestępca nie będzie się starał o zadośćuczynienie szkody, jeżeli tak czy owak będzie wydany sądom. Nadto wiadomo, że z reguły Prokuratorja otrzymawszy doniesienie reaguje w pierwszym rzędzie na to przez zabranie od Spółdzielni wszystkich jej ksiąg i dokumentów. Księgi te potem długi czas leżą w sądzie, a Spółdzielnia przez to jest odrazu podcięta w swej działalności.

Dla przykładu podajemy, że jedna z należących do nas spółdzielni, a mianowicie Kasa Stefczyka w Hnilcu w praktyce odczuła tego rodzaju zarządzenia władz sądowych. Gdy w jesieni 1930 r. Sąd dowiedział się o popełnionem nadużyciu kasjera Kasy - zarekwirował wszystkie księgi Kasy i przetrzymywał je do kwietnia 1932 r. przez co Spółdzielnia została narażoną na 1/2 roczną bezczynność i obecnie tylko na usilne prośby /po wydaniu zasądzającego wyroku/ wydał Sąd księgi Patronatowi w celu zrobienia dodatkowej rewizji i to tylko na okres 2-ech tygodni.-

Traktując jednakże intencje nowelizacji art. 63 jako zło konieczne uważamy, że stylizacja ust. 3 tego artykułu powinna iść w tym kierunku, by pozostawić Związkowi swobodę w skwalifikowaniu czynu i doniesieniu do Sądu.

Należałoby też zreformować drugie zdanie tego ustępu odnośnie obowiązku rewidenta doniesienia do Sądu lub władzy administracyjnej w celu zapobieżenia w powiększeniu szkody lub zabezpieczenia dowodów winy. Postanowienie takie stawia rewidenta w stan niepewności, a gdy mu z powodu zaniedbania grozi jeszcze wysoka kara z art. 115 - to zawsze, żeby się tylko uchronić przed odpowiedzialnością będzie on wybierał natychmiastowe doniesienie. Przez to uniemożliwi się Związkowi należyte zakwalifikowanie czynu i ostateczną decyzję, albowiem

rewident załatwiając sprawy na miejscu postawi zawsze Związek przed faktem dokonanym. Dlatego należałoby tylko dać możliwość rewidentowi zabezpieczenia dowodów winy przez uzyskanie pomocy od władz administracyjnych, szczególnie Policji. Doniesienie do sądu nie będzie zawsze skuteczne, bo decyzja sądu może przyjść zapóźno i dowodów winy nie zabezpieczy natomiast doniesienie do sądu będzie równoznaczne z doniesieniem karnym, co niezawsze jest wskazaniem.

/N.Roln.Pozn./ Odnośnie do obowiązku ^{związku/}co do zawiadomienia o dostrzeżonych nadużyciach powołujemy się na wywody nasze odnośnie do art.44

/Patr.Pozn./ Proponowanej zmianie sprzeciwiamy się ze względów zasadniczych, uważając, że umieszczenie ust.3 art.63 jest niepotrzebne i krzywdzące związki rewizyjne, na które niektóre czynniki chcą obciążyć odpowiedzialnością za niedomagania w spółdzielniach. Stwierdzić jednak możemy, że niedomagania w spółdzielniach nie powstały wskutek braku kontroli ze strony związków, ile, pomijając konjunktury nieuniknione błędy ludzkie i niski poziom wiadomości gospodarczych ludności, - w braku w dotychczasowej ustawie przepisu o silnej i natychmiastowej egzekutywie związku rewizyjnego w stosunku do władz spółdzielni, która byłaby skuteczniejszym narzędziem walki z nadużyciami, niż to przewiduje projekt zmiany art.63. Dlatego też proponujemy ze swej strony wzmocnienie władzy związków rewizyjnych, bo bliżej precyzujemy w proponowanych przez nas zmianach ustawy. Gdzie uważaliśmy dla dobra spółdzielni za korzystne, robiliśmy doniesienia karne, które przeważnie jednak nie odniosły zamierzonego skutku, gdyż sprawy zostały albo umorzone, albo postępowanie się jeszcze toczy, albo też winni zostali ukarani tak długo po popełnieniu czynu, że ukaranie ich nie wywarło już żadnego wrażenia na opinii publicznej.

Co do samego projektu powołujemy się na nasze uwagi do art.44 i nadmieniamy ponadto, co następuje:

Jesteśmy przeciwni, aby na samych rewidentów nakładać obowiązek uwiadomiania prokuratury o nadużyciach, spostrzeżonych podczas rewizji albowiem z uwagi na grożące jemu konsekwencje karne, przewidziane w art.113, rewident będzie zbyt pochopny do robienia doniesień karnych, przez co może spółdzielnię narazić na poważne szkody. Aby temu zapobiec, uważamy, że koniecznym jest, aby nawet w nagłych wypadkach doniesienia karne ze strony rewidenta były przedtem uzgodnione ze związkiem rewizyjnym wzgl. Radą Spółdzielczą, co przecież w drodze rozmowy telefonicznej nie spowoduje prawie że żadnej niekorzystnej dla sprawy zwłoki i aby do robienia doniesień karnych rewident nie był zobowiązany, lecz uprawniony w wyjątkowych wypadkach. Uprawnienie to będzie zarazem stanowiło zwolnienie rewidenta z tajemnicy służbowej.

Ze względu na to, że również w wypadku przewidzianym w art.63 powinny być ściągane tylko przestępstwa wymienione w kodeksie karnym i w ustawie o spółdzielniach, przeto doniesienie winno być skierowane zawsze do urzędu prokuratorskiego, a nie do innych władz.

Sprzeciwiając się wogóle proponowanej zmianie, podajemy tekst art.63 ust.3, w którym uwzględniliśmy już nasze minimalne wyżej podane dezyderaty:

"Owidocznionem w sprawozdaniu rewizyjnym nadużyciu, przewidzia.

nem przez kodeks karny i ustawę o spółdzielniach, po stwierdzeniu czy spowodowało ono szkodę spółdzielni, Związek, do którego spółdzielnia należy, lub Rada Spółdzielcza, o ile to dotyczy spółdzielni niezwiązkowej, obowiązany jest zawiadomic właściwy urząd prokuratorski, o ile nie zostało to uczynione na podstawie ust. 3-go art. 44. W wypadku, gdy zwłoka mogłaby spowodować powiększenie szkody lub gdyby zachodziła potrzeba natychmiastowego zabezpieczenia dowodów przestępstwa, rewident uprawniony jest o dostrzeżonym podczas rewizji nadużyciu zawiadomic niezwłocznie właściwy urząd prokuratorski."

/Kół. Roln./ Sprzeciwiamy się tej zmianie z przyczyn wymienionych przy art. 44.

/N. Lwów/ Przewidywany w art. 44 i 63 przymus zawiadamiania władz sądowych o nadużyciach popełnionych w spółdzielniach jest za daleko idący i wpłynąć może niekorzystnie na rozwój spółdzielczości.

Art. 68.

/Powsz./ Ustępowi 1 nadać brzmienie: "Związkowi takiemu może Rada Spółdzielcza przyznać prawo dokonywania rewizji, o której mowa w art. 60, jeżeli uzna, że istnienie jego jest dla ruchu spółdzielczego wskazane, zaś z działalności i statutu wynika, iż może podołać obowiązkowi rewizji".

/N. Pozn./ Uważamy, że prowadzi to za daleko, jeżeli prawo rewizji związków uzależnione zostaje od całkowitego spełnienia tych nowych obowiązków /obowiązek zawiadomienia o nadużyciu itd./, zawartych w zaproponowanych zmianach. Brzmienie i forma dotychczasowa jest według naszego zdania wystarczająca.

/Patr. Lwów/ Na poprawkę ust. 2 godzimy się z tem, że słowo "innych" winno być skreślone jako zupełnie zbędne.-

/N. Rol. Pozn./ Rozszerzenie tego artykułu przez dodanie nowych obowiązków związkowi, zawartych i przewidzianych w ustawie, według naszego zdania jest zbyt niepewne, gdyż rozchodzi się tutaj o większą ilość przepisów czysto formalnych, których przekroczenie nie uzasadniałoby odebrania prawa rewizji.

/Kół. Roln./ Wobec stanowiska przedstawionego przy art. 44 uważamy zmianę tę za bezprzedmiotową. Zasadniczo opowiadamy się przeciw ogólnikowemu określeniu warunków odebrania nabytych praw, gdyż to stwarza dowolność i prowadzi do jej nadużywania.

Art. 72.

/Patr. Lwów/ Proponujemy dodanie w art. 72 nowego 3-go ustępu w brzmieniu: "Treść powyższych zmian statutu winna być dokładnie określona w ogłoszeniu porządku obrad Walnego Zgromadzenia." Motywujemy to tem, że skoro tak ważne uchwały mają zapaść na odnośnym Walnym Zebraniu - członkowie winni być dokładnie poinformowani o treści mających nastąpić zmian statutu.

Art.75.

/Patr.Pozn./ Proponowany ustęp 2-gi tego artykułu uważamy za niebezpieczny dla wierzycieli, których może mieć spółdzielnia, która rozpoczęła jeszcze działalności gospodarczej. Zachodzić to będzie zwłaszcza w spółdzielniach wytwórczych, które z początkiem swego istnienia większą część zobowiązań będą miały z tytułu kredytu wysskanego na budowę przedsiębiorstwa wytwórczego i jego urządzenia. Choć spółdzielnia taka nie rozpoczęła jeszcze właściwej swej gospodarczej działalności, to jednak może mieć bardzo wysokie zobowiązania i licznych wierzycieli. Dlatego uważamy, że ustęp 2-gi art.75 winien mieć następujące brzmienie: "Jeżeli spółdzielnia nie rozpoczęła jeszcze działalności gospodarczej i nie ma żadnych zobowiązań może ulec wykreśleniu z rejestru na wniosek Zarządu, po przeprowadzonych dochodzeniach przez sąd rejestrowy, bez potrzeby rozwiązywania i przeprowadzania likwidacji."

Na dalszą zmianę zgadzamy się.

/Kół.ROln./ W ustępie 2-gim po słowach "działalności gospodarczej" a przed słowem "może" należałoby ze względu na zaufanie do spółdzielni dodać słowa "i niema żadnych zobowiązań".

Art.78.

/Powsz./ Dodac ustęp 5: "Wynagrodzenie dla likwidatorów uchwała Rada Nadzorcza. Od uchwały Rady Nadzorczej mogą likwidatorowie odwołać się do właściwego Sądu Rejestrowego."

Art.81.

/Nacz.Org./ Dotychczas spółdzielnie przemysłowe miały możliwość odkładania kapitałów rezerwowych głównie dzięki wyżej wspomnianym ulgom w wymiarze podatku przemysłowego i dlatego art.81 miał pewne logiczne podstawy, wymagając, w wypadku likwidacji spółdzielni, przeznaczyć pozostałą część majątku na cele publiczne. Ponieważ ulgi te zostały cofnięte, przeto w przyszłości kapitały rezerwowe powstawać będą tylko z oszczędności przedsiębiorstwa, wypłacającego producentom, zrzeszonym w danej spółdzielni n.p. w mleczarni - właścicielom obór, w cukrowni plantatorom buraków, mniejszych cen za dostarczony surowiec. Słusznym zatem byłoby, aby w razie likwidacji spółdzielni przemysłowej ostatniemu Walnemu Zebraniu przysługiwało prawo obrócić resztę funduszy spółdzielni na cele pokrewnego przedsiębiorstwa które na jej miejsce powstaje, chociaż o innej formie prawnej.

W celu stworzenia podstaw prawnych, umożliwiających przejście poszczególnym spółdzielniom na inną formę prawną, proponujemy uzupełnić art.81 następującym zdaniem:

"Spółdzielniom przemysłowym przysługuje prawo uchwałą ostatniego Walnego Zebrania przeznaczyć pozostałą po likwidacji część majątku na fundusz rezerwowy dla nowej spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, któreby powstały w tejże miejscowości i miały podobne cełk przemysłowo-gospodarcze".

Art.86.

/Patr. Lwów/ Wprowadzone w ustępie 3-cim tego artykułu kryteria stanowiące o zaistnieniu stanu niewypłacalności, a mianowicie w stosunku do odpowiedzialności albo w stosunku do zadłużenia pozostają wzajemnie do siebie w przeciwieństwie. Odpowiedzialność dodatkowa stanowi zasadniczo gwarancję za zobowiązania spółdzielni i powinna pozostawać do zobowiązań w stosunku przeciwnym. Wobec tego zaistnienie stanu niewypłacalności powinno wpływać z odwrotności stosunku przewyżki strat do odpowiedzialności a do zadłużenia spółdzielni. Mianowicie przy większej odpowiedzialności istnieje mniejsza możliwość upadłości, zaś przy większym zadłużeniu istnieje większa możliwość upadłości. Tymczasem obecne postanowienie powoduje wniosek wręcz przeciwny, albowiem przy większym zadłużeniu wprowadza mniejszą możliwość upadłości, co jest anomalia.

Jako przykład tej anomalii podajemy zestawienie bilansów dwóch spółdzielni, posiadających jednakową kwotę udziałów i jednakową odpowiedzialność. Przyjmujemy, że spółdzielnia A i spółdzielnia B posiadają udziały pełnowpłacone po 10.000 zł. i dodatkową 5-krotną odpowiedzialność w sumie po 50.000 zł.

Bilans spółdzielni A przedstawia się następująco:

	----- Stan czynny -----		----- Stan bierny -----
Gotówka	7.000.-	Udziały	10.000
Strata	13.000.-	Wierzyciele	10.000
	----- 20.000.- -----		----- 20.000.- -----

Bilans spółdzielni B:

	----- Stan czynny -----		----- Stan bierny -----
Dłużnicy	10.000.-	Udziały	10.000.-
Ruchomości	7.000.-	Wierzyciele	20.000.-
Strata	13.000.-		
	----- 30.000.- -----		----- 30.000.- -----

Już na pierwszy rzut oka widać, że spółdzielnia A jest solidniejsza i lepiej ufundowana. Na pokrycie wierzycieli posiada gotówkę 7.000 zł., a resztę 3.000.- z łatwością może zebrać z odpowiedzialności, gdyż reszta ta wnosi zaledwie 6% odpowiedzialności.

Spółdzielnia B jest gorzą, bo wierzycielom swoim przeciwstawia dłużników, których ściągalność w 100% nigdy nie może być pełną i wartość ruchomości, za które przy sprzedaży nigdy nie osiągnie spółdzielnia pełnej wartości bilansowej.

Tymczasem z uwagi na przepis ustępu 3-go art.86 spółdzielnia B faktycznie gorsza znajduje się w korzystniejszym położeniu niż Spółdzielnia A. Mianowicie przewyżka strat w obu spółdzielniach wynosi zł. 3.000.- i w stosunku do 1/5 części odpowiedzialności, wy-

noszącej zł.10000.-, kwestja upadłości nie zachodzi.

Natomiast w Spółdzielni A, w której 1/5 część zobowiązań wynosi 2.000 zł. zachodzi niewypłacalność i wobec tego konieczność ewentualnego zgłoszenia upadłości, podczas gdy w gorszej spółdzielni B 1/5 część zobowiązań wynosi 4.000 zł., wobec czego przewyżka strat nie przenosi tej kwoty.

Wobec takiej jaskrawej anomalji byłoby rzeczą lepszą - jakkolwiek również niewyczerpującą zagadnienia - ustanowienie kryterjum niewypłacalności tylko w stosunku do odpowiedzialności, analogicznie do ustępu 2-go tego artykułu, gdzie w spółdzielniach z odpowiedzialnością udziałami nie wprowadza się stosunku do zobowiązań. Ta anomalja występuje jeszcze w jaskrawszej formie w odniesieniu do spółdzielni z nieograniczoną odpowiedzialnością. Ponieważ w takich spółdzielniach nie można łatwo cyfrowo przedstawić wysokości odpowiedzialności - więc ustęp 4 art.86 nie robi sobie zbytnych skrępowań i ponieważ nie można przeprowadzić stosunku przewyżki strat do odpowiedzialności ustanawia kryterjum stanu upadłościowego w uzależnieniu od zobowiązań. Wiadomo, że niektóre spółdzielnie z nieograniczoną odpowiedzialnością nie posiadają wysokich udziałów. W razie więc zaistnienia przewyżki strat i stanu niewypłacalności spółdzielnia taka nie potrzebuje nawet uciekać się do art.58 ustęp 2 Ustawy i silnie się na ściąganie dopłat, wystarczy jej zaciągnąć większe długi tak, aby 1/5 zobowiązań była większą od przewyżki strat i już stan upadłościowy jest usunięty.

Jak widac z tego takie postanowienie prowadzi do absurdu - zatem i w spółdzielniach z nieograniczoną odpowiedzialnością należałoby przyjąć kryterjum analogiczne, a mianowicie w stosunku do deklarowanych udziałów, a nigdy w stosunku do zobowiązań.

Oczywiście ponieważ zawsze musi być brana pod uwagę odpowiedzialność nieograniczona, przeto stosunek przewyżki strat do udziałów deklarowanych powinien być odpowiednio rozszerzony, a mianowicie przynajmniej do pięciokrotnej wysokości udziałów deklarowanych /przyjmując, że poręka nieograniczona równa się w rzeczywistości 25-krotnej odpowiedzialności ograniczonej/.

Takie unormowanie kwestji upadłościowej zachęciłoby spółdzielnie do tworzenia większych kapitałów udziałowych, a nie jak według dzisiejszych postanowień do większego zadłużenia się.

Wobec tego proponujemy:

W ustępie 3-cim art.86 skreślić zdanie końcowe "albo 1/5 część wszystkich zobowiązań spółdzielni."

W ustępie 4-tym art.86 zamiast końcowych słów "1/5 część wszystkich zobowiązań spółdzielni" - wstawić słowa "pięciokrotną sumę deklarowanych udziałów członków".

Odnosnie do Instrukcji Rady Spółdzielczej w przedmiocie dokonywania rewizji spółdzielni - wymagałby wyjaśnienia przepis § 16., a mianowicie w następującej kwestji:

§ 16 nakazuje rewidentowi zachowanie tajemnicy o stanie spółdzielni

w szczególności, gdyby ujawniony ^{zły} stan spółdzielni mógł osłabić jej kredyt. Zachodzi tedy kwestja czy i związki rewizyjne obowiązują taka sama tajemnica np. w stosunku do banków, gdy szczególnie centralne finansowe spółdzielni wymagają od związków opinii o gospodarce spółdzielni. To samo odnosiłoby się w stosunku do władz i innych organizacyj.

/Patr. Pozn./ Ust. 5 art. 86 winien mieć następujące brzmienie:

"W wypadkach ust. 2 do 4 uważa się, że istnieje stan niewypłacalności także wtedy, gdy wprowadzie uchwalono pokrycie strat w sposób określony art. 58 ust. 1, ale w ciągu 3 lat obrachunkowych, następujących po uchwale strata nie została jeszcze pokryta".

Dotychczasowy czasokres jednego roku obrachunkowego okazał się w praktyce za krótki, co szczególnie odczuwały spółdzielnie, które prowadziły procesy z swoimi członkami o dopłaty i wskutek powolnego wymiaru sprawiedliwości mimo zupełnie pewnej możliwości pokrycia strat, musiały zgłosić upadłość.

Art. 88.

/Woł. B. R./ Ust. 2 - dodaje się po słowach "stan niewypłacalności" słowa "pod rygorem osobistej odpowiedzialności za ewentualne szkody przed poszczególnymi wierzycielami spółdzielni", gdyż strata czasu w zgłoszeniu niewypłacalnej spółdzielni za upadłą - powoduje narażenie wierzycieli na straty częściowo lub w zupełności swych należności.

Art. 106.

/Patr. lwów/ Skrócenie ustępu 1-go tego artykułu, aczkolwiek byłoby uzasadnione dotychczasowymi doświadczeniami naszych spółdzielni - to jednak miałyby tę złą stronę, że umożliwiłoby spółdzielniom spekulacyjnym, nienależącym do żadnego związku rewizyjnego, jeszcze łatwiejsze bytowanie i wyjście z kłopotliwych sytuacji finansowych, by na nowo rozpocząć swój proceder. Dlatego należałoby ograniczyć dobrodziejstwo proponowanej zmiany tylko do spółdzielni związkowych, które już przez samo należenie do związków rewizyjnych dają gwarancję iż są spółdzielniami prawdziwymi i że trudności finansowe, w jakie popadły niekoniecznie muszą zmieść je z życia, jako skompromitowane. Dlatego proponowałibyśmy pozostawienie 1-go ustępu z następującymi zmianami:

W ust. 1-szym po słowie "spółdzielni" wstawić słowa: "nienależącej do związku rewizyjnego w rozumieniu art. 66 i 68 niniejszej Ustawy".
W ust. 2-gim po słowie "upadłości" wstawić słowa "takiej spółdzielni".

Art. 108.

/Powsz./ W punkcie 6 słowa "wszczynanie spraw" zastąpić słowem "wnoszenie"

Art. 109.

/Powsz./ W ustępie 2 w zdaniu 2-gim przed słowem "pozbawienia" dodać słowa "nadania Związkowi lub".

Art.110.

/Ukr./ Odnośnie wysokości kar zauważamy: Projektowana podwyżka kar za przestępstwa z artykułów 110 i 111 ustawy zamiast dotychczasowej kwoty 1: 50 zł. na kwotę 20: 500 zł. wydaje się nam zbyt wygórną w porównaniu z naruszeniami w tych artykułach przewidzianymi. Wystarczałaby, naszym zdaniem, podwyżka od 10: 100 zł. Odpowiednio też karę z art.112 wystarczałoby przyjąć od 20-200 zł.

/Patr.Lwów/ Podobnie jak przy art.24 proponujemy zmianę wyrazu "złotych w złocie" na wyraz "złotych".

Ponadto uważamy, że proponowana kara "20 - 500" jest za wysoka i dlatego proponujemy zmianę na "10 - 100 złotych".

/N.Rol.Pozn./ Podobnie i kara minimalna uległa znacznemu podwyższeniu w projekcie. Częstokroć rozchodzi się jedynie o stosunkowo drobne przekroczenia regulaminu, w stosunku do których wyznaczona kara minimalna jest za wysoka. Godne polecenia według naszego zdania byłoby skreślenie granicy kary minimalnej.

/N.Łódź/. Zmiany i uzupełnienia, dotyczące obowiązku zawiadomienia o karygodnych przestępstwach lub nadużyciach /art.44, 68, 111/ oraz zaostrzenia wymiaru kar /art.110,112,113,115/, ze względu na obecne stosunki możnaby wprawdzie do pewnego stopnia uważać za uzasadnione. Pozwalamy sobie jednakże zwrócić uwagę na to, że spółdzielnie nasze składają się przeważnie z rolników i drobnych rzemieślników. Organy spółdzielni pełnią swe urzędy, które doprawdy często są bardzo ciężkie, honorowo, przyczem nie zawsze posiadają technicznego wykształcenia przygotowawczego w dostatecznej mierze. Zaostrzenie istniejących już przepisów karnych, które swe dalsze uzupełnienie znajdują przecież w kodeksie karnym, wstrzymałoby niejednego z podatnych i chętnych elementów od objęcia odpowiedzialnego stanowiska w spółdzielni. W ten sposób zdaniem naszym trudniej jest osiągnąć pożądany cel co do polepszenia stosunków moralnych i podniesienia tychże na wyższy poziom. Zresztą wiemy z doświadczenia, że o poważniejszych nadużyciach spółdzielnie zawiadamiały Sąd bądźto same od siebie lub też z naszego polecenia.

/Patr.Pozn./ Zasadniczo nie sprzeciwiamy się zmianie. Z uwagi jednak na to, że najniższa kara pieniężna za wykroczenia wynosi według kodeksu karnego, obowiązującego na naszym terenie 1.- zł., a za występki 3 zł., nie widzimy potrzeby podwyższenia minimalnej kary.

Ponadto zauważamy do projektu tego artykułu i następnych, że określenie kar w złotych w złocie jest nie właściwe ze względów, które podaliśmy przy uwagach do art.24.

/Kół.Roln./ Zgadzaemy się z wyjątkiem określenia "złotych w złocie" z powodów wymienionych przy art.24.

/N.Lwów/ Przewidziane w art.110,112,113 i 115 wymiary kar przy stosunkowo małym rozwinięciem uświadomieniu ludności wiejskiej uniemożliwiłyby zakładanie nowych spółdzielni, albowiem nieznaby znaleźć ludzi, którzy chcieliby objąć urzędy w spółdzielniach. Dotychczasową wysokość kary uważamy za dostateczną, gdyż sądzimy, że Związki rewizyjne we

własnym interesie starają się w miarę możliwości zapobiec nadużyciom w spółdzielniach, a w danym wypadku wyciągnąć z tego odpowiednie konsekwencje.

Art.111.

Rozciąganie przewidzianych w art.110 kar na członków rady nadzorczej powstrzyma częstokroć najzłotniejszych członków spółdzielni od zamiaru wstąpienia do organów zarządzających, wzgl. wystawienia swojej kandydatury do wyboru. Artykuł 44 ustawy o spółdzielniach przewiduje już cywilno-prawną odpowiedzialność za zaniechania członków organów zarządzających, tak że postanowienie karne staje się zbyteczne według naszego zdania. Większa ilość przepisów karnych odstrasza tylko członków pojedynczych od wzięcia czynnego udziału w życiu spółdzielni wzgl. nienależących jeszcze do spółdzielni od zamiaru wstąpienia.

Art.112.

/Patr.Lwów/. Uważamy, że zaproponowana kara jest za wysoka i dlatego sądzimy, że kwotę "do 100 zł." zastąpić należy kwotą "do 200 złotych".

Art.113.

/N.Pozn./ Do art.113 cfr.5.: Uważamy, że ukaranie przekroczenia przepisów odnośnie do zachowania w tajemnicy wiadomości dot. spółdzielni, prowadzi za daleko, i to tembardziej, że postanowienie takie łatwo doprowadzić może do różnego rodzaju kłótni, dokuczliwych w samej spółdzielni.

/Patr.Lwów/ Uważając jak przy poprzednich artykułach proponowane kary za wysokie - proponujemy zmianę kwoty "do 150 złotych" kwotą "do 300 złotych".- Odnośnie do innych zmian tego artykułu komunikujemy co następuje:

a/ Pierwsze słowa proponowanej zmiany końcowego zdania p.1 w brzmieniu "albo udzielają kredytu" są tu zdaniem naszym niepotrzebne, albowiem o tem traktuje już artykuł 112 p.1 Ustawy. Wstawienie więc tego zdania do art.113 byłoby tautologją mogącą wprowadzić zamieszanie i wątpliwości, który artykuł Ustawy w danym wypadku ma być zastosowany.

Dlatego proponujemy skreślenie w projektowanej zmianie tego zdania słów: "albo udzielają kredytu", a nadto tak samo w dalszej części tego zdania odnoszącej się do członków Rady Nadzorczej słów "lub udzielają".

Wobec czego cały tekst noweli tego zdania brzmiałby następująco: w punkcie 1-szym końcowe zdanie, rozpoczynające się od słów "lub którzy:..." otrzymują następująco brzmienie: "lub którzy korzystają z kredytu z pominięciem obowiązujących przepisów prawa, statutu lub uchwał Walnego Zgromadzenia, jak również członkowie Rady Nadzorczej, którzy korzystają z kredytu wbrew tymże przepisom i uchwałom".

b/ Odnośnie do proponowanych nowych punktów tego artykułu, godzimy się na utrzymanie dodatkowego p.5 w proponowanym brzmieniu, natomiast analogicznie do naszego stanowiska, zajętego do proponowanych uzupełnień art.44 i 63 ustawy uważamy propozycje p.4 i 6 za bezprzedmiotowe. O ileby jednakże psychoza ujawniona w propozycjach do ust.44 i 63 zwyciężyła - naówczas uważamy, że w stylizacji punktu 4 i 6 należałoby ściślej określić kwalifikację czynu, za który miałyby być obwinione pociągnięty do odpowiedzialności. Jeszcze w p.4 słowa "winny za-

niedbania" byłyby może dostatecznym określeniem, albowiem samo słowo "winny" każe twierdzić, że najpierw ma być winna udowodniona, ale już w punkcie 6-tym słowa "który zaniedbał" są zupełnie niewystarczające, bo nie dopuszczają do kwalifikacji czynu i każą suponować, że jakiekolwiek zaniedbanie, chociażby nawet nie ze złojej woli pochodzące podpada karze w tym artykule przewidzianej.

To może doprowadzić znów do bezmyślnego dopisicielstwa, albowiem rewident choćby nawet był przekonany, iż doniesienie nie jest w danym wypadku potrzebne, będzie to czynił, aby się tylko uchronić przed zarzutem zaniedbania i pływającą stąd karą.

Dlatego proponujemy w projektowanym brzmieniu p.4 tego artykułu zmianę słów "winny zaniedbania" na słowa "winny rozmyślnego zaniechania". Zaś w brzmieniu p.6 zmianę słów "który zaniedbał" na słowa "który rozmyślnie zaniechał".

/Patr.Pozn./ Proponujemy, aby zdanie w punkcie 1, rozpoczynające się od słów "z kredytu" otrzymało następujące brzmienie: "albo udziela kredytu z pominięciem obowiązujących przepisów prawa, statutu lub uchwał Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej jak również członkowie Rady Nadzorczej, którzy korzystają lub uchwalają kredyt wbrew tymże przepisom i uchwałom Walnego Zgromadzenia".

Przez powyższą stylizację wyczerpuje się wszelkie możliwości nieodpowiedniego rozprowadzenia kredytu.

Ze względu na propozycję naszą, wyrażoną w uwagach do art. 44, winien pkt.4 art.113 pkt.4 mieć następujące brzmienie: "Członkowie Zarządu lub Rady Nadzorczej it.d."

Jesteśmy za skreśleniem art.113 pkt.5, gdyż nie chroni tych, którzy w dobrej wierze udziela informacji władzom administracyjnym.

Proponujemy skreślenie pkt.6-go z powodów, które wyłuszczyliśmy przy omawianiu art.63.

/Roln.Warsz./ W punkcie 6/ po słowie "który" wstawić "rozmyślnie!
Art.115.

/Patr.Lwów/ Na proponowane poprawki godzimy się w zupełności. Kwotę kary uważamy za wysoką i dlatego proponujemy zmianę słów "do 500 złotych" słowami "do 1.000 złotych".

/Patr.Pozn./ Proponujemy, aby pkt.5 tego artykułu miał następujące brzmienie: "5. Członek Zarządu, Rady Nadzorczej lub pracownik Spółdzielni, który przyjął lub kazał sobie przyrzec wynagrodzenie przy okazji zawarcia umowy ze spółdzielnią".

Takie ujęcie wyczerpuje bowiem w szerszym zakresie możliwości łapownictwa.

Sprzeciwiamy się umieszczeniu wogóle pkt.6-go art.115, gdyż spowoduje ona niechęć ze strony rewidentów do przeprowadzania rewizji, a samą rewizję z uwagi na nadmierną skrupulatność rewidentów w wielkiej mierze przedłuży, co znów spowoduje większe koszty rewizji. Rewident, obawiając się odpowiedzialności karnej, nie będzie - jak

dotychczas - pomijał drobnych usterek /np. w księgowaniu/, przez co jego sprawozdanie rewizyjne będzie mniej przejrzyste i może odwrócić uwagę od zauważonych ważniejszych braków. Trudno będzie rewidentowi ocenić, czy zwykła omyłka nie jest nadużyciem, w konsekwencji czego może o niej wspomni w sprawozdaniu i przez to spowoduje zamieszanie na Walnem Zgromadzeniu spółdzielni, na którym sprawozdanie się odczytuje. Zważyć również należy, że w razie pokrycia szkody przez sprawcę nadużycia względnie jego rodzinę, lepiej będzie, aby o tem nadużyciu na Walnem Zgromadzeniu nie wspomniano, albowiem może to spowodować mylne mniemanie wśród członków, że gospodarka spółdzielni jest wadliwa i w ten sposób podkopac zaufanie do spółdzielni i spowodować wycofywanie wkładów i ewtl. jej niewypłacalność.

W żadnym razie nie można się zgodzić na pozostawienie w tym punkcie następującej części zdania: "fałszywie przedstawi stan interesów spółdzielni". Ani ustawa o spółdzielniach ani instrukcja Rady Spółdzielczej o wykonywaniu rewizji nie nakłada na rewidenta obowiązku przedstawienia stanu interesów spółdzielni. Wobec tego przepisy karne nie mogą się tem określeniem posługiwać. Przedstawienie stanu interesów należy do władz spółdzielni i zawarte jest w bilansie, który rewident tylko sprawdza. Ewtl. wnioski są indywidualnym poglądem rewidenta na gospodarkę w spółdzielni, za które nie może być odpowiedzialny karne, gdyż zależą w dużej mierze od jego uzdolnień. Odpowiedzialności karnej nie można również uzależnić od tego, że przedstawienie przez rewidenta stanu gospodarki spółdzielni mogłoby spowodować szkodę spółdzielni, jej członków lub wierzycieli. Trudno jest bowiem przewidzieć, czy sprawozdanie rewizyjne taki skutek wywarło względnie wyrzucić mogło. Dlatego szkoda musi już zaistnieć, choć oceniający tę sprawę mogą mieć i pod tym względem różne poglądy, gdyż szkoda mogła powstać niezależnie od sprawozdania rewidenta.

Analogicznego przepisu nie zawiera również ustawa o spółkach akcyjnych, która w art.151 przewiduje jedynie odpowiedzialność cywilną w wypadku stwierdzonej szkody.

Z uwagi na powyższe w ostatecznym razie za możliwy do przyjęcia uważamy następujący tekst pkt.6:

"Rewident, który w sprawozdaniu z rewizji rozmyślnie zataił dostrzeżone nadużycia, które spowodowały szkodę spółdzielni, jej członków lub wierzycieli".

Pkt.8 art.115 należałoby uzupełnić o tyle, że sankcji karnej z tego artykułu podlegałoby również usunięcie deklarowania dalszego udziału.

/Roln.Warsz./ W punkcie 5 po słowie "przyjął" dać przecinek zamiast słowa "lub", a po słowach: "kazał sobie" wstawić: "albo też innej osobie wypłacić lub".

/Patr.Pozn./ Na projektowane zmiany dot.włączenia do ustawy o spółdzielniach ustawy o łączeniu się spółdzielni zgadzamy się z tem zastrzeżeniem, że między ustęp 1 a 2 art.3-gumiesci się następujące zdanie:

"Jednakże dla spółdzielni przejętej może stanowić podstawę ra-

chunkową połączenia bilans, sporządzony według zasad stosowanych przy ustawianiu bilansów otwarcia do likwidacji /Art.80/.

Przez umieszczenie tego przepisu chcemy umożliwić spółdzielniom łączącym się wybranie stosownie do potrzeb jednego z dwóch stojących do dyspozycji bilansów dla spółdzielni przejętej. W praktyce okazało się bowiem bardzo często, że spółdzielnie silniejsze przejmowały spółdzielnie słabsze, które częstokroć wykazywały straty, znajdujące jednak pokrycie w cichych rezerwach spółdzielni przejętej. Wobec konieczności księgowania według zasad art.54 spółdzielnia przejmująca, nie mogąc strat pokryć, musiała je w następnym roku wykazywać, chociaż majątek spółdzielni przejętej wystarczył na ich pokrycie i wskutek tego na nieumieszczenie ich w bilansie.

/Kół. Roln./ Włączenie ustawy o łączeniu spółdzielni do ustawy o spółdzielniach uważamy za niekonieczne, a ze względów praktycznych /zmiana numeratury, istniejące wydawnictwa/ za niepotrzebne.-

до проєкту змін кооперативного закона.

1) До Арт.60. Трудно виступати проти потреби якнайчастіших ревізій. Тяжко буде розв'язати фінансову сторінку побільшеного числа ревізій.

2) До арт.63. Пропонується така редакція уст.3. „O kaźdem spostrzeżonem nadużyciu, sprzeniewierzeniu albo korzystaniu przez kogokolwiek w sposób niewłaściwy z funduszów spółdzielni, rewident obowiązany jest zawiadomić o tem władze spółdzielni oraz organ, przez który rewident został ustanowiony.

Związek Rewizyjny odnośnie spółdzielni związkowych, Rada Spółdzielcza odnośnie spółdzielni niezwiązkowych ocenia spostrzeżone przez rewidenta fakty i w razie ujawnienia znamion występków, przewidzianych w poprzednim ustępie lub przewidzianych w art.112-115 niniejszej ustawy zawiadomia o tem właściwy urząd prokuratorski.”

3) Додати до арт. ~~11~~¹¹¹ два таких уступи: „3) Członkom Zarządu, likwidatorom, członkom Rady Nadzorczej, którzy nie zastosowali się w wyznaczonym terminie do poleceń Związku Rewizyjnego lub Rady Spółdzielczej, gdy polecenia te zmierzały do uzgodnienia działalności spółdzielni z przepisami prawa lub statutu albo też do ochrony gospodarczych interesów spółdzielni lub interesów poszczególnych członków.

4) Pracownikom spółdzielni, prowadzącym powierzony dział gospodarki spółdzielni wbrew postanowieniom Zarządu lub Rady Nadzorczej.”

4) До арт.115 част.3 проєкту: В пункті а) викинути слова „lub na Walnem Zgromadzeniu”, а частину 3-ту і 4-ту цього артикулу перенумерувавши на цифри порядкові 4 і 5 залишити.

Резюме докладов про обшину и биховану в
Сил.-ром. кооперации подлинных крои - грм
XI. лимароду. Силско-ромодаревно Ковдресу.

Норвегия (М. П. Overaae, Oslo)

Система обшине-бихована брмра нарада в
1910р., кои "Коронелске Мовоснево грм провану (прохерман-
кв) Норвеги" вазме нис јандава. З то рачу дају савед и
познорк ^{приме} кооперацио, а в дин и сил.-ромодаревно. Ноги ^{градом} биво-
рени ^{ниси} кооперацио ^{сидиратив} (к-в) з ³³ милион.

а) Винада з народи зар. зловр, нарад, и ли.и. Моду-
мат росторат брз 1911р. В1914 р. Дедми зал (брз 1914 р. и по
брити) всаоновисо сидиратив кооперацио и референд
грм обшине-опрошачиних евров - браси 4 (з иоан милан)

б) Наради в евраров опрошачиних моду евраров
европски и равнотинив и д.и. Переводив браси кооперат.

в) Коронелски курси брз 3 до 6 грм грм кодзи мат
и грм. Нога иоан милан: курси опрошачиних
упривних, опрошачив тиоис. В брмру зкупсам опрошач-
бывов европски

г) В 1910 р. моду кооперацио ведат обшине до
ромодор мат про набраму кооперацио и браси мат
завем кажы кооперацио. За иоан милан браси
савесно работелства јавено набраму кооп. в грм
сил.-ром. милан.

д) Кооп. подпримбл. (2 кн.) (прог. инв. дасим; обшине
браси)

е) Ратоби ром. милан грм идномолви нарам
мил кооп. идидмечт (уологарви, сидиратив) (евр. за
кажы про кооп. набраму це келт).

ж) Кооп. митрогурско неградина и неградина

з) Доминира демоти кооп. кооперацио в ромизи на
робам бидатив; држя нововиса брз браси кооператив.

1) Вид 3^х от поугрупутованъ въ центромъ конгре-
пции деелогой видъ мѣсцевъ к-въ Польи, къ кон-
рмъ (на ^{дотъ остроумитъ} ~~сигурно~~) домата оу францовани кертвила-
ли мѣсцевъ к-в. домата на дурѣ деиавони сирѣ
пфакшири (механи) тѣмъ: наѣ. "Контракти и тѣра
Сирѣ монтровни доум", доетова на дѣи поудурѣ
и збир. поубивъ, ~~и тѣ.~~ "Ихъ усунути деелогой" и тѣ.

2) Сирѣ зар. зборъ кертванъ: мѣсцевъ м-в.
пфисвѣрчюуиу одворениу сирѣ поудурѣмъ, къ
зурѣмъ, сирѣасовиу, кертъ кертвиу, и тѣра
рѣкковнъ на наидѣмни дѣе.

3) Мѣсцевъ кертъ поудурѣ поудурѣмъ (за.
поудурѣ мѣсцевъ кертванъ. (Вона дурѣ
доудурѣ мѣсцевъ кертванъ (тѣмъ).
доудурѣ, на видѣ з доудурѣ поудурѣмъ)

3) Часъ видѣмъ поудурѣмъ сирѣ авенѣи до
к-въ дѣи видѣмъ оу францованиу, а поудурѣмъ и
поудурѣмъ въ ^{сирѣ} поудурѣмъ дѣе поудурѣмъ
сирѣмъ сирѣмъ и тѣра доудурѣмъ поудурѣмъ и
поудурѣмъ (поудурѣмъ и поудурѣмъ), ~~и тѣра~~ дѣи до
небуи поудурѣмъ - поудурѣмъ кертванъ.
поудурѣмъ до к-в.

1) Видѣмъ поудурѣмъ кертванъ дѣе
кертъ з поудурѣмъ, ^{поудурѣмъ} ~~поудурѣмъ~~ поудурѣмъ
и поудурѣмъ поудурѣмъ к-в.

Сирѣмъ кертванъ на сирѣмъ поудурѣмъ
пѣ, часъ поудурѣмъ дурѣ дурѣмъ сирѣмъ.

Кертъ сирѣмъ себе оудурѣмъ видѣмъ, дурѣмъ тѣра
Сирѣмъ поудурѣмъ кертванъ кертванъ въ к-вѣмъ видѣмъ,
и поудурѣмъ оудурѣмъ сирѣмъ и доудурѣмъ сирѣмъ
доудурѣмъ кертванъ, дѣи поудурѣмъ и доудурѣмъ сирѣмъ
ли кертванъ въ кертванъ (и тѣра) и тѣра.

Керівництво і архіву. Адміністр. К-в.

Виконавчим заініціативу маючи докум. відділу
а саме "Поправ. передовий К-в.": коза українська
керівництво гірською К-во, будов. поуремив
до Кривої ведення Коновал. К-в., умов і вгара-
ми ^{випонання} ~~отобвряні~~ К-в.

[Козерівництво засоби — описуємо!]

В порожках і ^{випонантя} ~~приміром~~ першим факт д'їяль-
ності ^{випонантя} ~~установа~~ створеної на ентузіазмі
лігданого ержави місцевою дією, об'єднані,
діяль, урядів і в. и. Але покофалого, що ур-
веси іржаві на цю елемента ~~в. и.~~ не можна
будовати, до зрешта ~~создани~~ / ~~создани~~ іржавити,
позидати вільну / іх ізатомлену та ідеями
освадом і ^{годи} ~~діяль~~ ~~побудова~~ / ~~тот~~ ~~був~~ ~~в. и.~~
но ~~є~~ здобуття самостійного, коли ~~созда~~ ~~євенту~~-
ми влітими ~~був~~ іржаві. ~~Висновок~~ ~~печон-~~
сириний в ~~голоси~~ ~~вироби~~ іржаві.

Нораси це ~~завдання~~ здійснювати на осно-
ві ~~висно~~ ~~законоу~~ ~~від~~ ~~судово~~ ~~деякого~~ ~~с-р-ва~~
За ~~посередництва~~ ~~в. и.~~ ~~"~~ ~~Упр.~~ ~~Сід.-роз.~~ ~~М-ва~~.
Виконувати по ~~тевній~~ ~~місцевій~~ іржаві
створеної кадр ^{кооп.} ~~індустрія~~, ~~виробничої~~; ~~тот~~
тот ~~має~~ ~~зв'язок~~ ~~увару~~ ~~на~~ ~~суд.~~ ~~коопера-~~
тивні ~~судові~~ ~~ведення~~ ~~підприємств~~ — ~~одна~~ ~~пра-~~
чина ~~улі~~ іржаві в ~~вільні~~. Обіймає Сід.-роз.
індустрію і ~~індустрію~~; ~~форми~~: ~~випводи~~, ~~покари~~, ~~погради~~.
Над ~~вільною~~ ~~С.-О.~~ ~~М-ва~~ ~~лино~~, ~~судово~~ ~~узгодити~~
в ~~своїх~~ ~~підприємств~~ іржаві ~~под~~ ~~реформово~~ ~~законодвстві~~
підприємств ~~кооп.~~ ~~виробничо~~ ~~не~~ ~~всіх~~ ~~школи~~, ~~через~~ ~~годи~~,
випводи і ~~іншими~~ ~~індустрія~~. Це в ~~кожному~~ ~~зусиллі~~
Г. Падкежа. О. М. А. ~~Філі~~, ~~виз~~ ~~під~~ ~~літ~~ ~~завла-~~
вом ~~колектив~~ ~~єкономіки~~ ~~на~~ ~~ю-гі~~, ~~зумів~~ ~~збудити~~ ~~у~~-
сприймає; ~~слухати~~ ~~увару~~ ~~до~~ ~~кооперації~~ і ~~вироб~~ ~~своїх~~
- ~~свої~~ ~~наступний~~ ~~код~~ ~~виробничо~~ ~~індустрія~~ а ~~код~~
на ~~кооп.~~ ~~недатові~~.

Восемь и диаметры входить, концы, сущаго
ли, и прохода на аугуу скалы (иже корди кон-
дукт кооперации). (до 3 м-в конд. уравнивочна вем-
нави збори наместоушки ит ввемнах проводом
з ввемнах промовидим. В 1930 році авчиз була ит
ввемнах в 251 мисе окупат, з народи "Мунис коопе-
раци". Народи кооперации ввемнах окупат 2.000
ввемнах. Авчиз, конд. уравнивочна ит ввемнах
прес, кива и радия, сконструирована збори конд.
мисея поведомил и на сивевои народи. Ввемнах
були ширимаван. - Перва вива двана и ввемнах
и. роту була и ввемнах утоснованом акци ввемнах
и прохода на аугуу скалы.

Уже диаметры була под заравном про-
водом одностр. дограднева центр. Учи с-т. ко-
операции.

Два и ввемнах народи - иже "Сотр" преде-
рация мисея. сив. народи" з 20.000 р. у 800 оупа-
жациа. Оти и ввемнах ввемнах своих мисея на
"Ввемнах ввемнах", же ввемнах и кооперации,
Кри народи ричи. кувил кооп. екавчил ула-
итовува свои ввемнах, нога дум мисея ричи го
кооп-в в ввемнах и жа кордон, номиниров кооп. мисе-
рациу, оупакожеви сивемнах (и. в. н.)

8) Мисея оупакожеви к-вн. - дого и ввемнах,
ввемнах го кооп. ввемнах - иже мисея го оупакожеви,
же и до ввемнах к-в, го оупакожеви мисея,
ввемнах до и оупакожеви. Особливо оупакожеви мисея
жимова ввемнах в ввемнах.

9) Киво - ввемнах кооп. жимова; **Послушавте ит**
поизидат ит ввемнах (за и ввемнах) сивемнах и ввемнах
10) Ввемнах - з народи зборил, оупакожеви мисея
зире кооп. оупакожеви, збори мисея до ввемнах и ричи
на сивемнах до ввемнах (с. т. кооперации партици-
пациа)

11) Радио - и ввемнах жимова оупакожеви мисея
ввемнах жимова в ввемнах в м. с. т. (подобия) ма-
ввемнах жимова мисея з ввемнах го с. т. кооп-чид
12) Ввемнах кооперации школа в ввемнах, основана в 1919
на сивемнах кооп-чид ввемнах оупакожеви ввемнах кооперации
го мисея.

Забвенење: вичована и здравствена работа
Кооп. работа - земље и друштва.

- 1) Преживована и домина друштва
- 2) вичована работа земље и-в.

Земља са мушким елементима је због због земље
како на сурови, крие дог ризи куће.

Земља куће показује не вичована
и многу и друштва до из елементарних друштва
ки и здравствена работа ризику друштва и
земље ризику и-в. Ја проводна работа земље.

прот Кооп. Крај (Ген. работа; земља).
Хор и-в. Кооп-и-в не може вичови Кооп. земља,
однак вичову аона своја друштва вичови вичови
аона и-в друштва (на и-в друштва) вичови, ге
вона вичована аона и-в не вичована

вичована. проводна работа и-в; и-в вичована и-в
вичована вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в
вичована и-в вичована и-в и-в. Мона и-в вичована и-в

18
Вона як організує т. ж. для Радгромадія - збори
підприємства до сфери діяльності нашого КООП-в
рр. висвітлення викладів на організаційній тєлі з метою
їх децентрализованого проведення

Завдання роботи це, що зветься «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» згодом буде «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»

Організація роботи «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»

Організує комсомольську «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»

«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»

«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»
«Силиківська» «Силиківська» «Силиківська» «Силиківська»

obciążeń hipotecznych na realnościach "Narodnego Domu" we Lwowie.

	złotych	Dolarów U.S.A.
1. Realność przy ul. Rutowskiego 22. i ul. Ormiańskiej 1. Lwh. 61. Lwów - śródmieście		
a/ obciążona: na rzecz Banku Gospod. Krajow. z tyt. pożyczki	90.000	
b/ na rzecz Miej. Kom. Kasy Oszcz. prawem zastawu dla kaucji		36.000.
2. Realność przy ul. Ormiańskiej 3. i ul. Krakowskiej 13. Lwh. 57 i przy ul. Krakowskiej 15. Lwh. 58 Lwów - środm. obciążona na rzecz Miej. Kom. Kasy Oszcz. z tytułu pożyczki		15.000
3. Realność przy ul. Zybkiew. 30. Lwh. 301 i Lwh 5098 Lwów I. prawo zastawu dla kaucji na rzecz Miej. Kom. Kasy Oszcz.		12.000.-
4. Realność przy ul. Kurkowej 14. Lwh. 68. Lwów IV. a/ na rzecz Banku Gospod. Kraj. z tyt. pożyczki	150.000-	
b/ prawo zastawu dla kaucji za główny kompleks Nar. Domu przy ul. Rutowskiego 22.		36.000-
5. Realność przy ul. Ormiańskiej 3. Lwh. 57. prawo zastawu dla wykonalnej pretensji na rzecz Aleksandra Kapłońskiego	6.500-	
6. Majątek ziemski Biłka szlach. i Kosteniów w pow. Przemyślany obciążona w księgach gruntowych przy Sądzie Okr. w Brzeżanach na rzecz Banku Ziem. Kred. W październ. 1933 majątek wystawiono na przymusową sprzedaż		30.500.-
Ad 1/ Uchw. Sądu Grodz. Miej. we Lwowie do L. cz. XV. E. 7223/32. dozwolono na zarząd przymus. i licytację tego kompleksu na rzecz Banku Gosp. Kraj.		
Ad 2/ Uchwałą Sądu Grodz. Miej. we Lwowie do L. cz. XV. E. 6197/32. dozwolono na zarząd przymus. na rzecz Miej. Kom. Kasy Oszcz.		

II. Złotych
Zobowiązania wekslowe około 50.000.-

III.
Zaległe podatki państw. ok. 250.000.-

I Zobowiązania hipotecz. ca. 990.000.-
II. " wekslowe " 50.000.-
III. Podatki " 250.000.-

Razem Ca 1.290.000.-

nie licząc odsetek i kosztów.

Lwów, 10. listopada 1933.